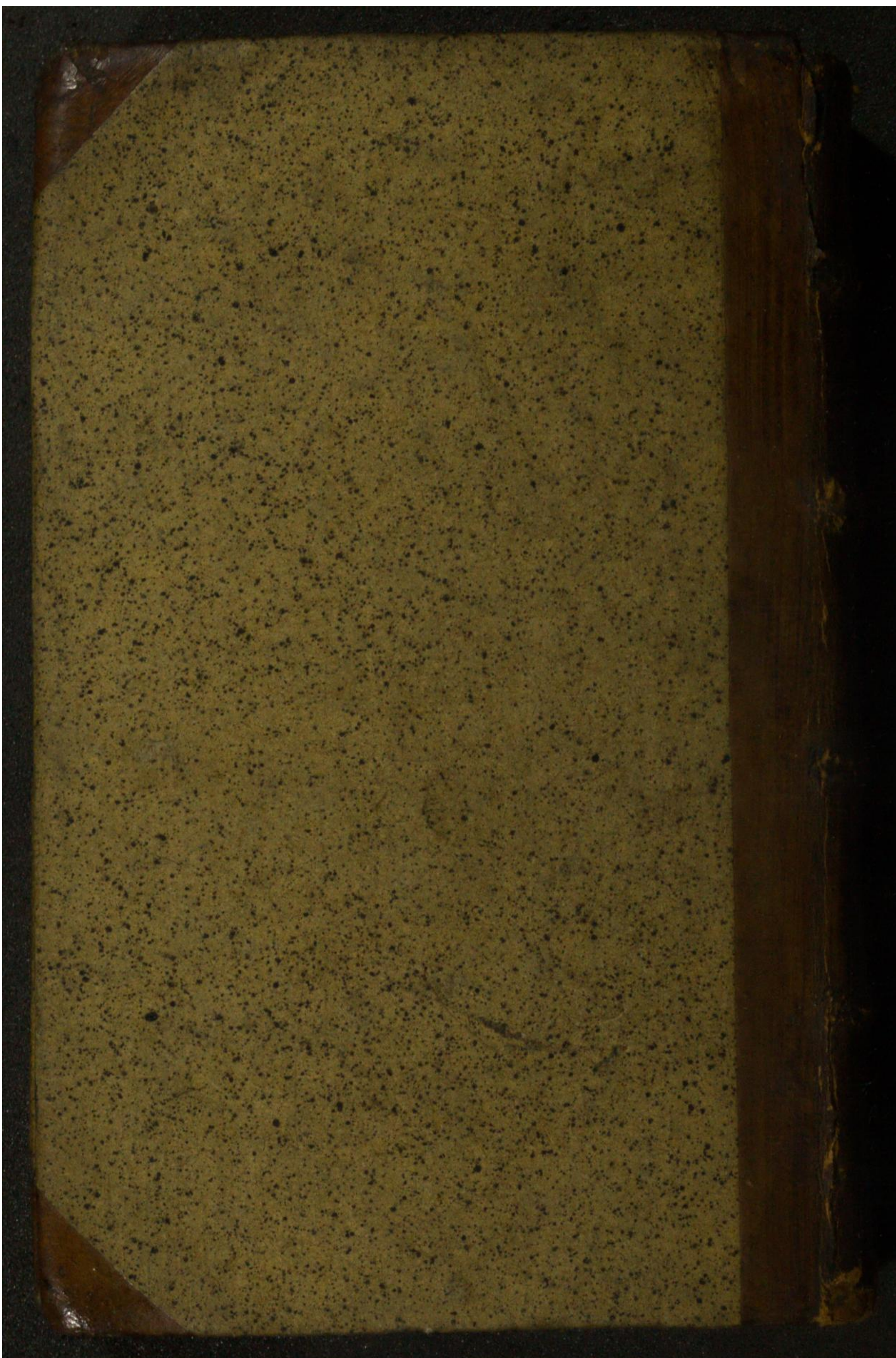

SCHENCKII
OBSERVATIONES
1584

Obſeruationes Medicæ

DE CAPITE HVMANO:

Hoc eſt, EXEMPLA Capitis morborum, cauſarum, ſignorum, euẽtuum, curationum, vt ſingularia, ſic abdita & monſtroſa,

Ex clariſs. MEDICORVM, ueterum ſimul & recentiorum ſcriptis

Rdqi: de Lover

A

IO. SCHENCKIO, DE GRAFENberg, apud nobile Briſgauorum Friburgum Medico, collecta.

BASILEAE,
EX OFFICINA FROBENIANA.
M D XXCIV.

MARCO A REVSCHACH,
APVD RATHOLDI CELLAM
ET
IOAN. A SCHELLENBERG,
IN STAVFFEN, HYFFINGEN, ET
RANDECK:
VIRIS
NOBILISS. CLARISSIMISQVE,
SAPIENTIA, VIRTVTE, ET
LITERIS PRAESTANTISS.
HOEGOIAE TOTIVS
ADEOQVE VERAE NOBILITATIS
COLVMINIB. ET PRAESIDIB.
CONSVLTISS.
IOAN. SCHENCKIVS A
GRAFENBERG MEDICVS
RARORVM ET ADMIRANDORVM
HVNC SVVM DE CAPITE
COMMENTARIVM
SINGVLARIS PROPENSIONIS
ET OBSERVANTIAE
MONVMENTVM
DEDICAT CONSECRATQVE.

IOANNIS SCHENCKII A GRAFENBERG Medici ad candidum Lectorem

PRAEFATIO.

AVD parùm ex re cum tua tum mea quoq; fore existimaui, Cādide Lector, si quo consilio aut instituto, ad laborem hunc suscipiendum publicandumq; accesserim, paucis tibi & uerè aperirem. Cùm in tāta ingeniorum ætatis nostræ fœcunditate & præstātia, uix ullo alio scribendi genere præclarius quenquā de uniuersa medicina mereri posse semper putarim: quàm si quæ nō tam doctrina quàm experimento clariß. medici noua & admirāda, uel in curādis morbis, uel in hominum corporibus scitu nō minus utilia quā necessaria obseruarūt, unico quasi uolumine, sparsim aliâs & incidenter, uellicatim quidem illa, & uelut palantia tradita, ijs, quæ recētiores docti & summi quidam uiri, in hoc argumento ex professo & seorsim scripserunt, coniuncta tandem, & ad cognoscendā faciendamq; medicinam opportunè disposita, & in unum ueluti corpus redacta, in publicum quispiā proferret: idq; potißimum eo docendi genere præstaret,

quod historia ut plurimum, & exemplis, quibus apposite docemur atq; confirmamur, cõstaret, rariq; casus, causæ abditæ, euentus insperati et incredibiles sæpè, curationes memorabiles, nec non corporum conformationes monstrosæ proponerentur. Operæpretium me proinde haud aspernabile facturum speraui, si hunc ego laborem mihi sumerem, diuini Hippocratis exemplum secutus: qui admirandis illis suis Epidemiorum libris (quibus omnia, quæ toto uitæ suæ tempore medendo obseruarat, concludere uoluisse creditur) uelut ideam quandam extruendæ porro medicinæ & amplificandæ constituit: cuius imitatione subsequens ætas excitata, artem nostram omnibus numeris absolueret, & ad summam perfectionem deduceret. At uerò Hippocratis laborem hunc, Galenus etsi ex professo & singulari ad id comparato scripto haud prosequi uisus sit, nisi quòd ad eiusdem Epidemiorum opus, commentarios, partim extantes, partim temporum iniuria absumtos, posteritati reliquit: idem tamen author oppidò quammultas obseruationes proprias & memorabiles, quibus medicinæ insignis accessio facta est, passim operibus suis inseruit. Id quod is demum scire & affirmare potest, qui in scriptorum illius diligenti lectione uersatus est. Has Rabi Moses Israelita, pro seculi sui & interpretũ infelicitate atq; instituto, Aphorismorum suorũ opere, ex unico, ut apparet, Galeno concinnato, part. 24. de Miraculis in medicinalibus libris repertis inscripta & congesta exhibuit.

*hibuit. Sed & Symphorianus Campegius ex Galeni
monumẽtis obseruationes superiorib. annis collegit,
quibus Historiarum campos titulum fecit. Verùm cũ
per ea tempora bona adhuc Galeni scriptorum pars,
à doctis interpretibus nondum translata, desiderare-
tur, factum est, ut & hũc laborem, uir ille aliâs de re
medica, pro tempore, non malè meritus, feliciter ab-
soluere haud potuerit, & ordinem in congerendo
ferè nullum tenuerit. Ex Arabũ numero, præter Ra-
sim, Græcorum religiosum admiratorem & experi-
mento nobilem, nemo hoc argumentum attigit: sed
omnes ueterum inuentis contenti, arti, præter medica
menta nõnulla, et perpauca quædã alia, nihil adiicere
conati sunt. Qui tamẽ uel hoc nomine excusari merẽ
tur, quòd ijs per religionem, humana corpora, ad latẽ
tium morborum & causarum inuestigationem, disse-
care non licuerit. Ille uerò etsi nulla dissectionum ope
ra perfunctus, nihilo tamen minus solius artis exerci-
tatione et lectione usus, in uasto illo suo opere, quo u-
niuersam medicinam, Oribasij ad Iulianũ Imperatorẽ
Συνόψεως exemplo, cõcludere uoluit, & Continẽs
appellauit, libro 17. cap. 14. de Mirabilibus, quæ in
medendo annotarat, pertractauit: quo ægrorum hi-
storias raras triginta quatuor enumerat. Post hunc se
culo barbaro studium hoc prorsus intercidit, & pla-
ne restinctũ est: nisi quòd Gentilis, Matthæus Gradi-
us, Guil. Placentinus, Valescus Tarentinus, Nicol.
Florentinus, Gattinaria, exempla quædam rara, per-*

pauca tamē, stylo familiari & horrido, in densißimis eorundem commentariis delitescentia ad nos transmiserint. Cæteroquin nostra hac ætate, quam tertiam & ultimam constituimus (primam enim medicis Græcis & Latinis ueteribus tribuimus) qua singulari Dei Opt. Max. prouidentia, non tantū linguarum, artium et disciplinarū omnium studia, ad summam integritatem deducta cernimus, uerùm etiam medicinam ipsam pristino suo nitori, certatim per omnes tū nationes tū partes seu locos, nōdū absoluto primo hoc cētenario, excultam, restitutam, magnoq; mortaliam commodo exauctam propagatamq; habemus, παρατηρήσεις ἰατρικὰς haud parum multi sanè tradendas sibi sumserunt. Horū alij ex professo, alij uerò alijs suis scriptis, quod supra quoq; monui, dispersa intulere: alij deniq; utroq; modo proposuere. Proprijs quidem libris, tum publicatis tū publicandis argumentū hoc uiri celeberrimi, Beneuenius, Cardanus, Fernelius, Vesalius, Vierus, Coiterus, Valleriola, Hollerius, Dodonæus, Gemma, et Traianus excoluere. Alij suis operib. rara et noua plurima cōmista exhibuere, Alex. Benedictus, Brassauola, Columbus, Eustachius, Iacotius, Trincauella, Scaliger, Langi9, Paræus, et alij, quos ex adiūcto catalogo cognosces. Vtroq; modo, Fernelius, Vesalius, Cardanus, Vierus, Hollerius & Gemma in utilißimo hoc argumento uersati sunt. Cæterùm de primis, priuatim nonnulla subijcere uisum est.

Beneuenius ex recentioribus eruditis, primus omnium

nium glaciem fregisse & facem alijs, ut eo confidentiꝰ auderēt, prætulisse uisus est. Quem quidē circa ea tempora, qua lues Indica primùm, non tam gliscere quàm sæuire cœpit, floruisse apparet. Et hic ille est, qui libello de abditis nonnullis ac mirandis morborū & sanationum causis edito, nullo nouationis studio, sed iuuandæ locupletandæq; solùm medicinæ occasione, innotuit: primusq; liberè de medicina sentire & pronunciare ausus fuit: dissectionibus corporum, ex occultis diuturnisq; morbis peremtorum, adhibitis.

Cuius industriā omniscius ille & πολυμαθέστατος Cardanus, annis plus minus sexaginta insecutus, suū illum de Admirandis curationibus & prædictionib. commentarium, in publicum & commune bonum retulit, plus certè in recessu cōtinentem, quàm prima statim fronte præferentem: qui lectorem nō tam attentū quàm in facienda medicina exercitatum exposcit. Cōtentus in tanta breuitate autor, nobilissima quæq; medicamenta, adeoq; infallibilia sæpè remedia, uix nomine, citra omnem epangeliam, prudenti anagnostæ significare. Idem libris de Subtilitate, & Varietate, & alijs plerisq; suis, subinde sui similis, arcanis, raris, & nouis affluens, præstitit.

Proximus Fernelio Gallo post Hippocratem & Galenum, uelut numini cuidam, locus debetur. Huic Gulielmus Plantius, eiusdem gener, commentariū reliquisse testatur, quo obseruationes eorum, quæ in curandis morbis noua deprehendit, congesserit. Quem

 magnum

magnum illum Cratonem, Cæsareum Archiatrum & consiliarium, tantopere sitire, exposcere, et cum multis alijs summis uiris desiderare constat. Mirum uerò, res tam utiles & necessarias, tam diu celari ab ijs, qui bus tamen ex cõmunicatione de usufructu decedit nihil, & authoris illustri aliàs nomini, plurimũ prætere a laudis accrescere posset. Sed quænam hæc tam diu turna, & medicinæ tantùm non detrimentosa procra stinatio est? Apud inuidum aliquem, stolidum, aut aua rum delitescere uix mihi persuadeo. Quorsum .n. canem ad præsepe, quod aiunt, inuigilare attinet? Spero autem propediem, cum alijs plerisq; Fernelianis, cum fœnore, & hunc quoq; tanti uiri fœtum proditurum: quandoquidem nuper quidam publicandis eiusdem Cõsilijs seu responsis, et de re medica et de Fernelio ipso præclarè merentes, ad alia eiusdẽ propediẽ euulganda, quasi præludere uisi sunt. Certè hoc ipso commentario, nõ sine rei medicæ iactura graui, hactenus caruimus. Fernelium sanè eũ omnino fuisse nouimus, quem nulla ueterum quantumuis præiudicata autho ritas à ueri inquisitione absterrere aut auocare potuerit, quin multa noua, libero ingenio fretus, in artem inuexerit. Commentarij porrò desiderati huius uices pro tempore explere fortasse possunt, obseruationes eiusdem, ex Pathologia & Abditorum libris potißimum à me supra sexaginta excerptæ, & in opus hocce nostrum debitis locis distributæ.

Vesalius sincerioris Anatomes, quam non ex charta-

chartaceo libro, ſed ex ipſo corpore humano, tanquã naturæ libro, deſcripſit, parens, diuerſum omnino ab edito, ſed æquè neceſſarium atq; frugiferum opus Anatomicũ conſcripſerat: quo non, ut in priore, ſanorum tantùm, & ſecundùm naturam ſe habentium: ſed uel ex occultis diuturnisq; morbis, demortuorum corporum, diſſectionum hiſtorias, fuſiſsimè complexus fuerat: labore profectò ad morborum, cauſarum, ſignorum, curationum, et corporum perueſtigationem, etiam regum theſauris præferendo. Quem tamẽ eandem fortunam, & fatum idem, quod Fernelij, ſubijſſe, heu nimis quàm uerum eſſe comperimus. In Hiſpania eundem latêre uerisimile eſt: ut illius palingeneſiam optare uerius quàm ſperare liceat. Ex editis uerò authoris ſcriptis, exempla rariora, perinde atq; ex Fernelianis, itidem operi noſtro, ad iacturam hanc quoquo modo ſarciendã, inſeruimus.

Ioannes Vierus, arcanorum naturæ callentiſsimus doctiſsimusq; ætatis noſtræ medicus, ante annos ſedecim & ipſe quoque Obſeruationum medicarum rariorum librum primum in lucem protulit, multiiuga ſanè rerum medicarum cognitione refertũ, nouorumq; morborum, Scorbuti inprimis, Quartanæ item, & Peſtilentium atq; Hydropis curatione, nec non meatuum clauſorum ingenioſa chirurgia inſignem. Cuius reliquos inſtituti huius libros uelut omnium abſolutiſsimos, & primo haud inferiores, ex

fœcundißimo Autoris ingenio, multorumq; anno-rum apud magnates medica experientia confirmato iudicio profectos expectamus.

Succedit his Germanorum celeberrimi anato-mici Volcheri Coiteri, Reipub. Norimbergensis me-dici & chirurgi felicißimi, obseruationum Anato-micarum et medicarum & chirurgicarum Miscella-nea uaria, ex humanis corporibus, tam sanis quam malè affectis, tam uiuis q àm mortuis, deprompta. Hunc uirum nobis immatura mors subtraxit. Ex quo enim infelicem illam expeditionem Gallicanam secu-tus, castrensis medicus factus est, ut corporum disse-candorum occasione, abstrusorum morborum pene-tralia cognosceret: uitam suam ibi magna cum artis medicæ & anatomicæ iactura posuit.

Hollerij consummatæ eruditionis, atq; Hippocra-ticæ medicinæ religiosißimi, & post unum Galenum summi interpretis, libellum, singulares aliquot auto-ris obseruationes, ad medendi consilia spectantes, con tinentem, Anton. Valetius cũ eiusdem de Internis mor bis opere publicauit. Idem similes alias plures, cùm in commentarijs ad Aphorismos Hippocratis & eiusdẽ Coaca, tũ uel maximè in Scholijs ad Internos morbos (siquidem ad eum Scholia illa, docta sanè, spectãt) cu-mulatißimè & felicißimè exhibuit.

Franciscus Valleriola, uir doctißimus, & de arte medica benè meritus (quo eum elogio maximus ille Crato cohonestauit) præclarum quoq; opus obserua-

tionum

tionum ſuarum foras dedit. In quo grauißimorũ morborum hiſtoriæ, eorundem cauſæ, ſymptomata atq; euentus, tum & curationes, miro ordine & elegantia ſingulari deſcribuntur. Quòd ſi filius eius, & ipſe medicus, pio in paternos cineres affectu quaſi ἀντιπελαργῶν, eas, quas pater ad ſexcentũ reliquiſſe dicitur obſeruationes alias, publici iuris facere dignabitur. næ ille, non tã patris per ſe illuſtre nomen, quã ſuũ ipſius, præter id quòd medicorũ filios ſibi arctißimè deuinciet, nunquã intermoritura fama proferet.

Nouißimè omniũ ſenio uenerandus & ſolida eruditione præſtans, experientiaq; ſingulari præfulgens, iudicio uerò acerrimo inſignis, tum ob ſtirpiũ hiſtoriam clarißimus, Rembertus Dodonæus, Cæſareus medicus, Medicinalium Obſeruationũ exempla rara, & paulò poſt recognita & aucta, in commune contulit. Quo ſcribendi genere uehementer delectatus, annotationes inſuper ad Beneuenium, uaria quoque & rara hiſtoria conditas, adiecit.

Quin et Corneliũ Gemmã, uirum in omni philoſophiæ & medicinæ genere ad miraculum uſq; doctum, arcanorum naturæ, ut ſi quem alium, callentiſſimum, Hiſtorias quoque medicas ac παρατηρήσεις morborum, quibus nihil hodie utilius ſcribi poſſe cõceptis uerbis affirmat, adornaſſe conſtat: ſed & morborum omnium ſingularium, & praxeos ſuæ curriculum uniuerſum, cæteroſq; rariores caſus, in unum uolumen redactos, ſi fata uitam conceßiſſent, edituRUM

rum se pollicitus est. Quod cuiusmodi futurum fuerit, uel sola illa descriptio raræ & epidemicæ Febris pestilentis, quæ ad hemitritæũ Galeni accessit: tum illa de pestilentia ipsa tractatio, abundè demonstrare possunt. Exorandi proindè, nobilissimi atq; doctissimi celeberrimæ Louaniensis Academiæ Medici, ut uita defuncto collegæ tanquam succenturiati adsint: & ab eiusdem hæredibus, quacunq; tandem ratione possunt, redemptum opus, etiam imperfectum, absoluant & publicent. Quo beneficio & labore, uel maximè sibi φιλιάτρους omnes obnoxios reddēt. Nos quidem ex authoris Cyclognomicis & Cosmocriticis exempla non pauca singularia nostro uolumini intulimus.

Alexandrum Traianum Petronium Romanũ medicum perfectissimum, edito inter multa alia de morbo Gallico opere consumatissimo celebrem, in cõsimili labore iam à multis annis occupari, nuper ex literis doctissimi & industrij uiri, D. D. Martini Holtzapfelij, medici, ad Cl. V. D. D. Iacobum Moskium datis cognoui. Cuius hæc sunt uerba: Petronius Historiam à se curatorum morborum (opus luce dignissimum) edet intra paucos annos. In eo semper ad in diuidua curandi methodum accommodat, & quid diebus singulis in hoc uel illo acciderit, quid è contra adhibuerit, quomodo cura profecerit, quid ipse prædixerit, & quid euenerit patientibus suis, &c. enumerat: citatis nominatim Romanis in curam

suam

ſuam receptis. Monſtrauit mihi labores eos, tales, quales inprimis optare ſolemus, ut omnes alij clari medici in medium conferant. hæc ille. Communibus itaq; uotis expetendum, ut tantũ tamq; utile & rarũ opus, quod antiquorum in hoc argumento gloriam æquare, recentiorum uerò illuſtrare aut exercere queat, maturè ab authore, antequã humanitus ei quid eueniat, ad publicos uſus proferatur: ne tot annorum uigiliæ & labores, ad ægrotantium pedores, moleſtias, & gemitus, ab abſolutiſsimo medico exantlati (quod ipſum Fernelij, Veſalij, Valleriolæ, Gemmæ et collegæ quoq; illius olim Bartholomæi Euſtachij ſcriptis accidit) dubiam uitam ſortiantur, & poſteritas tanto bono fruſtretur. Atq; hæc de Authoribus omnium ætatum & ordinum, qui argumentum hoc excoluerunt: maximè uerò de ijs, qui illuſtri hoc ſeculo id ſingularibus ſcriptis, magna cum nominis ſui & artis propagatione præſtiterunt, præfari uiſum eſt.

NVNC quẽ uſum ex hoc opere ſperare liceat, ediſſerendum. Quanquam autem ſuperuacaneus fortaßis labor iſte quibuſdam uidebitur, quòd eruditis uel ex ſola operis inſcriptione, aut paucorum eiuſdem exemplorum lectione, confeſtim immenſa huius ad medicinã pariter & philoſophiam utilitas, nemine licet docente, admonentéue, conſtare poßit: uiſum tamen eſt, ea de re, non tam medicinæ ſtudioſorũ nomine, quàm calumniatorum occaſione, pauca quædam in medium adferre.

Præ-

Primum omnium ueterum placita, haud parum sanè multa, hactenus uel pro dubijs uel etiam pro cō mentitijs habita, ex his confirmari posse et stabiliri ostendemus. Vicißim quædā eorundem dogmata pro ueris sacrisq; tradita, ad hunc ueluti Lydium lapidē explorata, meritò pro suspectis, ne dicam falsis, deinceps haberi posse euincemus. Quinetiam noua plurima, uerißima & scitu non minus necessaria quàm iucunda, cum magna rei medicæ acceßione, recens inuenta docebimus. Artis deniq; medicæ partes omnes hunc in modum mirificè illustratas, confirmatas, correctas & auctas exhibebimus.

Ex ueterum placitis, recentiorum obseruatione cō firmatis, exēpli instar sit pulmonis hydrops, ab Hippocrate libro de morbis 2. num. 66. propositus. Cuius etsi nulla apud reliquos Græcos, Latinos, Arabes, aut mixo barbaros mentio fiat: at nostra tamē ætate, tam illustribus Fernelij, Fallopij, Hollerij, Columbi, Coiteri, Cardani & Iacotij historijs innotuit, ut ne Hippocrati quidem ipsi, huius natura, differentia, locus affectus & symptomata æquè atq; nunc cognita & perspecta fuisse uideantur: nuperq; adeo doctißimus Crato, Maximilianū II. Imp. Augustū æternæ memoriæ, pectoris hydrope, cum cordis palpitatione ad XX. annos infestante, obijsse testatur: inuentis aquei humoris in cauitate pectoris supra duas mensuras. Quæ uisceris imbecillitas iam inde à S S. Imperatore Ferdinando, pulmonibus putridis & saniosis,

fini-

sinistri lateris membranis ualidè adnatis, in filiũ propagata uideatur. Cephalalgiæ genus quoddã Rasis & Auicenna describunt, ex uermibus in capite natis, Indis medicis cognitũ, capitis uehemẽti dolore infestũ, & tetro odore molestũ. Quem affectũ ut Auicennæ quoq; ætate quidã ut fabulosum exploserũt, sic nemo alius præter Gerard. à Sole, ad nostrã usq; ætatẽ, quod sciam, de eo meminit. Eũ ipsum cùm primò legerẽ, uel Indis proprium, uel commentitium morbũ esse iudicabam: quòd uiuo homine cerebrum ad tãtam corruptionem peruenire non posse crederem. Postmodũ uerò cũ Hollerij & Thomæ à Vega obseruationibus confirmarer: atq; insuper luculentis Gemmæ & Conradini historijs conuictus, ueritati manus dedi. Euidenter namq; illi demonstrarunt, peste, febre Vngarica theriôde, & hemitritæo pestilente laborantium cerebrum, uarij generis uermiculis, craßis nonnullis et breuibus, nõnullis cimicum similibus, affectum fuisse, & ex recens mortuorum auribus alijsq; locis turmatim erupisse. Itaq; hunc morbum uulgus ab argumento & effectu cerebri uermem, & ex eo cephalalgiam natam, nominauit. Ex nostris Coiterus, cerebri uerminationem in Obseruationib suis impugnauit. Sed à uiris bonis admonitus, quibus ma um hoc per experientiam innotuerat, circa finem sui operis, sententiam suam reuocauit. Vt hinc quoq; cõstet, multa rationibus subtilius astrui posse, quæ tamẽ ad sensuum fidem & experientiam rerum omnium

magis

magistram, longè aliter se habeãt. Colicum dolorẽ in Paralysin desinere interdum, primus ex ueterum numero Aegineta docuit. Post quem alij ferè omnes affectum hũc neglexerunt. De natura illius, de causis & curatione, eruditissimorum seculi nostri medicorum sententias & obseruationes, primo hoc tomo nostro et nõnulla etiã quinto producemus. Hoc ipsũ nos etiã, argumento cũ reliquæ Germaniæ, tũ nobis præsertim in uicinia apud Brisacenses & VValdkilchenses familiari & penè domestico, in dies experimur, Italis alijsq; nationibus insolito & nouo. Pertinacẽ tussim prouenire aliquãdo à uermiculis, muscis, et (ut interpretes habẽt) animalib. musciliones assimilantibus, in pulmone, aspera arteria, & uitalium instrumentorum regione enatis, autores Arabici non obscuri affirmant. Hoc ex nostris Beneuenius, Fernelius, Brasauola comprobant. Et Vlysipponensem quandam fœminam nuper, post molestissimam, diuturnã, rebellemq; tussim, strobylis nucleis simillimos uermes excreuisse, Thomas à Vega disertè docet. Quibus omnibus, multa ueterum, pro fabulosis & falsis, aut saltem incertis hactenus credita, firmissima, uerissima, & certissima esse euincitur.

Venio ad ea, quæ ueteres parùm firma, nec satis benè peruestigata, nonnunquam etiam omnino amplianda & fortè abroganda, ad posteritatem transmiserunt. Cuiusmodi illud Galeni est: Cor abscessum pati non posse, neq; pulmonem aut ligamenta dolorem.

rem. Idem alicubi affirmat, proprio affectu cor laborare incipere, uel ob ſimplicem intemperiem, ſiue inæqualem, ſiue æqualem, uel ob inflammationē aut eryſipelas: antequã uerò augeatur affectus, animal interire. Quibus Plinius quoq; accedit, dum ſcribit: Solum hoc uiſcerum uitijs nō maceratur, nec ſupplicia uitæ trahit, læſumq; mortem illico adfert. Cæteris corruptis, uitalitas in corde durat. Sed quid dicturus fuiſſet Galenus, & poſt eum Plinius, ſi cor uiri principis, pyri toſti inſtar flaccidum & torridum, ex recenti diſſectione inſpexiſſet? qualia intemperierum uel inæqualium uel æqualium initia ſaltem comminiſci potuiſſet, cùm ueriſimile ſit, uiſceris huius ſecundarios humores, in tali conſtitutione abſumtos fuiſſe, non tridui ſpacio, ſed longo tempore, mœrore et uigilijs. Quid de abſceßib. et natura, & loco, et quãtitate, & duratione, & illuuie uarijs: quid de ſymptomatib. prodigioſis reſpondiſſet? Numero quidē nouos, in uno corde Fernelius tres uidit. Loco uerò, in auriculis Maſſa et Trincauella, in ambitu Columbus, in ſubſtantia Hollerius, in uentriculis Beniuenius, annotarunt. Quantitate deniq; & illuuie, uelut cùm maiorem cordis partem ſanioſam, corruptam et putridam, Cornax & Franciſcus Rota conſpexerunt. Siccine cor, nobiliſsimum ac robuſtiſsimum uiſcus, humoris uitio moram tantam, donec uomica abſoluatur, ſuſtinebit, et antè mors quàm morbus pateat occupabit? Certè ſi nobilitatem ſpectes, cerebrum cor

de inferius non fuerit. At illud ex causis nonnullis putredinem sentire constat. Si robur consideres, ossa cor longe etiam superant, & nihilominus uiuente homine, corruptioni, teredini, & abscessibus obnoxia ea inuenias. Iam si uaria etiam cordi humano innata expendamus: ueluti pituitosas concretiones, minimi digiti longitudine et crassitie carunculas, imò uerò glandulosæ carnis nigricantis libras duas in sinistro uentriculo inuentas, uermes item & tumores oui magnitudine, lapides deniq; de quib. paulò post: an cum Galeno & Plinio uiscus hoc uitijs non macerari, nec supplicia uitæ trahere, porrò affirmabimus? Et hæc eo consilio in medium proferre uolui, ut candidus Lector cognosceret, multa præter opinionem ueterum contingere, quæ nostra ætas per Anatomiam didicit: multa naturam aliquando moliri, nobis, qui ueterum saltem decreta sectamur, incredibilia, ne dum incognita, uera tamen: multa ipso sensu quotidie deprehendi, in quibus humani ingenij uis deficiat, & principia theoriæ uel nullum uel saltē exilē præstent usum. Ad aliud Galeni decretū, libro de Locis affectis sancitum, progrediamur, quum ait: A locis ipsis morborum indicia sumuntur, eo quòd quibusdam solis morbus hic accidit, quibusdam uerò solis nō euenit. Quippe soli oculi suffusione laborāt, lapis in renibus & uesica nascitur, atq; (ut nonnullis placet) etiā in colo: lumbrici in intestinis gignūtur. hæc ille. Quam quidem de lapidibus renum & uesicæ

uesicæ, de lumbricis item intestinorũ proprijs, sententiam, omnes omnium ætatum medici, ad nostra usq; tempora, uelut firmißimam & inconcussam receperunt. Nisi quòd idem author, sexto eiusdem operis, perinde atq; iam citato loco, etiam in colo genitorũ & tenesmum prouocantium obiter mentionem facit, additq; nec se unquam uidisse, neq; uidentẽ audiuisse. Quæ uerò aliàs ipse quoq; grãdinosa ex pectore tussi reiecta animaduertit, lapidis nomine minimè dignatus est. At Paulus auellanæ magnitudine, duritie lapidosa, & dum terræ allidérentur sonora, ex thorace reiecta obseruauit: idẽq; multo euidentius Trallianus affirmat. Arabes præter ea, quæ ex Galeno transcripserunt, nihil habent, nisi quòd Auenzoar in lingua natum lapidem, sermonis usum inhibentem, annotauit. Vgo, Gentilis, Pedemontanus, Arculanus, & alij, qui seculo barbaro uixerunt, paucißima quædam annotarunt.

Sed ut intelligatur, quanto plus usus, quã ratio & authoritas doceat: operæpreciũ uidetur, quàm breuißimè, et loca ubi lapides in corpore natos neotericè obseruarũt, & morbos atq; symptomata, quæ pepererunt, recensere. Quibus cognitis, luce meridiana clarius fiet, in quanta illi uersentur caligine, qui mordicùs tuentur, ueteribus nihil ignotum fuisse. In cerebro ortus lapis cuidam perennem & lethalem cephalalgiam attulit: In oculis, uisus hebetudinem, & tandem quoq; cæcitatem: In lingua, non tam sermonem im-

pediuit, quàm tubam inflandi potestatem ademit: In dentibus, deformitatem & scabriciem: In aspera arteria & pulmonibus, tußim, laterum dolores, sanguinis sputitionem, asthmata, atrophiam, ueram ex pulmonis ulceratiōe phthisim, sæpè mortē quoq;: In corde (tanta enim lapidifico malo uis est, ut nè ipsis quidem uitalibus parcat) palpitationem, tabem, pus per urinas expurgari & renū dolores prouocare solitū. Quinetiam cordis calculi aliquando cum pectoris hydrope coniuncti spectantur. Id quod nō solùm doctißimus Iacotius in Iureconsulto obseruauit, uerumetiam Cl. V V. Crato & Vierus annotarūt. Quorum hic in Imperatoris Maximiliani II. corde secto affirmat inuentos tres lapillos, quantitate pisorum, unum interim maiorē altero, colore rubigineo. Ille eundem pectoris quoq; hydropi obnoxium fuisse testatur. Ad basim arteriæ magnæ enati lapilli, saniosi et arteriosi concretiq; sanguinis comites: In œsophago stomachi & gulæ ardorem excitarunt: In uentriculo, diuturnos et intolerabiles dolores: In intestinis, colicos cruciatus, tenesmum, obstructiones difficiles, aluum astrictam, stomachi & intestinorum perennes dolores, & nonnunquam mortem: In hepate, icteros pertinaces, hydropem cū grauißimis symptomatibus: In uenis et sanguine, intolerabilem pruritum, motum conuulsiuum, maximè earum partium, ad quas uenæ illæ sabulosum sanguinem deferunt, ut si ad coxam, ischiadico persimilem: In fellis folliculo uomitum, nauseam, molestiam,

lestiam, stomachi & hypochondriorum torsiones, atrophiam, tabem, uiscerum obstructiones, & inflammationes, morbum regium immedicabilem, uigilias, laßitudines, mœrores, melancholicas affectiones, ad iram propensiones, urinæ difficultatem & ardorem, cutis lepram, febrim, nec non subitaneam mortem: In liene, triduanum sinistri lateris dolorem menstruum ante plenilunium: In mesenterio complurium uitiosorum humorum colluuiem & argumentum: In testiculis, ramicem uel carnosum uel aqueum mentientem: In utero & matricis acetabulis, dolores parturientibus similes: In absceßibus et apostematibus, aliquando sine offensa, nonnunquam (præsertim in inguinis abscessu) dolorem colico similem: In uulneribus, uelut uesicæ, eorundem conglutinationis impedimentũ: In externis partibus, ut in umbilico, deformationem. Hæc ut nemo medicorum, ante annos sexaginta circiter, tàm explicatè, tàm definitè, tot illustrium uirorum testimonijs suffulta comprobataq; docuit: sic ex ijsdem Galeni sententiam, lapidum generationem solis renibus & uesicæ adscribẽtis, conuelli necessarium est. Etsi enim Heroi illi, dogmaticæ medicinæ illustratori summo, immortales sint habendæ gratiæ, quòd desertam penè Hippocrateæ artis posseßionem ingenij sui diuinitate explicarit & ampliarit, ut sicut ipse sibiipsi Hippocrat. sic nos Galenum nobis bonorum omnium in arte medica auctorem esse ingenuè profiteri debeamus: attamen in communi ueritatis causa

non plus auctoritati quàm ratiocinationi & experientiæ tribuendum esse, uel Aristotelis summi Philosophi exemplo discas. Is namq; lib. 10. Problem. 42. affirmat, nullum animal, excepto homine, calculosum fieri posse. Atqui in uesicis porcorũ & aprorum, Aponensis, Gesnerus, & Encelius, non semel lapides deprehensos profitentur. Lapidem etiam nigrũ, pondo unius libræ, equo ex uesica mortuo exemtum Langius testatur. Nos alio loco, si Deo uidebitur, non modò ex homine, uerumetiam ex uarijs animalibus, eorundemq; partibus, puta ex capite maxilla, pulmone, corde, uentriculo, intestinis, hepate, felle & renibus, complures erutos fuisse, historica fide, contra subtiles licet & argutas, at experientiæ reluctantes tanti uiri ratiocinationes ostendemus. Vera etenim lapidum natura inuestigãda, et ex ueris principijs certæ hypotheses constituendæ, non ex rationis acumine solùm, sed ex ipsa sapientiæ obstetrice experientia: si modò uniuersalis doctrina, quæ sine errore ad particularia usq; progrediatur, extrui debeat. Et uerò lumbricorum & uerminationis, quam Galenus ad sola intestina (quo loco potißimum & frequentißimè proueniunt) contraxisse uisus est, eadem quæ lapidum ratio fuerit: cui ferè omnes corporis partes perinde obnoxiæ sunt, uariosq; morbos & symtomata horrenda generant. Quæ omnia hic referre, uti præfationis limites excedit, ita pleraq; diligenter cõgesta, & concinnè digesta, rectius ex ipsómet opere nostro

nostro petentur. Sanè longum foret, omnia huc spectantia recensere, præsertim ea, quæ ad Anatomiam faciunt: cùm (quod bona aliorum pace dictũ uolo) ferè omnia ueterũ in hoc genere scripta, ex promiscua animalium et hominum sectione obseruata, ad Vesalium usq; dubia, incerta, confusaq; plurima, nonnulla etiam planè falsa esse deprehendantur.

At his relictis, ea quoq; attingamus, quæ ætas nostra, prorsus noua, & ueteribus omnino incognita, ad artẽ retulit. Cuiusmodi sunt morbi noui, cùm alij, tùm uerò etiã contagiosi quidã, nonnulli cũ contagio pestilentes quoq;. Inter contagiosos primas meretur morbus Indicus, uulgò Gallicus nominatus, quẽ nõ sine errore quidã ad ueteres retulere: decepti eo, quòd ueneficium, characterem, seminarium, & uirus illud suum, omnibus propè morbis communicet, symptomataq; omnia reliqua labe & illuuie sua teterrima contaminet & aspergat, ut proinde, instar Protei cuiusdam, morborum omnium ueluti apparitorẽ & proxenetam esse putauerint. Miserabile certè uagarum libidinum flagellum, iusto Dei iudicio, iam inde à patrum memoria, Europeis immissum: Indis & Barbaris, primam Africæ partem incolentibus, uernaculum. Cæterũ huic Scorbutus quoq; Septentrionalibus endemius, contagio æquè infestus, & fœditate haud inferior, annumerandus: quem nonnulli ad lienes magnos Hippoc. alij ad eiusdem Voluulũ hæmatitem malè retulerunt. Brunnæ nuper in Morauia

exorta lues crudelißima, ad scarificationum & cucurbitularum usum cõsequuta, symptomatũ quorundã affinitate & nouitate, etiã huc referri meretur. Porrò contagiosis & pestilentibus simul, accenseri debet Ephemera Britannica, quã aliqui hydropyreton, quasi febrem sudorificam appellarunt: non quòd reuera ueterũ τυφώδης sit, ut quidam crediderunt, sed quòd à simili symptomate & effectu, quo ægri primo statim die sudabant, nomẽ inuenerit. Vnde nostris quoque sudor Anglicus & Britannicus appellatus est. In Britannia etenim primũ ortus, magno terrore postmodum uniuersam propè Europam concußit. His addendus alius popularis morbus nouus, à uarijs symptomatibus uaria nomina sortitus. Ab implacabili enim capitis dolore Cephalalgiam epidemicam: à destillatione & grauedine anhelosa, Catarrhum epidemicum: à tußi & febre, Tußim popularem & Febrim epidemicam: alij Febrim catarrhosam uel Catarrhum febrilem: Galli, quos anno M D X. & rursus anno M D LVIII. infestauit, Coqueluchã, quòd qui eo mali genere detinerentur, cuculione caput uelarent: Germani, quos circa annum Domini M D XXC. non admodum uehementer afflixit, uulgò das Huenerwueh (quòd laborantes ad instar gallinarum coryza uexarentur) appellauere. Huius Fernelius obiter meminit. Valleriola uerò, Bockelius, Stenglinus & Sporischius uiri doctißimi exactè descripsere: Gesnerus in Epistolis sparsim attigit. Huius

sæuitia

ſæuitia Romæ, eo ipſo tempore, quo Germaniam inuaſit, ſupra nouem millia hominum abſumta fuiſſe amicorum literis didici. Eodem ſpectat Pannoniæ lues, quæ febris Vngarica θηριώδης & uulgo cephalalgia Vngarica, ſeu morbus Hungaricus appellatus est: genti huic uernaculus quidem, at contagioſus et peſtilẽs, periculoſiſſimis ſymptomatibus ſtipatus, caſtris ferè infeſtus. In ea namq;, quam Diuus Imp. Maximilianus II. Auſtrius anno partus uirginei 1566. aduerſus Turcarum tyrannum ad Camoram ſuſcepit expeditione, contagiũ ἐπικοίνως graſſans, promiſcuo milite dimiſſo, in uniuerſam Europam diſperſum, plurimos abſumſit. Veteribus etiam non ſatis cognitam fuiſſe Buboniam peſtem, tum nouam Italorum Febrẽ ſtigmaticam (Lenticulam ſeu Lenticularem uel Petechiam uulgò dictam, quòd maculis, pulicum puncturis ſimilibus, affecti ſcaterent) malignam potius quàm peſtilentem: inſuper Febres illas populares, cũ morbillis & uariolis, uix peſtiferis, coniunctas, liquidò demonſtrari poteſt. Superſunt etiam extra contagium aut peſtilentem conſtitutionem noui morbi alij, uelut Enthuſiaſmus ſeu inſaniæ illa ſpecies ſtupenda, quæ patrum memoria maximè in Germania plurimos corripuit: qua affecti, nullo loco conſiſtentes, ſed ὀρθοστάδην diſcurrẽtes, choreas ad extremũ uſq; ſpiritum, niſi per interualla contineantur, ducere ſolent, quam uulgus D. Viti choream nominat: ſymptomatum uehementia & curandi per muſicam ratio-

ſtione, proximè ad eum morbum accedentem, quem Tarantulæ, terreſtris. ſ. aranei morſus infert: utrumq; ex æquo Græcis perinde atq; Arabibus incognitum. Horrendum deniq; aliud morbi popularis genus contigiſſe, in Pannonia narrãt: uiperis paßim & lacertis in humano corpore natis, anno 1549. mille hominum indies, poſt cruciatus acerbißimos, fœditate & crudelitate omnem ætatem ſuperante, interimentib. Cæterum de alijs nouis tùm morbis, tùm cauſis & euentibus, quibus res medica inſigne incrementum accepit, per præcipuas iam artis partes, quanta poſſumus breuitate, exemplis aliquot in medium productis agemmus.

Paulò antè monuimus, Anatomen, quæ Phyſiologiæ primarium membrum ſtatuitur, à recentioribus ad uerã hominis hiſtoriam addiſcendam, tanta ἀκριβείᾳ excultam eſſe, ut ueterum de ea confuſam doctrinam, uix ſatis tutum ſit artis ſtudioſo perlegere: niſi duplicem laborem ſubire uelit, diſcendi primùm falſa & perplexa, deinde eadem ipſa dediſcendi. Vnius namq; anatomes opera Neoterici admirabile illud et priſcis inexplicabile auditus organum cognouerunt & explicarunt. Nec eſt quòd quidam nos ad receſſus illos Democriti & colloquiũ cum Hippocrate ablegent: aut eorum, quæ de proceßibus ſcopuloſis, de cauitate tympani, & ſuccingente membrana ab Hippocrate notata ſunt, admoneant: nec quæ Galenus de labyrinthina cauitate, libro de Vſu partium: quæ

de co-

de cochlearia parte Empedocles inter Plutarchi problemata, quæ de plerisq; his Celsus, tractatu de oßibus, scripsere, obijciãt. Nam si cũ his ea, quæ nos primo hocce Tomo operis nostri, paulo quàm institutũ nostrum tulit, fusius et copiosius ex Coitero transcripta exhibuimus, conferas: meras umbras & rudimenta solùm, nudaq; propè nomina esse dixeris: ut interim multa, ueteribus prorsus intacta, uelut oßicula, musculos, chordam, meatus, fenestras, atq; id genus alia, prætereamus. Maius paradoxum illud, quum tactus organum, non in neruis, uti falsò creditum hactenus, sed in membranis consistere, à quibusdam asseritur, tactus sensu rorem analogum, ad species tactiles per omnes membranas diffundente. Iam uerò neq; in proceßibus mammillaribus cerebri positam esse peculiarem uim olfactus, sed ut uiam quandam duntaxat, ad sensationis integritatem, cum aliarum partiũ œconomia conspirare, deprehensum à nonnullis. Gustatilium item rerũ discretricem uim, in peculiari humore aqueo, in substantia rara, ab Anatomicis hucusq; non animaduersa, oblonga, dura, inæquali, cum piscium fœtu comparata, & epigraphe oßis sphenoïdis, uomerisq; speciem præferentis, conclusa, positam esse, non uanis argumentis quidam profitentur. Et hæc quidem paucula, rara prorsus, noua atq; admiranda, antiquitatis captum excedentia, de sensibus, à quibus maxime necessariæ hominis functiones proficiscuntur, monere libuit, ut quid utilitatis

litatis operis nostri lectio afferre poßet, cognosceretur. Nam si ad reliqua Physiologiæ illustratæ placita excurrere uellemus (uerbi gratia, si de hæmatosi uera hepatis & uenarũ: de lienis uicaria in hepatis defectu opera: de spirituum præparationis & generationis officina noua: si de tot oßium, ligamentorum, cartilaginum, musculorum, uenarũ, arteriarum, neruorum, aliarumq; partium, recens animaduersarum, substãtia, situ, cohærentia, functione, idq; genus alijs, uel perfunctoriè dicere institueremus) in immensum nostra excresceret oratio. Ipsius saltẽ fœtus humani, qui physiologiæ uniuersæ basim compendio quodam nobis suppeditat, abstrusa & recondita, hucusq; latens, historia simul & notitia, nónne ut plurimum ita à ueterum descriptione euariat, ut perpauca eorum, quæ uel ab Hippocrate, uel à Galeno tradita sunt, consistere queant, si maiorem ueritatis quàm authoritatis rationẽ habere uelimus? Iã uerò ut ad Pathologiã descendamus, ad hanc ipsam non pœnitendum fructũ ex opere hocce nostro peruenturum esse, præter nouorum morborum paulò antè à nobis descriptorũ historiam, uel unius capitis morborum causæ, mirum in modum apud ueteres inuolutæ & implicatæ, fidem facere poterunt. Apoplexiam non ex uentriculorum cerebri obstructione solùm, sed et plexus choroidis, & arteriarũ retiformiũ obturatione, à crassa pituita, aut grumis sanguinis concitata, sæpè à copiosa aqua glutinosa in uentriculis cerebri contenta, frequen-

frequentius ab humore melancholico, tùm & à congelato concretoq; sanguine, prouenire, recẽtiores ex resectionibus docent. Paralysim ab intemperie frigida & humida, quidam etiam calida & sicca: nonnulli à quouis humore spinæ medullæ infixo: a'ij à tenui & multa pituita, nerui substantiam totam irrigante (contra ueteres, qui à crasso humore neruis inhærente aut eosdem obstruẽte oriri uolunt) rationibus et experimẽtis multiuariam quæsitis, dependere cõtendunt. Epilepsiam uicißim à substantia uel mordaci, uel alioqui cerebro inimica, eiusdemq; uentriculos lancinante, ortum trahere assernnt. Iam in Conuulsione neruos neq; per repletionem, neq; per uacuationem immodicam sic decurtari, ut musculos trahant: sed cerebrum morbi huius uerum subiectum esse, quod non κατ᾽ ὄρεξιν λογικὴν, sed αἰσθητικὴν afficiatur, perhibent: propterea conuulsionem morbum esse statuunt eius cerebri partis, quà ap appetitus ut proprio instrumento musculos mouet, non uoluntatis arbitrio, sed sensionis solùm occasione, à causa acri & infesta irritata. Catalepseos seu catochi causam, uaporem frigidum et siccum, in uentriculos cerebri irruentem, & eosdem distendentem, spiritusq; quodammodo sistentem & immobiles reddentem, uir magni nominis arguta disputatione decernit. E' diuerso alij per anatomen, sanguinem crassum, coctum aut concretum in maiori uena, quæ medium caput perreptat, quinetiam serum rufum in cerebro

rebro

cerebro posteriore contentum, ad catalepseos causam retulerunt. De Catarrhi, Asthmatis, Calculi, Ischuriæ, Gonorrhœæ, Vteri suffocationis, Arthritidis, Elephantiasis, aliorumq; morborum causis hic agere, præter rem & institutum fuerit, quum ex singulis operis nostri claßibus commodißimè peti posint.

Ad Semeiologica & Prognostica tempestiuum est descendere: sed delibando solùm, ne in immensum excrescat præfatio. In hoc quidem genere admiranda sagacißimæ naturæ, siue sapientia, siue prouidētia, in crisewn ratione & excretionibus spectanda, celebrandaq; occurrit. In Ecthymatibus non per nares, sed per gingiuas sanguinem expulsum fuisse constat: eundem rursus suppressum per uesicam cruento lotio euacuatum, cum salute ægri. Quanquam alius puer eadem copia sanguinis oppressus, mictione eiusdem euadere haud potuerit. Stupendus quoq; ex peste uel decumbentiū, uel demortuorum sanguineus sudor, non semel notatus. Sic cùm quidam ex capitis cerebriq; uehementi concußione ex casu ἄφωνος factus, sensibus et mente destitutus esset, febre, delirio, & alijs prauis accidentibus præsentem mortem minitantibus, citra capitis apertionem (cùm nulla cranei fractura se proderet) septimo die, ingenti sudore oborto, cum frequenti sternutatione, magnam puris uim per nares, os, & aures reiecit, & præter omnium spem sanitati restitutus fuit. Eodem modo in

Epi-

Epilepticis paroxyſmis, per os & nares ſæpe aqueam eluuiem profluere, aliquãdo etiam, ſed rarius, nec niſi in ſumma morbi uiolentia, cerebri particulas unà protrudi, certa cum ægri pernicie, uidemus. Similiter etiam cerebri & partium intra cranium contentarũ ſuppurationes, ex abſceßibus uel aliter enatas, per aures diuturno profluuio expurgari, in omni ætate conſpeximus. In Phrenitide & Angina pus quandoq;, à uenis iugularibus in uenam cauam, indeq; in emulgentes & renes tranſmißum, tandem per urinas excerni notauimus. Sic in Pleuritide nõ tàm p urinas, quàm per aluũ pus ipſum deturbari quandoq; uiſum. Pulmonis abſceſſus per urinam, thoracis per aluũ excretos, poſt Galenũ Matthiolus & Alexandrinus obſeruarũt. In intercoſtali pleuritide, exemplo planè raro, nos hic Friburgi in nobili fœmina ſexagenaria, cui aßiſtebamus, ſuppurationem foràs intus cum febre, lateris dolore & punctione, ſputo cruẽto, ut in genuina pleuritide, proceßiſſe uidimus: poſtmodum etiam intus foràs eandem erupiſſe, & ex morbo, conſolidato ritè ulcere, quaſi miraculo quodam anum euaſiſſe, bona fide affirmare audemus. Cuius præterea ampliſſimum ſimul ac certißimum teſtimoninm ferre poteſt nobilißimus idemq; prudentiß. ſenex Ioan. Vdalricus à Stadion, prouinciæ Beſſortenſis præſes æquißimus.

Cordis etiam abſceßus, cũ calculis ibidem genitis, aliquot menſium ſanguinolenta & purulenta mictione, ſaluis renibus, expurgatos fuiſſe, Hollerius & Iacotius

tius testantur. His accedunt hepatis abcessuum suppu rationes, sæpè per uomitum, aliquãdo per aluum aut urinas euacuatæ: rarius illud, eosdẽ quoq; per tussim & excreationem purgari. Infrequens quinetiam, sed animaduersum tamẽ, ad suras putrilaginẽ transmitti, certa cum ægri pernicie, & longa dolorum carnificina. Obseruatus quoq; latẽs hepatis abscessus in uẽtris musculosa ad sternum regione manifestè extrorsum suppurari. Nec minori industria et solertia, natura interceptis aut præpeditis statorum quotidianorumq; excrementorum uijs & meatibus succurrit. Sic detentos menses per oculos, nares, os, dentium præsepiola, sputa, excreationenem, uomitum, mammas, periodicas mictiones, hæmorrhoides, colli uteri uenas, uulnera deniq; excerni, certis et indubitatis historijs ostendemus. Vrinas præterea per foramen paulo infra glandem, circa radicem uirgæ uirilis supra testiculos, per scrotũ, ex umbilico, infra pectinem, paulo supra uuluam, circa coxam, femur, nates, perinæum, per uulnus circa sedem, aut anum ipsam reddi solitã, docebimus. Quorum nonnulli diu superstites uixere, sed non sine miseria & molestia. Visum deniq; urinam suppreßã, in extrema desperatione, per multas corporis partes circumquaq; defluere, & per anum, perinæum, scrotum, penem & inguina exudare, exemplo rarißimo. Stercora nonnullis, ut in ileo, quibusdam alijs aliquot mensibus, imò toto uitæ tempore uni, in conclamata miseria & fœditate per os euacuari, conspecta sunt.

Per

Per umbilicum eadem & penẽ, item per uuluam, aliis per uesicã & uulnus tenui intestino illatum, integris quindecim annis excreta fuisse, authores celebres tradidere. Ad eum modum, necessitate leges præscribente, inuerso rerum ordine, per os, penem, & uuluam egerere, per anum, umbilicũ mingere natura coegit.

Aequè admirandæ sunt morborum quorundam μεταστάσεις, siue commutationes, altero in alterum, uel minus uel magis noxium, transeunte. Sic febris, apoplexia, epilepsia, coli dolor in paralysin: catochus in comitialem. Est etiam quando ægrum per uices & catocho, & epilepsia, et comate, et cõuulsione torqueri & exerceri, horrendo & misero spectaculo uidemus. Mensium retentionem in insaniam: atq; hanc in uarices desinire constat. Pleuritis sæpẽ in peripneumoniam abit: Podagra in quartanam, paralysim, apoplexiam, asthmata, hydropem, coli dolorem, dysenteriam, scroti relaxationem, & articulorum calculos commutatur. Vicissim uentriculi dolor, iecoris affectus, lochia à partu cohibita, in podagram transeũt. Animaduersionem quoq; summam meretur morborum nonnullorum λύσις seu solutio: ueluti cũ hydropicos per sudores, menstrua, urinas aluum, umbilicum solutum, pustulas cutaneas, præcisos ungues, scarificationes, potus abstinentiam, aeris mutationes, & huiusmodi alia exoneratos cernimus. Quæ omnia, quantum medico scire intersit, nemo non uidet.

Restat ultima artis eademq; nobilior pars Thera-

peutica: de qua non minus necessaria, quàm copiosa amplißimaq; exemplorum hoc loco proponendorū materia sese nobis offerret: uela tamen pro tempore cōtrahenda, & digitus tanquā ad fontem intendendus, quoad per Dei Opt. Max. gratiam uniuersum hoc Admirandorum opus absoluere concedetur.

Curationes itaq; nouas desperatorum morborum, ut multas, sic memorabiles ætas nostra adinuenit. Puerorum crania confracta, miserisq; modis contusa, citra sectionem, integra cute, qua ratione percurari debeant, Botallus, Arcæus & Arantius, nullo ueterum exemplo exactè demonstrarunt. Prodigiosa & deplorata cerebri uulnera, etiam cum eiusdem substantiæ iactura percurata, remedijs nonnullis nouis allatis, & singulari solertia administratis, primo hoc tomo discere licebit. Sic oculum discissum, uisu illæso à Langio restitutum. Quid quod patrum memoria Branca Siculus Cataneus, chirurgus ac physicus eximius, suo ingenio & arte, aures, nares & labra, quibus multò antè cæsa fuerant, instaurauit: cuius discipulus fuit Baltazar Pauonus. Sed hodie etiam Tagliacotius narium deformitatem, editis spectatæ fidei exemplis, cohonestari posse docuit. Adeoq; per multa sunt quæ fieri non posse, priusquam sint facta, arbitramur. Sic quoq; uerā ex pulmonis ulceratione phthisim ortam, contra receptam scholarum & medicorum opinionem, minimè inter desperatos, sed curabiles morbos referri debere, curationis ratio, ab

Ingras-

Ingraßia & Arcæo proposita satis indicat. Sanitatem phthisicis nonnullis restitutam, quibus dimidia pulmonis pars, ex morbo perierat, Erastus affirmat. Noua item & ingeniosa puris supra septum transuersum coaceruati & conclusi, per sectionem comparato emissario, eductio, ueriſsimis historijs illustrata (quo remedio ægri, alias perituri, seruari possunt) per Vesalium administrata extat. Veteribus itē incognita thoracis uulnerum tractandorum ratio, & puris in eodem per medicamenta, citra ullam ustionem, sectionem, aut perforationem consumendi dißipandiq; modus atq; expellendi, à Massa traditus. Idem de profundis pectoris & pulmonis uulneribus sentiendum. Inuenta quoq; pectoris fistulas & mamillarum cancros medendi uia, à nemine prius excogitata. Ad epilepsiā, cōuulsiones, paralyses, cōtracturas, hydropē, coli dolores, elephantiasim Græcorū ueram, febres, uenena, remedia rara, efficacia quædam etiam noua, ex claßicis medicis ipsi non pauca annotauimus, cum multorū ab his malis liberatorū exemplis. Ad hydrophobiam ex rabidi canis morsu; si partes capitis supra dentes illæsæ permanserint, certum & infallibile remedium, unicum atq; alterum, Palmarius, magno suo cum honore & candore communicauit. Curationes herniæ raræ & nouæ, tū per sectiones & punctiones, tum per ligaturas & medicamenta quoq; institutæ. Tum & lithotomia tutior, necnon podagræ atq; sclopettorum uulneribus au-

 xilia

xilia, noua, rara, fida, & præclara, uirorum artis operibus clarissimorum sedula opera peruestigata sunt. In magnis etiámnum & pertinacissimis morbis, ueterum remedia magna, à summo Hippocrate ad Galenum & Arabes usq; felicissimè usurpata, quæ postmodum siue ob medicorũ negligentiam et inscitiam siue ob hominum mollitiem negligi cœperant, maxima cum mortalium, in conclamatis casibus, salute, denuò ad usum, eumq; correctiorem, reuocarẽ cœpere. Abaptista ad cranij fracturas & forationes, formis conuenientioribus accommodata. Arteriotomia, in desperata hemicrania, in aneurismate, alijsq; tùm occultis, tùm latentibus perennibusq; uitijs denuò introducta. Vstiones omnis generis, tùm per fontanellas uulgò dictas, tùm per pyrotica alia ad cephaleam, epilepsiam, spasmos, catarrhos, arthritidẽ: in angina, Laryngotomia: In hydrope Paracentesis & scarificationes, postliminio reductæ. Quibus accedit fœtus & eiusdem sceletorum, nec non uteri totius exectio, salua matre, stupenda prorsus: & uicissim demortua matre, extractio fœtus uiui, crudeli quidem, sed pio ministerio. Acrotomia, hoc est partium ex gangræna, aut aliter uitiatarum amputatio, in multis ad mitiorem & certiorem usum emendata: et noua quoq; alia ratio, citra serræ usũ, administratione mira, demonstrata. Sed manum de tabula: si prius practicæ quoq; errores nonnullos (quis enim omnes posset) hoc opere plurimos detectos, uel saltem

tem leuiter perstrictos, colophonis uice ostẽdero. Sanies inter cutem musculosam capitis & cranium ex ulcere aut uulnere nata & neglecta, nónne apoplexiæ metum, insaniam, diuturnũ capitis dolorem, morbi Gallici opinionem uanissimam (accedente præsertim ossis corruptione) & mercurialẽ curationẽ perditissimam attulit? Intempestiuo refrigerantium usu, nonnulli phreneticis ueternum & mortem quoq; accersiuerunt. Glaucedo, suffusionis specie curata, excæcauit ægrum. Pustula in cornea enata, & peptico medicamento ad suppurationem deducta, miser cliens, exoculatus est. Cruris stupore deceptus medicus, uerè calculosum, pro paralytico curare, sed frustrà, contendit. Astringentium sinistro usu hæmoptoicus mortuus. Punctione & tussi ex hepatis obstructione natis, deceptus alius, femellã ex subsequente cachexia in hydropem delabentem, errore lethali, tanquã pleuriticam tractauit. Diarrhœæ & dysenteriæ sæpè intempestiuè suppressæ mortis causæ extitere. Cuidam ab imperito chirurgo ad stranguriam exhibitũ medicamentum, cùm scroti tumorem conciliasset, eundem discutere uolens, ad suppurationem perduxit, adeoq; ægrum altero testiculorum priuauit. Senex quidam ex casu pubem ad truncum alliserat, concretum in uesica sanguinem chirurgus suppurare adortus, abscessu in inguine suscitato, paucis diebus ægrum necauit. Stranguria Gallica intempestiuè cohibita, remeante materia uirosa, in scroto fistulam ex-

citauit, & alteram natium atheromate absumsit. Et hæc de erroribus multis paucis admonuisse sufficiat.

Habes nunc, candide Lector, quasi epigraphe quadam expressum, primum quidem instituti laboris huius mei consilium & scopum: deinde quorum scriptis potißimum, in congerendo hoc opere, usus sim: tũ quem fructũ ex eius lectione sperare liceat: quantumq; artem nostram exauctam, propagatam, correctam, & quasi de nouo extructam, atq; per singulas partes illustratam poßideamus. Restat ut styli varietatis fidei item historicæ, laboris deniq; mei rationem tibi reddam minimè fucatam.

Stylum singulis authoribus suum propriumq; religiosè & consultò retinui, etiã latinobarbaris scriptoribus: partim ne alieno in opere obtrectatoribus quibusdam, delicatulus & ingeniosus uiderer, partim ut in omnibus incorrupta fides, ueritasq;, quantumuis subhorrida, scabra, & impolita dictione, appareret. Quòd si quis inæqualitatẽ illam & nuditatem styli auersetur, meminerit idem, lucubrationes eiusmodi, pro temporum uarietate, tantam elegantiam leporem & castitatem non semper admittere. Quin medicorum scripta methodo potius, rerumq; uarietate et utilitate probanda, quàm uerborum lenocinio æstimanda censeo: neque tamen ignoro, honestam matronam decora ueste, nec abiecta nec luxuriosa instructã, maiorem gratiam mereri: temporibus tamen condonandum aliquid, & tribuendum.

Iam quod fidem attinet, cũ Plinio affirmare libet, huiusmodi argumentum tractantem, in ancipiti opinione & æstimatione uersari. Sed quia nonnulla noua omnino dicũtur, quædã recens tradita repetuntur, fidẽ penes authores esse uolo: mihi satis est, literarũ monumentis consecrata, bona fide recitasse. Omnes ego illos, ex quibus hæc nostra congeßi, uiros bonos & ueritatis amantes, nec non Christianæ profeßionis plerosq;, & à mendacio spontaneo alienißimos fuisse mihi persuadeo: præsertim cùm multo maxima eorum, quæ exhibentur pars, non simplici affirmatione historica, sed multorum authorum testimonijs, asseuerationibus & exemplis stabiliatur. Certitudinem in omnibus affirmare simul & requirere, curiosum magis quàm humanum esse uideatur. Stet penes authores fama fidesq; suos.

De me postremò ut aliqd dicã, nihil ego mihi in hoc lucubrãdi genere (molestißimo quidẽ illo, sed cuius tædiũ ab utilitate superetur) præter conquirẽdi digerẽdiq; laborem uendico. Qui qualis quantusq; fuerit, non facilè credi, nec ex hoc specimine satis æstimari potest: præterquã ab eo, qui in consimili argumẽto uersatus est. Hunc ego permultos annos legendo, colligendo, conferendo, transcribendo, sæpius etiam ex Germanicis uel manuscriptis uel editis, aut quauis alia ratione communicatis, Latina faciẽdo, magna alacritate sustinui: eo solo consilio, ut comportatis in unum aceruum ijs, quæ uariè disiecta, & hinc inde

per

per sexcentos authorum libros dispersa fuerāt (quibus fortasse quærendis cognoscendisq́; multi uel insenuissent, uel etiam immortui fuissent) rei medicæ studiosi, magno cum temporis fœnore, compēdiaria horum lectione instructi, ad maiora grauioraq́;, modò officium suū facere uelint, expeditiùs peruenire possent. Quanquam autem minimè dißimulo, huiusmodi conatum nostrum sæpè plus laboris colligendo disponendoq́;, quā ingenij habuisse, & à quouis etiam mediocriter in arte uersato, cui alios iuuandi uoluntas non desit, perfici potuisse, meorumq́; ego laborum præconē agere nolo: sic clarißimorum medicorum, quorum testimonijs eruditis et fidelibus utimur, authoritate ceu hedera suspensa, non tàm meipsum ornare, quàm fidem meam cōprobare studeo. Quod ipsum si non laudis multum, at certè tamē gratiæ aliquantum apud æquos alienorum laborum æstimatores mereatur: præsertim cùm, ne planè asymbolos uidear, nostrarum quoq; obseruationum medicarum centuriam, ubi Deus Opt. Max. *uitam & ualetudinem concesserit, hypermeri loco, adiecturus sim.* Tuum nunc fuerit, candide Lector, *ea, quæ publici commodi & utilitatis nomine sustinuimus, benignè interpretari, & nobis fauere: sin quæ displicebunt, & correctione opus habebūt, ea absq; morsu, & insectatione, sicuti* Medicos *philosophos, & quidem* Christianos *decet, modestè ferre & emendare.*

Vale.

IACOBI MOCCII MEDICINAE *in Archigymnaſio Friburgenſi Profeſſoris, ad* IOANNEM SCHENCKIVM, *ex Choro ſuo Illuſtrium Medicorum, Carmen.*

QVis te prætereat tacitum clariſſime Schenckj,
Pæoniam tanta qui cumularis ope?
Ingenij primos en fœtus, lector: at illa
Viua dabit plures bibliotheca libros.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΙΑΤΡΟΥ-*τε καὶ φιλοσόφου (ὀρβεός φυσικοῦ) εἰς Ἰωάννην τὸν κρατῆν πολυπειρότατον ἰατρὸν σχεδιασμάτιον.*

Σύ νῦν λέγῃ ὁ Κράτης,
Φερωνύμῳ πατρός τε,
Πάππων τε σῶν ἐπικλῆς.
Ἀλλ' εἶτα δὴ ἀπ' ἔργων
Σοῦ νηρίτων λελέξῃ
Σύμπασιν Ἱπποκράτης,
Τοῖς στοιχείοις τοσαύτοις,
Ὅσοις γέρων ὁ Κῷος.
Λέξου διδόντος ἵππους
Ἐπωνύμῳ γονῆος
Τεοῦ ῥοπὴν μεγίστην,
Τοῦ πᾶσι σὴν φανῆναι
Τὴν ἀξίαν φερίστην
Τέχνης ἀπ' αὐξανούσης
Ἰατρικῆς πέλουσαν.

In eundem, eiuſdem τετράστιχον.

HIppocrates quin ſit Medicorũ primus habendus
Non dubium. quis ſit proximus, ambigitur.
Te pars eſſe volunt, Schencki, pars eſſe Galenum.
Ipſe ais, Eſto ſenex, hunc iuuenisq; ſequar.

IOANNES

IOANNES BRVNNERVS DOCKENburgensis, *Græcarum literarum & Sanctæ linguæ Professor ordinarius in Archigymnasio, apud Friburgum Brisgoiæ, ad Authorem.*

MAgne vir, & cũctis decus immortale Camœnis,
Schencki, Mœcenas, præsidiumq; meum:
Sic hominum æternas verasq; merebere laudes,
Naturas homini dum canis ipse suas.
Tu tantum ingenio superas studioq; priores,
Quantum naturam se superasse doces.
Omnia te, vir, secla canent: totumq; per orbem,
Artis Pæoniæ nobile numen eris.

Aliud eiusdem ad librum.

MIra canis, mirande liber, mirabitur orbis,
Nobilibusq; viris gaudia mira feres.

IOANNES IACOBVS BEVRERVS, *Latinarum literarum, poeseos & historiarum in Archigymnasio Friburgensi Professor, ad* V. CL. D. D. IO. SCHENCKIVM *Medicum.*

Σκέγκιος ἰητρῶν κλέος ἄφθιτον, οὐρανόμηκες,
Καὶ στυγερῶν νούσων πῆμα περιπλομένων
Πολλὰ διώρθωσας σὺ σφάλματα, πολλὰ δοκήσας
Θαύματα, κεὶς γλυκερὸν ἤγαγες αὐτὰ φάος.
Τῶν νῦν φύλλιστος περιθρυλλεῖται σέο φήμη.
Οὗτος ἀκεστορίῃ Σκέγκιος ἠκέσατο.

Aliud eiusdem.

IMmortale decus, medicorum gloria, Schencki,
Inuisi morbi pestis, & acre malum,
Arte in Pæonia sapienter mira notasti,
Quorum nunc gratum & nobile prodit opus.
Ergo hac optata passim celebrabere fama,
Artem curauit Schenckius & medicam.

Aliud eiusdem.

HActenus in multis causarum inscitia morbis
Artes traduxit, heu miserè, medicas:
SCHENCKIVS ad reliquas addit miracula causas,
Artem perficiens, artis & artifices.

AD LECTOREM
DE *Obseruationibus Medicinalibus Dn. Doctoris* IOAN. SCHENCKII *Epigramma* IOACHIMI ROSALECHII, *à Nouotreptouio Pomeraniæ.*

ADmirabilibus frequenter atque
Horrendum facientibus stuporem
Humanum vitijs malisq́ue corpus
Ex ortu miserè scatet sinistro.
Vel si prosperior fauebat ortus,
Tunc ætate graues senex per artus,
Aut pulcra iuuenis puérue molli
Signis sub cute sordidis, onusq́ue
Et miracula dantibus grauatus,
Quin & corporis intimus latensq́ue
Crebros angulus accipit dolores:
Et quid non solitum dolensq́ue carni,
Inuitus, dubieq́ue, gestat intus:
Quod premens semel, egerensq́ue tandem,
Contemplantia cum stupore magno
In se lumina detinet videntum.
Et sic omnia sæpè tam molestæ
Sunt obnoxia membra passioni:
Sic in parte sui vel hac vel illa
Maiores cruciantur & minores:
Sic vitam miseram potenter angunt
Sub tristi cruce duriora fata.
O quàm vos superi beant, amantq́ue,
Qui saluo pede statis, & valetis,

Nec

Nec tactu manuum leui gementes
Læsæ per loca carnis ambulatis:
Et qui vos positu modoq; recto
Formatos geritis valente gressu.
Sed quid tristius his in orbe viuit,
Qui nunquam similes, parésue rarò
Lætis aspiciunt dies diebus:
Quorum ponderibus malisque corpus
Insuetis premitur, peritque sensim.
Hæc nostræ mala carnis & dolores
Descripsit sapienter, ediditque,
Laus clarissima, SCHENCKIVS, virorum,
Phœbeæ decus atque Doctor artis,
Morborum medicina languidorum.
Non sic Hippocrates acutus olim
Subtilisque Galenus hæc dedisset.
Quid? non ipse dedisset hæc Apollo,
Et mirabitur hæc legens Apollo.
Ergo cùm, studiose Lector, istos
Per libros oculi tui recurrent,
Miras historias, grauesque morbos,
Antiquos simul, & simul recentes,
A multis quoque liberationem
Morbis inuenies & annotabis:
Et mox incipies libenter esse
Ad præconia SCHENCKII paratus:
Qui post experientiam sagacem,
Post multos studij sui labores,
Post fructus alios tibi paratos,
His prodesse tibi, scientiæq;
Inseruire tuæ libris volebat.

AD

AD SCHENCKIVM MEDICVM

Iohannes Brectius Sandeodatensis, Lotharingus.

INgenio poteras ſuperas volitare per arces,
Inuida turba ad humum te niſi deprimeret.
Magnanimo fortiq; viro eſt audacter eundum
Contrà, virtutis nam comes inuidia eſt.

HIPPOCRATES.

ΠΕΙΡΑ ΧΕΡΣΙ ΚΑ'ΛΛΙΣΤΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΝ,

CATALOGVS AVTHORVM ex quorum ſcriptis Obſeruationes has congeſſimus.

MEDICI

GRAECI.

Hippocrates
Ariſtoteles.
Aretaus.
Galenus
AEgineta.
Trallianus.
Aetius.

LATINI.

Celſus.
Plinius.
Lucretius.
Cæl. Aurelianus.

ARABES.

Raſis.
Alſaharauius.
Albucaſis.
Auenzoar.
Auicenna.
Medici Indi.

LATINOBARBARI.

Lanfrancus
Theodericus
Petrus Aponenſis.
Hugo Senenſis.
Gentilis.
Gerard. de Sole.
Matth. à Gradis.
Nicolaus Florent.
Valeſcus Tarent.
Ant. Guainerius.
Petr. Bayrus.

RECENTIORES docti & elegantes.

Adrianus Iunius.
Apollonius Menabenus.
Alex. Benedictus.
Alex. Traianus.
Aluarus Nonnus.
Amatus Luſitanus.
Ambroſius Pareus.
Andreas à Lacuna.
Andreas Veſalius.
Antonins Beneuenius.
Antonius Muſa Braſauo.
Baldus Ronſeus.
Balthaſarus Conradinus
Barthol. Euſtachius.
Baſsianus Landus.
Chriſt. Burgenſis.
Chriſtoph. à Vega.
Comes Montanus.
Conradus Geſnerus.
Cornelius Gemma.

Desid. Iacotius.
Donat. Ant. ab Altomari.
Francisc. Arceus.
Francisc. Michinus.
Francisc. Valleriola.
Francisc. Vallesius.
Gabriel Fallopius.
Guiliel. Rondeletius.
Hieronymus Cardanus.
Hier. Fracastorius.
Hier. Mercurialis.
Hier. Montuus.
Hier. Tragus.
Iacob. Hollerius.
Iacob. Perusinus.
Iacob. Rueff.
Iacob. Syluius
Iason Pratensis
Ioannes Argenterius.
Ioannes Bapt. Montanus.
Ioannes à Cruce.
Ioannes Fernelius.
Ioan. Guinth. Andernacus
Ioannes Kentmannus.
Ioann. Langius.
Ioan. Liebautius.
Io. Phil. Ingrassias.
Ioan. Rungius
Ioan. Schenckius.
Ioan. VVierus.
Iosephus Quercetanus.
Iulius Alexandrinus.
Iul. Cæsar Arantius.
Iul. Cæsar Scaliger.
Laur. Ioubertus.
Leonard. Botallus.
Leonard. Iacchinus.
Leonell. Fauentinus.
Leuinus Lemnius.
Marcellus Donatus.
Marianus Sanbarolitanus
Matthias Cornax.
Michael Toxites.
Nicolaus Massa.
Nicol. Manardus.
Nicol. Piso.
Petrus Gorræus.
Reald. Columbus.
Rembert. Dodonæus.
Robert. Constantinus
Scholiogr. Hollerij, quo nomine Iacotiũ, & Christ. Burgensem inaudio.
Scholiographus lib. Gal. de Locis affe. in 16.
Steph. Gourmelenus
Thaddæus Dunus.
Tert. Damianus Viss.
Thomas Erastus.
Thomas Iordanus
Thomas à Vega.
Victor Trincauella.
Vidus Vidius.
Volcherus Coiter

AVTHO-

AVTORES MIXTI.

Arrianus.
Thucydides.
Diodorus.
Strabo.
Aratus.
Suidas.
Solinus.
Herodotus.
Plutarchus.
Stephanus.
Mela.
Val. Max.
D. Augustinus.
Albertus Magnus.
Author Fascicul. temporum.
Lud. Cælius.
Macrobius.
Crinitus.
Sigibertus.
Lud. Viues.
Philippus Melanthon.
Rauisius.
Cuspinianus.
Con. Lycosthenes.
Sebast. Munsterus.
Gilbert. Cognatus Nozorenus.
Iob. Fincelius.
Hugo Blotius.

Errata quædam sic corrige.

In litt.a,pag.10, linea 11. Græcas lege Græas. In c.pag.17.lin.17. raræ lege ranæ.pag.19.lin.8.admirationes,l.admirationis.pag.19.lin.8.canibus leg. caninis.pag.22,l.10,perq́; l.pesq; pag.26,lin.19, medicus l. mendicus.pag.28.lin.6, cum leg. eam. eadem linea cap.42 leg.cap.43.pag.31,lin.5,lepido,l.tepido Eadem linea 26, carminum leg. carnium. In d. pag 52.lin.12,facilissima,l.fallacissima.p.53.lin.13,fructũ l fractum pag.55.lin.20,radia leg. inædia.p. 57, lin. 6, temperale leg.temperare.lin.18,toti leg. tali, lin. 15, ausam l.ansam.pag.339.l.Gula.le.27.Vuula.

Obſeruationes Medicæ

DE CAPITE, RARAE ET ADMIRANDAE,

PRAEFATIO.

Nimalium omnium nobiliſsimo atq; diuiniſsimo Homini, quæcunque non tam circa corpus, quam morbos rara, noua, & prodigioſa euenire poſſunt, exhibituri, à capite potiſsimùm velut parte principe παρατηρήσεις *has noſtras* ΣΥΝ ΘΕΩ *auſpicari viſum eſt. Eſt enim caput rationis domicilium, facultatiſq; animalis ſedes, quæ inſtar Regis, in altiſsimo corporis, velut in ſpecula ſita, duabus concupiſcibilibus animis, toto corpore dominatur, in eoq; longè lateq; imperium*

suum profert. Homo proinde, sapientißimo Aristoteli analogia quadam, μικροκόσμος, quasi paruus mũdus verè dicitur. Siquidem vt cœlum aeri eminet, terris maria, quæ veluti mundi quædam membra fuerint: ita caput quoq;, reliquas corporis nostri partes superare & excellere cernimus, non minus certè quàm inter elementa cœlum, aut arcem mœnia, cæteraq; vrbis ædificia præcellere videmus. Est enim in capite, rationalis animæ sedes, iuxta Platonis & Galeni sententiam, qua intellectus, cognitio, sensus, motusq; continentur, quorum ope vniuersa corporis nostri Respublica gubernatur. Commodum igitur à Capite medicas has nostras ἐκλογὰς ordiri visum est, atq; ostendere, quam multifariam id, non tam monstrosa conformatione aliquando, quam admirandis quoq; morbis affici & deformari queat, initio à capillis eiusdem sumpto.

OBSER-

OBSERVATIO I.

Subita canities, qua nonnulli metu mortis aut pœnarum, una nocte, uel unica etiam hora, cani facti sunt.

METVS, *cõsternatio, terror repentinus, atq; improuisa subitaq; periculorũ aut mortis intẽtatæ formido*, ita vires & formam depopulantur, vt nõnulli sui prorsus dissimiles appareant. Cuius rei EXEMPLVM memorabile nostra memoria edidit iuuenis quidam generosus ac nobilis, qui, cùm in aula Cæsaris versaretur, indecorè parumque reuerenter atque inhonestè se gessit. Siquidem Virginis cuiusdam, quam deperibat, pudicitiam expugnauit, quod in cœtu consessuque Heroicarum virginum capitale censeri solet, ac morte piandum, tametsi nulla vis illata sit, ac puella tacito quodam cõsensu non magnopere repugnare obluctariq; videretur: itaq; in carcerem coniectus est, postridie plectendus capite: nam id rigidè obseruare solent, ne quis impunè tale quiddam adtẽtare, ac decus aulicum stupro fœdaq; libidine contaminare audeat. Quum autem ea nocte tædio ac mœrore conficeretur, ex angore mentis conceptaq; mortis formidine ita immutatus est, vt sequẽti die, cùm pro tribunali consisteret, à nemine eorum, quibuscum familiariter vixerat, ne à Cæsare quidem agnosci potuit: adeò illi mortis horror, vitæq; desperatio paucarum horarũ spatio colorẽ viroremq; corporis ademerat, vt oĩs species formæque decor ac venustas defluxis-

se appareret, sic vt supra quàm credi posset, squallida sit effecta facies, color ex florido luridus & cadauerosus, aspectus horridus, indecora canities, barba situ & pœdore fœdaq; illuuie deformata. Cæsar, cũ in illum defigit occulos, suppostititium esse suspicatus, ac fucum sibi factum, explorari iussit, an ipsus is esset, & an ementita aut adulterina canities, barbaq; medicato aliquo liquamine oblita foret ac delibuta: cum autem nihil tale subesse animaduerteret, aspectu viri attonitus atque obstupefactus, ex vindicta in cõmiserationem animum deflexit, itaq; satis pœnarum dedisse ratus, culpam illi remisit, ac violatæ ereptæq; pudicitiæ crimen condonauit. Causam autem tam prodigiosæ subitæq; mutationis, cum nuper à me sciscitaretur in accubatione epulari, illustriss. D. Nicolaus Micholdius ab Indeuelda, apud summos principes õnesq; proceres gratiosus: illam in supplicij imminẽtis intentissimam cogitationem, quæ intimis sensibus penitus inhæreret, referendam pronunciaui: ea siquidem animi affectio tam fuit illi grauis & acerba, vt propemodũ extincto sopitoq; vitali calore ac spiritu, singulæ corporis partes amisso florido ac spectabili colore, in despicatum habitum deuenirent, adeo vt capillorum radices, quæ fumido vapore, qui cuti subest, aluntur ac frondescũt, vt gramina terræ succo, cõcepta frigida siccaq; qualitate, arescerent, ac natiuum colorem exurerent. Vt enim arborum folia ac vitis pampini, qui vuam à cœli iniuria defendunt, æstu, grandine, pluuia, Aquilonio ac Boreali flatu, qui æstiuis aliquando mensibus ingruit, ex viridanti in luteum flauumq; colorem elanguescunt ac demutantur: sic genuinus corporis vigor, sic color, sic externa species deflorescit, ac crines, qui nõ existunt corporis partes, sed appendices, sublata oppressaq; vi, qua aluntur, intempestiuam canitiem cõtrahunt

trahunt, quod ferè omnibus obuenire videmus, qui in labore militari, in periculis maritimis versantur, aut cum morbis conflictari solent, in quibus est mortis puoddam instar: nihil enim aliud meditantur, nihil animo magis concipiũt, ubi stat in procinctu acies, ac res agẽda cominus, quam extinctum iri se nec facile posse eluctari: nisi forte animus longa assuetudine ad pericula occalluit, ac sit obfirmatus: quod ferè perspicimus in veteranis militibus, atq; iis qui tẽpestatibus ac maris sæuitiæ sunt assueti. Tantæ est autẽ efficaciæ ꝓfunda ac cõtinuata imaginatio, quod aliâs multis argumentis cõmonstratum est, Vt mulier infanti notas quasdam ac conspectarum rerum vestigia imprimat: quod etiam viris vsuuenire ex ardenti fixaq; cogitatione palam est. Sic erecti in crucem Christi contemplatio Francisci manibus pedibusq; lituras ac stigmata impressit. Quanta verò Seruatorẽ oppresserit angustia, quis animum confecerit mœror, quæ trepidatio, vel id cuiusq; documẽto esse potest, quod mens in præsens periculum defixa, ac velut intuita instantem imminentemq; mortem, sanguinolentum sudorem expresserit, adeò effusè promanãtem, vt in terram defluxerit, ac solum, in quod inclinatus erat pronusq; decubuit, sanguineo madore cruentaret. Est autem horror mortis, si quando hominem corripit, aut eius imaginatio mente concipitur ipsa morte atrocior: multis enim cum illa vitæ finem imponit, sensus obstupescunt, nec vllum dolorẽ percipiunt, quod iis accidit qui apoplexia vel lethargo opprimuntur, vel deliquio animiq; defectu velut cõniuentes somno cõsopiuntur atq; obdormiscũt, nullo spectantium oculis exhibito doloris sensu. Sic in adeundis terra mariq; periculis, quę mortis imaginẽ oculis ac menti obiiciunt, nemo non contremiscit ac trepidat metuq; exalbescit, refugiẽte ad intimas par-

tes sanguine: cum enim omnes corporis partes vitali succo destitutæ sint, nulla satis probè suo officio fungitur, sed titubant vacillantq; pedes, caligāt oculi, labascit vigor, mens hebescit, animus deiectus est, genæ pendulæ sunt ac flaccescunt, lingua hæsitat, dē tes crepitant.

Arrectæq; horrore comæ, vox faucibus hæret.

Adeò nullus est quamlibet constantis robustiq; animi, cui non repentinus aliquis casus sit formidabilis, ac mentem concutiat, sic tamen vt confestim discusso metu, ac concepta diuinitus fiducia intrepidus in territusq; subsistat, quæq; ingruunt aduersa declinari nequeant, alacri atq; infracto animo se illis opponat. Nulli itaq; naturæ spirabili mors nō horribilis ac formidolosa, quòd interitū adferat: nisi quibus mēs obstupescit ac sensus minus vigent, ut sunt decrepiti, infantes, stolidi, amentes, deliri, quibus non subit ulla rei formidandæ cogitatio, nec ut cęteri, quibus cerebrum est firmum, nec vitiata animalis facultas, dolorem percipiunt, pręsertim qui lethargo, apoplexia opprimuntur, vel qui deliquio defectuq; animi velut conniuentes somno sensim cōsopiuntur nulloq; doloris sensu placidè obdormiscunt. Lemnius lib. 2. cap. 2. de complex.

Memoratu non indigna est hoc in loco historia, narrata mihi olim à Francisco Dilpho, non gētilitiis magis imaginibus quàm singulari eruditione clarissimo Equite, Cæsareæ Maiest. apud Sereniss. Angliæ Regem tum temporis oratore: ea sic habet. Hispanus nomine Didacus siue Diegus Osorius nobilissima familia ortus, aulicæ puellæ amore captus, communicato prius cum ea consilio, in patula arbore & frondosa abscōderat se (ea crescebat in Hispaniis intra regij horti septa) interim fortuitò catelli Melitęi latratu prodita colloquij fides, satellitum manui illū obiecit: comprehensus carceriq; inclusus, quòd capi

tale fuerat illic deprehendi, dictata ultima ſententia ita inhorruit, vt nox vnica juuenem eundem & ſenē incanum viderit. Quo ſpectaculo motus carcerarius, delato ad Ferrandum Regem Catholicum prodigio ſæ rei indicio, effecit, vt capitalis legis rigore in benignitatem conuerſo Rex illum abſoluerit, dictitās pœnarum ſatis dediſſe, qui præmaturam ſenectutem cū juuentæ flore commutaſſet. Cui rei atteſtatur & Petri Maſſiæ Hiſpalēſis authoritas, euentum hunc imaginationi adſcribens. Alioqui & amoris flagrans deſiderium Theocrito citam canitiem vel vno die accelerat, cùm inquit: οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν. Eiuſmodi hominem προπόλιον dici teſtatur AElius Dionyſius, quòd ante tempus canos producat: eundemq́; & ἀωρόλειον. quanq̃ ego ἀωρόλειον intellexerim potius eum, qui præpropere calueſcat ſeu leuis fiat, ſi à tanti autoris ſententia diſſilire par eſt, qui ab Horatio præcanus vocatur. Had. Iunius, cōment. de coma, cap. 10.

Ex timore canitiem ſequi, tum ratio docet, tum habemus exemplo pene domeſtico. Subducto namq; à pilis alimento calueſcimus: vitiato, canities ſubit. Nempe refrigerato ſuccedit humor non naturalis. Hiſtoria verò noſtrę tempeſtatis eſt ſub Franciſco Gonzaga. Is affinem ſuum ſuſpectum cōiurationis, cum in turri portæ Cæſareæ ad quæſtionem aut ſuppliciū aſſeruari juſſiſſet, nunciatum eſt manè totum repēte canum factum. Quod quaſi prodigium flexit principis animū: qui ei propterea et veniæ & vitæ fecit gratiam. Scaliger. Exercit. 312. ad ſubtilit. Cardani.

Iacobus quidam Oſorius Erigini in carcerem conjectus, adoleſcens etiamnum, vna nocte incanuit totus. Lud. Viues, in Præfat. in Somn. Scipionis.

Obſeruatum eſt, pilos quandoq; horæ ſpatio, aut etiā minore canos fieri. L. Cœlius A.L. lib. 3. cap. 24. Non ægritudine ſolum incaneſcere hominem conti-

git, verum etiam repentino mortis diſcrimine. Quod euenisse compertum eſt cuidam è rupe pendenti, dū accipitrum pullos ſcrutaretur, interimq; funes, quibus ſuſtinebatur diſſiluiſſent. Idem libro 13. capite 27. eiuſdem operis.

Illud minime ſilentio pertranſeundum, nulla re citius promoueri canitiē, quā curis, mœrore & metu. Noui qui è naufragio præter ſpem ſalui enatauerūt, repente canos euaſiſſe. Cōmemorant alij nonnullos qui in præruptas rupes aucupij gratia θήρης μεθέποντες γλυκερὸν πόνον, ut verbis vtar Nazianzeni, funis ope peruaſerant, ſoluto eo aut delapſo, deſperabundos præproperam canitiem accerſiuiſſe. Hadrianus Iunius capite 10. Comment. de Coma.

Cùm Ludouicus Bauarus Imp. cum ciuitatibus ad Rhenum ſitis inito fœdere contra eos, qui diſtractione principum Germaniam vaſtabant, in armis eſſet. Maria Brabantina eius coniūx, Vuerdæ habitās, binas literas, vno quidem anulo, diuerſa tamen cera, atra, rubra, obſignatas, illas marito, alteras Heinrico Ruchoni Decurioni equeſtri mittit. Atque is qui epiſtolas detulit errore ſeductus, rubra cera com plicatas Ludouico tradit. Qui lectis literis amatoria agi ſuſpicatus, diſſimulata re, relicto apud Rhenum exercitu, quàm maximis poteſt itineribus ad vxorem diu noctuq; contendit, & indicta cauſa adulterij condemnatā ſecuri percuti iubet. Poſtea veluti conſcias, Helicam virginem Prennebergenſem cultello confodit: & aliam fœminam nobilem, quam gynæceo præfecerat, de turri præcipitauit. Anno 1256. Auentinus libr. 7. Annalium Boiorum. Ob id mirandam habuit & horrēdam nocturnam viſionem, qua vna nocte totus factus eſt canus. Inde pœnitētia ductus, monaſterium in Bauaria ſupra Amram, quòd Principis campus, patria lingua *Furſtenfeldt*, dicitur,

extruxit

extruxit, & donarijs ac censibus locupletauit. Cuspinianus in Cæsaribus.

OBSERVATIO II,

Canities unica nocte emendata.

SCribit Rhases 25. continentis, cap. 24. se habuisse amicum quendam, qui potata chalcanthi, siue vitrioli drachma, vna propè nocte abiecit omnes pilos albos. Scio hoc genus remedij maxime apud multos esse commendatum: sed semper mihi Galeni consilium placuit, qui in medicamentis quæ per os assumuntur, damnat chalcanthi vsum. Hieron. Mercurialis libr. 1. cap. 6. de morbis cutaneis.

OBSERVATIO III.

Cani à natiuitate, qui ætatis decursu in nonnullis mutantur.

TYrrhenus Tarcon, & Cycnus Troianus ætatis primordio statim memorantur cani. Cœlius libr. 13. capite 27. A. L.

Pandoræ Indiæ populi, vt refert Ctesias, in conuallibus siti, ducentos viuunt annos, in iuuenta candidos habentes capillos, in senectute nigros. Plin. libr. 7. Val. lib. 8. capite 14.

Celtarum pueri, vt plurimum cani sunt, ætate prouecti colorem paternum assumunt. Diod. li. 5. cap. 9.

A primo ortu canos extitisse nonnullos lectum est non semel: veluti Tarchonta, qui à Tyrrheno oppidis duodecim in Hetruria conditis, præfectus fuit, quod innatę illius à puero prudentię tributum à poetis verisimile est. Ita Cygno Neptuni filio canities primis annis nata, nomen dedisse putatur. Tarquinium Priscum prudentissimum regem ab ineunte pueritia canum fuisse memorat Strabo. Numam quo-

que Pompilium à prima ætate canũ fuiſſe aſſerit Seruius Honoratus, qua fide neſcio: quanquam Virgilius illi incanum mentum crinesq; tribuat iam tum ſeni. Quin & ab ipſo natali caneſcere Albanos Scythię populos, qui ſe poſteros Iaſonis credi voluerũt, refert Polyhiſtor Solinus, in hæc verba: Albo crine naſcuntur, canitiem habent auſpicium capillorum, ſic comæ color genti nomen indidiſſe videtur. Scribit & Cteſias, in Indię quadam parte fœminas ſemel tantum parere, eoque conceptu genitos confeſtim canaſcere. Refert idẽ Heſiodus Græcas Phorci filias mox à partu canas fuiſſe, quas è ſorore Ceto ſuſceperat. Had. Iunius cap. 10. Comment. de Coma.

OBSERVATIO IV.
Noua canitiei cauſa.

DVplicem pilorum materiam eſſe ſtatuo: vnam, quæ ſumitur ex terreno & ſordido excremento, genito in tertia concoctione: aliam verò, quæ ſumitur ex pituita naturaliter ſubiecta & adhærente mẽbranæ cuti ſubiectæ. Ac cùm exiguum quidem illic eſt pituitæ, pilus refert colorem excrementi terreni exuperantis: cum verò pituita abundat, tum fragilitatem ex excremento terreno pilus quidem retinet, ſed colorem ex pituita ſumit: ac pro varia mixtione vtriuſque materiæ, plus, vel minus albus vel niger, vel alterius coloris pilus redditur. Meritò itaque potiſſimum & ferè ſoli caneſcunt ſenes, quia ob caloris imbecillitatem, plurimum pituitæ præſertim ſub cute naturaliter frigida in illis procreatur. Ac in alijs ætatibus, illi potiſſimum caneſcunt, qui capita habent multa carne & pinguedine obducta. In illis enim plurimum quoque pituitæ aceruatur. Sic etiam per longiores morbos cani redduntur homines, diſſoluto & debilitato humore, & ita abundante pituita,

ta, ac cum postea bona temperies corpori restituitur, genitis melioribus humoribus, & deficiente pituita, rursus pili recipiunt pristinum colorem & cani esse desinunt. Hæc nostra opinio ratione & experientia nititur. Ioannes Argenterius. Commentario secundo in Art. Medic. Gal.

OBSERVATIO V.

Natiuum & perpetuum caluitium.

MYconij capillo carentes gignuntur. Plin. libr. 11. cap. 37. Eapropter Myconios quidam caluos appellant, cum illud vitium passim exuberet in insula Mycono. Strabo lib. 10.

In Scythia incolunt sub excelsorum montium radicibus homines quidam ab ipso natali calui, mares pariter & fœminæ: simis quoq; naribus, & ingēti mento, proprio quodam oris sono, Scythicam gestantes vestem, ex arboribus victitantes. Herod. lib. 4.

Arymphæi, prope Rhyphæos mōtes, capillos pro summo probro ducunt, & ab ipso natali sunt calui. Rauisius ex Herodoto.

OBSERVATIO VI.

Caluescere mulieres, etsi aliter sentit Aristoteles & alij nonnulli.

Est sententia Hippocratis & Galeni, in Aphorismo 28. & Aristotelis 5. de generat. animalium cap. 3. mulieres ipsas non caluescere, Imò refert Synesius philosophus in libro de caluitio, à sæculo nunquam visas fuisse mulieres, quæ caluescerent: quanquam Albertus Magnus lib. 19. de animal. cap. 6. scribit, se vidisse duas mulieres caluas. Hieron. Mercurialis, lib. 1. cap. 5. de morbis cutaneis.

Falsum est mulieres caluitiem nō pati, sæpè enim vetulas videmus pilis nudatum habere caput, & hoc vitium alieno crine tegere. Quod si fortè mulieribus id accideret, non tamen ea ratione puto contingere, quod semen illæ non emittant, vt Arist. putauit. Ioan. Argenterius Comment. 2. in Art. Medic. Gal.

OBSERVATIO VII.

Capillorum defluuium, in quibus rarum.

DEfluuium capillorum in muliere rarum, in spadonibus non visum, nec in vllo ante Veneris vsum. Plinius lib. 11. cap. 37. Nat. Hist.

OBSERVATIO IIX.

Scintillæ è crinibus hominis.

QVidam Monacho Carmelitani ordinis, per annos tredecim perpetuos euenit, vt quoties capitium reduceret ad occiput, scintillæ ignis è capillis erumperent. Cardanus libr. 8. cap. 43. de rerum var.

OBSERVATIO IX.

Capillos quosdam ad frontem traducere & reducere pro arbitrio.

SVnt qui totam cæsariem capite immoto quātum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantque cum volunt. Augustinus lib. decimoquarto cap. 24. de ciuitate Dei.

OBSERVATIO X.

Homines bicipites.

NOtum est, quàm multa sunt relata prodigia in veterum annalibus atque historijs, quantumque admiranda. Sed vnum præcipuè hoc loco repetendū

existimari

existimaui, præ cæteris, quę vnquam scribantur, insigne, atque monstrificum. Traditum est in oppido quodam Emaus, Theodosio Cæsare imperante, puerum natum fuisse, qui vmbilico tenus integer extaret: supernæ autem partes eiusdem gemina facie apparebant, vt duo pectora, totidemque capita essent, suis partibus ac sensibus prædita: nam & vna pars aliquando cibis & potione vtebatur, altera abstinebat. Sic itidem in somno & quiete variè ac differenter se habebant, vt vicissim lusitarēt, & risu & lachrymis tenerentur, mutuisque plagis se cæderent, ac si diuersis animis atque ingenio forent. Annis autem propè duobus vixerunt. Factum deinceps est, vt cum alter periret, qui superfuit, quatriduo post ex agnata tabe computrescens interijt. Quàm rem Sigibertus in suis commentarijs retulit, homo quidem diligens atque vt illis temporibus, studiosus magis quàm eloquens. Quibus autem rationibus eiusmodi portenta oriantur, Galenus & Aristoteles copiosè docent. vt aliorum sententias omittamus. Et affirmat quidem Aristoteles, idcirco fieri mōstra in animantibus, quoniam plura ac diuersa semina inter se cohærescunt, atque confunduntur, aut cùm fortè materies excessus vel defectus extiterit. Petrus Crinitus. lib. 21. cap. 8. de honest. disciplina.

Circa Annum 1118. Monstrum quoddam Namuti natum est, biceps videlicet infantulus, tam sexu duplex quàm cæteris, simplex autem compage corporis. Lycosthenes prodigiorum & ostent. Chronico.

Anno 1487. Biceps infans Patauij natus est, in quo præter naturæ luxuriem nihil alioqui fœdum aspectu. Idem in eodem opere.

AEditum in patrij soli vico, cui Sarzano nomen est, magnitudinis inusitatæ monstrum. Digna res est visa quàm libellis insererem, eo quidem procliuius,

quoniam flagrante inteſtinis diſcordijs Italia, & intonante altius bellorum procella, quæ jam aliquot annis latè vaſtitatem dedit, vice prodigij habitũ id eſt. Is verò infans fuit biceps, multa in eo mira. Primũ quadrimeſtris magnitudo, membra omnia cum proceritate reſponſum habentia, abſoluta, amuſſitataq;, facies vtraq, ſimilitudinis propè indiſcretæ. In capitibus crines aliquanto longiores ac nigricantes, inter vtrunq; caput ex collimitio humerorum tertia ſurrigebatur manus, ſed quæ aures longitudine non excederet, nec integra viſebatur omnino. Reliquũ corpus prorſum benè compactum, ac citra vllam maculæ fœditatem. Natus eſt quinto Idus Martias, ãno nati verbi, milleſimo quingẽteſimo quarto ac decimo. Poſtridie allatus Rhodigium eſt. Quia verò viſenda res erat, placuit ad Hiſp. Ducẽ, qui in proximo vicaria Regis fungebatur poteſtate, adferri. Id verò ut citra putredinis timorem poſſet obiri, exenterare præmortuum neceſſe fuit. Inibi ergo mirum aliud cor quidẽ ſimplex, vt aſſolet, at iecur duplex ſicuti & lien. Nam n viſcere hoc quãdoq; viſam duplicationem vel in vno credimus Ariſtoteli. Et paulo poſt. Quod ad infantem attinet, illud amplius ſciendum, vnúmne an plura ſint per coagmentationẽ, quod monſtrificum prodit animal: judicandum eſt ex principij ratione. Nam ſi cor pars eiuſmodi eſt, quod vnum cor habet vnũ animal eſt: quod duo, animal item duplex coalitum propter conceptuum coniunctionem. Lud. Cœlius libro 24. capite 3. L. A.

Louanij anno 1536. Infans biceps natus. Cornel. Gemma lib.1.cap. 6. Coſmocrit.

Anno 1538. Natus eſt quidam & ad perfectam viri ſtaturam excreuit, capite & humeris tantũ geminus, ita vt caput alterum ante alterum retrò eſſet, mira inter ſe ſimilitudine. Barbis etiam & oculis ſeſe refere-

ban-

bant mutuò. Idem erat cibi appetitus, fames eadem, vox simillima, idem vxoris quam habebat & excernendi vtrisq; capitibus erat desiderium. Annum excedebat trigesimum quando hunc videre cōtigit. Iacobus Rueff, lib. 5. c. 3. de conc. & generat. hominis.

Simile quoq; mōstrum in Bauaria, anno 1541. cōspeximus, erat autem mulier vigintisex annorū, duobus capitibus, quorum tamē vnum satis deforme erat. Hæc dum mendici habitu hostiatim victum quæreret, propter grauidas, dato viatico abire à finibus iussa est. Lycost. prodig. & ostent. Chronico.

Ante annos aliquot (nimirum anno 1489. vt annotauit Corn. Gemma) in ditione Vuerdenberga, monstrum fœminei sexus natum est, capitibus duob. brachiis quatuor, pectore & ventre vno, pedibus duob. Iac. Rueff. lib. 5. c. 3. de con. & generat. hominis.

Anno 1540. fœtum vidit Hassia editum 5 idus Ianuarij, geminis capitib. reflexos in dorsum, quorum sese facies obuersæ inuicem minaci aspexerunt vultu. Lycosthenes in eodem opere.

Anno 1552 in Hassia Germaniæ haud ignobili, Vuitzenhausæ tertio post festum trium Regum die, infans masculus biceps, collo duplici, duobus capitibus, ac corpore optimè cum reliquis membris cōpacto natus est. Idem in opere commemorato.

Decimotertio calend. Sextilis, anni 1553. in Misniæ pago quodam Ziehest, non procul à Pirnauu, natus est infans duobus capitibus, membris omnibus absolutis. idem sæpius citato opere.

OBSERVATIO XI.

Gemelli unico capite coniuncti.

Anno Domini 1569. Turonensis quædam mulier gemellos peperit, vnico capite coniunctos, & se mutuò complectentes. Horum ad me sceleton misit

Renatus Ciretus tota Turonensi regione famatissimus. Ambrosius Pareus Operum suorũ lib. 24. cap. 2.

OBSERVATIO XII.

Gemellæ uirgines aduersis frontibus cohærentes.

VNum, cuius in Cosmographia sua meminit Mũsterus, quod præ cæteris admiratiõe dignũ sit, hîc adscripsisse juuabit. Colloquebantur, ut scribit, non procul à Vuormacia (in villa Birstat, quæ sita est inter Vuormaciam & Benshaim, ut testatur Lycost. lib. prodig. & ostent.) anno salutis humanæ, supra milesimum, quadringentesimo nonagesimo quinto, duę mulieres, quarum cum vna vterum gestaret ac tertia quędam ex insperato superueniens colloquentium capita concussit: grauida animo consternata, in concepto jam fœtu manifestum concussionis huius reliquit signum: siquidem cum jam parturiginis tẽpus adesset, enixa est didymos: erant duæ puellæ corporibus integræ, sed in vertice fronte tenus connexa inseperabiliter, & se mutuò inspicientes, cogebantur simul incedere, simul dormire & surgere, & cum vna procederet altera retrocedebat, nasi vtriusq; sese ferè contingebant, oculi verò non in directum, sed in latera tantùm torqueri poterant, quia paululum suprà oculos frontes cohærebant. Extensa est vita illarum ad decimum annũ, & cum tunc vna moreretur, illaq́; à superstite resecaretur, viua ab accepto vulnere, aut potius ex vulneris fœtore & cerebri putrefactione, sororem paulò post per mortem est subsecuta. Hactenus Munsterus: quæ nisi is sese suis oculis vidisse affirmaret, quoniam supra hominum fidem sunt, nõ crederemus. Bald. Rousseus lib. de hominis primordiis &c. cap, 10. Cardanus lib. 12. de Subtilit. Corn. Gemma lib. 1. Cosmocrit. cap. 6. Lycosthenes lib de prodigiis & ostentis. Ambros. Pareus lib. 24. cap. 2.

OBSERVATIO XIII.

Biceps natus, cui ex medio ventre alterum caput prominebat.

NAtus est (anno 1516. Lycosthenes) & in virum excreuit, qui caput aliud vmbilico exereret, quod pro more alterius quoque cibum caperet. Iacobus Rueff. lib. 5. cap. 3. de conceptu & generatione hominis. Quo anno Franciscus primus Gallorum Rex fœdus cùm Heluetijs iniuit, natum est in Germania monstrum, cuius è medio ventre caput insigne extabat, ad virilem ætatem peruenit, nec secus quam verum & summum monstri illius caput, hoc monstrificum & tanquam applicitum nutriebatur. Ambr. Pareus. lib. 24. cap. 2.

OBSERVATIO XIV.

Mulier vnico partu caput humanum, lacertam bipedem, & porcellum enixa.

ANno 1531. Augustæ Vindelicorum mulier tria mõstra peperit, primò caput humanum membranis inuolutũ, secundò bipedem serpentem, cui lucij caput, corpus raræ & pedes, cauda lacertę, tertiò porcũ omnibus partibus integrum. Lycosthenes Chronic. de prodigijs & ostentis.

OBSERVATIO XV.

Puer monstroso capite, eodemq; aperto natus.

QVinto Calend. Septembris, anni 1544. Argentinæ nobilis Alsatiæ metropolis, infans fœminei sexus, horrendo, monstroso, atq; in superiori parte aperto planè capite, lato ore, bouinis oculis, naribus aquilinis natus est. Lycosthenes Chronic. de prodig. & ostent.

OBSERVATIO XVI.

Infans natus, cui præter alia monstrosa in vertice carnea maßa testudinis instar: in ceruice verò quiddam murinæ caudæ simile agnatum cernebatur.

STetini, anno 1554, accidit, vt infans in lucem editus noctu baptizaretur, qui diro modo corporis giratione vociferationibus, & gestibus varijs aduersatus est pastori baptizaturo, vt terrorem omnibus adstantibus incuteret. Tandem pastor factis ad Deum ardentibus votis infantem baptizauit. Habuit ille in vertice massam carnis, imaginem præbens testudinis ruffæ, in ceruice caudam carnosam habuit instar muris, sed albescentem, qualis erat cutis sine pilis, capite erat Thersitico, oculis extantibus. Iobus Fincelius, de Miraculis nostri temporis.

OBSERVATIO XVII.

Alius & in fronte & in occipite massa carnosa notatus.

FRibergæ, anno 1550. infans natus est obscœno vultu, qui in fronte & occipite massam carnosam duram & prominentem habuit. Lycosthenes Chronic. de prodig. & ostent.

OBSERVATIO XIIX.

Puer multifariam monstrosus, cui genitale membrum à vertice propendit.

ANno 1487. Puer Venetijs editus est, ore pluriuariã scisso, & præter multa fœdiora relatum, genitale membrum habuit vertici agnatum, atq; ob eam rem

non placuit in apertum referre. Lycosthenes Chron. de Prodig. & Ostent.

OBSERVATIO XIX.

Elephantino capite nati: vel arietis, aut bouis.

NAtus alicubi est infans masculini sexus, capite elephantis. Iacobus Rueff. lib. 5. cap. 3. de concept. & Generat. hominis.

Præcipuæ admirationes etiam illa prodigia, quæ C. Votumnio & Sen. Sulpitio Coss. in vrbe nostra inter initia, motusq; bellorum acciderunt. Puer infans semestris in foro Boario triumphum proclamauit. Alius cùm elephãtino capite natus. Valer. Maximus. lib 1. cap. 6. Alcippe elephantum enixa, quanquam id inter ostenta est. Plin. N. H. lib. 7. cap. 3.

Iam puerum ortum capite arietis, aut bouis referunt. idemq; in cæteris membrum nominant animalis diuersi vitulum capite pueri, & ouem capite bouis natam asseuerant. Aristoteles lib. 4. de generat. animal. cap. tertio.

OBSERVATIO XX.

Capitibus aliqui canibus, vnde cynocæphali: nonnulli felium, simiarum ranarumq; specie geniti.

IN multis Indiæ montibus genus hominum capitibus caninis, ferarum pellibus velari, pro voce latratum edere, vnguibus armatum venatu & aucupio vesci. Horum supra centum viginti millia fuisse prodente se, Ctesias scribit. Plin. lib. 7. c. 2. N. H. Gens, quã cynocæphalos vocamus, lacte viuunt. Idem eodem libr. Efferatior cynocæphalis natura, sicut mitissima Satyris. Idẽ lib. 8. ca. 54. Quid dicam de cynocephalis, quorũ canina capita, atq; ipse latrat⁹, magis bestias, quã homines cõfitentur. August. lib. 16. de Ciuit. Dei.

In noui orbis ea parte nouiter à Lusitano rege reperta sub Aquilone, vbi ad sanctam crucem est inditum nomen, hoc hominum genus repertum est. Caput habebat caninum, pilosum, cum auriculis lõgis: media corporis pars & brachia humanis similia, crura equina, vngues bubali: induunt pelles, non loquũtur, sed fortiter latrant: magni sunt prædones, & ex raptu viuunt, Baratritæ vocãtur. Continuò cum vicinis insulis belligerantur, & homines vorant, cùm habere possunt: cum non habent, cæteris vescuntur animalibus. Lycosthenes in Appẽdice Chron. de Prodigijs & Ostentis.

Anno 1414. Monstrum habens caput caninum & cætera membra sicut homo, præsentatur Ludouico. Fasciculus temporum.

Anno 1556. Basileæ Rauracorum puellus natus est crudeli aspectu, corpore quidem satis bene compacto, sed capite hirsuto, canem, aut catum magis vel simiam, quàm hominem referente, vixit autem circiter horam dimidiam Lycosthenes Chronic. de Prodig. & Ostent.

Anno Domini 1517. in Bosci Regis Paroecia, in Biera sylua, via ad fontem Bellæ-aquæ, natum est monstrum facie ranali, visum Ioanni Bellangerio Machinariæ Regiæ Chirurgo, coram Harmoij oppidi iusticiæ custodibus, in primis Ioanne Bribono eius loci Procuratore Regio. Pater vocabatur Amadæus Paruus, Mater Magdalena Sarbucata. Hæc febre diuexata mulierculæ cuiusdam consilio ranam viuam manus palmæ affixerat, tandiu detinendam, quoad immoretur parti, eo habitu in viri amplexus venerat de nocte, & conceperat, eam Bellangerius, perspicaci ingenio vir, monstrosę deformitatis fœtus causam esse arbitrabatur. Ambr. Pareus libr. 24. cap. 7. Operum suorum.

OBSERVATIO XXI.

Capitibus cornutis nati.

NAtus eſt puer cum corniculo in capite:non dolebat,nec quicquam obnoxij ex eo percipiebat: grandior verò factus puer,cornu quoq;creuit,quod omnino deponendum ex capite puer contendebat, & à patre efflagitabat,ob id quod pueri illum cornutum appellabāt:accerſito igitur chirurgo plus iuſto audace : primo partem ſuperiorem præcidit, ex qua inciſione,nullum ferè puer dolorem ſenſit: Chirurgus verò credens ita euenturum ſi radicitus corniculum reſecuerit,opusaggreditur,ſed infelici ſucceſſu, breui enim,vel intra paucas horas puer obijt,nec mirandum, quum cornu illud prædurum in parte inferiori,conflatum ex craneo, & medullari cerebri ſubſtantia eſſet. Amat. Luſitanus. Centur.1.Curat. 51.

Anno 1233.In Rathſtadio oppido in Alpibus Noricis,quas Taurum incola vocat, infans cornutus natus eſt,vagitus eius atq; ploratus quatuordecim ante dies quàm ederetur auditus.Lycoſthenes. Chron. de Prodigijs &Oſtent.

Anno 1551. In Marchiæ villa Dammenuualde prope Vvitſtock, coloni cuiuſdam coniunx monſtrum huiuſmodi edidit.Infans toto corpore fuit ſpadiceo colore,capite cornuto,oculis craſſis, prominētibus, abſque naſo,patulo ore,quod longitudine Spitamę diſtentum fuit, in cuius medio lingua candida eminuit,& quadrata,colli expers. Caput enim ſcapulis accreuit, corpus totum inflatum & rugoſum, brachia in lumbis hæſerunt,pedes longè tenuiſſimi. Ab vmbilico autem ſpecies laxi inteſtini longè dependit ad pedes.Iobus Fincelius de miraculis.

Apud Subalpinos in Quiero decem à Taurino miliaribus poſito oppidulo anno Domini 1578.die 17.

Ianuarij ad octauam horam vespertinā honesta matrona fœtum peperit, cornua quinq; sibi aduersa & arietinis similia capite gerentem: cui præterea à summa fronte ad occiput in dorsum ferè totum prælongum carneum frustum pendebat, capitij muliebris instar habens. Circa collū verò alia caro duplex aduoluebatur, tanquā colare subuculæ. Extrema vtriusque manus digitorum vncos rapacium avium referebant, genua tāquam in poplitibus erant. Crus dextrum, perq; item dexter rubro colore prefulgebant. Reliquum corpus bœtico erat colore, magno cū clamore in lucem prodijsse dicitur, quo sic consternatæ obstetrices, & reliquæ mulieres clinicæ fuerunt, vt è vestigio in fugam se ab ædibus puerperæ dederunt. De eo mōstro cum Subalpinorum princeps resciuisset, iussit id ad se adduci, nec dici potest, quàm varia fuerint tum aulicorum de ipso iudicia. Amb. Pareus. lib. 24. cap. 2.

OBSERVATIO XXII.

Adultis cornua in capite pronata.

VIdi hominem, qui venit ad me pro consilio, qui habebat in capite septem eminentias, vnam alia maiorem, & in diuersis locis: quarum aliqua erat ita magna & acuta sicut cornu capreoli vel longitudinis pollicis: & multum lædebant cutem, & miratus sui, quoniam cutis non fuerat vlcerata. Cùm ergo vidi, quòd habebat à craneo suam originem & radicē, non me votui de cura intromittere: sed ægro consului, ne se poneret in manu alicuius propter curam: cū mihi impossibile videbatur. Lanfrancus tract. 3. doct. 2. cap. 3. Chirurgiæ maioris.

Multoties in capite fiunt apostemata quædam quasi cornua, dura tanquam lapis, & sunt de genere nodo-

nodorum: & aliquando sunt mollia, & tunc propriè sunt testudines. Omnia autē apostemata, quæ in capite sunt tam dura & lapidea, quā mollia carnosa vel pinguia debent incidi secundum formam crucis, vt facilius possint excoriari. Præterea quæ ex eis continent humiditatem, quæq; post aurem accidunt, eorum incisio superficialiter fiat: & ex eis quæ facilius vertuntur in saniem sunt ea quæ accidunt in capitib. puerorum, hocq; propter abundantiam sanguinis et fluxibilitatem cutis. Theodoricus lib. tertio. cap. vigesimoseptimo Chirurgiæ.

OBSERVATIO XXIII.

Virgini cuidam nobili non tantum circa articulos brachiorum & pedum: verum etiam in capite & fronte cornua vitulinis haud absimilia, cute tenus pullulātia, non sine extrema deformatione subnata, percurataq; puella deniq; pristinæ geminæque formæ restituta.

NOS Panhormi vna cum solertissimo chirurgo Iacobo à Sorij, nostro à pueris ferè familiarissimo, nobilem quandam puellam virginem, quamplurimis recuruas, simulque in summo exacutas, cornuum vitulorum instar, effigies repræsentantibus, & omnibus ferè artubus, præcipueque manuū cubiti, & genuum correptam conspeximus, atq; etiā in capite & fronte. Veruntamen non sub cute, sed supra ipsa oberti erant humores illi, & quidem nouo quodam generatiōis ordine. Etenim velut lapidis generatio contingit in vesica, vt scilicet alia paulatim, atque alia super aliam velut tunica adueniente, in magnitudinem increscat. Ita & in illis aspeximus plurimas veluti osseas costas sibi inuicem inhærentes,

nõ ſecus etiam, ac ſi auellanarum cortices dimidios, alterum alteri ſuper imponas, minorem tamen maiori, vt in acutum, Pyramidisq; effigiem coniungantur. Tacti autem ſummopere circa baſim dolebant, & in tantum firmiſſimè, ac ſumma duritie inhærebant, vt nemine medicorum aliquo remediorum genere ſuccurrere valente, ad nos tandem, poſt multos iam ſui morbi, atque ortus horum annos, cõſanguinei venerint. Continuò enim & magnitudine, & alijs nouis enaſcentibus numero etiam augebantur. Quã Dei Opt. Max. gratia pauciſſimis diebus ad ſanitatẽ reduximus, priſtinamq; pulchritudinem. Cùm tamẽ turpiſſima euaſerit, dæmonium potius, quàm hominem præ ſe ferens, vſque adeo vt parentes libentius mortem, quàm vitam illi optarint. Io. Philippus Ingraſſias. tomo primo de tumoribus præter naturam pagina 336.

OBSERVATIO XXIV.

Capitibus carentes.

BLemmyes, Plin. lib. 5. cap. 8. ſiue Blemies vnico m βλέμμυες Stephano, populi ſunt in AEthiopia verſus Auſtrum, capitibus carentes, ore & oculis pectori affixis: ita dicti, (Stephano teſte) à Blemyæ quodam, vno ex tribus ducibus, qui ſub Dionyſio in ijs regionibus militarunt. Hi alio nomine Bleptæ vocantur.

In Aſiæ ſyluis ſunt tales, appellati Monopoli. Capite carent, ſed faciem habent in pectore, incedunt nudi, ſolis pudendis velo tectis, caput integunt maximo pileo, propter ingentem ſolis calorem. Colligunt hi piper, & illud Mechæ mercatoribus ex variarum mercium permutatione diuendũt: quas deinde merces ipſi Antipodibus diſtribuunt. Sunt valdè cõtinentes & modeſti homines, neque vnquam verbũ

malum

malum proferre audiuntur: ſyncerißimi ſunt, & bona præditi conſcientia iuxta eorum legem. Lycoſthenes in Appendice Chronic. de Prodig. & Oſtent.

Anno 1525. Infans Vvittembergę ſinę capite natus, Idem in Chronic. dę prodig. & oſtent.

Anno 1554. In Miſnia infans natus eſt abſque capite, oculorũ effigie in pectore expreſſa. Iobus Fincelius de miraculis noſtri temporis.

Anno Domini 1562. Calendis Nouembris, Villæfrancæ in Vaſconia, natum eſt monſtrum, fœmina, Acephalon: cuius imaginem à Fontano Agenenſi Medico, qui ſe id vidiſſe ſanctè affirmabat, acceptam mihi de monſtris commentationem paranti obtulit Ioannes Altinus Doctor Medicus. Pareus lib. 24. cap. 6. Quod ad iconem attinet, circa colli regionem tuber exprimit ſubacutum, auerſa corporis parte ſingulis ſcapulis rudimenta quædam papillarum, ex ſpirali linea ductarum, apparent, ex quarum demiſſiore regione media roſtellum incuruum elephantis proboſcidi haud abſimile exprimitur: quæ ſi inuicẽ conferantur, oculorum, naſi, atque adeo faciei imaginem quandam præbent. Humeris ab vtraque parte, vel auribus, vel oculis quid ſimile incumbere conſpicitur. Cætera muliebre corpus affabrè compactũ referunt: niſi quod vmbilicus paulò longius propendeat, & capite in vniuerſum careat. Atq; hæc ex nuda icone deſcriptio.

OBSERVATIO XXV.

Non naturalium capitis, cum ab Hippocrate & Galeno, tum ab alijs deſcriptarum figurarum, variæ & prodigioſæ formæ.

NON naturales capitis figuræ cenſentur: primùm ea, in qua anterior eminẽtia à ſyncipite, frontiſue

elatiori sede producta perit: posterior autem, quę occipitis est, reseruatur. Item, quæ huic planè contraria visitur, ac posteriorem, occipitij nimirum, eminentiā manente anteriore perdidit. Deinde tertia, naturali adhuc magis opponitur, in qua ambę capitis eminētiæ abolentur, & caput ad amussim rotundum, & instar exactæ sphæræ, ac veluti scillæ obseruatur: qua figura Thersites ab Homero fuisse traditur. hāc enim ab ipso φοξὸν appellari, nonnulli asserunt: quanquam plerisq; acuminatas omnes capitis figuras eo nomine, & ὀξυκεφάλας nuncupare libuerit. Quarta species nō naturalis figurę omni ex parte dissimilis est, haud secus quam si ad alteram aurem in naturali figura faciem, ad alteram verò posteriorem ceruicis sedem fingeres. Verum Galenus alibi hanc excogitari quidem, non autem in rerum natura consistere posse affirmat, quamuis interim Venetijs puer multis partibus deformis, & admodum amens, hac figura hodie conspiciatur. Imò apud Bononienses medicus obambulat, cui caput quadratum, sed latius paulo quā longius contigit. Præterea Genuę puellus annos natus ferè tres, à mendica ostiatim circumlatus est, & paulò post in nobilissima Belgarum Brabantia ab histrionib. fuit propositus, cuius caput in vtrumq; latus protuberans, duob. virorū capitibus grandius extitit. And. Vesalius libr. 1. c. 5. de corp. human. Fabrica.

In nano quodam monstruoso, ac alio huic quasi consimili mensuraui maiorem distantiam fore à tempore in tempus, quam ab occipite in synciput, vt hāc quartam videretur capitis figuram innaturalem habere. Sed talia monstruosa rara & inuitalia. Pet. Aponensis, different. 79. Conciliatoris, de quarta non naturali capitis figura. Idem obseruauit Hugo, &c. attestante Thoma à Veiga. Comment. ad cap. 11. Art. Medicinal. Gal.

Non videtur ſilentio eſſe prætereundum, quod nuper in inciſo Iacobi cuiuſdam furis inſignis cadauere, præter alia, annotauimus: poſteriorem nimirum eius capitis partem, vbi memoriæ ſedes eſt, adeò breuem, ut tantillam cerebri portiunculam contineret. Quam ob cauſam cum priorum ſcelerum, & eorum quæ pro his ſæpè paſſus fuerat, tormenta ſcilicet, exilia, & carceres minimè recordaretur, toties ad vomitum, tanquam canis impudens reuerſus eſt, vt in laqueum tandem inciderit, vitaque ac furti finem fecerit. Ant. Beniuenius. Abditor. capite octuageſimo nono.

OBSERVATIO XXVI.

Capita humana pro regionũ, populorũ, nationumq; diuerſitate, cum ab arte, tum à natura plurimùm variare.

PRimùm omnium de macrocephalis (diſſeramus) cum nulla omnino alia gens ſit, quæ ſimilia capita habeat. A principio quidem conſuetudo in cauſa fuit, vt tam longis capitibus eſſent, nunc autem natura ipſa cum cõſuetudine conſpirauit. Siquidem generoſiſſimum apud eos putatur, caput habere quã maximè longum. Conſuetudinis autem hoc initium fuit. Cum recens infans natus eſt, caput eius adhuc tenerum ac molle exiſtens, quam celerrimè conſtringunt manibus, coaptanteſque cogunt in longitudinem augeri. quin & vinculis connectunt, ac aptis inſtrumentis colligant, quo rotunditas capitis prohibeatur, ac longitudo augeatur. Ea conſuetudo tantum effecit, vt eiuſmodi capitum natura exiſteret: tẽporis verò progreſſu natura quoq; tales produxit, vt non eſſet neceſſe conſuetudine priore cogere. Hipp. lib. de aere, aquis & locis, &c. textu decimo ſexto, Mela lib. 1. cap. vigeſimo primo, Plin. libr. ſeptimo

& lib.6.cap.4. Aristoteles lib. 1. Politicorum. Suidas ex lib.7.historiæ rerum Troianorum. Cœlius Rhodigin.lib. 17.cap.3. L. A.

Id in corporibus admiratione dignum, quod apud Indos occidentales in prouincia Portus veteris cernitur, cum homines ceruice careant (eum voco nunc partem colli, quæ est iuxta atlãtem vertebram) & caput illis quadratum sit. Sed hoc arte, non natura, comparatur: verùm etiam ars in naturam quandã transit. Etenim nati ab his, quorum caput ab initio inter tabulas colligatum fuit, quibusq; compressum statim vt nati forent similem formam contraxerunt. Cõstat igitur humanam formam multis modis variari, tum arte, tum diuturna successione. Cardanus lib.8.cap.42.de Varietate.

Hippocrates naturalis capitis formæ causam in obstetrices nutricesque videtur reiecisse, cùm asserit quosdam oblonga capita existimasse esse pulchra, hosque ideo in puerulis ea compressisse, atq; ita tandem natura in hanc oblõgam formam procreata esse; eo propè modo, quo plerasque nationes peculiare quid in capitis forma sibi vendicare constat. Genuensium namq; & Græcorum adhuc magis & Turcarum capita globi ferè imaginem exprimunt, ad hanc quoque (quam illorum non pauci elegantem, & capitis quibus variè vtuntur tegumentis accommodam censent) obstetricibus nonnunquam magna matrum solicitudine opem ferentibus. Germani verò compresso plerunque occipitio & lato capite spectantur, quòd pueri in cunis dorso semper incumbant, ac manibus ferè citra fasciarum vsum, cunarum lateribus vtrinque alligentur. Belgis oblongiora cæteris propemodum reseruantur permanéntve capita, quod matres suos puerulos fascijs inuolutos, in latere & temporibus potissimum dormire sinant.

And.

And. Vesalius. lib. primo, ca. quinto. de Corporis humani fabrica.

OBSERVATIO XXVII.
Hydrocephalon.

Ὑδροκέφαλον, est tumor capitis aquosus. Colligitur enim aliquando in capite tanta humoris copia, ut eo caput supra modum intumescat. Is vt plurimũ quidem aquosus est, aliquando tamen fœculentus aut sanguine dilutus. Est autem omnis piger & deses, tribusque in locis colligitur, ex quibus totidem ὑδροκεφάλου differentiæ existunt. Aut enim inter cutem & pericranium, aut inter cranium & pericranium, aut inter cranium & cerebri membranas coaceruatur. Addidere & veteres, inquit Aetius, quartam differentiam inter cerebrum & eius membranas, sed quę nullam recipiat curationem. Multis autem de causis aqueus ille humor colligitur, quarum aliæ euidentes, aliæ internæ sunt. Interna quidem est cum spõte sua vasa capitis rarescunt, & aquosam illam substãtiam, quę sanguini mista est, in locum aliquem effundunt, vnde totum caput intumescat. Externa verò euidens que causa est plaga aut contusio, non omnis quidẽ, sed quæ infantibus præsertim ab obstetrice infertur in puerperio, rudius contrectato, appressoq; eorum capite. Ob id puerulis maximè morbus hic innascitur, estque eorum proprius. Singularum eius specierum discrimina à Paulo & Aetio explicantur. Gorræus. Definit. Medic. τὸ Υ.

Vidi puerum, cuius caput adeò augmentabatur in longitudine & latitudine, quod corpus eius sufferre non poterat: & non cessauit augmentarij quousque mortuus est puer. Rhases. cap. tertio libel. de morb. puerorum.

Visus mihi puer, cui caput indies ob aquosum humorem contentum grandesceret, tandemque in tantum humorem sublatum, vt ipsum nec stans, nec sedens ceruice sustinere posset, adeò vt paucis diebus interierit. Albucasis lib. secundo, cap. primo Chirurgiæ.

Nos infantes ferè omnes (Hydrocephalo laborantes) mortuos vidimus, præsertim quibus intra cranium communicata est aqua, & quendam adhuc bimulum puerulum Panhormi inspeximus: cuius & coronalis, & recta suturæ in tantum dilatatæ sunt, vt digiti spacium intersuerit: minus verò lambdoides diuaricata erat. Huncque longo tempore (aliquibus enim mensibus) eo modo vidimus, vt Celsi (libro quarto cap. secundo) sententiam veram esse experiremur: posse videlicet hunc affectum longum esse: an verò demum ille obierit, ignoramus, quia Panhormo discessimus. Quod autem admirabilius erat, considerauimus, per earum enim vsque adeò apertarum suturarum spatium diaphanum quoddam conspiciebatur, non aliam substantiam, quam purissimam aquam repræsentans, Si ergo aqua continetur, vel pura fex, strigmentúmve, frigidus tumor erit. Calidus autem vbi sanguis, etiamsi feci admisceatur, qui suppurari sæpissimè consueuit. Ingrassias. Tract. 1. cap. primo Comment. ad Auicen. de tumoribus.

Puer quindecim dies natus derepente tumorem magnum in capite tactu mollem lapsus est, quem morbum Græci hydrocephalon appellant: cui occurrens hoc vsi sumus medicamento, quo intra tres dies ex toto inflatio illa euanuit: sic enim medicamentum habet. Recipe puluer. absynthij, camomillæ, melilotæ, ana vncias duas, butyri recentis, olei camomillini, ana vncias quatuor, ceræ parum, & ad

ad ignem fiat vnguentum quo inungatur locus, & eo vt dixi, intra tres dies sanitati fuit restitutus. Cæterum in hoc casu expertum hoc quoque habetur, quod habet Recipe Mellis lib. Semis, salis, vnc. sem. pul. origani vnc. tres. Misce, & lepido locus inungatur; si quis verò huius morbi exactam desiderat curationem, legat Paulum lib. 6. suæ medicinæ cap. 3. quo nullus melius rem, vt mihi videtur, pertractat. Lusitanus. Curat. 69. Centur. 1.

In cadauerulo sex annorum vel circa vidimus hydrocephaleam, scilicet aquam in capite, quæ collecta erat inter cerebrum & piam matrem in anfractibus illis, eratque limpidissima aqua, ac satis copiosa respectu loci patientis. Fallopius in Obseruat. per Francis. Michinum editis.

Memini me quatuor pueros hoc morbo laborantes animaduertisse & curasse, quorum vni post mortem dissecto, non erat cerebrum amplius pila palmaria: Cæterùm ex tumore intus sub cranio contento, neminem conualuisse vidi: & ab externo tumore, facilè sanescunt. Ergò siue sub pericranio, siue sub cute capitis musculosa lateat humor, resoluentibus primò oppugnandus est. Quod si sic expugnari nequeat, facienda incisio est, temporum vitato musculo, indeque exprimendus humor omnis, siue is carminum recens mactatarum loturam, siue nigrantem sanguinem, siue sanguinis thrombos, cum nempe tumori occasionem dedit contusio, referat: hinc vulnus lino carpto sicco implendum, conduplicatis pannis contegendum, ac denique decenti ligatura vinciendum. Ambr. Pareus. lib. 7. cap. 1.

OBSER-

OBSERVATIO XXIIX.

Hydrocephali noua species, qua intra cerebri ventriculos (res mira) nouem propè aquæ libræ citra difficilia admodum symptomata deprehensæ: craniumq; non osseum, sed membranosum, quale solet esse abortiuo fœtui, conspectum.

AFfectum Augustæ Vindelicorum in bienni puella obseruaui, cuius caput in mensibus plus minus septem ita increuerat, ut nullum viri caput vnquam viderim, quod non mole illi cederet. Fuitque is affectus, quem veteres hydrocephalum vocarunt, ab aqua, quæ in capite asseruatur, semsimque colligitur. Quanquam ea non inter caluariam & exterius ipsum succingentem membranam aut cutem (vbi alias aquam reponi medicorum libri docent) huic puellæ fuerit collecta: verum in ipsius cerebri cauitate, adeoque in dextro sinistroque illius ventriculis: quorum cauitas amplitudoq; ita increuerat, ipsumque cerebrum ita extensum fuerat, ut nouem ferè aquæ libras, aut tres Augustanas vini mensuras (ita me ament Superi) continuerint. Ad hæc vt cerebrum in capitis vertice, membranæ quasi modo erat tenue & quódammodo continuum cum tenui sua membrana corpus: ita quoque caluaria fuit prorsus membranea, tantaque duntaxat sede ossea, quanta caluariæ puellæ erat amplitudo ,; priusque caput extra modum increscceret: ea ferè ratione, qua in nuper natis pueris, frontis os & verticis ossa constare cernimus, ubi illa alioquin mutuo sunt contermina & in admodum pueris, insigni interuallo amplitudineq; visuntur membranea. Cerebellum interim, cerebrique vniuersa basis secundum naturam habebant, uti & neruorum productiones. Dein nullis prorsus sedibus,

dibus, qua in cerebri ventriculis adeò atque dixi ad auctis, aquam reperi, & puella ad mortē vsque sensibus integris est vsa, & quoties caput, cum illam paucis ante mortem diebus conspexi, ab astantibus mouebatur, & nonnihil, quantumuis etiam leuiter, erigebatur, grauis illicò tussis puellæ molesta fuit, cum difficili respiratione, & totius faciei miro rubore sanguinisque suffusione, & lachrimarum prouentu. Reliquo corpore mediocriter habuit: et si laxis infirmisque, sed non resolutis tamen fuerit articulis, neque pręsente etiam insigni macie, aut etiam seroso in membris tumore, aut morbi comitialis, aut tremoris alicuius notis. Iecur cum paulo post mortem spectaretur subpallidum & nonnihil naturali aliàs iecore contractius duriusq; occurrit: liene interim maximo & molli conspicuo, perinde ac si iecoris vices aliquandiu obiuisset, adeò vt cum præsentibus medicis nihil æquè admiratus fuerim, ac tantam aquæ vim in cerebri ventriculis absque maioribus symptomatibus tamdiu collectam fuisse. Vesalius lib. primo, cap. quinto, de Humani corporis fabrica.

OBSERVATIO XXIX.

Puellæ, intra dies quatuordecim à natiuitate, caput in prodigiosam magnitudinem excreuit.

FOemina nata in Argelia, cū Anno Domini 1547 comitante marito, proficisceretur Lipsiam, in pago Obersdorf, sito inter Mansfeldiam & Sangershusium, cruciari cœpit dolore parturientis, enixa est igitur puellam, infantem pulchrum & aspectu delectabilem, nisi quod in dorso exanthemata rubra adparerent, latitudine grossi Ioachimici. Cum

Cùm autem vixiſſet infans, quatuordecim dies, ei caput ita creuit, vt quotidie maiori tumore oneraretur, donec & oculi circumflua carne prorſus intecti, nihil videre poſſet. Quinto igitur mēſe cum adhuc ſuperſtes eſſet, filo explorata eſt circumferentiā capitis, quam æquat hæc linea duodecies explicata, quæ ad marginem adiecta eſt. Iobus Fincelius, lib. de miraculis.

OBSERVATIO XXX.

Ex caſu ab alto, vulnus in capite acceptum, & citra ſaniei repurgationem conglutinatum, capite in tumorem abeunte, muſculoſa cutis inciſione percuratum eſt.

CArolus Philippi Hiſpaniarum regis F. Caroli V. nepos, ex quartana aerem mutare iuſſus, in arce quadam nobilem puellam corollas nectentem intuitus, cum ludendi cauſa ad illam properaret: illa vim metuens, in cubiculum fugit, peſſulumque oſtio obdidit. Iuuenis eo magis irritatus, in cubiculum præceps per gradus effracta violenter ianua delapſus, grauiſſimum vulnus in capite accepit. Vocati chirurgi vulnus obligant, conſolidationique intenti, ſaniei effluxum negligunt. Itaque caput totum tuberis inſtar intumuit, & apoplectico ſimilis puer aliquandiu iacuit. Tum demum Philippus, vt morituro extremum adeſſet filio, accerſitus, Andream Veſalium Bruxellenſem ſecum adducit, quem Hiſpani in ſuperficie tantum corporis verſatum veri Medici appellatione indignum eſſe calumniabantur. Is in deplorato vnicam ſpem in ſectione pericranij ſitam affirmans data ſibi pote-

ſtate à Philippo, tuber decuſſatim aperuit, & pus fœtidiſſimum ſenſim euacuauit. Rediјt igitur ad ſe puer, tanquam è profundo ſomno excitatus, vitæ reſtitutæ beneficium Germano medico ſe debere affirmãs. Hugonis Blotij Delphtenſis. I.C. acroama.

OBSERVATIO XXXI.

Ex leui vulnere in capite ſine fractura ſciſſuráve vlla, inflammatione, paralyſi & conuulſione cum delirio ſecutis, mortale vulnus efficitur, vndecimo die mortuo iuuene.

ARduynus Ferrerius adoleſcens annorum tredecim fuſte lignea è ſalice, leui quidam illa, ſed ex alto demiſſa: accepto contemptibili, vt videbatur, vulnere in capite, abſque cranij fractura ſciſſurá ve: oborta ſexto die inflammatione in vulnere, ſequente conuulſione & paralyſi in crure dextro & brachio ſiniſtro, cum febre & delirio, vndecimo tandem die moritur. Franc. Valleriola. lib. 3. Obſer. 1.

OBSERVATIO XX XII.

Muſculoſa capitis cutis pars cuidam ab occipite ad frontem diuulſa, reſtaurata.

DVM Hiſdini eſſem, militi cuidam ex proruta terra, dum ſuffoderet, muſculoſa capitis cutis vſque ad pericranium depreſſa eſt, & tota ab occipitis initio in frontem vſque ſic diuulſa, vt in faciem propenderet. Huius curationem hoc ſum ordine aggreſſus. Primùm totum vulnus vino tepido laui, vt concretum ſanguinem fæce terrena permixtũ eluerem, inde molli linteo deterſi, toti vulneri terebinthinam Venetam mixtam cum pauca aqua

vitæ, in qua ſanguinis draconis, maſtiches & aloes aliquid diſſolueram, impoſui: hinc pendulam cutem ſuæ ſedi reſtitui. ſtabiliui ductis acu punctibus, nec plus quam par eſſet preſſis nec dēſioribus, metu doloris & inflammationis, quæ duo dum pus fit, potiſſimum contingunt, ſed quantum ſatis eſſet ipſi vndique continendæ, & aeri arcendo, qui ſuo ingreſſu vulneribus plurimum nocet: quæ deorſum vergebant vulneris oras penicillis longioribus, latioribusq; inditis compleui, quo ſaniei pateret effluxus. Toti verò capiti quod ſequitur cataplaſma impoſui. Recipe farinæ hordei & fabarum, an. vncias vj. olei roſati drachmas iij. aceti quantum ſufficit, fiat cataplaſma ad formam pultis, huic deſiccandi vis ineſt, refrigerandi, repellendi, dolores ſedandi, inflammationes mitigandi, & ſanguinem ſiſtendi. Aegro ſanguinem non detraxi, quod multus illi fluxiſſet, ruptis maximè arterijs quibuſdam, quæ ſunt ad tempora, hac arte curatus breui conualuit. Ambr. Pareus, lib. 9. cap. 15.

OBSERVATIO XXXIII.

Sanies inter pericranium & cranium notata, nonnunquam oßis corruptionem inducens.

IN dolore capitis ſæpè ſanies ſubeſt inter cranium & pericranium. Molliter digito contingendus locus, vt ſi quid illic ſit puris, intelligatur: multò magis ſi fixus illic dolor eſt, aperiendus locus. Nam ſæpè ſanies aperto loco defluit & liberantur: atque inde metus eſt, ne os corrumpatur. Si qua illic vena eſt, aperiri, vel ferro reſcindi debet, niſi admodum ſit inſignis. Iac. Hollerius libello proprio, Obſer. 3.

OBSER-

OBSERVATIO XXXIV.

Vulnere non ita difficili & periculoso in capite accepto, atq; ob id neglectim tractato, cranij ossa vitiata sunt: vnde perennis Cephalalgia oborta, quæ medicis morbi gallici falsam opinionem præbens, ægro propè lethalis extitisset, nisi ille chirurgi opera seruatus fuisset.

GEorgius ex antiqua & celebri familia Nobilium ab Hohenheim, qui Bombast cognominantur, natus, cũ iuuenis adhuc D. Maximiliani Primi Imp. August. castra sequeretur, & vulnus in capite minime ἀξιόλογον accepisset, Chirurgo castrensi id percurandum commisit. Qui præterquam quod artis operum parum peritus esset, id etiamnum neglectim tractauit. Quo factum, vt vulnus non exactè à sordibus & sanie perpurgatum, sensim & latenter cranij ossa vitiauerit. Chirurgus itaque superficiaria expurgatione contentus, citra ossis corrupti emendationem vni vulneris consolidationi studuit. Qua assecuta, rem omnem probè confectam vterq; arbitratus, firmam valetudinem sibi persuaserunt. Interea Nobilis Ordini Equitum Diui Ioannis Hierosolymitani (qui hoc tempore Melitum occupantes, eandem aduersus Turcam fortiter defendunt) sese addicit, quo loco vbi pro more decursum suum exegisset, & vt emeritus miles in Germaniam reuersus fuisset, indies difficili capitis dolore torqueri cœpit. Medicis proinde tum multis, tum selectissimis adhibitis, nihil non tentatum, quod ad capitis dolorem tollendum conducere videretur. Malo autem peruicaci subinde inualescente, neque quicquam vulgaribus & vsitatis medicamentis proficientibus, ad decoctum ligni Guaiacini, & alypticam

Hydrargyricam ventum eſt: cauſantibus Medicis, refractariam illam Cæphalalgiam, ſuſpicione morbi Gallici haud vacare. Itaque vir optimus, & meliore fortuna digniſſimus, dietam gallicoſis debitam, quanquam innocentiſſimus, ſubiens, ſudat gnauiter, & ex artis, vti tum tempora ferebant, præſcripto, vnctiones ſuſtinuit fortiter. Vſus in hoc opera Clariſſimi & exercitatiſſimi viri cuiuſdam Argentinenſis Reipub. ex conducto Medici Phyſici, apud quem ego circa annum Domini 1555. praxeos artis noſtræ tyrocinia poſui. Fœdis autem ſputationibus, tanquam curationis baſi, indicibili patientia certatum acriter, ſed pro ſperata reconualeſcentia fructus alius nullus ſubſequutus, præterquam quod medicamentis & acciſa diæta excarnificatus, ſatis habuerit menſibus aliquot inde, velut nauta tabulas in naufragio, ſic ille ſeſe ex virium imbecillitate analeptica diæta recolligere. Verùm non ita multo poſt gemminatis eò vſque doloribus, vt vel mori omnino, vel extrema queque experiri preferret: exemplis multis, quibus repetita alyptice & hyderotice in quantúmvis pertinaci Gallicoſo capitis dolore præſens auxilium tuliſſet, perſuaſus, miſer denuò in priſtinum piſtrinum detruſus, ſummam aleam tentat: nouantur aut intenduntur medicamenta pleraque, & qui prius vnico, nunc pluribus menſibus medico hoc carcere detinetur: atqui hygεία & Appolline nullo. Tandem cùm remediandi ſpes exigua aut nulla ſupereſſe videretur, medicis & medicamentis, à quibus tot tantáque perpeſſus fruſtra fuiſſet, longum valere iuſſis, reliquum vitæ ſuæ Deo & fortunæ committere ſtatuit. Accidit autem, vt in ſumma rerum deſperatione caſu, Argentinæ in ſenem & celebrem chirurgum incideret, & inter alia diuturni ſui morbi ca-

lamita

lamitatem ei recenſeret, qui ſciſcitatus ex illo, num aliquando ab externa aliqua cauſa, puta caſu, ictu, vlcere, aut vulnere caput læſiſſet, nulla reſpondit, niſi vulnere illo, quod ei in adoleſcentia inflictum fuiſſet, & cuius ſuprà meminimus. Petit Chirurgus capitis explorandi poteſtatem ſibi fieri: Annuit ille, ſimul etiam, qua parte cicatrix propè obliterata notabatur, fixi capitis doloris locum monſtrat, quē ille digitis diligenter & ingenioſè pertentans, latentis oſſis vitiū ſolerti coniectura animaduertit, & de nudando capitis oſſe, vel ferro vel cauterio cutē aperiendo, conſiliū cœpit. Recipit æger Chirurgi ſententiam, & quia ferrum reformidaret, cauſticū prætulit. Itaq; cathæretico & eſcharotico, arte chymica ex varijs compoſito & in lapidis duritiē redacto, ruptorio lapide vulgò dicto, eodemq; linteo excepto, abraſis prius capillis, affectū locū iam ante notatū, amplitudine Ioachymici numi aliquoties induxit, vnde paucis horis, eſchara citra notabilē aliquē dolorē excitata eſt, hanc butyro loto inunctam, tandē vulſella ſenſim detraxit, qua ſemota, cranij oſſis vitium, Cephalalgiæ huius diuturnæ & latentis legitima cauſa in conſpectum venit: quod quia carie propemodum ingruerat, demiſſo, vt fit, ſpecillo, quouſque os abſcedere deberet, explorat, ſiquidem quantum oſſis corruptum, ſola eiuſdem abſceſſus curatio eſt. Catagmatico itaque puluere ſuperdato, primum ſuperficiaria caries ablata, deſquamatorio autem emplaſtro teſtulæ ſquamæque exemptæ, tum ſicubi radere opus fuerat, id eouſque factum, dum quidam veluti cruor per oſſium poros exſudaret, quibus omnibus vitiato oſſe reſtituto, tum ſarcoticis carnem generantibus adhibitis, reliqua curatio epuloticis cicatrici procurandæ ſeruientibus abſoluta eſt, diu-

turnaque illa, & tantum non internecina Cephalalgia, causa eiusdem legitima sublata, cessauit. Atq; hęc vera est & indubitata Nobilissimi Herois, aliàs terra marique summo cum vitæ discrimine exagitati Historia, qui propter innumeras virtutes, tum bello Melita à Christiani nominis hostibus crudelissimis strenuè asserēda partas: tum pace domi insigni æquitate suis imperando adeptas, supremi in Germania Ordinis D. Ioānis Equitum Magistri & Principis honorem assecutus est, quo cum incredibili omnium applausu multis annis perfunctum vidimus. Est autem morbi huius casus & euentus cumprimis memorabilis, quo monemur, etiā summos & exercitatissimos medicos, in tanta artis obscuritate latentiumque morborum & causarum ambiguitate, facillimè falli posse. Hunc ego casum ex Opt. Principis ore bona fide (Deum testor) exceptum, dignum, qui posteritatis memoriæ consecraretur, iudicaui. Cui ego ab anno sexagesimo tertio vsq; ad vltimum vitæ suæ terminum à Medicinis adfui. Et quia Podagra quoque implicabatur, sæpius sinistras illas inunctiones execrabatur, quæ neruos tantopere debilitarant, vt in senectute, vbi podagricum paroxysmum sustineret, tam sæuis sæpè circa suras spasmis conuelleretur, ita vt, horribile visu, pedes natibus non sine ingenti cum dolore tum clamore cōnecterentur. Quare sponda aliquādo inuersa, & pedibus ad eam partem collocatis, qua caput aliàs in decubitu reclinare solebat, restipedem ad superiorem spondæ partem foratam alligari curabat, pedis contractionem se hoc modo ad posticam partem inhibiturum sperans. Verùm cum impedita conuulsio longè sæuiores dolores excitaret, mox vt vincula soluerentur imperabat. Quæ causa fuerat, cur infelicem sortem suam ex si-

nistro

nistro medicinæ vsu multoties non sine lachrymis deploraret: cui quoniam ante annos complures in Domino obdormiit, ex immensa sua bonitate locum in iustorum resurrectione largiatur Deus. Ioan. Schenckius.

OBSERVATIO XXXV.

Vlcus in capite cuiusdam excitatum, quod citra exactam suppurationem coalescens partes inter cutem capitis & pericranium corrupit, atq; in saniem & vermes conuertit, vnde grauißima Cephalalgia & perpetuæ vigiliæ obortæ, quæ tandem musculosæ capitis cutis sectione disparuerunt.

CAntstadij, quod est amœnum Ducatus Vvirtenbergici ad Nicrum situm oppidum, Bernardo Vogth Auo meo materno, celebri chirurgo, ciuis quidam diuturnis capitis doloribus atque vigilijs præsentem maniam iam minantibus infestatus, offerebatur. Hunc vbi de intolerabilis capitis doloris causa, origine & occasione percuntaretur, neque certi quicquam explorari posset, inter alia caput ægri contrectare & digitis pertentare cœpit. Quod dum tumidum, molle & admodum inflatum, plurimumque à cranio recessisse tactu deprehendisset, manus vola capitis cuti applicata, non tantum externum alienumq; calorem, sed & pulsantem subtus sensum deprehendit. Suppurationem itaque, vti reuera erat, subesse ratus, pilis nouacula primùm sublatis, sectionem decussatim ea capitis parte, qua maxime tumida, mollis & laxa visebatur, quaque pulsans sensus notabatur, instituit, vnde confestim puris ingens copia, cum vermibus partim viuis, partim mortuis in conspectum venit. Sanie itaque &

pure primùm absterſis vermibusque, quantum tum quidem licuit, forpicula detractis, ſordes & eluuiem vlceris vino calente proluit & perpurgauit: tum puluiſculum, ex aloe & elleboro necandis vermibus, putrilaginique arcendæ idoneum inſperſit, & vt par erat, recens inflictam plagam decenter obligauit, vnde æger quaſi miraculo quodam leuatus, ſublatis nimirum intenſiſſimis illis doloribus, in ſequentem noctem ſuauiter dormiuit. Auus cum poſtridie explorandi vlceris cauſa faſcias ſolueret, multo maximam vermium copiam medicamentorum inſperſorum vi enectam vnà cum inſigni putrilagine ſuſtulit, & reliquam curationem medicamentis, quæ recentibus vulneribus cum ſordidis vlceribus complicatis debetur, feliciſſimo ſucceſſu abſoluit. Deprehenſumque tandem fuit, ægrum ante ſemeſtre vlcere recens in capite oborto laboraſſe, quod quia neglectum & ſua ſponte citra exactam ſuppurationem coaluiſſet, pus concluſum ſenſim eas partes, quæ cutem & pericranium interiacent, exedendo corrupiſſe & in saniē primùm & putrilaginem, indeque in vermes conuertiſſe, qui rodendo & lancinando indubiè pericranio moleſti, tam ſæuos capitis dolores, vigilijs complicatos excitarunt. idem Schenckius.

OBSERVATIO XXXVI.

Caluariæ ſolidæ ſine ſuturis, vel ijſdem obliteratis notatæ.

IN Platæenſi ſtrage Perſæ caput repertum, nulla prorſus ſuturarum commiſſura. Herodotus libr. nono, Cui Aratus ſuccinere videtur: πολλαὶ δ᾽ ἀῤῥαφέες κεφαλαὶ πάγχυ ἀνθρώποισι, id eſt. Capitum pleraq; hominibus citra ſuturas compacta ſunt.

Arrianus

Arrianus AEthiopum capita suturis nullis esse laxa prodidit. Cælius libr. decimotertio cap. vigesimo octauo. A.L.

Iam & viri caput visum sine vlla sutura est. Aristoteles libr. tertio cap. septimo de historia animalium.

Rarò caluaria solida sine suturis est, locis tamen æstuosis facilius inuenitur. Celsus lib. octauo, cap. 1. de re medica.

Patauij vidimus in Anatomices spectaculo caluariam solidam sine compagibus, &c. Alex. Benedictus. lib. 4. cap. 7. Anatom.

Quod Herodotus, ac præter illum plerique etiam alij in Persia caluarias reperiri scribunt, nullis prorsus suturis interstinctas, ipseque Aristoteles suo tempore viri caluariam absque suturis repertam tradit neutiquã miror: cum valdè senum caluariæ nobis suturarum situm duntaxat, idque perquam obscurè referant, nulla interim suturæ conspicua imagine. Neque profecto mirum est senibus suturas concrescere, siquidem illis vertebras vniri connascique cernamus, & ossium quoque supercilia processusque ita ipsis excrescere constet, vt consuetis motibus illorum ossa agi nequeant. Andreas Vesalius libr. primo, cap. sexto, de Hum. corp. fabrica.

Non reperi quatuor vel sex, sed plurimas caluarias, quæ destitutæ erant omnibus suturis. Vidi etiam quasdam, quibus deerat coronalis, aliquas quibus deerat, vna ex reliquis suturis. Vidi etiam aliquot, quibus deerant omnes tam anteriores quã posteriores, & laterales. Ideo non venit probanda sententia Aristotelis, quod saltem suo tempore vnum caput tale sit repertum, quia ego plurima vidi. Sed nullum reperi caput tenerum vel puerile

in quo non fuerint omnes suturæ, in senum præcipuè caluarijs nullas reperi. Gabr. Fallopius, comment. ad lib. Gal. de Ossibus. Et lib. Obseruat. Anatomic. ad Petr. Mannam.

Quandoque in nonnullis tam viris, quam fœminis, caluaria absque sutura & commissura vlla reperitur. Amat. Lusitanus Cent. 6. Curat. 100.

Bononiæ Doctor Arātius Anatomicus publicus mihi in suis ædibus cranium anteriori eminentia, & coronali sutura, squamiformiq; commissura priuatum, ostendit. Alio in loco inueni cranium, omnibus suturis destitutum. Volcherus Coiter. in Obseruat. Anatom. & Chirur.

Caluariam sine suturis apud Franciscum Stabilē Neapolitanū philosophū & medicum excellentissimū perspeximus. In simili. n. hoc euenire facilimum est. In quibusdam verò cranijs suturę substantia cōtigua est, contiguitate adeò cōpacta, vt omnino cōtinua appareat, ac difficilimè separabilis, vt in quodam senum capitibus videre est. In quibus ossa caluariæ, præterquā in temporibus, ita in superficie inseruntur, & propemodum vniuntur, vt vnum tantū esse credantur. Quemadmodum in cæmeterijs, rectiusq; in anatomicis administrationibus cum ossa admodum exciccata non sint, inspici potest. Nostrates etiam attestantur anatomici multoties caluarias suturis sensus effugientibus arctissimisq; vt vix agnosci ac diuelli possint, munitas se inspexisse. Ioannes à Cruce, cap. 2. Sect. 1. lib. 1. Chirurg.

OBSERVATIO XXXVII.

Caluarias suturis præditas firmiorem valetudinem præstare, contra Celsum.

RArò caluaria solida sine suturis est, locis tamen æstuosis facilius inuenitur. Et id caput firmissimum

nium atque à dolore tutissimum est: ex cæteris quo suturæ pauciores sunt, eo capitis valetudo commodior est. Celsus lib. 8. cap. 1. de re medica.

Hoc verissimum, si solum externas iniurias consideres: At si etiam internas, falsum. Est enim magis morbis obnoxium, propter retẽtos vapores fuliginosos. Robertus Constantinus in aduersarijs ad Celsum.

Celsi sententia est partim vera, partim falsa. Si enim intelligas de affectibus, qui habent dolorem à causa interna, tunc tantum abest vt non doleant, vt magis doleant: cum plurimæ reperiantur affectiones, quæ oriuntur à vaporibus & fuligine retenta. Si verò intelligimus de doloribus, qui oriri possunt vel à mora sub sole, vel à frigiditate ambientis aeris, sua sententia est verissima: Quia cum non adsint suturæ, non datur transpiratio aeris externi calidioris aut frigidioris. Ideo intelligenda est sententia Celsi de doloribus qui proueniunt à causa extrinseca. Gabr. Fallopius in Comment. ad lib. Gal. de Ossibus.

Patauij superioribus annis iuuenem quendam propinquorum voluntate ad me delatum, domi in magno amicorũ corona secui, qui diutino capitis dolore vexatus nullis remedijs sanari potuerat, in cuius caluaria vix suturarum vestigia apparebant, adeo erat compacta, vt in vnum coacta capitis ossa viderẽtur. Quamobrem pro comperto omnes, qui tunc aderant, habuerunt, non aliunde ingentem ac ferè continuum capitis dolorem profectum esse, quàm ex arctissima illa ossium cõpositione, ex qua nullus exitus patebat fumidis illis crassisque vaporibus, qui & perpetui doloris causa fuerant, & tandem mortem intulerant. Sed neque semel id mihi contigit experiri: complures etenim secui, qui dum

viuerent in frequentem capitis dolorem incidere solebant, in quorum caluarijs exiguas suturas & eas coagmentatas inuenimus. Neque in viris modò, sed etiam in muliere, quod mirum fuit, vt vix credibile. Nudatum enim ac detectum illius caput, ferè sine suturis offendimus. Et hæc pariter multo magnoque capitis dolore quam diutissimè affecta atque afflicta, postremò phrenesi laborauit, & mortua est. Certissimum ergo argumentum nobis erit capitis suturas non modo conferre ad salutem corporis tuendam, verum eo plus conferre, quo maiores laxioresque fuerint. Quare Cornelij Celsi sententiam ego nunquam approbare potui, asserentis capita sine suturis non modo validissima esse, ac firmissima, sed etiam ab omni penitus dolore immunia, eaque reperiri in calidis & æstuosis regionibus. Nam ille extrinsecus tantum causas caput lædentes animaduertit. Quod si Celsi vera esset sententia, imbecilliora essent capita, & ad patiendum promptiora, quæ insignes suturas haberent, quam quæ aut exiguis essent prædita, aut eisdem prorsus carerent. Cum verò contra res habeat, maiusque impendeat damnum ipsi cerebro ab internis fuliginosis recrementis, quam ab externis noxis, concludendum est, à dolore longè tutiora esse capita suturis amplioribus, quam ijs ipsis destituta, aut exilibus admodum arctissimisq; intersecta. Reald. Columbus li. 1. cap. 5. Anatom.

OBSERVATIO XXXIIX.

Variare plurimum suturas.

SAgittalis interdum, & in primis quibus lata angulosaque admodum frons obtigit, per frontis medium ad nasi vsque summum, at non adeò insigni

gni

gni atque in ipſo vertice complexu, exquiſitáue adeo ſuturæ compage, prorepit. Atque id nonnulli viris omnibus, alij autem mulieribus peculiare eſſe, falsò contendunt: cum rariſſimè in viris, atque adhuc multò rarius, aut vix vnquam in mulieribus id accidere, non obiter animaduertimus. Et hoc vel inde conijcias, quod ex viginti quæ in cæmiterijs occurrunt caluarijs, vix duas, cui frontis os diuidatur, reperias: neque vlla, &, ſi ſecus tradiderit Ariſtoteles in ſuturarum enarratione prorſus aberrans, viris ac mulieribus hac in parte vniuerſim videtur differentia. Et paulo pòſt. Non deſunt etiam, qui infantibus hanc ſuturam per medium occipitij oſſis ad foramen vſque dorſali medullæ viam porrigens deſcendere, totumque occipitij os diuidere aſſerant: quod ſanè & nos quoque obſeruauimus. Verùm potius ea diuiſio ad vnionem coalitumque, quàm ad ſuturæ ſpeciem referenda eſt: cum hæc cartilaginis beneficio in pueris perficiatur, & in ætate prouectioribus nullum eius diuiſionis rudimentum occurrat. Vnde etiam eiuſmodi diuiſionis ratio non hîc in ſuturarum ſermone, ſed potius in occipitij oſſis deſcriptione enarranda. Andr. Veſalius. lib. 1. cap. 6. de corp. hum. fabrica.

Suturæ cranijs omnibus non eodem ſunt loco ſitæ, ſed quibus eminentia, quæ ad frontem eſt, perit, deeſt quoque eius partis ſutura: vt quibus perit eminentia ad occiput. deeſt lambdoides ſutura, tuncque T literæ formam habent relictæ capitis ſuturæ: vt H cũ vtraque eminentia ſeruatur: X verò cum vtraq; perit. Harum porrò & figurarum & ſuturarum vitia Galeno ſcripta, in noſtris cranijs haud ita crebrò apparent, præterquã qđ coronalis ſitu in his maximè variat. Extremis. n. finibus nunc

in suturam sphenoidi & ossi petroso communem incidit, nunc anterius, nunc posterius & summa parte sua nunc fronti propinquat magis, nunc vertici. Obelæa quoque rectáue sutura non raro ad nasum vsque per os frontis medium descendit. Domi lambdoides denique est mihi duplex, etiam trium digitorum interuallo dissita, & vtraque alijs duabus suturis æquidistantibus coniuncta. In eo autem cranio, pars postica erat amplissima, & longius vltra spinalis medullæ foramen exporrecta Multa quoque alia in cæteris sæpissimè variant, sed quæ sunt naturæ consuetiora, scribimus: quæ autem rarò eueniunt, vnicuique obseruanda relinquimus. Syluius Comment. ad lib. Gal. de Ossibus.

Sagittalem Galenus in libello de ossibus seruari semper affirmat: vbi ex professo agit de varijs capitum figuris: reliquas verò duas testatur deleri, aliquando ambas, aliquando alterutram tãtum. Ego verò (pace tanti viri dixerim) vtrumque falsum esse affirmare ausim, sexcenta millia capitum inspicere manibusque mihi attrectare per otium licuit multis in locis, ac præsertim Florentiæ in Diuæ Mariæ Nouæ amplissimo Xenodochio, vbi per innumera propemodum secula demortuorum ossa in elegantissimas strues digesta seruantur: nécnon Romæ in communi gentium omnium cœmeterio, quem Cãpum sanctum nominant, & tamen ne vnum quidẽ cranium cernere potui, quod figura non naturali constaret, ac cui sutura illa deesset. Et paulò post. Atque vt prætermittamus, quod in aliquibus grandiores ac laxiores appareant, in aliquibus exiles & compactæ magis: illud est tamen adnotandum, in quibusdam caluarijs tam virorum quam mulierũ, quicquid alij dixerint, sagittalem ipsam per mediã frontem vsque ad nasi summum descẽdere: sed hoc rarò

raro admodum accidit. Quamobrem vix ſatis mirari poſſum Ariſtotelis diligentiam, qui differentiā in viris & mulieribus, quoad ſuturas, quæ nulla eſt, obſeruauit, Columbus lib.1.cap.5. Anatom. Capitis ſuturas vario modo ſe habere comperit. nam in quibuſdam nullo pacto erant conſpicuæ, alijs ſutura recta deerat: huic erant oſſa triangula, illi quadrangula: alij ſagittæ ſpecie, alijsque id genus figuris ſuturæ circundatis. Eam tamen figuram, qua X Græcam literam imitetur, de qua Hippocrates & Galenus meminerunt, fateor me nunquam vidiſſe: licet lynceis pene oculis ſępenumero inquiſiuerim. Columbus lib.1.cap.5.Anat.

Non aduertunt aliqui os, quod Λ literam imitatur non ſemel in bene conformato cranio multiformes ſuturas obtinere: interdumque vel tranſuerſa ſutura dividi, vel gemina circumſcribi, perinde ac ſi triangulus maior minorem vndique comprehenderet. Et paulo poſt: Sagittatem ſuturam (quãuis hactenus nemo animaduerterit) frequenter deeſſe inuenio: & paucis antè diebus in publico theatro quindecim eius formæ caluarias ante oculos omnium cernendas & examinandas expoſui, in quibus obelæa ſutura penitus deeſt, nullumque veſtigium ſui oſtendit, quamuis aliæ ſuturæ ſint concinnæ & eleganter exſculptæ. Barth. Euſtachius. lib. de Oſſibus.

Crania viſuntur, quæ anteriore ſutura carent: alia quæ poſteriore, nonnulla etiam aliquando, quę nullam verarum obtinent, ſed ſolis mendoſis ſunt notata. Sed & notabis aliquando ſagittatem ad naſi harmoniam vſque excurrere. Sæpè & in occipite tres vel quatuor cernuntur ſuturæ, ſic vt planè certus non ſit ſuturarum numerus. Ambr. Pareus. lib. 4.cap.3.

OBSERVATIO XXXIX.

Quibus locis & hominibus duriora sint crania.

REM mirandam vidi ab indigenis (AEgyptijs) edoctus, oſſa eorum qui in acie ceciderunt, cum iacerent fuſa, vt ab initio diſtincta fuerant, ſeorſum erant Perſarum, aliorſum AEgyptiorum: ſed Perſarum capita adeò fragilia ſunt, vt ſi velis ferire, vel ſolo calculo perforare poſſis: AEgyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis elidas. Cuius rei cauſam hanc illi reddebant (facilè mihi perſuadentes) quod AEgyptij ſtatim à pueris capita radere incipiunt: & os capitis ad ſolem redditur compactum: quæ eadem cauſa eſt non calueſcendi, nam ex omnibus hominibus pauciſſimos quis AEgyptios caluos videat. His igitur hoc cauſæ eſt, cur robuſta capita geſtent. At Perſis cur fragilia ſint capita, id in cauſa eſt, quod à principio in vmbra nutriti aſſueſiunt operire capita, geſtãtes pilea & tiaras. Herod.

Si præter modum oſſa capitis craſſa fuerint, indociles & parum à feris abhorrentes ac obliuioſos oſtendunt: talia ſunt Indis Hiſpaniolæ, vt Gonzatus Fernandus Ouiedus refert, atque adeò dura, vt conſenſu inter Hiſpanos conuenerit, non eſſe feriend a capita, tametſi nuda Indorum, quòd enſes frangantur. Cardanus. lib. 12. de Subtilit.

Molliora ſunt & tenuiora mulierum quã virorũ, & puerorum quam mulierum, & adoleſcentum, quam conſtantis ætatis hominum crania. AEtiopes pariter omnesque, qui ad Meridiem incolunt populi, cranium habent durius, & paucis ſuturis contextum. Pareus lib. 4. cap. quarto.

OBSERVATIO XL.

Notanda in cranio, quæ vulgo non occurrunt tubercula.

NOnnullorum in cranijs tubercula eminent, præter naturam in rotundum aut angulos acta: quæ chirurgo duabus de causis sunt notanda. Prima est ad ictus & fracturæ ineundam rationem. Nam in illis tuberculis, si in longum porrecta visantur, continui solutio fieri nequit, quin vulnus ad intima penetret. Nam in rotundo corpore non potest longum vulnus existere, quin idem sit profundum, adacto penitius telo: quia vt sphæricum corpus planum in puncto tantum tangit, sic quicquid leuiter & superficie tantum tenus in sphæricum corpus incidit, id punctum tantum eius attingit. At contra in plano vulnus longum potest existere, quod idem sit superficiarium. Altera causa est, quod talia tubercula figuram situmque suturarum mutant. Pareus libro quarto cap. quarto.

OBSERVATIO XLI.

Cranio fracto integra cute, ægros neq; cute incisa neq; cranio aperto seruari posse.

IAcobus Perusinus Romæ celeberrimus, atque optimus nostri seculi chirurgus mihi refert se longo vsu obseruasse magis seruari eos, qui citra scalpelli operam partim lenientib. partim siccantibus curantur, quam, quibus cutis inciditur, & os aperitur. At dum requiro quo pacto sanies à mēbrana cerebri detrahatur, nisi os patefiat, & ipsa membrana: dumque insto nudati ossis exemplum afferens, quod cum fissum vel collisum est, necessariò

secari debet, vt humor euadat, qui in membrana cerebri collectus est, neque ibi subsistens putrescat, & cerebrum afficiat. Longè (inquit ille) in casus inter se distant, cum os apertum est, si absque sectione dimittatur, humor, qui super membrana cerebri receptus est, à calore, cum exspirat, discuti non potest: quocirca putrescens hominem consumit, neq; tutum est citra sectionem ossis experiri emplastra, quæ cum caluariæ causa componantur cephalalgica dicuntur, quamuis & hæc docentur à Cornelio Celso, & nunc à nonnullis chirurgis adhibeantur, sed ea medendi ratio facilissima est. Vbi integra cute os perrumpitur, calor non exspirat, & per se digerere saniem potest, & ossa solidare, quod in membrorum fracturis apertè videmus: fragmenta enim, cum nudata non sunt, solidãtur: vbi patefacta sunt, nequeunt amplius cum alio osse glutinari, atq; idcirco euelli debent. naturalis enim calor in nobis omnia efficit: nunquid oblitus es illius iuuenis, qui tribus abhinc annis in abdomine vulnus accepit, ita, vt telum à priori parte ad posteriorem in altero ilium penetraret, vulnusque peruium esset: is cum minus rectè curatus esset & plaga iam vetusta, atq; oris obcallescẽtibus deiectionem alui per plagam magna ex parte redderet, nos ambos accersiuit, cũque vereremur, ne (quod ratio dictabat) si plagam aperiremus, & vlcerati intestini oras, quas verisimile erat iam callum cõtraxisse, scalpro exasperemus, vt vna postea glutinerentur, hominem ad interitũ præcipitaremus, satius iudicauimus plagam exasperare, vt cruor inde effunderetur, tum carnem producentibus ipsam nutrire, & postremo cicatricem inducere, atque ita naturæ intestinum apertum dimittere, res autem adeo rectè processit, vt illæ præter opinionem omnium ex toto liberaretur, & nunc bene va-

nc va-

ne valeat: nonne vides quantam vim habeat naturalis calor, siue ipsa natura? hæc enim (teste Hippocrate) morbos exoluit, & ad omnia sufficit, quæ animali necessaria sunt, hæc item, cum valida fuerit, semper viam inuenit materiæ, quamuis crassa sit, debeatque per angusta foramina penetrare: nonne fracto osse & callo glutinato per integram cutem sanguis euadit ita vt lintea inficiat? quid ergo mirũ est, si integra cute natura, cum potentior sit, humorem in membrana cerebri collectum discutiat? hæc ille. quibus mihi persuasit eam esse omnino mentẽ Hippocratis, vt cum os nudatum non est, quamuis fractum, neque aperiatur neq; secetur, etsi hoc Celsi & Pauli præceptis aduersetur. At si perrupto capite, neque os nudatum sit, neq; fractura intelligatur, sed superueniant febris & mala indicia, quæ infra indicabit, id mihi seruandum videtur, quod ab ipso præcipitur, vt os scilicet protinus secetur, & à membrana detrahatur, etiamsi nudatum non sit. Vidus Vidius. Comment. in lib. Hippocr. de vulneribus capitis. Fallopius, Comment. ad eundem librum.

OBSERVATIO XLII.

Contusa puerorum capita citra cutis sectionem quomodo percurari debeant.

SVper est vt de contusis puerorum capitibus sine vulnere osse colliso & sanguine è vasis fuso, eorundemque curatione ab Hippoc. prætermissa pertractemus: & quoniam sæpè accidit, vt infantes & pueri propter capitis molem, tibiarumque imbecillitatem ex alto præcipites cadant, grauesque interim contusiores experiantur: idcirco opportunum duxi huius frequentissimi affectus, rectam curandi rationem, mihique diu comprobatam tradere, eoq;

magis,quod ipſe cum iunior eſſem, minusque exercitatus, ſuſpicarer aliquando ne ſanguis ſub cute fluctuans putreſceret,& ad membranam deſcenderet,idcirco ſectionẽ cuti interdum adhibens,vt ſanguis educeretur, in maximum diſcrimen perduxi. Poſtquam verò longo rerum vſu ſum oculatior effectus, à ſectione omnino abſtinendum eſſe conſtitui,nam ob effluentis ſanguinis copiam reſoluũtur vires,& ſectionis occaſione fluxio excitatur, clamitant pueri & ex clamore & gemitu venæ capitis turgent & inflãmatio ſubſequitur tãdemq; ipſa mors. Quare medicamentis tuto,nec magno quidem negotio,graues colliſiones feliciter ad ſanitatẽ reſtitutis infra ſcripta curandi ratione,ſi ab accepta protinus contuſione abraſo capillo multiplex linteũ oui albo,aceto,& roſaceo permixtis,madidũ admoueatis,ac ſuper deligetis,totoq;die naturali ita madefieri extrinſecus linteũ iubeatis,vt exſiccari non permittatur,ſint tamen æſtate frigida, hyeme tepida, ſic enim humorum confluentium impetus prohibetur,& aliqua ex parte reſoluitur:ſequẽti verò die ſubſequens cataplaſma ſuperdandum eſt, quod habet roſarũ rubearum pulueriſatarum,foliorũ& baccar. myrti ana vncias ij.farinæ fabar. hordei an.vnc. j.abſinthij, beton. pulueriſatorũ ana vnc. s. cymini pulue. drachmã j.mellis albi vncias ij.cum vino nigro auſtero fiat cataplaſma,cui adde olei roſ.camomel. ana vnciã j. ceræ q. ſ. Hoc medicamentũ certe benedictum bis ſingulo die tepidum admouẽdum eſt,vt non ſolùm contuſam partem,ſed etiam circũ· ſitas complectatur,ſitq; eius quantitas quæ vna vicæ adhibetur mediocris.Si enim ſit exigua parũ habet virtutis,& ita à partis calore facile exſiccatur, ſi multa locus affectus comprimitur: eodemque medicamento vſque ad nonum vel vndecimum diem perſe-

perſeuerandum eſt. In dies enim ſingulos partem detumeſcere, collectum ſanguinem reſolui, contuſamque caluariam ad priſtinum habitum naturæ & artis beneficio perduci conſpicietis. Neq, eſt quod quis vereatur ſanguinem ſub cute collectum in pueris concreſcere vel corrumpi, nam præ tenuitate & caloris innati copia cutisque raritate, neque cor rumpitur nec in grumum vertitur, ſed à medicamento per poros cutis euaporans abſumitur & exſiccatur, interdumque guttulæ euaporati humoris ſuper cataplaſmate conſpiciuntur. Cum verò vndecimus dies præterierit, emplaſtrum diapalma Gal. corio tenuiſſimo illitum, ſuperdandum eſt, ac tertio quoque die permutandum. Poſt vigeſimum verò ad reliquias humorum abſumendas & colliſam caluariam in ſuam ſedem reſtituendam, barbarum emplaſtrum illitum corio adhibeatis, & quamuis humoris ſub cute collecti diſſolutio diutius protrahatur, felicem nihilominus exitum habent, cauendum tamen interim ne radia illos maceretis, ſed alimentum ætati ſufficiens concedite, dum tamen vino ſibi temperent. Neque vereamini vuulgarium & imperitorum iudicia: cucurbitulas etiam vt multi faciunt, ne admoveatis, nam quamuis deriuationis ratio id poſtulet, plus tamen ex ijs incommodi, quam vtilitatis ſequitur: clamant enim, exagitantur & inflammantur pueri ex ſolo conſpectu cucurbitularum, ſed frictionibus vel balneo earum vice vti licebit. Eadē deniq; curatio pueris recēs natis opportuna eſt, nā plerũq; vel ob magnitudinē capitis, vel qđ mater ſit primipara, magnas in locis muliebrib. cōtuſiōes patiũtur, ex quib. magni tumores ſanguine pleni excitantur: conuenit tamen illis ſimplicior curatio, nam ſolo diaphænicino ex roſaceo cōfecto affluxi humores

discutiuntur, naturæque beneficio collisa caluaria in pristinum restituitur. I. Cæsar. Arantius in Appendice Comment. ad lib. Hipp. de Vulneribus.

OBSERVATIO XLIII.

Cranij contusionis in puero, citra eiusdem incisionem, aut perforationem, percuratæ: Historia.

NArrabo ego sincere quod vidi. Cum chirurgiam factitarem, puerum curaui annum agentem ætatis suæ plus minus septimum, qui ex podio altitudinis circiter pedum duodecim prociderat in caput vbi bregma vna cum frontis ossis suprema parte sibi adeò confregerat, vt fragmenta ossium inter sese diuisa manifestissimè tactu perciperentur: cutis tamen nullo loco erat separata seu vulnerata, quod in solum planum concidisset, nec pileus è capite decessisset. Puer hic agebat sub tutela cuiusdam. D. Ancillæ, quæ olim Astæ puellas instruebat acu pingere, diuertebatque tunc temporis in foro Gandinensi in hospitio, quod quondam dicebatur domus placentiæ, in qua podium erat parte interna domus & supra portam. Ad huius igitur curam accitus, vbi tam grandem caluariæ confractionem percepi, totus animo confusus constiti: puer autem loquebatut, animoq; constabat dum appuli (quāuis statim à casu ex animis & sine loquela effectus fuisset. mox & euomuisset, quæ in prandio sumpserat & bilem simul) pulsu integro sed paulo frequētiore quam pro natura esse debuisset. Multa hercle animo mecum ipse peruoluebam interea dum memedicamenta exspectabam à pharmacopæo deferenda: nempe num cutem diuiderem, & ossa euellerem, vel sinerem: tandē potior ratio præualuit. Non

secui

ſecui,ſed tantum caput totum obduxit medicamen to confecto ex abundanti bolo armena,& myrtilorum baccis contritis & exceptis duplo roſaceo, & vna parte aceti, & altera albuminum ouorum:quo genere medicamenti quatriduum ſum vſus,mox ad ſiccantia temperale me conuerti: tandem citra ſectionem conualuit, & multos annos pòſt ſalubriter vixit, quem item viuere puto: nominis eius nõ memini, quod dudum ſit. Quæ autem ratio occur rerit, quę ſectionem diſſuadere debuiſſet(aqua perpauci obſtinuiſſent) hæc eſt: quod cum tam grandem oſſis ruinam obſeruarem, putabam fore vanũ aperire, niſi & oſſa ipſa freſa penitus abducerem, quod opus nullum naturæ robur ferre potuiſſet, præterea,quod cerebrum concidiſſet, neque etiam id tutũ ſeruare ab aëris iniurijs potuiſſemus, quod autumnali tempore eſſet, & eam domum vngeret egeſtas: quanquam difficillimum fuiſſet à toti iniuria ſeruare etiam opulentiſſimum. Accedebat puerilis ætas, quæ tenellis oſſibus & textura rara cum ſit,ferruminationem nobis faciliorem, & occurrentium humorum diſſolutionem obiiciebant: adhæc ſi aperiendum mihi foret,ſatius eſſe cunctari,quam eo tempore præſtare,quo animo conſtabat, & cæteris malis ſymptomatis vacabat, quo auſam tollerem criminandi operis: quod equidem opus pręſtitiſſem pòſt,ſi vel febris, vel graue aliquod aliud ſignum inualuiſſet.Res hæc creditum difficilis eſt, non tamen omnibus artis peritis.Memini dum Medicinæ ſtudijs incumberem in celebribus Academijs Ticinenſi primum,mox Patauium,me hanc hiſtoriam narraſſe peritiſſimis chirurgis ſimul & medicis D.Petro Martyri & Gab,Fallopio, quorum vnus (vter fuerit certè non ſuccurrir) falſus eſt alias fracturas non multo abſimiles curaſſe citra ſciſſio-

nem cutis, & feliciſſimè proceſſiſſe. Aliàs ſanè vidi minores, & contuſiones etiam, in quibus cauitas ſeu oſſis depreſſio percipiebatur, quæ ad integrum ſtatum reducebantur ſine apertura. Hæc ſanè argumenta ſatis valida eſſe videntur, vt prima poſſint reddere dubia, nimirum ea, quæ aperturam probant neceſſariam. Verùm obijciet hîc alius, num tuis credendum verbis? Neminem ſanè cogo meis dictis fidere ſi ratione ſint vacua, imò etiam etſi rationem habeant comitem. Quod autem hiſtoria expoſita vera ſit, & alios curatos viderim, nil (per hominum fidem) verius videri poteſt. Cæterum quod ijs meis experimentis quiſquam fidere debeat, vt omnes ſic curari poſſe putem, id prorſus empiricum & ab omni ratione alienum eſſet: cum nihil in medicina ſit ſtabile, vnde ex re nata mutare conſilium & præſidia operæpretium ſit. Leon. Botallus. cap. decimoſeptimo de vulneribus Sclopettorum.

OBSERVATIO XLIV.

Hiſtoria pueri in fractura cranij cum capitis apertione curati.

IN Nouoforenſi Noricorum ciuitate puer lanij trimus ex ſuperiori domus tabulato proſpiciens, pronus in ſtratum decidit, & in delapſu caput parieti prominenti alliſit. Qui cum in domum patris ſemianimis deferretur, primùm bilem euomuit, & ſpaſmo Epilepſiæ bis conuulſus, obmutuit, & tam brachio quam crure ſiniſtri lateris reſolutus, comale deprehenſus iacebat. Ex quibus ſignis facilè conijcere potui, offenſam per cranium ad cerebrum vſque penetraſſe. Quare altero die mox caput concuſſum, primùm in occipite, non longè à

gè à suturæ interuallo, & vtroque latere aperui, vnde quotidie cruor saniе permixtus vbertim profluebat: & cum per hæc caput expurgatum fuisset, puer (vel hodie superstes) citra omnem membrorum & loquelæ offensam Deo auspice conualuit. Langius. Epist. 5. Tom. 1.

OBSERVATIO XLV
Contusio cum fractura oßis, sine apparente vulnere.

EX duobus rixantibus hominibus alter ab altero percussus est saxo: is verò qui accepit, galea caput armauerat, qui tamen grauissimo turbatus ictu protinus in terram corruit: statim autem, dum ab accurrentibus sustollitur, euomuit. His ego coniecturis, & galeæ aliquantulum compressæ contemplatione, ossis rupturam subesse iudicaui: loco igitur aperto, contusionem ipsam vulnere facto formaui. Postera verò die cranium eo instrumento, quod à Græcis abaptiston, nobis trepanum dicitur, terebraui, quanquam vix capillaris & subtilissima rimula in osse ostenderetur. Offendi autem satis magnam concreti ac teterrimi cruoris copiam, quæ in duram matrem defluxerat: sed breui à me curatus est, nullo graui symptomate inuadente. Arcæus lib. 1. cap. 2. de Curand. Vulneribus.

OBSERVATIO XLVI.
Cranij fracturæ species, quæ fißura & vulgo rima dicitur, mulieri mortem attulit.

PRima dissectæ caluariæ differentia, Rima dicitur, quam Græci ῥωγμὴν appellant. Hæc calua-

riæ est per summa diuisio, rimaue profundior, in qua nequaquam os vitiatum foras emouetur. Interdum adeò arcta ima huiusmodi est, vt sensum effugiat, tumque ῥιχισμὸς vel ῥιχίασις, quasi capillarē dicas, nuncupatur: quæ quoniam sensum exiguitate sua fallit, plerisque sui affectis mortis causa fuit, vt Paulus lib. 9. cap. 90. testatur, & non rarò experiētia ipsa docet. Memini olim dum Auenione medicinam factitarem casum accidisse huiusmodi: vt nō satis perspecta rima mulieri cuidam secundum frōtem vulneratæ, mortis causam attulerit. Quoniam verò res est animaduersione & scitu dignissima, historiam recensere ad veri fidem, haud pigebit, quod authore Galeno. 9. method. exemplorum ea sint ꝓ potioribus habenda, quæ ipsi oculis vsurpauimus. Erat mulier quædam florenti ætate, eleganti forma, ac bono corporis habitu prædita, quę viro cauponi nupserat eius diuersorij Auenionensis, cui Gryphus auis insigne erat. Ad cauponam cum multi insolentes impudique homines accederent, vt fere fieri solet, vbi se mero multo implessent, vnus assidentium probè potus, & hospitæ (qnam, vt aiūt, deperibat) cum propinasset, illaque renuisset, gestans manu vitreum poculum ioco vinum in illam cnm proijcere vellet, vna & poculum vino plenum proiecit, vulneratque exiguo ac planè contēnendo vulnere mulieris frontem. Accilus chirurgus, ille officio fungens linamenta admouet, nullus capitis dolor, nulla verenda symptomata, nec primo, nec altero die insecuta sunt: tertio dolor grauis, febris, totius faciei ingens tumor, rubori & inflammationi coniunctus: mox deliriū & conuulsio quasi quædam, interceptaque vox. Apertum vulnus, multi adhibiti medici atque chirurgi, magnitudine casus inopinati acciti, rimula vix conspicua apparebat, quin-

quinto die mors. Dissectum cadaueris caput, Prætoris vrbani iussu, ingens phlegmone intra caluariā inuenta, dura menynx, tumens, dura, liuore affecta, & ingenti puris copia suffusa reperta est. Erat autē tanta puris congesti copia, vt librarum ferè duarū pondus æquaret. Hic euentus miserrimus fuit, illud vt verum esse fateamur, quod est Paulo antè ex Pauli autoritate citatum, rimam in capite morbis nonnunquam causam extitisse. Valeriola cap. 5. Appendicis Loc. Commun.

OBSERVATIO XLVII.

Bregmate contuso cutis capitis incisione arteria vulnerata, æger à lethali hæmorrhagia liberatus.

SI tanto impetu manare sanguinem) in cutis capitis sectione) contingat, vt nullis adstringentib. sisti possit, vas ipsum deligandum erit, adacta primum acu situm ducente per cutis musculosæ partē externam, indeque reuocata & reducta ipsa per partem interram: tum nodo formisecus subnectendum filum, imposito prius & eodem modo, vna cum tota cute musculosa, comprehenso penicillo linteo magnitudinis pēnæ anserinæ, ne fili arctior constrictio, quæ cohibendo sanguini sufficiat, vel cutem discecet & dilaniet, vel dolorem inferat: tum demū caput altiusculè excitandum Id ego nuper tentaui & perfeci in auriga quodam, qui ex curru pronus in caput super quadrato lapide stratum pauimentum deuolutus bregmati partem posteriorem vehementer sibi contudit, quo nomine decussato vulnere fuit illi cutis musculosa incidenda, tum vt sanguis concretus exprimeretur, tum vt vitium, si qd' in cranio esset, animaduerteretur. Sed diuisa in illo

opere faciundo arteria, cum qui aderat chirurgus sanguinem impetu saliẽtem reprimere non posset, ac tantam eius copiam auriga ille iam amisisset, vt præ virium exolutione non in lecto se commouere, vix verò loqui posset. Vocatus ego facto ipso docui, cum antè frustra adstringentia remedia tentaueris, satius esse vinculo sanguinem cõprehenso vase cohibere, quam ægrũ puerili puncturæ metu, vicinæ morti prodere. Pareus libr. 9. cap. 4.

OBSERVATIO XLIIX.

Cranij effractura seu oßis depreßio vt ingeniosè tractata.

NOtandum est, nunquam Trypanon, nunquam Vectem ossi penitus fracto, applicanda esse, ne ipsius compressione subiectæ lædantur membranæ. Ergo ossi quidem sano applicabuntur ea, sed quam fieri poterit, proximè fracturam, vt cranij quam minimum eximatur, ne cerebrum osseo suo operculo denudatum noxam contrahat: nec verò effracturas, vt nec fissuras si longius processerint persequeris vsque ad extremum, contentus exitum saniei aperuisse, & id ossis auulsisse, quod membranas pungebat. Callo enim genito & supposito cranij, vt & reliquorum ossium, fracturas natura resarcire solet: quemadmodum ab Hippoc. & Galen. testatum legimus: in quem finem illa prouidentia singulari geminas cranij laminas alimentaria quadam & sanguinea materia inferciuit, vt hac tanquam medulla ossis iacturas repararet. Ergo eius rei nuper patuit veritas in seruo. D. Grolo graui mulini pedis calcitratu effracturam in coronali osse passo: id ipse cum intelligerem, trigona sectione cutem musculosam eo consilio parte illa diuisi

diuisi vt terebram liceret admouere. Sequenti die ergo terebrato osse, cum de illo extrahendo cogitarem, imò ipsum iam terebra diuisum auellere conarer, enormen effracturæ productionem, ex ossis sub manu vacillantis mobilitate, cognoui: à media enim fronte vsque ad minorem oculi canthum protendebatur. Itaque extrahendi & consilio & conatu misso, ægro satisfactum putaui, si os ipsum depressum erigerem altius: sic enim non iam crassæ meningi comprimendo molestum erat, & conclusis materiebus, per diuisionem serra factam exitus patebat. Quo factum est, vt tandem conualuerit, nisi quod inde altero lumine, quod ad fracturam erat, orbatus est. Idem Pareus, lib. 9. cap. 6.

OBSERVATIO XLIX.

Percußorum vna parte cranij, fissuram seu rimam in altera & opposita contrahentium Historiæ admirandæ, contra fissuram & resonitum, contra quorundam sententiam apertè demonstrantes.

Ἀπόχημα secundum nonnullos id fracturæ genus est, cū non pars caluariȩ percussa, sed alia illi opposita frangitur. Id fieri posse Paulus libr. 6. cap. 90. negat. Celsus libr. octauo cap. 4. solere ait euenire, vt altera parte ictus insederit, & altera siderit. Recentiores medici, qui de factitanda medicina scripserunt, Celso consentiunt, inter quos Nicolaus Florentinus Serm. septimo sum. secunda, tract. quarto, cap. primo, oculatum se esse eius rei testem affirmat. Historiam namque ille narrat filioli Masi Flunamollis, qui cum secundum dextrum tempus claua percussus fuisset, contusio quidem ac vulnus parte illa, qua impactus ictus fuit,

apparuit, rima tamen nulla aut ſciſſio eam parte cõſpicua erat, patentiore quidem facto de induſtria vulnere: cumque vigeſimo die horror, febrisque inuaſiſſent, die viceſimo tertio liuor atque gangræna in ſiniſtro tempore illi aduerſo apparere cœpit, ſummotaque raſario demortua carne ad caluariam vſque, cranium fractum ea parte repertum eſt. Vnde conſtat fieri poſſe (quod Paulus negat) vt altera parte ictus, altera fractura ſciſſioue ſequatur. Quam fracturæ differentiam, quaſi ab Echo reſpõſionem dicas, ἀπόχημα Græcè vocari Paulus contendit. Valeriola cap. 5. Appendicis Loc. Comm.

Gentilis dicit ſe hoc habuiſſe à chirurgo fide digno eſſe verum. Nic. Florentinus dicit ſe hoc vidiſſe in quodam artifice, qui funes faciebat, & fuit percuſſus in capite claua, facta fuit apertio in parte affecta, ac nihil fuit repertura: in tertia poſtea die ſucceſſit febris, & facta fuit apertio in parte oppoſita, & reperta eſt ſanies in magna copia, & ego expertus ſum in multis poſtquam mortui ſunt, in quibus nihil aderat in parte affecta, & vbi feci apertionem in parte oppoſita reperi copioſam ſaniem collectã & magnam contuſionem. Gabr. Fallopius cap. 14. Comment. in lib. Hipp. de Vulnerib. cap.

Quamuis hanc fracturæ ſpeciem riſu excipias Paulus AEgineta, nec in capite humano duro nempe & pleno, vt in vaſis vitreis vacuis dari poſſe putet, à me tamẽ aliquando viſa & obſeruata eſt. Nec valet eorum ratio qui ideo putant naturam, ex multis oſſibus ſuturarum compage contextis, caput cõflauiſſe ne vnius partis fractura in oppoſitam protenderetur. Locum enim id fortè habere poteſt in his quibus ſuturæ ſunt expreſſæ, & naturaliter ſitæ ac conſtitutæ. At non in his quibus vel deſunt, vel è natura ſitæ non ſunt, vel ſuut admodum conſertæ:

atque ita obliteratæ, vt vnum veluti os ex multis cō aluisse videatur: id fiet sequentis historiæ commemoratione manifestum. Massi dispositorum equorum custodis seruo cuidam grauis lapidis ictus in bregmate dextro est inflictus, vnde vulnus quidem exiguum, sed grandis contusio tumorque extitit. Quare quo certius pateret, si quæ noxa ossi inflicta esset, quoq; facilius concretus sanguis exprimeretur, cute patefacta latius apertum vulnus est à Theodorico Hereo Chirurgo, qui vt erat peritus artifex & vir probus, nihil eorum, quæ ars præscriberet ad curationem omisit. Diuisione peracta os integrum animaduersum est, quanquam eius fracti multa erat coniectura, quod statim ab ictu æger in terram prociderat, vomuerat, & alia fracti cranij signa pertulerat: quo factū est, vt vigesimo primo morbi die interiret. Ego verò aduocatus, qui qua ex causa interijsset edicerem, diuiso serra cranio, comperi in parte ictui oppositam ingentem saniei copiam & in crassa meninge ipsiusque etiam cerebri substantia abscessum: suturam verò nullam præter duas squammosas. Ratum ergo illud eo Hippocratis autoritate, ratione & experientia confirmatum, alia parte ictum, & alia fracturam esse posse: in his præsertim quibus aut nullæ suturæ erunt, aut illæ admodum arctæ & valido adhęsu adeò consertæ, vt vix appareant. Pareus lib. 9. cap. 8.

OBSERVATIO L.

Resonitus seu contrafissuræ in eodem cranij ossæ cōmissæ historia, fissa nimirum interna cranij lamina, externa integra.

NON absurdum est oppositam ei quæ ictum exceperit, ossis eiusdem ac non diuersorum ossiū

partem findi, in his hominibus, quibus cranium est bene confirmatum, & suturis vt natura fert & solet distinctum: fuitque & est germana hæc Hippocratis mens & sententia. Id quo magis intelligatur, notandum ictui oppositam eiusdem ossis partem intelligi duobus modis. Primò, cum fractura in eadem est ossis icti superficie, vt si parte alterius ossiũ bregmatis, quæ est ad suturam lambdoidem icta, fissa altera sit quæ est ad coronalem. Secundò cum non quę ictum excepit superficies & lamina, sed quæ subiecta est fissa extiterit, cuiusmodi fracturæ genus animaduerti in nobili quodam equite, turmæ Ducis Stempani. Is dum in disiecta murorum castri Hisdini parte propugnaret, glande tormento manuario missa ictus est in bregmate, alioqui casside armato. Cassidem quidem glans impulsa depressit, non fidit, imò nec cutem musculosam, nec craniũ, quod saltem cerni posset, nihilominus sexto die apoplecticus interijt. Ego verò sciendi auidus, quæ ipsi iusta interitus causa extitisset, cranio diuiso animaduerti fractam laminam secũdam testasque ex se remittentem, quibus tanquam aculeis cerebri substãtia assiduè compungebatur, integra interim cranij lamina prima. Simile exemplum feci postea cernere Capellano Regis & Castellano Reginę primarijs medicis in Rhotomagensi expugnatione. Idem Pareus loco citato.

OBSERVATIO LI.

Cranij laminæ internæ fissæ, externa illæsa, Historia alia.

Vidi in Scholari nobili Brixiensi, vulnerato in posteriore parte capitis à gladio graui, vbi erat sedes teli, nos deradebamus os, vbi nullam rimam, nullam

nullam contusionem inuenimus:nescio quomodo factum sit,vt voluerim descendere ad meditullium, abrasi integerrimam illam partem,& perueni ad alteram laminam, vbi reperi fixurã magnam & insignem. Si nos dimisissemus sine derasione, quid actum esset,de illo iuuene?ratio autem est, quia pars exterior patitur contusionem, quæ communicatur interiori laminæ,quæ durior est, & ideo superficies interna eius vitrea dicitur: quare externa in eodem ictu potest cedere in seipsam, & interior cum non possit cedere in seipsam, cõtrahit rimam:cum ergo magnum sese vobis offert vulnus, abradite vsq; ad interiorem laminam. Fallopius.Comment. in libr. Hipp.de Vuln.capitis,cap. 13.

OBSERVATIO LII.

Cranij oßis partem aliquam ictu vel aliter penitus excisam,sic vt musculosæ cuti aut pericranio aliquã tum adhuc adhæreat,non rescindendam,abijciendãque,sed reponendam, illustri exemplo docetur.

NOtandum est,quod si cõtingat ictu valido & ingenti vulnere ossis portionem sic penitus excisam esse,vt à reliquo cranio omnino distracta, pericranio tantum & cuti musculosæ pendula hæreat, haud à pericranio auellendã esse, & tanquã inutilẽ abijciendam,sed ipsam suo loco & statui restituendam, callo mox genito, ossis velut cicatrice naturæ vi glutinandam,vt est à Celso adnotatum.Huius rei veritatem certa experiẽtia in capitaneo Hydron nõ ita pridem comprobaui. Illi ossis coronalis portio media tres digitos longa lataq;,ense valido sic excisa erat, vt iam viciniæ osseæ non cohęreret, sed vix pericranio & cuti musculosæ adhærens in faciem inuersa procumberet, ac crassam meningem

oculis subijceret: itaq; ipsam à sua cute auulsam parabá abijcere, ni Hippocratici illius præcepti in mẽtem venisset, quo cautum est, cerebrũ operculo suo exarmare, & nudum relinquere. Quare sanguinem qui in crassam meningem, cuius motum oculis erat percipere, exciderat, primo quoq; tempore absterfi, ossis prouolutam portionem suo loco reddidi, & ex superna parte sutura, tribus punctibus adacta acu, stabiliui: atque quo reliquæ saniei pateret effluxus, interiectas vulneris rimas linamentis compleui: hac arte factum est, vt etsi eodem illo tempore multis alijs & ingentibus vulneribus corpus cõfossum haberet, per Dei tamen misericordiam conualuerit: exemplo certissimo, nihil neque cranij, neque pericranij, ac ne musculosæ quidem cutis quicquam nisi poscente necessitate abijciendum, multo verò minus vt cerebrum suis operculis nudum maneat committendum. Pareus lib. 9. cap. 7.

OBSERVATIO LIII.

Historiæ puerorum, quibus os petrosum fractum erat.

TEmporum ossa infra ad basim anfractuosa sunt, & aspera rupes ceu lapides imitantia, vnde Græci λιθοειδῆ, quasi petrosa vel lapidosa vocarũt, supra autem leuigata: & quamuis tenuissima sint, ac præcipuè vbi assident musculi, durissima tamen existũt mirabili naturæ prouidentia, cum vix frangi sine certo vitæ dispendio possint. Locus admonet ne silentio præteream, quod felicissimè cessit prudentissimo & doctissimo ætatis nostræ chirurgo Ioanni Antonio Plato cognomento Lonigo, quo præceptore septẽnium vsus sum, adeò vt quantum in hac medendi arte profecerim, me nunquam pœnitere possit.

possit. Hic Patauij puerũ in Diui Antonij collegio, qui ex alto cadens temporis os ad ocularis formæ magnitudinem fregerat: miro ingenio atque arte sanauit, quamuis certa mortis signa omnia adessent. Eundem ego fortunæ, curationisq; exitum in Romano puero sum assecutus. Columbus libr. 1. cap. 5. Anatom.

OBSERVATIO LIV.

Oßis petrosi fractura, cum temporum musculi contusione, metu conuulsionis, citra eiusdem sectionem, curata.

NE quis Chirurgus eò temeritatis veniat, vt musculi illius (temporalis) sectionem aggredi ausit ad subiectum os terebrandum: supra potius, aut ad latus, ac quam proximè partem affectam fieri poterit sibi terebrãdum putet. Quod ego feci in nobili Bretechio. Is in triumphali Regis Henrici secundi in vrbem ingressu, lapide ita sauciatus est, vt ictus impetu os petrosum fractum, & vehementer contusus musculus temporalis, sine vulnere tamen extiterit. Sequenti die aduocatus, perspecta læsionis specie, & læsæ partis conditione, Medicorum & aliorum mecum Chirurgorum consilium cogendũ censui, ex quibus, cum quidam censerent diuidendum quamprimum temporalem musculum, vt renudato osse terebrare liceret, sicque fracta ossa eximere. Ego contra acriter resistere cœpi, citata Hippocratis sententia de Vulneribus capitis, qua interdicitur Chirurgis eiusmodi musculorum sectione metu multorum & malignorum symptomatum: citata etiam experientia, qua crebro animaduerterã, cunctos quibus is sectus fuisset musculus conuulsos interijsse: satius multò futurum, si proximè su-

pra fracturam, os terebra aperiretur intacto quam minimum temporali musculo. In eam sententiam cum tandem omnes descendissent, ipse ex tempore sectione trigona cutē musculosam quæ supernæ fracturæ immineret, diuisi. Postero die, qui tertius erat morbi, terebraui, ac terebratione peracta, diebus aliquot post quatuor aculeata fracti ossis fragmenta exemi, tubulumque plumbeum planum immisi, per quem iusso ægro, quoties curaretur caput deprimere, & ore naribusque obturatis contentius exspirare, multa manabat sanies inter cranium & crassam meningem collecta. Reliquæ sordes, si quæ contumacius adhærerent rerum detergentium decocto Syringe iniecto, elui: tantūque, Deo conatus meos fortunante, perfeci, vt tandem conualuerit. Pareus libr. 9. cap. 19.

OBSERVATIO LV.

Eques lapide in temporibus leuiter vulneratus obijt.

Eques in Noricorum Nouoforo, à stabulario iactu lapidis in temporibus leuiter cute ad pericranium vsque vulnerata, sauciatus: ad cuius curam septimo die ego accersebar: cum verò rationem ac sinistri lateris brachium & crus labascere, & lingua ægrum titubare viderem, & chirurgum nulla opportune apposuisse remedia, breui moriturum prędixi qui tandem 14. die conuulsus obijt. Stabularius verò prognostico meo cautior factus, ne manus carnificis incideret, fuga sibi consuluit.

Ioannes Langius. Epist. decima, Tomo primo.

OBSER-

OBSERVATIO LVI.
Ex leui ad tempora ictu, conuulsiones & mortem quoq; aliquando concitari.

NOS aliquoties obseruauimus ex leui in temporibus ictu, conuulsiuos motus, Epilepsiæ paroxismis haud dissimiles insequutos, interdum etiam mortem præcurrente brachij ac totius cruris infirmitate, cum paruula quadam titubatione linguæ. Iacotius. Comment ad aph. 1. lib. primo, Sect. 3. Coac. Hipp.

OBSERVATIO LVII.
Temporum venis vulneratis, conuulsione oborta, æger moritur.

VIdimus quendam, cui temporum venæ abscissæ fuere, hic conuulsus mortuus est, cum nullo prę sidio, nec igni sanguis restingui & sisti potuit. Brasauolus. Comment. ad Aphoris. 9. lib. 7.

OBSERVATIO LIIX.
Ex casu ab alto, diffracta vniuersim caluaria, & sine voce, sine sensibus, & propè apoplectico reddito ægro, curatur miraculo tamen.

FAmulus patris mei Antonius nomine, Belga, ex casu ab alto, cum Saturnalib. festis vino onustus se in fenestras sublimes domus contulisset, vino soporatus cadit in mediam viam publicam, diffracta vniuersim propè caluaria: pro mortuo habitus, sine sensu, sine voce, stertens & moribundus dies totos septem manet. Curatur tamen ingenti labore & magno studio à principibus medicis

Monspeliensibus, Griffio seniore, Falcone, & Tremoleto, tum à chirurgis peritissimis Petro Alzina, Antonio Barreterio, & Nicolao Blesio: cęcus tamen ferè, ac omnino surdus mansit reliquo vitæ curriculo. Valleriola lib. 6. obseruat. 4. Meminit eiusdem Historiæ idem Autor lib. 3. enarrat. 8. Operis enarrationum medicinalium.

OBSERVATIO LIX.

Bregmatis oßis fractura ad secundam laminam vsq; pertingente, curata: æger ob prauam victus rationē febrem continuam cum grauißimis symptomatibus incurrit, vnde ingens carioſi oßis abſceſſus, cum vermibus (res mira) obortus, ſingulari tamen induſtria, tantis periculis ſubtractus conualuit, hoc vno incommodo relicto, quod cicatrix caua permanſerit.

PLacet hoc loco historiam, cuius ipse testis oculatus extiti, dum apud Subalpinos chirurgiam stipendijs Polemarchi Monteiani Regis Gallorū proregis facerem, commemorare. Contigit vt curandū se mihi traderet nobilis Golanij pedissequus: fractū illi os bregmatis ense fuerat parte sinistra, nec tamē fractura ad secundam laminam pertingebat: paucis postquam diebus osse agglutinato & vnito cōualuisset, contigit vt Vasconum militum conterraneorum suorum turma Taurinum appelleret, cum quibus se & mero generoso & defrixorum intestinorum & cœpis speciebusque saporatorum plenis patinis, repleuit largius. Ex quo mox in febrem continuam incidit, voce & mente caput intumuit, oculi flammei, & è capite velut prominenti rubore suffusi sunt. Quibus animaduersis, ex medicorum consi-

lio

filio iniecto clystere sanguinem detraxi, & capiti quæ conueniebant, appositis medicamentis, frictionibus & vinculis artuum extremitatibus iniectis humores deorsum reuellere studui: nihilominus pars sincipitis ante affecta, suppuratum concepit: quo aperto ingens saniei vis erupit, tandemq; subsidente cute musculosa cum pericranio, ambæ cranij lamiæ cum putredine & carie tentatæ sunt, vt ex illarum nigrore & fœtore erat intelligere. Hãc ego labem vt emendarem, vtque quod ossis vitium inemendabile contraxerat, abscederet, cauteria quæ actu talia sunt, ex interuallis admoui: sed ecce post exactum mensem, vermium vis per cariei foramina ex locis, quæ sub putrente cranio erant, emersit: quę res impulit me vt ossis nutãtis abscessum lapsumq; accelerarẽ. Quo facto, supra ipsam crassam meningem, quod est admirabilius, quo loco natura carnem induxerat, tres animaduerti cauitates pollicari amplitudine, vermibus capite nigris ad strictoriæ ligulæ ferrum ęquãtibus, & vario se implexu obuoluentibus, differtas. Erat verò ossis quod natura abscedere fecerat magnitudo palmaris, vt non videretur tam insigni cranij portione vi naturæ abacta, nõ æger ipse interiturus: conualuit tamen contra spem omnium, sed post vulneris agglutinationem cicatrix admodum caua extitit iuxta Hippocratis decretum, aph. 45. sect. 6. Non enim caro facilè callo superinducitur, quia callus naturæ quid est alienum & suppostititium: adde quod vt cicatrix cute, sic callus osse est aliquid densius, vt per compactiorem ipsius substantiam nec liberè, nec liberaliter sanguis in carnis inducendæ materiã, possit exsudare. Hinc fit vt vndecunque cranij portio aliqua integra excessit, illâc admota manu cerebri pulsatio percipiatur. Ex quo necesse est infirmius multò illa parte

cranium existere. Huic ego infirmitati vt consulerẽ iussi pedissequum illum pileum gestare ex denso corio præparatū, quo facilius externis iniurijs obsisteret, & certe inde multo melius illi fuit. Placet verò hoc loco quorundam impostorum Chirurgi titulo falsò gloriantium fraudem recludere. Hi vbi ad curanda capitis vulnera vocantur, quæ cum ossis deperditione coniuncta sunt, persuadent ægro & assidentibus in locum deperditi ossis laminam auream esse substituendam. Itaque coram ægro illam cudunt, atque vt conuenientis figuræ sit, variè versant, parti apponūt, sed paulò post ipsam furtim in crumenam subducūt, atq; hac arte delusum ægrum deserunt. Alij gloriātur se sua industria perficere, vt in locum amissi ossis cucurbitæ resiccatus cortex, superstiti cranio inseratur, & tanquam scutica emplastretur: atq; hoc est artis ignaris nimium pueriliter illudere. Nam tantū abest vt hoc fieri possit, vt natura ne pilum quidem aut minutulū quoduis aliud corpusculum cicatrice inclusum tolerare aut pati possit: nec verò par ratio est globuli plumbei, qui in corpus impulsus illic ad multos annos cunctari cernitur, sine ægri noxa: nam & familiaritas quædam plumbo cum humano corpore intercedit, & tamen id tandem, nisi oppositæ carnis, aut ligamenti, aut tendinis, aut similis alterius substantiæ densitas impediat, à natura, peregrini oīs corporis impatiente, foras protruditur. Pareus lib. nono, cap. 20.

OBSERVATIO LX.

Frons tota Osse nudata.

QVidam Monachus ordinis Beati Augustini, ex his quos Canonicos regulares vocant, dum in monasterio

monasterio Diui Donati, quod vrbi nostræ prominens Scopetum dicunt, vitam ageret, semel mecum conquestus est, affirmans capitis eius os paulatim indies erosum iri: quod miratus, caput detego, manu diligentius contrecto, frontem ferè totam osse denudatam inuenio, & quod maius est nullam in cute summa, nullam in carne noxam aduerto: rei causam quæritans, iudico acutissimo humore id fieri, qui foraminulenta carne demissus nullam in ea vim faceret. Os verò, quod densius, ac propterea magis obsistens, eroderet, non secus ac fulgur, quod aurum, illæsis interim loculis, nonnunquam liquare solet. At Monachus ille, cum maior iam ossis ipsius pars esset erosa, & nullo proficeret auxilio, paucis annis vitam finiuit. Ant. Beniuenius. de abditis. cap. 18. Ossa capitis erodi frequenter contingit sub ijs tumoribus, qui luis venereæ symptomata habentur: quorum plerique ad Atheromatum, alij ad Meliceridum naturam accedunt. Qui si diu incurati permiserint, os quod subest corrumpitur, ac cariosum redditur. Alexander Benedictus non modo corrumpi, sed & exemplum refert in osse abscessus nati. Hist. hum. corp. libr. primo, cap. 6. Ossa corrumpi nouum, inquit, non est: sed abscessus innasci mirum est, vt nuper vidimus, dum mulierem quandam gallico morbo interemptam resecaremus, causam morbi perquirendo, ossa sub membranis suis integris tumentia, & ad medullam vsque suppurata inuenimus, ea duntaxat ratione, quoniam & ipsa nutriuntur, abscessibus ob id afficiuntur. Dodonæus in annotat. ad idem cap.

OBSER-

OBSERVATIO LXI.

Os ſyncipitis gallicoſo cuidam poſt natum capitis dolorem totum vna cum meningibus computreſcēs, exeſum eſt: cerebri ſubſtantia etiam in abſceſſum verſa.

ANno à Chriſto nato 1556. Coriarium quendam tonſor vt inuiſerem rogauit, rarum affectum & obſeruatione dignum me viſurum dictitans. Is tametſi annos amplius decē poſt curationem per hydrargyrum ita ſalubriter exegerat, vt videretur percuratus, repente tamen exorto in ſyncipite dolore diutius perſeuerante, nō modo eius parti os totum paulatim computruit, exeſumque eſt, vt fruſtulatim excideret: ſed & cerebri vtraq; menynx eadem putredine abſumpta, ſubiectaque cerebri ſubſtātia in abſceſſum conuerſa eſt, vnde magna puris copia (miſerabile viſu) per multos menſes, non ex ea tantum parte, ſed ex vtriuſq; oculi angulis etiam ſtillauit: dentes exciderunt omnes. Hic tamen neque febre corripi (incredibile dictu) viſus eſt, neque cibi faſtidio multum premi, neque extenuari, dum ad ventriculos cerebri ventum eſt, quo tempore mors repente hominem diu miſerè afflictum è medio ſuſtulit. Ioan. Fernelius de Lue Vener. cap. 7.

OBSERVATIO LXII.

Hiſtoriæ admirandæ & variæ, quibus oſtenditur, vnius cerebri, eiuſdemq; membranarum, vel vaſorū vehementi commotione, atq; concußione, capitis cute & cranio quam minimè læſis, lethalia vt plurimū ſymptomata produci, quæ nōnullis præſentem mortem, vel curationem ambiguam admodum, aut miraculoſam prorſus attulerunt.

Antuer

ANtuerpiæ hoc anno quamplurimi citra caluarię læsionem, ex cerebri seu menyngum concussione (effluente è venis sanguine) obierunt. Quod malum eo magis fuit capitale & funestum, quo minus illi qui sic affecti erãt, in solita symptomata incurrerent: nam cum septimo, aut ad summum decimoquarto symptomatibus ab Hippocrate descriptis hæc se noxa manifestet, hi illis diebus benè valere, non febrire, non vomere cœperunt: decimoseptimo aut vigesimo, &, quod magis est mirandum quinto & vigesimo, hæc sese ostenderunt, mortuiq; sunt omnes. Aluarius Nonnus in annotat. ad cap. 3. Arcæi de curand. Vulneribus.

Vidimus non paucos à capitis vulneribus, quæ solam carnem occupabant, non vulnerato pericranio, minimè verò perforata aut discissa caluaria, febrem pati & bilem vomere, facta ab ictu aut casu cerebri & totius corporis concussione. Quod si cerebrum aut eius membranæ vulneratæ fuerint, bilis, vomitus & febris necessariò superuenient. Christopho. à Vega. Comment. ad aph. 50. lib. 6. Hippoc.

Bononiæ in ædibus nobilissimi, amplissimi ac prudentissimi viri D. Ioannis delli Armæ Senatoris Bononiensis, quidam ex suis ministris ab equo calce vehementer percussus, in capite iuxta suturam sagittalem vulnus accepit rotundum & angustũ ad cranium vix penetrans. Ob percussionis vehementiam suo Doctori Arantio, tum temporis chirurgo felicissimo, offensionis cerebri suspitio oriebatur, quare incisa capitis cute in formam crucis vel X literæ, os detexit, quod etiam terebra perforauit ad interiorem ferè laminam vsque, nam ob sanguinis effluuium profundius penetrare nequiuit. Secundò die rigor febrilis, quem sequebatur æstus superuenit. A principio conquestus est de capitis, præcipuè

de colli intenſo dolore,laſſitudineque brachiorum febri quartanæ,qua antè diu laborarat, rigor, brachiorum laſſitudo caſui,colli dolor contorſioni inter cubandum aſſignatus eſt.Paucis diebus poſt facta euacuatione & ſanguinis miſſione, febris omnino remiſit, mitiora ſunt reddita omnia ſymptomata,nunquam tamen vulnus mihi placuit, erant enim vulneris labra tenuia,ſqualida,depreſſa,flaccida & mali coloris,minimè vt in non lethalibus, vel non periculoſis,ſubdura& tumida mediocriter,abſque inflãmatione tamen:&viui coloris.19.die acceſſit rigor,& cum eo maxima atque violenta inferioris maxillæ conquaſſatio,vomitus bilioſus, ſingultus,capitis ingens dolor,inquietudo, delirium, vigiliæ,facultatis ventriculi retentricis imbecillitas& colli rigiditas.Rigor erat frequẽs,inordinatus,abſque calore comitante,vt in quartanis rigoribus cõtingit.Sequenti die, excepta colli conuulſione, inquietudine,maxillæ concuſſione, omnia ſymptomata multum remiſere, & tandem mortuus eſt. Apertum fuit caput & inuenimus putredinem dimidiam cerebri partem occupaſſe,in vẽtriculo laterali & medio,qui tertius dicitur,plurimũ tum puris, tũ aquæ ſub rubro colore tinctæ vidimus. dura membrana fuit integra,& è regione vulneris aliquouſq; à cranio libera,accreuerat in illo loco mẽbranæ, caro laudata , quæ etiam cranij foramen obturarat. Hoc idem in multis ſimilibus vulneribus interemptis,deprehendi.Vnde periculoſiora penes me ſunt cranij vulnera,in quibus integra dura,cerebrum læſum eſt, vel vbi ſub dura membrana læſa vena vel arteria (quod leui de cauſa contingit) ſanguinem effudit,quam cum membrana ſimul ſit vulnerata. Siquidem horum plures,atque illorum vidi curatos,nam membrana dura cerebri ob ſuam denſitatem

tem atque crassitiem nec sanguinem emissum, nec pus sub ea generatum emittere potest. Hac de causa nisi reprehensionem & calumnias metuerem, in grauibus & periculosis capitis vulneribus, vbi vel contusionis cerebri vel perrupti vasis sub membrana manifesta haberem signa, auderem hanc duram cerebri membranam perscindere, etenim vt in omnium, sic in horum vulnerum curatione præcipuum est, perficere, vt vulnera optime expurgentur, nam omne quod tangitur à putrido, putrescit. Volch. Coiter in Obseruat. Anato. & Chirurg.

Claudius Aymargus vinitor, vulnere in capite secundum ossa bregmatis accepto à lapide incusso, sine fractura scissuráue aliqua, conuulsus & resolutus moritur quatuordecimo die, inuenta sanie sub meningibus, dissecto cadauere. Valleriola. lib. 3. Obseru. 8.

Quidam cum bacculo crasso ad sinistram capitis partem supra aurem percussus, non existimabatur insigniter læsus. Nam cutis integra, nullam læsionis notam ostendebat: osse interim petroso, quod subest, fisso, ac secundum latitudinem magnam rimam habente. Huic mox superuenit sopor, non tam profundus tamen, quin interpellatus excitari facilè potuerit: excitatus verò facilè iterum oculis conclusis in soporem relapsus est: donec tandem post (plus minus) dies 14. grauem soporem, à quo excitari non potuit, mors sequeretur. Decubitus toto tempore erat supinus vrina & aluus rarò reddebãtur, tandẽ etiam citra sensum profluebant: lenta admodum, sed nunquam remittens, aderat febricula. Capite huius post mortem aperto, reperta est durior cerebri membrana, sub

osse

osse petroso, sanguine omnino suffusa, purulento etiam circa cerebrum humore consistente. Dodonæus. Obseruat. Medicinal. cap. 1.

Alteri vulnus illatum in superiore capitis sinistra parte, cum instrumento retuso, sed nonnulli ponderis, quod existimabatur periculi exors, vtpote cranij osse illæso, idcirco etiam negligentius curatum. Superuenit huic & sopor ille, qualis superiori: ex castris, vbi vulnus acceperat, tunc in vicinam vrbem translatus fuit. Decubitus huius quoq; supinus fuit, pulsus paruus ac creberrimus, mens nonnihil læsa, ad interrogata enim haud rectè respondit. Huic ingrauescente malo, vniuersum dextrum latus resolutum est (cum tamen in sinistra capitis parte vulnus esset) inde perniciosus sopor, à quo excitari non potuit, breui vitæ exitu subsequente. Cranio huius sublato, reperta est dura menynx sinistra parte liuens, ac similiter sub hac cerebri substantia, quę apparebat, sphacelo correpta: dextra cerebri parte cum sua membrana haud malè affecta: cranio etiã vndequaque integro, nec rimam vllam aut fissuram habente. Idem cap. 2.

Si experimentis credimus hæderæ folia cerebrũ continentis membranæ dolorem sedant, si mollia imponantur, cum aceti exiguo & rosaceo trita, & decocta, addito etiam rosaceo: vnde posteriores ex hederæ lachryma cerotarium componunt. Quod nos felici euentu experti sumus in sene octogenario, qui ex trabis percussione obmutuerat, suadentibus viribus sanguinem ex manu detraximus intrepidè, imposito eo emplastro in bregmate, sine vino carneque, contentus ptisana & intrita panis, sine vllo potu, nam aquam nolebat, quoniam senex viribus valeret, eo victu ad 15. diem sermone carentem decrepitum prospere duximus; sequenti die loqui

cœpit,

cœpit, paucisque sequentibus diebus ex toto ex periculosa cerebri conquassatione præter omnium opinionem persanatus est. Huius exempli fidem faciunt Hiadrenses ciues, quoniam & hic senex inter primarios habebatur, Lubanacius cognomine. Emplastrum ex his constat., Gummi hederæ vnc. iij. resinæ purgatæ drach. iiij. ceræ vnc. iij. ol. rosacei vnc. ij. s. ammoniaci vnc. ij terebinthinæ vnc. iij. succi corymborum hederæ vnc. iiij. farinæ fabarum, quãtum satis sit: omnia ad vnitatem redigantur. Sine fine id prodest, nam & fractæ caluariæ ossa ferruminat plusquam sit credibile, huius emplastri gloriam quidam ex posterioribus chirurgis sibi falsò vendicauere, cum vetustiorum inuentum sit. Alex. Benedictus Lib. 1. cap. 5. de medend. morb.

Henricus Rex felicis memoriæ, compositis Galliæ rebus, & pace cum finitimis parta, dum filiæ & sororis nuptias celebri & festiuo hastiludiorũ exercitio festiuiores reddere conaretur, procurrens & ipse in catadromo pyxidata lancea adeò grauem ictum pectore excepit, vt ictus violentia lamina ductilis, qua è galea prospicitur, surrigeretur, & dissultantis in frusta lanceæ truncus supra dextrum supercilium impingeretur, cutisque musculosa frontis ad minorem vsque oculi sinistri cãthum laniaretur, multis eiusdem trunci frustulis in commemorati oculi substantiam depactis, penitus tamen intactis & illibatis ossibus: fuit verò commoti inde & concussi cerebri tanta vis, vt vndecimo ab ictu die interierit. Post obitum dissecto cranio in parte ictui opposita ad mediã occipitis suturam effusi, inter crassam & tenuem menyngem, sanguinis copia comperta est, & corruptæ cerebri substantiæ, quantum pollice tegi posset, indicia ex coloris natiui in flauũ mutatione, apparuere. Quæ causæ Regi Christianis-

f

ſimo mortis conſecutionẽ attulerunt, non ſola vulnerati oculi læſio, vt plerique falsò ſunt ſuſpicati. Pleroſq;.n. alios vidimus, qui ex longè grauioribus in oculo vulneribus non interiere. Pareus lib. 9. cap. 9.

Ducis Vrbini nobilis quidam, vt refert Vigonius, ex equo in marmor duriſſimum capite prono deciderat, iacuerat mortuo ſimilis, ſanguis ipſi naribus, ore, & auribus eruperat, caput facieſque tota intumuerant colore liuido ſuffuſa, mutus viginti totos dies manſerat, nullo cibo ſumpto niſi gelatiua eliquata, & pullorum caponumque iuſculis cum ſaccharo, conualuit tamen, quanquam memoria captus & balbus in reliquum vitæ tempus manſit. In quam rem extat Hippocratis Aphoriſmus: Quibuſcunque quacunq; ex cauſa cerebrum cõcuſſum eſt, hos neceſſe eſt mutos fieri: imò etiam, vt notat Gal. in commentario, motum ſenſumque amittere. Permulti exiſtunt peruicaci ingenio homines, pertinaciter negantes, in cerebri ſubſtantia abſceſſum fieri poſſe, erroremq; hunc alio errore cumulãtes, negãt quenquam cerebri portione diſſecta poſſe conualeſcere aut reſurgere: ſed rationũ quibus nituntur vanitatem veterum ſcriptorum authoritas & experiẽtia abundè refellunt. Nã qd' ad primũ attinet, Hipp. ſententia, caput dolenti pus vel aqua vel ſanguis effluens per nares, os, aut aures morbum ſoluit. Gal. verò Rhaſis & Auicen. affirmant naturã, ſanie in cerebro genita ſeſe per nares, os, & aures exonerare: multos verò ipſe obſeruaui, quibus talia contigiſſent. Auditum habeo ex Prothaſio Colono, nobilis Langæi Chirurgo, vidiſſe ſe in Cænomanorum oppido adoleſcentem quendã, qui ſæpius concitandę & ſonandæ craſſiori nolæ operam præſtaret: cum is aliquando ludibundus ex fune penderet, perpendicularis in altum ſublatus, in caput ſuper ſilicem

pro-

pronus deuolutus, ἄφωνος factus, ſenſibus omnibus & mente captus eſt, ſuppreſſa inſuper penitus aluo. Mox igitur febre & delirio, alijsq; horrendis ſymptomatib. ſuperuenientib. cum minimè terebratus fuiſſet, quod nulla in cranio fracturæ ſpecies appareret, die ſeptimo oborto ingenti ſudore, cũ frequenti ſternutatione, cuius impetu magna illi materiarum vis & puris, per nares, os & aures effluxit, ſequuta eſt ſymptomatum omnium leuatio, atq; ſanitatis reſtitutio. Idem Pareus lib. 9. cap. 22.

OBSERVATIO LXIII.

Alapa mortuus.

EXorta inter duos iuuenes lite, cum alter alterum externo brachio alapa percuſſit, in morbum ſtatim, quem ἀποπληξίαν Græci vocant, reſolutus vapulans, paucis etiam horis ſtrangulatus interijt. Quare conuocatis Medicis (in vinculis enim detinebatur reus) quæſitum eſt de cauſa mortis ipſius. Verum alijs in ictum ipſum, quo materiam commotam fuiſſe putarent: alijs in humidiorem locum, quo diutius obdormierat: nonnullis etiam in lautiorem victum & potum pleniorem, quo dum vixit, eſt vſus, huiuſmodi mali cauſam referentibus, indiſcuſſum apud præſidem remanſit iudicium. Ant. Beniuenius. cap, 110. de abditis.

OBSERVATIO LXIV.

Cerebrum punctim læſum.

SImilia ſymptomata ſupuenerunt & cuidã cui durior cerebri mẽbrana, anteriore parte punctim læſa fuit. Vulnus hic acceperat cũ tridẽtis acuto radio in ſuperiore dextri oculi palpebra ſub ipſo ſupcilio, oculi bulbo haud læſo: exigui momenti vulnꝰ habitũ: cito quoq; in palpebra coaluit: interim vulne-

ratus sopore tali correptus, quali is qui cum bacu-lo percussus erat, ac eodem affectus modo. Adhibi-ta fuerunt multa capiti remedia, nō etenim ex tam exiguo vulnere, sed alia ex causa, putabantur talia superuenisse accidentia. Cùm verò nullis remedijs affectus cederent, superueniens noxius sopor, vitæ finem fecit. De causa mortis cum dubitatio esset & concertatio, primùm exemptus est oculus, atque tunc compertum radium non tantum palpebram vulnerasse: sed vlterius progressum os illud penetras-se, quod cauitate sua oculi bulbum continet. Exem-pto verò & frontis osse, apparuit durior membra-na & vulnerata & sanguine multo perfusa, iam cor-rupta cerebri proxima vulneri substantia ac vitiata. Quæ dubio procul exitij causa. Dodonæus obser-uat. Medicinal. cap. 3. Hippocrates lib. Prorrheticῶn statim initio, & similiter in Coacis prænotionibus, interrogare videtur, num sic affecti Phrenetici sint. Qui soporosi, inquit, inter initia fiunt, cum capitis, lumborum, præcordij, collique dolore vigilantes num phrenetici sunt? Respondet Galenus in Com-mentarijs, Phrenitin non appellari (propriè videli-cet) nisi febricitet æger & continuò deliret, ac con-tinuitate dementiæ, quodque simul cum febri fiat, phrenitin agnosci: phreniticos tamen & hos esse, qui soporosi existentes sapiunt, sed & delira quan-doque loquuntur, atque à præsentibus expergefa-cti stupefactis similes videntur: & tales quidem fuis-se, de quibus Hipp. Epidem. lib. 3. sect. 3. hunc in mo-dum scribit. Neque phreniticorum quisquam insa-niuit, vt in alijs, sed alia quadam veternosa in som-num delatione capite grauati moriebantur. Ex qui-bus apparet, cum eum cui os petrosum fissum, & alterum in capite vulneratum, tum & hunc, cui pun-ctim læsum, phreniticos dici potuisse: cum & ipsi

excita-

excitati, veluti ſtupentes, mox in ſoporem relapſi, ſubinde ad interrogata rectè reſponderint, quādoque verò aliena. Idem in annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO LXV.

Quidam cerebro offenſo diu obmutuit, qui poſt crebras conuulſiones in furorem actus, tandem conualuit.

NOS obſeruauimus, quibus cerebri partes ſauciatæ eſſent, alios repente mortuos: alios ſoporatos cruentatis etiam auribus & naribus diu manſiſſe, tandemque euaſiſſe: quendam Arelatæ, cum diu obmutuiſſet, crebriſque conuulſionibus prehēſus ſupremum, vt videbatur, diem conficeret, ſubitò è lecto noctu exilientem, ac furore percitum in eos, qui aderant, impetum feciſſe, proſtratisq; alijs, cum Franciſcano valente & neruoſo, diu pugnis, vnguibus, calcibus certaſſe, quem fruſtra cæterorum opē implorantem, ita miſeris tractauit modis, vt arrepta primum cruce, deinde matula, fuſte, ferro etiam incredibili vi è feneſtris detracto, hominem non ſine eiulatu penè oppreſſerit: ac certè ſublato lapide quadraginta pondo, tandem oppreſſiſſet, niſi Franciſcanus in ſumma deſperatione collectis viribus ictum grauem ægri pudendis impegiſſet, quo ille humi concidit. Hic tamen præter omnium opinionem noſtris auxilijs adiutus tandem conualuit. Iacotius Comment. ad aph. 3. lib. 1. ſect. 3. Coac. Hipp.

OBSERVATIO LXVI.

Sutor quidam Auenione graui vulnere in capite percuſſus, ad duram vſq; menyngem pertingente vulnere, reſolutione, conuulſione correptus, & ſine

voce mutus dies totos septem manens magno labore, nutu Dei, curatur.

SVtor Auenione agẽs, in capite graui vulnere percussus, cum cranij vulnere ad duram vsq; menyngem pertingente, resolutione simul & conuulsione post septimum diem correptus, & sine voce mutus. dies totos septem manet: curatur tandem magno labore, & nulla relicta labe, à tanto malo, integra valetudine fruitur Dei benignitate. Valleriola. lib. 5. Obseruat. 9.

OBSERVATIO LXVII.

Prodigiosa & deplorata cerebri vulnera cum eiusdẽ substantiæ effluuio & iactura percurata.

GVido se quendam vidisse affirmat, cui ex vulnere parte capitis postica accepto, parua quædam portio substantiæ cerebri exierat, vt ex memoriæ læsione cognitum est, & tamen is à tali vulnere conualuit, restitutaq; est illi ex integro post curationẽ memoria. Non tamen asserit illum superstitem permanere potuisse, si totus vẽtriculus per vulnus exijsset, vt de quodam Cellario refert Theodoricus. Verum his exemplis, quæ rarissima sunt, quæq; Dei potius voluntate, quam arte eueniunt, non euertitur vniuersalis sententia. Iacotius Comment. ad aphor. 15. lib. 1. Sect. 3. Coac. Hippoc.

Nos in cerebro vulneratis mira vidimus: in vno, qui magnificis Valengis inseruiebat, tanta substantiæ cerebri quantitas exiuit, quantum est paruũ gallinæ ouum, tamẽ euasit: at deinceps probè loqui nõ potuit, & per trienniũ ineptus & ferè stupidus superuixit. Alium vidimus ex Corsica militẽ, cui ferè dimidium capitis cũ sua cerebri portione ablatũ est, cõualuit: sed nihil recordabatur, loqui non poterat, &

erat

erat adeò insensatus, vt nihil vel intelligeret, vel referre sciret: illa solũ comedebat, quæ in os ponebantur, totũ se cõstercorabat & cõmingebat, à cõsocijs in Corsicam ductus est: an illuc peruenerit, ignoramus. Ant. Musa Brasauol. Cõm. ad aph. 18. li. 6. Hip.

Quanquã ab Hipp. Gal. & alijs eminẽtissimis antiquis, & modernis medicis antiquos insequentib. dictũ sit, vulnera cerebri cũ incisione velaminum & substãtię cerebri minimè sanari ingenijs medicinalib. posse, & si aliq sic vulnerati sanitati restituti sunt non illud factũ vi medicaminũ & medicæ artis, sed potius diuina potentia, à qua nihil est ꝙ fieri nõ possit, sic volente. Ego testor Deũ, & quãplurimi hoĩes q adhuc viuũt, testes sunt, me plurimos vulneratos in capite cum incisione ossis, pãniculorũ & insignis cerebri substãtiæ sanasse arte & remedijs medicinalib. & non solũ vulnerati ense, sed fracti tum à rebus frangentib. tum à casu ex alto: ita vt nõ solũ vulnus fuerit in menyngis, sed laceratio in substantia cerebri cum deperditione & conquassatione non modicę cerebri quantitatis. Inter quos viuit adhuc clarissimus Paulus Raimũdus vir nobilis Venetus, q percussus cũ ense in capite in parte posteriori ꝓpè suturã laudæ fuit, cũ incisione ossis velaminũ, & cerebri substãtiæ: vulnus verò erat duorũ digitorum longitudinis, ꝓfundũ ad triũ digitorũ crassitudinẽ, pars ossis incisa ex toto separata erat à reliqua parte cranij: cui superuenerũt accidentia omnia futurã mortem enunciantia: qui tandem Dei omnipotentis auxilio mentem meã illuminantis, & arte & remedijs medicinalib. sanitati restitutus est, testes sunt in primis non pauci huius ciuitatis medici, ac etiam tota & nobilium ac ciuium multitudo, Nicol. Massa.

Sanitati etiã mea opera restitutus est magnificus Iuuenis Marcus Goro, qui cũ parte acuta cuiusdam

hastilis, ab vna parte præ se ferentis securim, & ab alia mucronem siue pugilli acuti formam, quam alobardam vocant, vulneratus est, & facta fuit fractura, non solùm ossis cranij, sed panniculorum & cerebri substantiæ vsq; ad os basilare, quod attestabatur radius argenteus in vulnere positus, qui descendebat vsque ad os basilare, ita, vt sentiretur percussio facta à radio super osse basilari. Rogatus ego à quamplurimis clarissimis senatoribus accessi, cumque vidissem ossis fracturã insignẽ satis ad dimidij digiti articularis longitudinem, & ad crassitiem latitudinis eiusdem, scissitassemq; à medicis illis, qui medelam præstiterant, de illa parte ossis vbi erat fractura: qui cum nullum os visum ab ipsis fuisse asseuerarent, causam amissæ vocis fuisse cogitaui, partem illam ossis in cerebro fixam, & accepto instrumento chirurgici cuiusdam, qui ei in medendo deseruiebat os ex vulnere extraxi, & immediate cæpit loqui, & dixit, ad Dei laudem sum sanus, quod non fuit sine medicorum omnium, qui interfuerunt, & nobilium senatorũ atque adstantium maximo applausu & admiratione. Hic tandem ex malo cibi regimine (nam cum esset iuuenis insolens & inconti nens, vna die voluit ouataricam, quam cauiarum vulgares vocant comedere, incidit in omnia accidentia, quæ futuram & certam mortem significabant: tandem Dei benedicti auxilio, & medica arte & auxilijs sanitati restitutus, qui viuit etiamnum: huic nobili superuenerunt accidentia epileptica ex retentione saniei super os cranij basilare: Neque alio ingenio vlcus fistulosum potuit curari, nisi facta argentea canula ad vnius digiti longitudinem, vt vlcus continuè apertum remaneret: & sic bis & ter etiam in die à sanie expurgabatur, scilicet accepta parte inferiori nasi manibus, & stricta, atque anhe-

litu

litu contento, & aliquo conamine facto ſanies ex vlcere in ſummitate capitis egrediebatur ad quantitatem ſæpiſſimè dimidij corticis gallinacei, & plus: qua egreſſa imponi iubebam mel roſaceum dilutum cum duabus partibus aquæ ardentis ex vino per deſtillationem factæ, quam aquam vitæ vocãt, ſupra quam canulam argenteam cerotum de betonica apponi iuſſi, quam canulam per annum & amplius in vulnus detinuit: ſicq; vlcere ſenſim mũdificato, partes coaluerunt, & facta cicatrice euaſit. Idẽ.

Alphonſus quoque Bononienſis, qui percuſſus fuit cum enſe in parte ſiniſtra capitis inter ſuturam ſagittalem & mendoſam cum inciſione non ſolùm oſſis & membranarum ſed etiam inſignis quantitatis ſubſtantiæ cerebri: Etenim vulnus erat ad longitudinem vnius digiti cum dimidio, ita vt manifeſtiſſimè ſubſtantia cerebri inciſa inſpiciebatur, & digito tangebatur: cui ſuperuenerunt accidentia omnia mala mortem & interitum atteſtantia, vt eſt febris, rigores, paralyſis lateris oppoſiti, alienationes continuæ: qui tandem Domino auxiliante euaſit noſtra rationali adminiſtratione regimis & medicinalium medicamentorum, quæ fuerunt præter aeris alterationem & rectificationem, miſſio ſanguinis bis facta à vena cephalica eiuſdem lateris: atque lenitio ventris à primis diebus cum caſſia, & in proceſſu per euacuationem cum pilulis cochijs exhibitis: & etiam exhibitio ſyrupi roſati & de endiuia, diluti cum aqua betonicæ & borraginis: & ea quoq; quæ vulneri imponi ſecundum diuerſitatem temporis læſionis iuſſi: quæ talia fuerunt. Etenim in primis illis diebus, antequam accidentia hominem inuaſiſſent, continuè qui ei medelam præſtabant, oleum roſaceum omphacinum in vulnus infundebant, vngebantque vniuerſum caput oleo roſaceo

ſimplici: cum verò accerſitus, ac ſupplicè rogatus acceſſiſſem, videns profunditatem vulneris, & ſubſtantiam cerebri inciſam, quæ iam liueſcere & corrumpi incipiebat, iudicaui omnia accidentia ea potiſſimum de cauſa proueniſſe, quoniam cerebri ſubſtantia corrumpebatur. Nam & ſanies (quæ pauca erat) fœtebat: cum verò conſiderare cœpiſſem omnia alia remedia vana & incaſſum fore, ni prius vt putredo & putredinis cauſa remoueretur, iuſſi vt acciperetur mel roſaceum, & tantundem olei roſacei, & duas partes aquæ vitæ ex vino ſcilicet factæ, quod medicamentum in vnum reddebatur: deinde penicillis in eodem medicamento madefactis vulnus replebatur, & oleo roſaceo vniuerſum caput vngebatur, ſicq; proceſſum fuit, vſque ad perfectam vlceris correctionem & mundificationem: deinde cum vnguento de matriſylua ſuper penicilla in eodem madefacta: qui Dei omnipotentis gratia euaſit (non ſine tamen maximo labore) trium menſium ſpatio: cui ſuperuenere accidentia epileptica, à quibus etiam ex frequenti exhibitione agarici, & rerum neceſſariarum regimine liberatus fuit. Idem.

Minimè verò caſum horrendũ prȩteribo, & omni admiratione dignũ. Etenim vir fortis & ſtrenuus Theodorus Bua, natione Græcus, equitum ductor, qui, præterquam vulnus (à quo ſiniſtra manus abſciſſa & ſeparata ex toto fuerat, quoniam ſola cutis inferior eam detinuit, ne humi caderet, quæ ſuta fuit, & ex applicitis medicaminibus partes coaluerunt, & ſanitati reſtituta fuit, motum tamen amiſit, vulneratus etiã fuit in capite cum enſe quatuor magnis vulneribus, cum inciſione oſſis & ſubſtãtiæ cerebri: horrenda erant vulnera viſu, nam cum eſſent quatuor ſecundum diuerſos incuſſus, & vbique

ſubſtan-

ſubſtantia cerebri appareret lacerata, ſine ſpe omnes eramus, & eo magis, quoniam ſuperuenerunt à primis illis diebus rigores ingentes, qui non ſemel ſed pluries vnica die hominem inuadebant, febriſque ardens erat: ariditas linguæ, labiorum vulnerum depreſſio, & reſolutio ferè vniuerſalis, atque ſubſtantiæ cerebri liuiditas, & quod à vulnere emanabat virulentum & fœtidum erat: cui præter apertionem venæ cephalicæ dextri & ſani brachij, atque euacuationem ventris cum caſſia, & quoque regimen ſex rerum neceſſariarum, plurima remedia capiti adminiſtrata fuerunt: quæ cum non contuliſſent, vnicum ſalutare remedium fore exiſtimauimus, ſi iam inceptam putredinem & cauſas quis amouere poſſit. Quare cum putredinis cauſa ſit humiditas non regulata à calore naturali, & id quod putridum factum iam eſt, non poterit niſi exiccantibus remedijs modeſtè calefacientibus corrigi & tolli. Conſilium fuit vt vna cum melle roſaceo & oleo roſaceo, duplum aquæ vitæ ex vino per deſtillationem factæ permiſceretur: ſicq́ue per plures dies in vulnus hoc medicamen ponebatur: ſed cùm apparuit ſanies laudabilior, amoto oleo roſaceo infūdebāt in vulnus mel roſatū, & aquā vitæ æquis portionibus ſimul permiſtā, deſuper vnguentū de matriſylua ſuper pannū extenſum ponebatur, caputq́; vniuerſum oleo roſaceo cōpleto vngebatur: & quoniam per plures menſes laborauit, moleſtatus à diuerſis accidentibus, & præſertim epilepſia, omni ingenio, vt vulnus adapertum maneret ſtatutum fuit. Quare vlcus continuè replebatur lychnijs, ſiue penicillis cum vnguento de matriſylua, & deſuper cerotum de betonica ſatis amplum imponebat: quod nō dimiſit vſq; ad perfectā vlceris cōſoli-

dationem: vſus eſt & agarico, & pilulis cochijs permiſtis, vt materia craſſa, circa panniculos inferioris partis cerebri detenta, euacuaretur, & tandem ab omnibus malis euaſit, non ſine maximo ſtupore totius ciuitatis. Idem.

Præterea in vico ſanctæ Mariæ formoſæ, iuuenis viginti duorum annorum, qui ex maxima contuſione cranij cum quadam virga auri ponderoſa à viro forti facta, cum ruptura non ſolùm cranij ſed menyngarum & ſubſtantiæ cerebri contuſione, euaſit eodem ferè regimine, & eiſdemmet medicamentis applicitis. cui tamen non affuerunt accidentia mala, præter febrem à prioribus illis diebus, qui ſpatio duorum menſium ſanus euaſit. Idem.

Famulus etiam Domini Paſqualini Miſſochæ vulneratus in capite, in parte anteriori ſub ſutura coronali verſus frontem vulnere vnius digiti longitudinis: quod vulnus nullis medicinis applicitis potuit ſanari: ſed ſemper ſanies ab eo egrediebatur, præſertim ſi ſtrictis naribus & anhelitu retento, conatum faceret: quæ ſanies per multos menſes permanſit, qui etiam ad omnia munia extra domũ egrediebatur: hunc ſanaui continuè bis in die infundendo aquam vitæ per ſyringam. Super vulnus verò exterius cerotum de betonica ponebat: tandem poſt multos menſes fruſtum oſſis longitudinis dimidij digiti egreſſum eſt: poſt cuius egreſſum vulnus ſanitati reſtitutum eſt. Poſſem quam plurimos alios mirabiles caſus cum inciſione & laceratione ſubſtantiæ cerebri ſanatos enumerare: ſed hi ſatis ſint, vt ſcias vulnera cum inciſione, profundatione & deperditione ſubſtantiæ cerebri ſæpè à me ſanata fuiſſe: dicãt antiqui & moderni Medici quicquid ſibi placuerit. Idem Maſſa.

Poteſt egredi cerebrum in magna quantitate & ſtare

ſtare vita, ideo non relinquatis ægros. Multa ſunt exempla à Galeno, à Carpo, & à multis alijs propoſita. Ego etiam mirabilia expertus ſum. Vidi Zinganum Ianuario menſe frigidiſſimo, Partiſanone percuſſum, & ſectum eſt dimidium ferè caput, & maior quantitas cerebri exijt, quam includi poſſit in ouo gallinaceo & ſanatus eſt. Habeo exempla familiaria multa, lethale quidem vulnus eſt, ſed ſolis prognoſticis non credendum, quia ſæpenumero ſeruantur homines. Notate tamen quod vidi multos, in quibus egreſſum eſt cerebrum, & aliquot remanſere ſtolidi, aliqui ſuperuixere vſq; ad 120. dies, aliqui ſanantur & integri manent. Habui mulierem concubinam cuiuſdam, percuſſam verriculo ignis ab vxore mæchi, ſuperuixit ad 80. vſque. Sed habeo multa exempla illorum, qui ſtolidi facti ſunt, & periere tandem poſt duos aut tres annos. Et vnum habui in quo parua quantitas egreſſa eſt, & durauit ad 80. vſque, ſtolidus non erat, ſed eadem die qua egreſſus eſt domo concidit ſtatim mortuus. Itaque nunquam derelinquendi ægri, ſemperq; ſperanda ſalus. Fallopius. cap. 45, de Curand. Vulnerib. Cap.

Vulnera cerebri ſi ad ventres perueniant, non curantur, ſed alia multa vidimus ſanata, quæ ad cerebri ſubſtantiam perueniebant, & amiſſa cerebri ipſius portione. Chriſtoph. à Vega. Comment. ad aphor. 18. Lib. 6. Hipp.

Nos Dei auxilio, cui omnia accepta referimus, multos è maximis & grauiſſimis vulneribus liberatos teſtari poſſumus, inter quos hactenus nouem iam ſunt, quibus non exigua cerebri pars periebat. Ferè autem innumeri, quibus prior meninx vehementer fuerat lacerata, ex his autem nouem, quos retulimus. Prior apud vrbem Xeres Pacenſis diœceſeos, familiaris quidam Ioannis Bazzani, qui gladio

vulnus in capite acceperat, ex quo vulnere membranis ruptis tãtum cerebri decessit, quantum duo tritici grana sunt. Successit citissima paralysis, & alterius corporis partis, & linguæ impedimentum, qua vsq; ad quartum mensem laborauit, ex qua tamẽ affectione, postquã ex vulnere sanatus est, melius etiã habere indies cœpit. Frãc. Arcæ' l. 1. c. 6. de Cur. Vul.

Secundus verò fuit puer quidam, 10. annos natus, muli calce percussus in fronte, vt ferreæ soleæ margine ossa etiam comprimerentur. Huic per cõtinuos sex dies de cerebro, quantum lens est, singulis curationibus deperijt, atq; hinc nihil mali, præter vulnus est consecutum. Idem.

Tertius in oppido, Fuentes de Leon appellato, erat, q telo obtuso, ex balista iacto, petitus, & capillos & ossa & carnem super cerebrum coacta habebat: prima autem secunda atq; tertia cura hæc omnia extracta à nobis sunt: pulsatione enim ipsa paulatim expellebantur: vnà verò & cerebri pars prodibat commista, in quo rem nobis non negligendam animaduerti: id aũt fuit quod duodecimo die molle quiddam & cãdidum excrescere intus cœpit instar adipis, quod sequenti curatione ita exuberauerat, vt suprà carnem omnem emineret, nos autẽ hermodactylorum puluerem iniecimus, eo modo reductum coactumq; iri arbitrati. Cum autẽ tertia curatione supra cutem etiam nimium excessisse deprehẽdissemus, ferro rem agere cõsilium fuit. Igitur forcipe, quatenus cranium æquabat resecuimus: id autem quod resectum est, nucem iuglãdem magnitudine superabat: nihil verò neq; sanguinis, neq; alterius rei secutum est: postera verò die nihil apparebat, sed plana omnia, bonoq; colore constabãt. Sanatus igitur hic homo est, sed tñ quoad vixit, morbo regio laborauit, cuius prima accessio septima die

die fuit, & dum curaretur, alteram & tertiam passus est accessionem. Superuixit autem vsq; ad quartum & trigesimum annum, Idem.

Quartum autem curauimus in oppido Llerena, Marchionis de Falces, qui eam prouinciam administrabat, famulum: hunc alius ex domesticis quidam æreo petierat candelabro in coronali ossis parte, omnis autem ea ossis pars, qua vulnus accepit, comminuta, atq; super cerebrũ fuerat vehementer coacta: opus igitur fuit secũda, tertia & quarta curatione: ea ossa omnia extrahi oportuit, quę loco mota, cerebrum grauiter premebant, maximè quæ in inferiori tabula erant, cerebri substantiam continentes pelliculas ruperant, ex quib. duo ossa ita magna erant, vt per vulneris meatũ magna cũ difficultate erui potuerint: ab his aũt pelliculæ, & cerebrũ ipsum vitiata fuerant, quamobrem singulis curationibus, à secunda ad quintam vsq;, ternæ quaternęq; ex cerebri substãtia portiones, eęq; non exiguæ decessêrunt. Interfuit aũt dum curaremus, Benedict. Arius Montanus Theologus nostras, qui apud nos eo tẽpore chirurgiã, artis potius quam operis causa docebatur: quinq; ergò continuis diebus ossa & cerebri partes ꝓdierunt, quæ pulsatione ipsa pellebantur. Atq; hic iuuenis grauib. symptomatib. affectus est, dũ curaretur: nã dextro latere conuulsionẽ, sinistro verò paralysin, atq; etiã regium passus est morbum. Hæc aũt omnia vndecima die aggressa, ad vigesimam vsq; cum summo etiam fastidio durauêre. Posthæc melius habere cœpit: tandem diuina ope omnino incolumis euasit. Idem.

Dũ nos Llerenæ (ꝙ oppidum inter Bethicã & Lusitaniã est) publico populi stipendio chirurgiam, & inquisitionis magistratus honesta mercede exerceremus, admirandum periculũ accidit, apud oppi-

dulum Valuerde, decem miliaribus Llerena distans quod hic referre decreuimus, quòd eius hominis restituti historiam nemo audire possit, quin Deo au-ctori, atque vnico humanæ salutis præsidi gratule-tur. Ea verò res sic habet. Dum operarij quidã præ-grandes lapides machinis & arte in terram, quæ tunc ædificabatur, tollerent (productum autem o-pus iam erat, & templum cui hærebat, altitudine superabat) vnus ex lapidibus decidens, quendam eorum, qui machinam voluebant, in capite plenè percussit, quà sagittalis commissura est, is autem su-bitò corruit, simulque cum lapide terram attigit: e-rat autem lapis cubitali latitudine & longitudine, duodecim vero digitorum altitudine, & pondere quatuor & viginti librarum. Iacuit autem homo in eodem loco, per horæ dimidium, nihil ommnino sentiens: inde autem pro mortuo penè, aut intra ho ram saltem expiraturo, domum est sublatus. Hic ce-rebri commotionem passus, tres integros dies non solùm sermonis, sed motus etiam expers, moueba-tur autem ab adstantibus, non secus ac si mortuus fuisset. Magna autem ossium pars, depressa cerebro incubuerat, sanguis verò oculis atque auribus eru-perat: caput autem ipsum & collum tumidum atro-que colore conspiciebatur. Post octauam autem diem sponte sua apertum est caput à sincipite atq; ab occipite, & ex altero etiam latere: maturuerant enim iam apostemata. Nos igitur ossa in locum suũ restituimus, membranæ autem inflammationẽ pas-sæ sunt: tertia die locutus est, imperfectè tamen, & vt commotæ mentis homines solent, apertis oculis imò & patentibus epilepticorum more erat: sed ni-hil omnino videbat, neque cernere cœpit vsque ad vigesimum diem, indiesque visu etiam proficiebat. Secundum verò post mensem rectè iam cernere, vt

sanus

ſanus cum eſſet, potuit, cum vulnus iam ſanatum fuiſſet. Nam ad vigeſimam quintam, plurima oſſa remiſſa ſunt. Statim autem è lecto ſurrexit, tametſi tunc rectè ingredi non valebat atque ita diuina ma gis quam humana ope ſanatus eſt: euaſit autem pætis & tranſuerſa tuentibus oculis, qui etiam curatione præcedente, quarto menſe reſtituti ſunt, rectéque intuebatur: viuit hic adhuc vxoremque duxit. iuuenis tunc erat, oculos verò alijs auxilijs reſtituimus; Idem.

Eſt magnopere medicis expendendum, quod in morbis grauiſſimis ſæpè euadunt, uel imbelles plurimi, etiam omnibus reclamantibus notis, quæ iuxta Hipocratis ſacroſancta oracula mortem in limine eſſe deſignent. Sic in vulneribus cerebri, fragmẽto caluæ ad mollem vsq; menyngem, per durã prorſus adacto, nonnulloq; ipſius ſubſtantiæ apparẽte effluuio, nuper è populo quidam nobis manum ad mouentib. eſt reſtitutus. Gẽma lib. 1. cap. 6. Coſm.

Nos Venetiis, quæ nobis dilectiſſima patria eſt, hoc anno præſertim Feltriæ, ac alibi dum juniores eſſemus vulnera menyngarũ & cerebri ſanauimus, & ſanata vidimus, nec ſumus decepti: nam plures actus anatomicos in humano corpore propriis manibus exercuimus, ac quamplurimas & propemodum innumerabiles caluariæ fracturas pertractauimus. Quorum fideliſſimi teſtes eſſe poſſunt excellẽtiſ. Patres D. Frãciſc. Longus, Leander Zarotus, Vincentius Prouincialis, Auguſtinus Gedaldinus, Tiberius Barbarus, Decius Pulcher & bonus, Ioãnes de Franciſcis, Ioſeph Bonipertus, Bartholomeus Belatus, Aloyſius Bognotus á Cruce, nepos & nobis tãquam filius dilectiſſimus, qui à latere noſtro vix vnquam diſceſſit, ac quamplurimi alii huius inclitæ ciuitatis Venetiarum philoſophi ac medici præclariſ-

ſimi. Et paulò poſt: Feltriæ nos fuimus in curatione cuiuſdam adoleſcentulæ, quæ cum à cuſpide falcis vulnus cum cerebri læſione paſſa fuerit, ex quo terebrata caluaria notabilis portio ipſius cerebri exiuiſſe compertum eſt, tranſacto quarto menſe ſanitati fuit reſtituta: & in vulnere ſemper canulum conſeruauimus, ac vsq; ad decimum quartum diem ſolo oleo de terebinthina, & aqua vitæ curauimus: inde vulnus guttatim tali liquore repleri juſſimus: Vini montani vnc. 20, ſucci betonicæ, vnc. 4, ſucci calaminthæ vnc. 2, myrrhæ, olibani, aloes ſanguinis draconis, centaureæ minoris, granorum hypericonis ana drachmã vnam, piſtentur quæ piſtari poſſunt, ac in ſubtiliſſimum puluerem redigantur, & omnia ſimul componãtur, ac per triduum in vaſe bene obturato marceſcant, poſtmodum lẽto & claro igne, donec tertia pars abſumatur, bulliant, & adde mellis roſati vnc. 4, & parum adhuc bulliant, & ab igne vaſe detracto, adde aquæ vitæ vnc. 6, liqueſcant & percolentur, & adde olei de terebinthina vnc. 4, & in vitreo vaſe cera optimè obturato diligenter conſeruetur. Reliquum vulneris repleuimus cephalico puluere ab Auicenna deſcripto, ac deſuper latam petiam lineam pluribus in locis perforatam cerato humano munitam adhiberi iuſſimus, cùm verò perfectam loci rectificationem nouimus, ſolo melle roſaceo ac cerato prædicto vſi fuimus, & Deo fauẽte iuuenem ſanitati reddidimus. Vexabatur tamen quadam linguæ balbutie, & oppoſiti brachij mollitie. Longo quidem experimento nouimus, omnes ferè ab his vulneribus Dei nutu liberatos, aliquo ſymptomate ex his, quæ cerebro affecto apparere ſolent, detineri. Oleũ de terebinthina ſic paratur. Recipe Terebinthinæ claræ & odoratę libras. iij. arenę fluuiorum depuratæ, lotæ & ſiccæ, aut vitri contuſi

libr. j.

libram j. s. omnia in curua boccia cum ſuo recipiente ponantur, & boccia in vaſe terreo, inter quod & bocciam cinis in ea adſit copia, quod nullo modo tangi poſſint: & lento igne ne terebinthina tumeat & infletur fiat elambicatio, & quod primo deſtillat aqueum eſt, ac nullius momenti, quòd ſecundo, coloris auro obſcurioris, ac denſioris ſubſtantiæ, optimum eſt, ac vſui ſeruandum: quod tertio, atrum & cæno ſimile eſt, probatur in viſceribus tibiarum antiquis, & cacoethe. Aut Recip. Terebinthinæ claræ lib.ij. laterum recentium lib.s. maſtichis, ſtyracis ana vnc. j. lateres igniti oleo extinguantur, & fracti miſceantur reliquis, & per lambicum tres vt dictum eſt, excipiuntur liquores, quorum ſecundus & tertius optimus eſt. Ioan. Andreas à Cruce. lib.1. cap.14. Chirurgiæ.

Anno Domini 1538. dum ego Polemarchi Monle jani Chirurgus Taurini eſſem, quendam ex Prętextatis eius aſſeclis curaui, cui diſco ludenti inflictum lapide fuerat vulnus, in dextro bregmate cum fractura & effractura oſſis tanta, vt per eam, cerebri ſubſtantia dimidiæ nucis auellanæ craſſitiæ exiliret. Quo animaduerſo ſtatim pronunciaui vulnus eſſe lethale: obtrectabat huic meæ opinioni, qui tum aderat Medicus, aſſerens eiuſmodi ſubſtantiam haud cerebri eſſe portionem, ſed adipoſum quoddam corpuſculum. At ego hominis pertinaciam ratione & experientia adſtante multorum nobilium corona conuici: ratione quidem quod ſub cranio adeps gigni nequeat, nam etſi conceptæ illic partes frigidæ ſunt, tamen quia ſpirituum animalium calidiſſimorum & prætenuiũ copia, quæ vaporum è toto corpore eò ſuſcitatorũ calore feruent, adipem circum ſe concreſcere non patiuntur. Experientia verò, quod per cadauerum

diſſectiones nunquam eo loci animaduerſus eſſet adeps: iam verò adeps aquæ eminet & innatat: hæc verò ſubſtãtia vtpote medulloſa in aquam iniecta, fundum ſtatim merſa petiuit. Deniq; adeps igni admotus funditur & liquatur: at hæc candenti laminæ impoſita ſubſtantia, reſiccabatur quidem & inareſcebat, contrahebaturq; in ſeſe lori inſtar, quod omni medullæ familiare eſt, minimè verò liquabatur. Ex quo omnium qui aderant clara voce intellectum eſt, quam verum eſſet meum de illa ſubſtãtia, quæ cranio eminebat, iudicium. Reſciſſa tamen ea, conualuit nobilis adoleſcens, cætera ſanus, niſi qđ in vitę reliquum ſurdus manſit. Pareus lib. 9. cap. 22.

OBSERVATIO LXVIII.

Hiſtoriæ aliquot de vulneratis in cerebro ad animalem facultatem, earumq; proprias ſedes curationem vulnerum cranij, ad fungos & alia chirurgis ſcitu digna, pertinentes.

BOnoniæ in ædibus generoſi & nobilis viri Iulij Cæſaris Maluetij, Regienſis quidam nomine Augustinus gladij non admodum acuti cuſpide in capite vulneratus fuit: vulnus verò ab oſſe bregmatis ſiniſtri lateris paulo poſt aures incepit, & tranſuerſim per muſculum temporalem, qui totus tranſciſſus fuit, ad oculi canthum maiorem ſeſe extendebat, atque in cerebri profundum ad eiuſdem lateris ventriculum ferè penetrauit. Fractura hæc cranij nõ fuit ſimplex, ſed ex ἕδρα, id eſt ſede, & ex thlaſmate ſiue contuſione compoſita. ſiquidem ſquamæ & ſeparatæ & exemptæ ſunt. AEger ſtatim ab accepto vulnere in terram concidit, bilioſa euomuit, amiſit ſenſus & motum, correptus eſt rigore & ſpaſmo. aliquot horis poſt redijt ad ſe, ac balbutire, aſtanteſque vix ægrè cognoſcere incepit: attamen tum

memo

memoria, tum intellectu, tum sensibus omnibus vacillabat. In curando hoc vulnere vsi sumus Hippocratica methodo, Hippocraticisque remedijs, de quibus Deo volente aliàs in proprio tractatu de cranij vulneribus quam exquisitè. Quarta die febris, quæ ante mitissima fuit, aucta est, & cum ea omnia symptomata intensiora sunt reddita, & ex vulnere singulis diebus substantiæ cerebri quid excernebatur, Idque tantum, vt totum collectum dimidiæ nucis iuglandis magnitudinem adæquarit. ad vesperam quartæ diei, superuenit alui solutio, vnde quinta die omnia remisere, multo magis sequẽtibus diebus: nona die maxima visa est mutatio in melius, in vulneribus enim capitis crises sunt admodum fallaces & inconstantes. Ex vulnere cerebri excreuit, vt in omnibus capitis vulneribus, quæ ego tum curaui, tum à Fallopio, tum à Iulio Cæsare Arantio curata vidi: animaduerti substãtiam quandam fungosam, ita duram, ita tenacem partibus subiectis annexam, vt spatula auferri nequierit, hæc semper suppullulat, donec carne loco cerebri, vel calli succrescente, vulnus cerebri repletum & obductum sit: hoc tempore desinit humorum putredo, vnde fungi huius scaturigo prodit. Inquit Ioannes Langius in Epistola quadam, quemadmodum enim in stipibus arborum, humores se imputridi per corticem extuberantes, in fungos coalescũt: Sic vulnerato cranio, vt multi volunt (at vt ego obseruaui, læso cerebro) humores cerebri affluunt, qui (teste Alexandro Aphrodiseo) ossis frigore condensati, in fungi speciẽ concrescunt: qui in superiore parte ampliusculi, infra verò prætenues, pro loci ratione perficiuntur. Vnde Galenus libro tertio Epidemiorum densitate humorum tales in vulneribus annascentias efficiẽte, quos multi fungos appellabant. Hos fungos cũ

nostri chirurgi in capitis vulneribus enatos vident, substantiam cerebri esse arbitrati, aut ęgros tanquã deploratos reliquunt: aut si fortè fortuna eos curauerint, vulnera cerebri sese curasse, tantillũq; de cerebro frustum exemisse gloriantur. Nunc redeo ad meum ægrum, 14. die abscessere duæ ossis portiunculæ, 30. die vlcus vndequaq; fuit carne repletum, & tamen ossis squamulæ duæ erupere: postquam curatus fuit, memoria semper lęsa, stupidus intellect⁹, iudicium valdè imbecillum permansit. Triẽnio post in aduersam valetudinem ægro & Medico suo Physico satis obscuram, vel cognitu difficilem incidit, & tandem ex insperato atq; inexpectato sedens lenissime efflauit animam. Volcher. Coiter lib. Obser. Anatom. & Chirurg.

Adijciam hîc & aliam historiam de quodam, qui etiam cerebri habuit vulnus profundum & magnũ, multò magis atq; prima admiratione digna. Ante quinq;, ni fallor, annos Ambergæ in superiori Palatinatu cum Illustriss. Ducis Bauariæ & Comitis Palatini Rheni Ludouici, Palatinatus superioris præsidis essem Medicus, cuidam qui ipsius principis equi instruendi curam gessit, nomine Nicolao Graffereuter nouam explodenti bombardam, frustum eiusdem (inter explodendum enim in multa frusta disrumpebatur) inter supercilia, paulo supra superciliorum intercapedinem, frontem perfregit, & ad dimidij digiti longitudinem in cerebrum obliquè dextrorsum ingressum est, aliud frustum eiusdem lateris oculi corneam tunicam discidit: vnde aqueus siue albugineus humor totus effluxit: ex percussionis vehementia tanto impetu vulneratus retrorsum in terram proiectus impegit, vt ex hac illisione occipitis cerebri posterior pars vulneri obiecta non leviter offensa sit, idcirco magis de hac parte, atque

te, atq; de vulnere oculóue conquerebatur. Stupidus, attonitus, & omnibus sensibus quasi orbatus, domum vectus, & curę barbitonsorũ balneatorũq; qui istic magni habẽtur, cõmissus. hi cũ cerebri non parũ ex vulnere eminere cernerẽt, atq; ꝓgnosticarunt, eum desperatũ atq; intra triduũ vel quatriduũ moriturũ, Illustriss. Princeps vt erga oẽs, sic versus suos benignissimus ac clemẽtiss. casum ministri dolens, me accersiri, vulnus detegere, atq; quídnam de vulnere esset, explorare iussit. ego remoui emplastrũ & statim cerebri aliquot frustula cũ sanguinis grumis, non sine reprehensione barbitonsorũ (volebãt enim cerebrũ relinquendũ fore) exemi. Quo & Celsitudini suæ & circũstantib. aulicis cerebrũ fuisse læsum certò constaret, id cerebri, quod abstulerã, omnib. demonstraui: ne aliud q̃ cerebrũ esse putarent, ex sufficienti enumeratione partiũ, nec pus, nec sordes (trium. n. horarum spatio tale nihil generari potuit) nec os, nec cutim, nec carnẽ, nec membranam, sed cerebri substantiam fuisse comprobaui. Celsitudo sua respondit, iam cõclamatum est: inquiebam, est quidem casus periculosissimus, verum non omnino desperatus, neq; lethalis, hocq; exẽplis plurimis confirmaui. Illustriss. Princeps admirabũdus dixit, hoc in Germ. inauditũ esse, vtq; Celsitud. suę cõualescentiæ ministri maiorem spem facerem, attuli Fallopij commentaria in Hipp. librum de cranij fracturis, in quibus similia enarrat, deinde quæ exempla Fallopius isthic de cerebri grauissimis vulneribus ab eo curatis recenset, Celsitud. suę indicabam. Tandem Illustriss. Princeps acquieuit, cõmisitq; totum sauciatum meæ curę. ego eum curandũ suscepi & humana pollicebar. Mira benignè lector audires, si vellẽ hîc recensere barbitonsorũ balneatorũque, quo exarsi sint erga me, tanq̃ ꝓgnosticũ, atque

illorum curationis modum (in principio enim omnibus capitis vulneribus & etiam grauissimis, barbitonsores in Germania adhibent cataplasma calefaciens, humectans ac relaxans, nonnunquam miscent attrahentia, vocant hoc cataplasma Germanicè *ein vvarm gebandt*, Latinè ligaturã calidam, aliquot post diebus feruidissimo vino vulnera eadem fouent) spernentẽ furorem, calumnias obtrectationes atque maledicta, quibus me lacessauerunt vltimò quantum virus in me euomuerint. Equidem recordatione responsi Socratis, dum à proteruo ac insolenti homine in publico læsus, ab amico cur illum non iniuriæ apud magistratum deferret, interrogabatur, hæc omnia deuoraui, & alia singulis diebus deuoro: eos enim cõmiseratione potius quã incusatione dignos esse iudico. Hæc iustis de causis hic inserere coactus sum: nunc ad rem nostram. Reperi ægrum cum febri satis intensa & delirio, oculi læsi palpebras tribus in locis vulneratas, easq; cum vicinis partibus ad pugni magnitudinem ita inflatas atque tumefactas, vt ad inspiciendum oculum palpebras disiungere nequierim. Mundaui vulnus diligenter, exemi tum cerebri tum ossium paruas portiunculas à subiectis partibus liberas, immisi conuenientia atque vulnus obligaui, sanguinem ex brachio extrahi iussi: oculo imposui cataplasma ex farini & herbis partim frigiditate, siccitate & leui adstrictione inflammationem arcentibus, partim ex dolorem sedantibus, vnde postridie maiori ex parte tumor subsiderat: inspexi oculum & deprehẽdi humorem albugineum vniuersum effluxisse, corneamque tunicam desidisse, atq; crystallino humori immediatè incumbere, iussi sanum oculum occludere, ac intueri læso (vt fecit) circumstantes, quos præter omnem rationem & cum stupenda admiratione

tione

done læſo oculo æquè, atque integro vidit agnouitque: durauit viſus in hoc oculo ad ſextum vſque diem, quo cœpit deficere: erat enim tanta, ob vehementem illius oculi contuſionem, putredo, vt à corruptione diutius cõſeruari nequierit. Opinor ſi exiguum extitiſſet corneæ tunicæ vulnus, viſus priuationem non ſecutam fuiſſe. Si quidem vidi in pueris corneæ vulnera ſtylo puncta, ex quibus humoris albuginei parum effluxerat, & tamen curata, ſimilia ab alijs ſunt animaduerſa. Vulnus erat ab omni inflammatione liberum, effuditque grumoſum ſanguinem cum cerebri contuſi aliquot particulis: ad delirium, dolorem occipitis & febrium quæ intenſius creuerant, acceſſere rigores inordinati, appetitus proſtratio, vigiliæ atque vulneris magna ſuppuratio. Occipiti à principio repellentia adhibui, dein de exiccantia & diſcutientia abſque manifeſto calore, interdum etiam anodyna: his cum viderem nihil me proficere, contuſionemque occipitis ad ſuppurationem, quod ex pulſatione, doloris incremento, febris exacerbatione & rigoribus inordinatis, q vulneribus cerebri familiares ſunt, conieci, tendere: ad maturationem me conuerti, atque paucorum dierum ſpatio collectam materiam ſuppuraui, intus apoſtema perruptum & per vulnus expurgatũ fuit, integrum nunquam integrè à ſymptomatibus enumeratis liberabatur, interdum remittebant, nonnũquam rurſus exacerbabantur, inter cætera rigor, præcipuè noua collecta in cerebro materia, quę expurgari nequiuit, equidem corpus purgabam, humores reuellebam, deriuabam, vlcus expurgabam, exiccabam & corroborabam vulneratum cerebrũ cum decoctis, matre balſami, & interim balſamo artificiali ſimilibuſque per clyſtere auriculare immiſſis. His dubia ſpe & plurimorum hominum, qui e-

uentum vel finem videre desiderarunt, expectatione ad quartum à vulnere accepto mensem perseueraui: tum primũ leuã conualescentię spẽ concepi, & symptomatum constantẽ remissionẽ deprehendi, multum tñ puris quotidie effluxit. Tertiò mẽse materia callosa, cuius in præcedenti historia mentionem feci, tanta duritie atq; copia ex vulnere excrescere cœpit, vt mihi in remouendo atq; impediẽdo, ne vulnus ea substantia occluderetur, negotium nõ leue exhibuerit, cõpescere illam crescendi luxuriem tum causticis aquis, tum aluminæ, tum vitriolo cõbusto tum vinculis (erat enim ferè tota exãguis, stupidi sensus & dura) tum alijs medijs, totis conatus sum viribus, at semper ex profundo repullulabat: ad extremum decimo vel vndecimo mense, conualescentia succedente, sponte succrescere desijt. Symptomata omnia sensim ac pedetẽtim euanuere, ac tandem 13 post inflictum vulnus mense, per Dei omnipotentis insignem & insperatam benignitatem, valetudinem pristinam recuperauit. Idem.

In Metarum obsidione Pienarum dominus, cũ ad dirutam muri partem propugnaret, fracto tempore osse læsus est lapidis ictu ex adstante muro elisi æneo tormento ab Imperatorijs castris displo so, ab ictu statim concidit, sanguinem ore, naribus & auribus cum multo vomitu reddidit, ac totos ferè quatuordecim dies mutus & attonitus sic extitit, vt neminem adstantium agnosceret. Crebræ palpitationes ac subsultus conuulsorij illũ exercebãt, facies tumida erat. Terebratum autem illi fuit os frontis ad latus temporalis musculi manu Petri Auberti Chirurgi Regij: ac quamuis die quinto ac vicesimo caro mollis & exquisito sensu prædita perforamen terebra factum emersisset, cuius ortum cathæretici pulueres prohibere non potuerunt, tandem ta

dem tamen conualuit. Emergentis hanc carnis speciem Veteres Fungum nominarunt, quod mollis sit & radice subnixa fungi instar superne laxior, infernè tenuior: augetur verò & decrescit pro materiæ affluentis copia, & Chirurgi arte incrementum intercipientis industria. Fœtet valdè hæc caro: vulgo Ficum sancti Fiacrij nuncupant. Ortum habet id mali genus hoc ferè modo: Quemadmodum in arborum tunicis ab alimenti excrementis humor quidā semiputris, crassus & glutinosus per corticem exudat, sensimque excumulatus cogitur in fungum: sic ex crassę menyngis & cranij vasis ruptis sanguis exilit, temperie & consistentia melancholicus, quem etiam aliquando natura ad carnis illis locis necessariæ reparationem transmittit, vnde cōcrescit quidam veluti fungus, qui Galeni sententia partium quibus adnascitur naturam & cōditionem redolet: quanquam in genere de natura verrucarum malignarum. Cæterum ad eiusmodi fungorum profligationem admouenda sunt remedia, quibus specifica facultas insit absumēdæ carnis superfluæ, qualia sunt quæ validius exsiccant, & blandius atterūt, & exedunt: quale est quòd sequitur. Recip. Sabinæ drach. ij. ocræ drach. j. pulueresentur simul, aspergatur caro accrescens. Vel. Recip. hermodactylorum combustorum vnciā s. fiat puluis in eundem usum. Quod si eiusmodi caro fungosa eo, ut sæpè fit, incremēti veniat, ut oui magnitudinem equet, quam proxime radicem serico filo liganda est & constringenda arctius: cumque ui constrictionis deciderit, commemoratis puluisculis est aspergenda: sic enim certius quam acrioribus cathæreticis profligabitur. Pareus. lib. 9. cap. 19.

OBSERVATIO LXIX.

Vulnus anterioris cerebri ventriculi curatum.

ADmirabile ſpectaculum atque incredibile, quod Smyrnæ in Ionia accidit, aliquando ſumus conſpicati adoleſcentulum vulnere in alterum anteriorum ventriculorum accepto ſuperſtitem fuiſſe. Dei (vt plerisque videbatur) voluntate: ſed ne temporis quidem momentum viuere potuiſſet, ſi vtrumque ſimul vulnus violaſſet. Ad eundem etiam opinor modum, ſi ſine vulnere alius quiſpiam affectus alteri ventriculorum acciderit, reliquo manente ſano, minorem offenſionem in vitam ſuam animal accipiet, quam ſi vterq; ſimul affectus fuiſſet. Nam perinde eſt, duobus ventriculis comparatis, ambos ſimul lædi, ac ſi vnico à principio facto is vnus afficiatur. Itaque tutius eſt in quibus licet quod geminum eſt, quam ſimplex, licet autem non vbique. Galenus lib. 8. cap. 10. de vſu part. Meminit huius historiæ idem author Cōment. ad aphoriſ. 18. lib. 1. apho. Hipp. his verbis. Vulneratum cerebrum ſanari ſæpè vidimus, ſemelque Smyrnæ Ioniæ viuente adhuc Pelope præceptore, vulnere axiologo, id eſt maiuſculo exiſtente. Verùm id ex ijs eſt, quæ rariſſimè eueniunt,

OBSERVATIO LXX.

Quartus cerebri ventriculus memoriæ dicatus, cuidam totus per vulnus ablatus, ſalua memoria.

MVltoties dura mater rumpitur: aliquādo etiam pia mater, cumtamen accidentia non appareāt, imò reparantur panniculi, & ſanatur infirmus. De hoc fidem nobis facit experientia, quia multos fractis ambabus membranis, & aliquos, à quibus non parte

parua quantitas medullæ exiuit, perfectè ſanari vidimus: de hoc adeo ſumus certi ſicut de morte. Plures etiam vidi habentes aliqua ex prædictis accidẽtibus, priſtinæ ſanitati reſtitutos. Et Galenus teſtatur de læſione piæ matris multos ſe vidiſſe ſanatos, ſicut patet in comment. Aphoriſ. illud tamen eſt de his quæ rarò contingunt. Sciui hominem, cui vna cellularum tota euacuata fuit, & tandẽ repleta carne loco cerebri per dominum Hugonem ſanatus eſt. Cum verò cellula rememoratiua fuiſſet, vidi dominum Hugonem ſtupẽtem valde ſuper illo, quod memoriam ſicut ante habebat, erat enim factor ſellarum, & artem ſuam non amiſit. Theodoricus lib. 2. cap. 2. Chirurgiæ.

OBSERVATIO LXXI.

Ex cerebri vulneribus, eiuſdem ſubſtantiæ & ventriculorum incredibilis putrefactio animaduerſa.

APperui quamplurimorum in capite vulneratorũ cerebra, in quibus plus quam cerebri partem dimidiam vndequaque putrefactam, eiuſdem lateris ventriculum pure fœtido, viridi & craſſo refertum, atque in cerebrali ſubſtantia apoſtemata putidiſſima deprehendi. Volch. Coiter. libell. obſeruat. Anatom & Chirurg.

OBSERVATIO LXXII.

Cerebri ſphacelo correpti, alij ſeptimum, alij decimum, nonnulli decimum quartum diem cum reſtitui non poſſent, attingentes, mortui tandem ſunt.

MVltos vidimus, qui cerebrum ſphacelatum (hoc eſt principium ad ſphacelum, vti Galenus ſta-

tuit) habebant, tamen nonnulli (contra Hipp. sententiam qui intra triduum perire asserit) peruenere ad 14. diem, antequam morerētur, alij ad septimum, alij ad decimum, & non sunt restituti sanitati, & horum caluarias aperientes, totum cerebrum penitus sphacelatum, id est corruptum inuenimus. Hoc mihi videre contigit, proh dolor immensus, & nefanda res, in magnifico atq; illustri Alphonso Contrario Comite nobilissimo, hic sexto die à sphacelismo obijt. Cum Galeno igitur in genere dicimus, cerebrum corruptum habentes nullo modo posse superuiuere, imò breui moriuntur, non tamen in tribus diebus. Nam uirum quendam robustum uidimus, qui usq; ad decimum quartum diem peruenit, is Baptista nuncupabatur, qui magnifico Ioanni Petro Obicio erat à cubiculo, & si petas quo nam modo cognosci potuit iam cœpisse corruptionem. Respondemus ex uehementissimo dolore, quem patiebatur æger, tum putamus sphacelum & corruptionem cœpisse, quarta die effectus est attonitus, octaua die omnes sensus amisit, decimo quarto die obijt. Huic ablata caluaria, totum cerebrum corruptum inuenimus. Propterea non putamus uerum esse aphorismum (51. lib. 7.) si ita simpliciter exponatur, ut dictum est, & Galenus intelligit, nam tres dies pertranseunt, & quatuor & decem. Hippocrates fortè neminem vidit, sed ratione principalitatis membri, id coniectatus est: imò cum sint variæ naturę, quia aliqui robustiores, alij imbecilliores sunt, propterea aliqui citius, alij tardius ex sphacelo moriuntur: arbitramurq; Galenum hos casus non vidisse aliter illos ad hoc propositum retulisset, sicuti alibi facit, vbi etiam casus refert, qui sunt minoris momenti quam prædicti. Brasauolus. Comment. ad aph. 51. lib. 7. Hipp.

OBSER-

OBSERVATIO LXXIII.

Vulnera capitis pro locorum diuersitate curata vel faciliora vel difficiliora esse.

FLorentiæ & Bononiæ ita capitis vulnera periculosa sunt, vt rarò capite vulneratus sanetur. In hoc verò saxo Ragusæo contrario euenit, vix enim ex fracto & comminuto capite ægrotus decedit, imò plerumque conualescit. Lusitanus. Curat. 100. Cent. sexta.

Quid dicemus de situ & positione vrbis Ferrariæ aut Florentiæ, quarum in illa vulnus omne in capite acceptum pestiferum est: in hac tibijs imposita vulnera immedicabilia sunt. Ioseph. Quercetanus lib. de vuln. sclop. cap. 3.

Ab ambiente aere petenda indicatio est, sub qua illa etiam comprehenditur, quæ ab anni tempestate, regione ac cœli & soli quod incolumis statu tẽporisq; præsentis peculiari cõditione petitur. Hinc est quòd à Guidone scriptum legimus capitis vulnera sanata esse longè contumaciora Lutetiæ quã apud Auenionenses, apud quos contra tibiarũ vulnera difficilius sanantur quã Lutetiæ, quod Lutetiæ aer frigidus sit & humidus: quæ constitutio cũ cerebro & capiti inimica sit, non potest non esse insensa earum partium vulnerib. At apud Auenionenses, q est ambientis aeris feruor, humores liquefacit: & superne deorsum decurrere facit. Quod si quis huic Guidonis decreto contrariam experientiam obijciat, atque sæpius lethalia esse & animaduerti in calidis regionibus capitis vulnera dicat, is intelligat, non esse eum casum acceptum ferendum aeris manifesto calori, sed maligno cuidã & venẽato humori vel vapori per aerẽ sparso, & à mari suscitato: vt obseruare in his demũ locis Narbonensis Galliæ

& Italiæ licet, quæ mari Mediterraneo sunt vicina. Pareus lib. 10. cap. 8.

OBSERVATIO LXXIV.

Admirabilis capitis dolor, ægrum quotidie circa meridiem inuadens, & ad furorem vsq; fatigans, vesperi remittens.

IVuenem quendam nobilem aliquando vidi, qui quotidie ad meridiem dolorem maximum sentiebat, adeo vt fureret. Statim verò & vrina aquæ non dissimilis mingebatur, vt latè pateret, bilem omnem caput magno impetu petijsse. Ad vesperam rursus vrina bile infecta mingebatur, & dolor cessabat, qui etiam purgata bile & roborato capite, prorsus affectione liber euasit. Iacchinus Comment. ad 9. lib. Rasis. cap. 4.

OBSERVATIO LXXV.

Alia capitis doloris species rara, ægrum circa solis exortum dolore ad nares vsq; præmens, circa meridiem vehementior, vesperi verò euanescens.

CIuis noster Ioannes Baptista Modœtiensis, singulo die, sole exoriente, dolore capitis supra nates corripiebatur, inde crescebat dolor donec sol meridiem attigisset: vbi decederet, minuebatur, sic vt sub vesperam cessaret. Quid hoc? nisi quod sol ascendens vapores sursum in corpore trahit, quib. cerebri membranæ vexantur. Trahit autem quia lẽtus est humor ac frigidus, qui non remittit nisi vi solis. Vt verò à calore non videtur, nam post meridiẽ magis cresceret: calor enim à meridie magis accenditur, magis quam ad meridiem: æstatis exemplo,

quæ,

quæ à solstitio initium ducit, non ante illud. Cardanus. lib. 8. cap. 44. de varietat.

OBSERVATIO LXXVI.

Calculus in cerebro ciuis cuiusdam Lipsiensis natus, forma & magnitudine mori, intolerabilem & pertinacem capitis dolorem, & tandem etiam mortem inferens.

VIR clarissimus Ioannes Pfeil, artium & Medicinę Doctor, in Academia Lipsiensi quondam Professor affinis & præceptor meus charissimus, sæpè inter prælegendum publicè nobis auditoribus narrare solebat, se curationem suscepisse hominis miseri atque inopis, vbi primum Lipsiam redijsset ex Italia: vbi per plures annos egregiam medicinæ operã nauarat, & maioris diuitisque nosocomij Florentini conductus mercede medicus fuerat, vir magna authoritate & plurimo rerum vsu: nam & à philosophia, arte medica atq; Astrologorum scientia præclarè instructus, & Latinæ atq; Grecæ insigniter doctus erat: is igitur curam se gessisse ęgri cuiusdam affirmabat, qui diuturno atque intolerabili capitis dolore adeò fuisset excruciatus, vt dies noctesque nullam prorsus quietis caperet partem. Interrogatus autem ipse, aut qui ei tum administrabant, quid sibi præcipuè doleret? Capitis continuo cruciatu se confici aiebat, quem sibi mori esu contraxisset. Nulli operæ tum parcens Medicus, omnes adhibuit machinas, nihil intentatum reliquit, imò verò & suis ipse sumptibus medicinam pauperi ægroto comparauit, vt quoquo modo posset, languenti opem auxiliumque ferret, sibique amplissimam inde mercedem quæreret, gloriam. Sed in tam dubio & desperato casu omnem operam ludos fecit, nulla quæ sa

naret medicina, tanto malo reperta fuit, æger perpetuis doloribus ijsque acerbissimis superatus, vitam morte commutauit. Hic prædictus Doctor Ioannes Pfeil homo industrius & fidelis medicus, cum arderet desiderio cognoscendæ causæ tanti cruciatus, quo facilius & rectius opitulari alijs simili in casu posset, à defuncti cognatis præcariò impetrat, vt dissecare sibi caput mortui liceret, erat enim inter cætera dona, quibus clarebat, etiam Anatomes egregiè peritus. Quod cum fecisset in capitis aperti cerebro lapidem reperit, magnitudine & forma mori, colore autem quasi pullo aut cinereo, quem deinceps pro singulari miraculo multis ostendit. Discipuli & auditores huius viri inter cæteros fuerunt præcipui illi & præstantes viri D. Vdalricus Stendlerius Physicus Lubachensis. D. Ioannes Spremhergius Physicus Medicus Vratislauiensis. D. Matthias Cornax, Cæsareæ Maiestatis Medicus Viennæ. D. VVolffgangus Meurerus, philosophiæ & medicinę Professor in Academia Lipsiensi, vir pietate & doctrina singulari & artis medicæ peritissimus, tum tēporis omnes artium & philosophiæ magistri. Non multò post idem D. Ioannes Pfeil, Lipsia, in aulā accitus fuit à Duce Saxonico Mauritio, cuius corporis curam egit, donec anno 1544. Lipsiæ calculi doloribus confectus è vita discessit. Kentmannus libell. de Calculis.

Est in cerebro apud nos paruus inuentus lapis, illi non absimilis, quem Dresdensis Medicus Ioannes Kentmannus inter Gesneri monumenta descripsit. Gemma lib. 1. cap. 6. Cosmocrit.

Lapides in capite, cranio & cerebro nasci præterea attestantur Brasauolus Comment. ad aphorism. 79. lib. 4. Hippocr. Thomas à Veiga, referente Andr. Laucuna Comment. ad cap. 5. lib. 4. de loc. affect. Galeni.

Galeni. Hollerius in append. lib. propr. Obseruat. 5. Scholiographi ad cap. 48. lib. 1. Hollerij de morb. internis. item Scholiographus anonymus in annotat. marginal. ad lib. 1. de loc. affect. Gal. in 16. Lugduni excusi, anno 49.

OBSERVATIO LXXVII.

Capitis dolor secundum Indorum medicorum sententiam ex vermibus in cerebro natis excitari solitus.

DIxit Schare, aliquando accidit Soda ex vermib. generatis in capite, & cognoscitur ex corrosione, quoniam sentit patiens in capite de odore fœtido, qui est in eo, & augetur dolor, cum mouetur caput, & cura erit prouocare sternutationem, & instillare naribus interficientia vermes. Rasis cap. 10. lib. 1. Continentis litera. ll.

Quidam Medici Indi dixerunt, quod quandoq; est causa in Soda, vermes generati in partibus capitis, motu suo lædentes tentione sua & corrosione. Et quidam remouerunt hoc, sed non est necessarium vt remoueatur. Nam vermes multoties nascũtur in anteriore capite, & super locum qui est in strictura narium, & possibile est vt nascantur apud velamina, & si rarò contingat. Auicenna. tract. 2. cap. 3. lib. 3. Canonis.

Quibusdam vermes generantur in cerebro. Id rarum esse scripsit Auicenna: quod tamen memoria nostra visum est. Hollerius libr. primo de morb. intern. cap. 1.

Auicenna addit (alijs dolorum capitis causis) ex relatu Indorum Medicorum, vermes in capite genitos, motu suo lædentes. Quod rarum quidem esse fatetur non tamen impossibile, cum multoties nascantur in anteriore capite super locum stricturę na-

rium: vbi oues & capræ dicuntur perpetuo vermes habere, vt cerui in gutture. Itaq; possibile est, inquit, vt nascantur apud velamina. i. cerebri tunicas, &c. Laur. Ioubertus. cap. 9. De capitis affectibus.

Nascuntur vermes in prora cerebri, vt scribit de Solo, super Viatico. Hier. Montuus.

Vermes in cerebro visuntur frequentes, & in naribus, dentibus, &c. Thom. à Veiga. Comment. ad cap. 5. lib. 4. de loc. affect. Galeni.

OBSERVATIO LXXIIX.

In immenso capitis dolore eorum, qui febre pestilenti, theriode, & Vngarica nonnullis dicta laborarunt, vermes in cerebro deprehensi.

EX corporibus eorum (qui febre Vngarica, theriode mortui sunt) vermes nonnunquam confertim prorepsisse animaduersi sunt. Id quod experimento didici, cum nemo subesse suspicaretur. Nonnulli crassi quidem, sed non ita longi per aures prodiisse visi sunt, quales etiamnum in peste obseruaui. Vnde euincitur eosdem facile in sæuissimis capitis doloribus, ex praua venenataque eluuie, quæ in cerebri ventriculis aliquibus coaceruatur, nasci posse. Fidem faciunt Anatomici nonnulli, qui inibi conspectos deprehensosq; testantur. Quæ causa etiam fuit, cur vulgus circa initia huius luis febrem hanc, cerebri vermem multis in locis nominarit. Balthas. Conradinus. cap. 10. Febris miscellaneæ Vngaricæ theriodis.

Medici tum præclarissimi, tum fide digni mihi significarunt, non vnum vermem, sed aliquot in hominis lenticulis extincti vel oppressi cerebro inuentos qui num in cerebri substantia num in duræ matris si-

tris si-

tris sinubus latuerint, non sat scio. Porrò affirmarunt sese in cerebro ceruino vermiculorum, instar seminum cucurbitæ latorum, qui in aqua mortui, in vino viui sunt, cumulum vidisse. Similes & ego Monspessuli, cum in diebus canicularibus cum eruditissimo clarissimoq; Medico, nunc in Schola Monspeliensi Medicinæ Professore excellentissimo Iouberto ad prædium suburbanum D. Rondeletij spatiatum ieram, in caua uena ouis deprehendi vermes. Volch. Coiter. in append. Obseru. Anatom. & Chirurg.

OBSERVATIO LXXIX.

In grauißima, pestilentis & epidemici hemitritæi cephalalgia, cimicum, vermiculorum, & putrilaginis indicibilis copia post sectionem in cerebro animaduersa.

QVandam fuisse matronam memorant in ciuitate propè Mosam, vt à fide digno accepimus, cui post capitis vehementissimos & diuturnos maximè cruciatus (pestilentis Hemitritæi) dissecta caluaria magnam putredinis vim ostenderit circa substantiam cerebri & inter menynges, tum vermiculorum, tum cimicũ copiam incredibilem. Corn. Gemma, in append. operis Cosm. de Hemitritæo pestilenti.

OBSERVATIO LXXX.

Diuturnus, pertinacißimus, atq; adeo lethalis capitis dolor, ex scorpione in cerebro genito, natus.

CVidam Italo ex frequenti odoratu basilicę herbæ natus Scorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, mortem deniq; attulit. Hollerius lib. 1. de morb. intern. cap. 1.

OBSERVATIO XXCI.

Ex Cephalalgia cranij suturas nonnunquam separari.

SEparationem suturarum ego semel obseruaui in fronte cuiusdam puellæ, cui vnius lateris os alterius superabat latitudinem, post diutinam in infantia cephalalgiam. Ioubertus. cap. 9. de cap. affect.

OBSERVATIO XXCII.

Frigidæ vsu quidam ab Hemicrania, qua 40 annos affligebatur, curatus.

OBseruaui quendam, cum 40 annos laborasset hemicrania, frustra alijs adhibitis remedijs, cõsilio medici frigida sæpius lauisse frontem, atq; inde persanatum, nisi quod materia deriuata in œsophagum, & illic cõcrescens, prohibebat deglutitionem. Quia tamen cerebrum frigidum est & membrum princeps, à frigidissimis metuendum, aut cum summo iudicio vtendum. Cæterum topica, quæ repellunt, tepida admouentur, vbi materia frigidior & crudior: frigida, vbi materia calida & biliosa Scholiograph. ad cap. 1. libr. prim. Hollerij de morb. intern.

OBSERVATIO XXCIII.

Intolerabilis & aßiduus capitis dolor, omnem medicamentorum vim eludens, vt ferro & igne euincendus.

IN intolerabili cruciatu capitis, qui & assiduus sit, nec alijs cedat remedijs, ferro & igne vtendum est. Frustra enim pharmaca, cucurbitulæ, topica, &c. cõperta sunt, quia hectica quædam capitis intemperies atq; infirmitas adest. Et constat quidem permul

tos

tos melius habuiſſe in eiuſmodi malis, & epilepſia, mania, melancholia, hemicrania, terebellis vel cydiſcis aperto capite, vel inuſto. Sed ignis toto capite periculoſus. Inuēta ergo melior ratio. Locus in brachio medius inter axillarem ferro aperitur. Vulnus continetur ne coeat, vt hâc perpetuò excurrat materia atq; hîc melius, quā exteriore brachio: quia minus opportunus locus eſt occurrentib. externis, minusq; viſui patet. Sed interim capiti prius & vniuerſo corpori conſulendū, vt pura ſint, vt paulatim reducantur ad naturā. Odioſum enim fuerit, ſi perpetuò locus defluat. Eodem modo in coxarijs & alijs cōtumacibus malis, ferro & igne vtendum eſt. Hollerius libel. proprio. Obſeruat. 1.

OBSERVATIO XXCIV.

Hemicrania deſperata, arteriotomia ſublata.

Doloris cauſa à ſanguine feruido, tenui, & vaporoſo, quę nullis remediis vinci potuerit, ab arteriotomia in tēporibus celebrata, per neceſſariū, per utile & promptū habebit remediū, ſiue ab internis, ſeu ab externis vaſis malum exiſtat. Hinc enim ſemper materiæ coniunctæ, ſanguinis & ſpirituum ſequitur euacuatio. Id ego expertus ſum in permultis, ſed præcipuè in principe à Rupe-Surionēſi. Huic atroci hemicrania diuexato, dominus Capellanus Regius, & Caſtellanus Reginæ primarius Medicus: denique Ludouicus Duretus medicinam faciebant, nec tamen phlebotomia, cucurbitulis, balneis, frictionib. diæta, vllóue remedij genere ſeu aſſūpto, ſeu admoto qdq̃ opis adferebāt. Vocatus ego dixi vnicā ſalutis ſpē reſtare, ſi ipſi arteria in tēporib. phlebotomo diuideretur, qua parte dolor ſæuiret. Mihi. n. veriſimile fieri, doloris eius cauſam nō venis, ſed arterijs cōcludi: quo in caſu nullū

arteriotomia præstantius esse remedium veteribus proditum fuisse, cuius ego in me ipso magno meo bono, periculum fecissem. Meum istud Medici cum probassent consilium ad opus è vestigio me accingo, arteriamque in tempore dolente seligo, quæ & tumentior esset, & vehementius cæteris pulsaret. Hanc ego vnica incisione quemadmodum in phlebotomia fieri solet, aperio, sanguinisq; magno cũ impetu & saltu prosilientis, pluśquam duo vascula elicio: quieuit statim dolor, neq; vnquam relapsum habuit. Plurimis tamen suspecta est arteriotomia, quod prorumpentem inde sanguinem sistere, quod cicatricem obducere sit operosum, propter arteriæ densitatem, duritatem, & pulsationis pernicitatem: quòd denique cicatrix obducta aneurismatis periculum inferat. Itaque satius esse putant, cutem primò diuidere, deinde à circumstantibus omnib. particulis diuellere, inde vtrinque arteriam vincire, denique diuidere, quemadmodum in varicibus faciẽdum monuimus. Sed hæc opinio est hominum omnia tuta timentium: ego enim multiplici, experiẽtia didici non esse periculosam arteriæ, quæ scalpello fit, quemadmodum in phlebotomia fieri solet, apertionem: consolidationem verò paulò quidem vena tardiorem esse, tandem tamen fieri. Sanguinis verò fluxum nullum vnquam superuenire modò deligatio aptè facta sit, hæreatque totum quatriduum, appositis vt decet plagulis. Pareus lib. 16. cap. quarto.

OBSERVATIO LXXXV.

Dolor capitis cum tußi & difficultate spirandi.

QVæ contigerunt in Io. Paulo Negrolo, mercatore non vulgaris nominis, tempus estvt commemorẽ: tanta enim fuit res, vt plerique obstupuerint,

omni-

omnibus verò maledicis perpetuum ſilentium ſit impoſitum. Pertranſibo autem breuiſſimè rem omnibus notam, vt poſteri etiam ſciant. Laborabat igitur hic capitis dolore grauiſſimo, cùm tuſſi & difficultate ſpirandi iam biennio: & vt erat liberalis admodum, & ingenui animi, tres medicos primos ciuitatis abſque dubio, aduocauerat: cumque illi curando nihil profeciſſent, in eam opinionem (vt audio, idque etiam ab vno eorum accepi) deuenerũt, vt eſſet phthiſicus, & omnino inſanabilis. Spe igitur omni deſtitutus, ad me venit, rogat vt opem afferã, fuit dies illa Iouis: iubeo vt ſequenti manè operiatur in lecto: eo ad illum: omnibus bene penſitatis pronuncio illum ſanandum, facturumque vt die ſequenti Mercurij intelligat ſe poſſe ſanari. Deſcribo igitur quædam in rem faciẽtia. ſequente die admonet eum pharmacopola Caſtellinus, vt deſiſtat, tam calida enim eſſe medicamenta quæ ſcripſi, vt ſi eis vtatur vitæ periculum ſubeat. Quo conſilio id egerit, tibi æſtimandum relinquo. Die dominico, cùm diu ſortem ſuam languens defleuiſſet, decreuiſſetq; abſtinere his auxilijs, nec amplius fidere conſilio meo: admoneor ab Ambroſio Serono, quem poſtea ex homoptoi curaui. Accedo ad ægrum, poſt multa impetro vt pharmacopola vocetur, aduenit, interrogo, quænam ſint illa medicamenta calida? tandem, vt breui rem peragam, fatetur ſe ignorare ſingula medicamenta cuius naturæ ſint: hocq; pertinere potius ad me, quod etiam verum erat. Itaque conuictus propria cõfeſſione, accerſitur alius pharmacopola, quid plura? die Mercurij accedo ad illũ, lætum inuenio. Próh ſuperi, inquit, vera pollicitus es, quomodo tam celebres medicos tam diu latere hic morbus potuit? tum ego. Non latuiſſe puto, inquam, ſed quiſque iudicio ſuo vtitur in medendo.

Hinc fit vt ego in te fortunatior ſim, alius in alio. Vt verò rem paucis peragam, intra viginti duos dies perfectè ſanatus eſt. Quæris modum? Idem fermè, quo Ivara ſanatus eſt. Purgaui illum catapotijs Galeni, ad catarrhum, quinto methodi: inde ligni Indici decocto, cum colocynthide & aromatibus: detraxique prandium, ſolum panem bellariaque concedens. Cardanus. de curat.& prædict. admirandis. curat. 28.

OBSERVATIO XXCVI.

Capitis dolor annis viginti ſeptem continuis diuexans, alleuiatus.

DOlorem capitis annorum viginti ſeptem, in Frãciſco de Puteis, ſacerdote D. Nazarij, mitigaui: cum alij non potuiſſent: plurimum valuit à pinguibus omnibus & validis ab Hippocrate nutrimentis vocatis, abſtinuiſſe. Idem, curatione. 22. eiuſdem operis.

OBSERVATIO XXCVII.

Ex occipitij contactu leuißimo vertigo prouocabatur cuidam.

IN quodam, cui ab occipitio vertigo exoriebatur, pars in eo minima dolebat, quæ ſi vel blandiſſimè attingeretur, concitatus humor vaporem in ſenſus omnes expirabat, quo protenus offuſi tenebantur. Fernelius. lib. 5. cap. 3. Patholog.

OBSERVATIO XXCVIII.

Vertigo difficilis admodum, incertis periodis & frequenter inuadens, curata.

Clemen-

CLementem pocillatorem illuſtris Principis Bentiuolæ, iam non audentem progredi ob vertiginem ſæuam, qua incertis horis, ſed aſſiduè corripiebatur, aquæ decocto cum ligno Indico, & corticis eiuſdem dimidio, tum agarico, ſtœchade, ſaluia, betonica, ſeſeli, ſemine leuiſtico, roſmarinoq; ſanaui: nec in poſterum eiuſmodi ſymptomate correptus eſt. Reddidit hic mihi gratias ingentes. Cardan. de curat. & prædict. admirand. curatione 22.

OBSERVATIO XXCIX.

Vertigine & vomitu ventriculi vitio excitatis, æger remedijs nonnullis reconualeſcere viſus, paucis poſt diebus languida febricula correptus, recidiuam incidit cum delirio & alijs prauis ſymptomatibus, quibus tandem expirauit: vitiata viſcera cadaueris diſſectio detexit.

QVidam Germanus adoleſcens 18. annorum vſus antea beria, in Galliam venit: vbi crapulæ indulgens, cœpit vertigine laborare, reuomere quæ ſumebat, dolere ad ventriculum. Adhibito remedio ceſſauit vomitus & vertigo. Melius habuit. Sed poſt quartum aut quintum diem redijt malum. Languit leui febribula: inuaſit leue delirium, vnde facile redibat ad ſe, pulſus languidus. Decimo quarto ſudor multus, perturbatio, pulſus concidens. Decimo quinto in eo ſudore mortuus. Aperto inuentum epiploon putrefactum, hepar, ſiccior ventriculus interior ad finem quaſi contuſus, nigro ſucco ex dimidio plenus. Hollerius. libello proprio Obſeruat. vigeſima prima.

OBSERVATIO XC.

Phrenitici nonnulli de ijs, quæ oculis offeruntur, rectè, quantum ad sensitiuam notitiam, iudicant, cogitando verò à naturali iudicio aberrant.

CVM Romæ quidam domi cum lanifici puero contineretur, surgens à cubili venit ad fenestrã, per quam & ipse videri, & prætereuntes videre potuit. Itaque ex vitreis vasis singula ostendens, interrogauit imperaréntne vt ea proijceret: illi verò ridentes plaudentesq; vt ea proijceret, rogabant: tũ ipse deinceps omnia arripiens eiecit, at illi magnis acclamationibus riserunt. Postea iuberéntne puerum quoque proijci, cum eos interrogasset, atque id illi iussissent, illico ipsum deiecit, quem ab alto cadentem videntes, suppresso statim risu accurrerunt, & confractum iam puerum sustulerunt. Galenus libr. quarto, cap. 1. de loc. affect. & libro de different. symptom. cap. 3.

OBSERVATIO XCI.

In phreniticis nonnullis veluti errans est imaginationis motus, qui cogitatione minimè falluntur,

COntrariam affectionem non solùm in alijs, verũ in me ipso, cum adolescens adhuc essem, expertus sum: cum enim per æstatem ardente febri laborarem, & festucas atro colore ex cubili eminere, & floccos similiter in vestibus esse putarem, quos auferre tentans, nihilque sub digitis eductum inueniens, accuratius vehementiusque id efficere conatus sum. audiens itaque duos ex amicis, qui tum aderant, dicentes: vidésne hunc iam & floccos euellere, & festucas colligere? statim intellexi idipsum, quòd

quod dicebant me fecisse. Cùm verò sic animo con starem, vt rationalis in me facultas non vacillaret: rectè, inquam, dicitis: proinde ne phrenitis me arripiat, auxilio estote. Illi autem cum idoneis rigationibus caput fouerunt, tota die, sequentique nocte grauibus insomnijs turbatus sum, vt interim & clamare, & exilire viderer: verùm postero die mitigata erant omnia accidentia. Gal. ibidem.

Accidit interdum vt neque benè procedat imaginatio, neque debita fiat ratiocinatio. Interdum vna duntaxat læditur: id quod Theophilo medico ægrotanti euenit. Qui cum alioqui prudenter dissereret, atque eos qui tùm pręsentes erant, exactè nosceret, tibicines tamē quosdam arbitrabatur esse in angulo cubiculi in quo decumbebat, eosque tibia canere, atque pulsare & se illos videre putabat, alios quidem stantes, alios autem illic sedentes atq; ita continenter canentes, vt neque noctu neque interdiu quicquam remitterent, aut quiescerent ne minimo quidem temporis momento. Proinde assiduè clamans iussit eos à cubiculo expelli. Atq; hanc habuit ille delirij speciem. Is vbi conualuit, abeunte morbo, quicquid singuli eorum, qui ipsum visitabant, vel dixissent, vel egissent, narrabat. Denique visa (Græci phantasmata vocant) quæ de cantoribus apparuerant, memoriter recitabat. Galenus lib. 3. de different. symptom.

Puellam virginem, forma moribusque insignem & amabilem malè affectam, curādamq; à me haud ita pridem antea rexi. Quæ & ipsa ex metu, mœrore que graui in validum delirium transiuit, huiusmodi, vt omnes se inuisentes & probè cognosceret, & quicquid eorum quique in vita fecissent, vel quæ ipsa vidisset, aut ab alijs accepisset, omnia rectè recē seret, sed laruas, ymbras, funera coram se multa, post

linctores, pullatos tediferos, mortuum fratrem (qui haud ita multum antea fatis concesserat) adesse ita existimabat, vt ab ea meditatione auelli nulla ratione potuerit. Procedente tandem affectu, moraque seniore reddito, vtræque facultates & cogitandi & imaginandi lęsionem subiere: tumque fatuitas illa prior in furorem versa est, ac delirium acre: ita vt & vinculis & plagis ad moderandam insaniam fuerit opus. Hanc nos superum benigno fauore nostraque qualicunque industria, methodo curauimus, & in curatione profecimus, misso sanguine, præsidijsque multis ad atram bilem maximè appositis. Valleriola. Comment. ad cap. 3. libr. de symptom. different. Galeni.

OBSERVATIO XCII.

Aliud phrenitici exemplum.

VIdi qui in phrenitide medijs ignibus, quos purgatorios vocant, versari sese affirmaret: cumque refutaretur quod ederet, loqueretur, respondebat, quem videremus edentem & loquentem se non esse sed fratrem. Ac cùm multis diebus febre inarsisset eaque dementia perseuerasset, beneficio ætatis adiutus remedijs conualuit. Sunt qui se frigida complui affirment: ac propè infinita sunt exempla, varia quoque genera ludibriorum quæ phreniticis occurrunt. Hollerius. Comment. 2. ad Aphoris. 7. libr. 3. Coac. Hippoc.

OBSERVATIO XCIII.

Sæua phrenitide detentus, frontis vena ingeniosè secta, liberatus.

IN omnibus propriè phreniticis, si vires robustæ sunt, & nihil aliud prohibet, sanguinis detractio adhi-

adhibenda est, tanquam primum omnium & maximum futurum præsidium. Sin autem repugnet æger, quod sæpè accidit, vt nolit brachium permittere medico, omnino conandum tandem est ex recta in fronte vena sanguinis missionem moliri. Facis autem id rectè, si collum artificiosè fascia lanea cõstringas, vt vas attollatur. Ita namque si feceris, sanguis statim vena secta citra impedimentum cum spiritu erumpet. Ego sanè magna adeo phrenitide correptum curaui: & nisi multi fortesque famuli eum continuissent, & vinculis vndequaque constrinxissent, neutiquam ne in fronte quidem venam secare potuissem: adeò ferociter agitabatur, omniaque faciebat quæ insanientes solent: atque si gladium habuisset, non paucos, qui ei aderant, iugulasset. Quia verò bis sanguinem detrahere molestum est visum, ideò tantum initio euacuauimus, quantum ei satis erat futurum, etiam si secunda vice iterum emisissemus. At mirabile erat, vacuatione facta, quã festinaret ex riuo superbibere: simul autem astantes etiam aspergebat, vt risum quoque ideo vulgo excitaret. Verùm hic quidem celeriter curatus est, alia quoque ratione ac cura conuenienter ei adhibita: Trallianus. lib. 1. cap. 12.

OBSERVATIO XCIV.

Deploratus phreniticus seruatus.

CAput rosaceo cum modico aceto irrigetur, æstate quidem tepido, hyeme verò moderatè calido, quod in cunctis alijs medicamentis seruandum erat topicis: & si ambiens frigidior fuerit, commodum est & camæmelinum ex æquo ipsi admistum: velut ipse Illustrem Indicum Picolhomineum, Ducis Amalfiæ filium hoc medicamento à phrenitide, cum à cunctis medicis esset destitutus, liberaui

facta ex eo irrigatione supra coronalem commissuram, capillis prius tonsis. Donatus ab Altomari cap. 6. de medend. human. corp. malis.

OBSERVATIO XCV.

Intempestiuo refrigerantium medicamentorum vsu nonnulli phreniticis veternum, lethargum, & tandem mortem conciliarunt.

Vigilijs valdè infestantibus licebit camæmelino miscere decoctum capitum papaueris, & tepidis fouere caput. Quæ enim frigida admouentur, humorem & vaporem compingunt, & quæ validè stuporem inducunt, vti mandragora, cicuta & opiũ, in contrarium deducunt affectum, & immedicabilem efficiunt passionem. Vidimus enim quosdam, quos medici immodica refrigeratione perduxerũt in veternum, lethargicos perijsse. Christoph. à Veiga lib. 3. cap. 6. Art. Medend.

OBSERVATIO XCVI.

Phrenitici casu & fortuitò liberati.

Lvtetię anno 1572. mense Iulio, vir quidam nobilis, moribus ad omnem modestiam & comitatẽ compositus, in continuam febrem incidit, eaq; occasione phrenitis inuasit, cuius œstro percitus, prę-cipitem se per fenestram è secundo ædium tabulato dedit, deciditque primùm in scapulam Vaterræ Medici Ducis Alenconij, inde in subiectum pauimẽtum, qua ruina costas & ischium grauiter contusus, sed interim sibi restitutus redijt ad rationis & iudicij dexteritatem. Aderant ægro præter Vaterram euentus huius testes medici. Alexis, Magnus, Durctus, Martinus.

Idem

Idem contigit eodem in morbo & simili ex casu Vasconi cuidam iacenti in domo Agrippæ, via strata. Otthomannus Monspessuli Medicinæ doctor & professor regius retulit mihi, fabrum quendam lignarium Broquerij pago Heluetiorum, phreniticũ factum ex alta fenestra se in profluentem præcipitasse, statimque vndis & fluctibus ereptum, mentis integritati fuisse restitutum. Cæterùm si licet casum in consilium artemq; vertere, nolim ego ægros per fenestras ædium præcipites dare. Sed magis probauerim derepente ac nihil tale cogitantes, in ingentem cuppam frigida plenam præcipitari, in caput prouolutos, nec inde nisi post multam aquam haustam eripi, vt repentino illo illapsu & forti timore fieret translatio materiæ phrenitidem committentis superius, deorsum à partibus nobilibus ad ignobiles, quod fieri posse tum exemplis patet propositis, tum exemplo eorum, qui à cane rabido demorsi aquas formidantes in easdem sæpiusculè mergũtur. Pareus lib. Introductorio ad Chirurg. cap. 23.

OBSERVATIO XCVII.

Adolescens, cui tumor ad malleolum obortus, subsequentibus balbutie, febri latente, siti, & lingua fuliginosa phreniticus factus: quarto die moritur.

QVidã̃m adolescenti annorum 15. tumor, velut inflammatio, ad malleolum dextrum. Adhibita iusta remedia. Quarto die cœpit balbutire, causari stomachum, delirauit. Cum autem videretur qualitas venenosa efferri à pede, putaui adhibendum loco cauterium potentiale, aut locum eum scarificandũ esse. Quod minimè factum est, reclamante pertinaci & imperito barbitonsore. Clyster iniectus, à quo

conuenienter deiecit. Auctum delirium. Phreniticus eodem die quarto mortuus, April. mense, anno 1548. in collegio Barbarano. Febris erat latēs & obscura, sitis ingens, lingua fuliginosa. Hollerius libello proprio Curat. 27.

OBSERVATIO XCIIX.

Ex leui catarrho, rubor in facie natus, cum futuri delirij notis subsecuta phrenitis, conuulsio, tremor leuiusculus, & sudor frigidus: vnde morbi malignitate victus æger.

STephanus Hacqué cœpit leuiter è catarrho laborare. Rubor quidā apparet in facie: multa loquitur, prudēs futuri delirij cōiectura. Quarto die, quo statim detractus sanguis, melius habere visus. Sexto delirauit nocte. Matutino melius habuit. Sequēti nocte phreniticum auctum malum, conuulsio totius corporis & maxillarum. Adhibitis remediis cessat phrenitis & conuulsio, nisi quod leuis quidam tremor subapparebat. Decimo apparuit vrina melior cum leui sedimento diuulso, acuto. Sub meridiem sudor frigidus. Eodem die, ritè omnibus alioqui institutis, & nullo peccato ab ægro neq; à ministris, morbi malignitate mortuus est. Hollerius libello eodem, curat. 28.

OBSERVATIO XCIX.

Historia de fœmina ex febri ardente cum phrenesi mortua.

ANno 1567. mense Iunio Ambergæ in Palatinatu superiori, mulier quædam, quæ acu sibi uictū quærebat, ex ingenti animi mœrore, febri ardēti cū capitis dolore, cui postea phrenesis superuenit, correpta: vulgus duxit Vngaricū illū morbū fuisse. Signa

gna omnia atteſtabãtur hãc phreneſin ex ſanguine eſſe, ridebat, iocabatur, cantabat, omnibusq; geſtib. hilaritatẽ exprimebat, interim ad interrogata reſpõſum dedit, aliquando nõ: frequẽter manũ capiti, tãquã iſthic dolorẽ perſentiſceret, admouit: tẽpeſtiuè fuit leuib. medicamẽtis purgata, & vena illi ſecta, ſãguis erat maiori ex parte pituitoſus, crudus & ſeroſus: tandẽ reſipuit, & paulo poſt animam expirauit. Aperui caput, dũ ſerra craneũ remouebã, effluxit aqua loturæ carniũ ſimilis: tenuis mẽbranæ & plex. choroidis vaſa aquoſo & pituitoſo ſanguine turgebant: vterq; vẽtriculus tã dexter q̃ ſiniſter plenus aqua fuit inuẽtus, nullã nec in mẽbranis, nec in cerebri ſubſtãtia deprehẽdere quiui inflãmationẽ. Ex ſinubus duræ mẽbranæ cerebri vt aliàs ex ſuſpendio enecatorum cerebris, extraxi fibras ſeu filamenta craſſa, lumbricis non diſſimilia, ex alba pituita conflata, ſimiles ſumpſi ex cordis ventriculis. Coiter in Libell. Obſeruat. Anatom. & Chirurg.

OBSERVATIO C.

Lethargico diſſecto, abſceſſus & pus in anteriore cerebri parte repertum.

INter ſoporiferos affectus Lethargus eſt. Catocho tanto difficilior eſt ac periculoſior, quanto cauſa eius frigidior, & viſcidus pituitoſus humor amplius præpollet. Non ſubitò veluti Catochus apprehendit, ſed ſenſim ſomniculoſis obrepit. Mulier quędam honeſto loco nata, cum aliquot diebus capitis grauitate laboraſſet, adeò fuit ſomniculoſa ac in ſomnum propenſa, vt quæcunque agens, dormire ſemper cuperet, ac aſſiduè in ſomnum dilaberetur: à quo initio excitari potuit, tandẽ verò acedẽte febri non potuit. Remediorum vſum hæc neglexerat nec Medicum acceſſiri admittere voluerat. Itaq;

non prius vocatus, quam omni ſenſu deſtituta in grauiſſimum ſoporem delapſa eſſet. Detractus illi mox ſanguis fuit è vena iuxta digitum magnũ dextri pedis: ænemata iniecta: cucurbitulæ natibus & humeris admotæ: topica multa alia adhibita: verũ his non proficientibus, tandem mors ſuperuenit. Capitis huius cranij oſſe ſublato, abſceſſus in anteriore cerebri parte repertus, & pus interiori cranij oſſis parti adhæreſcens: quod & è naribus paulo ante mortem irritatis, profluxerat. Dodonæus Obſeruat. Medicinal. cap. 7. Aetius ex varijs cauſis Lethargum originem ducere refert: & quandoque cerebrũ per conſenſum, quandoque verò primariò laborare. Verùm iſte lethargus non per conſenſum, ſed proprius cerebri morbus fuit, & quidem partis anterioris, cuius partis affectum lethargum eſſe veteres teſtantur. Galenus morbum eſſe refert phreniti di contrarium: Phrenitis ſiquidem fit ex bilioſo humore ſuperabundante: Lethargus verò cum pituitoſus præpollet, quem in præſenti lethargia copioſum fuiſſe pituitoſus ſanguis oſtendit, atq; adeò quidem tentus ac viſcoſus, vt ſimul cum aqua permixta, inſtar iuris carnis muſculoſæ concretus mox fuerit, tenuis glutinis, aut gelatinę vulgo dictæ, ſpeciem & conſiſtentiã referens: quod non niſi admodum crudo, pituitoſo, viſcidoque contingit. Talis autem ſanguis in quocunq; morbo apparuerit, crudorum, pituitoſorum humorum redundantiam oſtendit, & morbum lethalem aut diuturnum ac difficilè curabilem. Nobis certè lethales obſeruati ſunt morbi, tali apparente ſanguine. Sed ad lethargum reuertamur. Huic reſpondere Paulus ait Caron: ſed tamen hoc diſcrimine differre, quod carus vel abſq; febri accidat: vel ipſam ſubſequatur: è contra verò lethargus prior inuadat, febris deinde ſuccedat. Ca

ro ſi-

ro ſimilis eſt grauis & profundus ſomnus, q ebrios occupat. Suidas hunc Caron etiam appellat κάρος ἐστὶν ἡ ἐξ οἰνοποσίας ἐγγινομένη μέθη, καὶ καταφορά: hoc eſt: Carus eſt ex vini potatione ebrietas & grauis ſopor. Idem in Annotationibus.

OBSERVATIO CI.

Medicus Luſitanus, ſeptuagenarius ex diuturna febri in lethargum incidens, pro deplorato à medicis relinquitur triduum totum: reuiuiſcit tamen paulatim, & vi naturæ tacitè operantis integræ ſanitati reſtitutus eſt.

MEdicus Luſitanus, ſenex ſeptuagenarius, febri continente grauiſſima Auenione correptus, ſoporatus & ferè apoplecticus factus decimo quarto die, ad multos dies ſine cibo & potu vitam ducens, ſine voce & ſenſibus omnibus deſtitutus, tanquam mortuus iacens, & à medicis pro deplorato relictus (in queis & ipſe aſcitus eram) tandem ſenſim naturæ ope reuocatus, poſt bimeſtre tempus, & eo amplius conualuit, integræque ſanitati reſtitutus fuit. Erat autem ſenex temperamento frigido & humido, pituitoſus & excrementis abundans, carnoſus, vorax, & parum in victu cautus. Valleriola. libr 6. Obſeruat. ſeptima.

OBSERVATIO CII.

Lethargicorum ſolo Caſtorio, & aliorum balneo curatorum, hiſtoriæ.

SI lethargus & malignus eſt & inueteratus, capillos adimito, vngitoque ijs tunc caput, quæ exaſperare ac vellere cutem poſſunt, vnà cum caſtorio, datoque ipſis potui caſtorium præ omnibus: idque

faciendũ est pſertī hora vna ante acceſſionẽ. Etenim extenuat & corpus quod perfrixit, & prope eſt vt totum emoriatur, recalfacit fouetq́;. Ego ſanè noui multos eo morbo victos, hoc ſolo rẽmedio mortẽ euaſiſſe. Item per ſe exhibitum proficit: adhuc autẽ magis cum oxymelitide: Quod ſi æger recrementis plenus fuerit, etiam cum aliquo ad ventrem ſubducendum efficaci, præſertim ſcammonea, dari debet. Sufficit autem vnum ſcammoneæ ſcrupulũ, aut paulò plus minúsue pro virium ratione duobus caſtorij ſcrupulis adiicere. Iam verò non ſolùm auxilia extenuantia eſſe debent, ſed etiam cibus talis exhiberi. Quare ſuccus quoq; amygdalarum ex melle coctarum præbendus eſt, ac ptiſana, quæ habeat comam porri aut apij, aut hyſſopi, nisi ægri vehementer febricitẽt. Si enim febris vehemens fuerit, abundè eſt etiam ſolius apij radix, & oxymeli ſimplex: tũ ex ptiſana, tum per ſe ſolum. Salutares ſunt etiã micæ panis ex apomelite aut hydromelite datę. At hydromeli cybiriticum dare ipſis non oportet: imò neque cnidium prorſus, morbo adhuc concoctionis experte. Vbi verò concoqui inceperit, nihil obſtat & lauare ipſos, & vini paulùm exhibere: præſertim à ſanguinis miſſione, ventris ſubductione & mediocri corporis totius purgatione: verùm balneum timeri non debet, niſi recrementorum copia ſubſit. Nã q̃ in cute hærent ſuperflua, magis balnei calore moderato digerẽtur. Ego certè noui me quoſdã ita laborantes neq; ſuſpicerę p̄ multo ſopore potẽtes, neq; hoc ipſum quod lauarentur percipientes, poſt quam à ſeptem diębus in balneum duxiſſem, magis ab eo excitatos inueniſſe, vt reſpicere, loqui, nõnulloſq́; aſtantium agnoſcere potuerint. Quare ſi vires robuſtæ appareant, in balneo lauandum eſt: ſi imbecilliores, vt æger laſſitudinem aut calorem balnei

ferre

ſcire nequeat, domi lauato, vaſe quodam aqua calida repleto, in quo æger collocetur, ita vt ſedeat, capite aquam excedente. Facile autem eſt eiuſmodi vas ex lignis parare. Non madefaciet autem caput æger, quoniam præterquam quod nihil à calidæ ſu perfuſione juuatur, etiam animæ defectionem celeriter ſuſtinet. Sic igitur donec ſemel aut bis lotus æger fuerit, agendũ eſt: deinceps tandẽ ad balneum ducere ipſum, & cõſuetis nihil ſuſpicantẽ abſtergere cõuenit. Eiuſmodi curatio etiã in his qui veternoſo ſopore, quẽ Caron vocãt, premũtur, tentãda eſt, neq; enim ea multum variabit, neq; cauſa. At noſſe oportet caron in anteriore potius capitis parte conſtitui: quare etiã ſenſoriæ ipſorum vires magis oblæduntur. Alex. Trallianus, lib. 1. cap. 24.

OBSERVATIO CIII.

In Caro memoria ſuperſtes.

IN quodam deprehendi vnã conſtitiſſe memoriã. Is cum per acceſſionẽ ita ſopiretur, vt nec pilorum auulſionẽ, nec punctionẽ ſentiret, excitatus tandẽ omnia furore quodam memorauit, quibus acerbè excruciatus fuerat in ſopore. Fern. lib. 5. c. 2. Pathol.

OBSERVATIO CIV.

Catocho ſeu catalepſi correptorũ horribiles & miſerãdæ formæ ſeu modi, ſymptomataq; mirè varia.

QVidam ex noſtris condiſcipulis, cùm aſſiduo diſciplinarum ſtudio ſe fatigaret, malo hoc (Catocho) correptus eſt. Iacebat enim veluti lignum prorſus inflexus, rigidusque atque extenſus, videbaturque oculis apertis nos ita intueri vt ne conniueret quidem: nihil tamen loquebatur. Is quoq; tempore eodem, quæ loqueremur, audire ſe dixit, quanquam non euidenter clareq;: nonnulli

item & memoria tenens referebat, præsentesque omnes sese conspicere dixit, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret: sed neque loqui posse, neque membrum vllum mouere. Galenus Cōment. 2. in 1. Prorhet. Hipp. cap. 56.

Rarum hoc malum, & cuius admiratione spectatores obstupescunt, laborantes duos referam, quorum animaduersio in cæterorum cognitionem adducat. Vnus dum literis & chartis sedulò inuigilaret, repentè hoc vitio perculsus: ita quidem obriguit, vt sedens calamumque digitis premens, oculis in libros deflexis, putaretur in eorum studia incumbere, donec vocatus ac impulsus deprehensus est omni sensu motuq; carere.

Alterum mortui ritu iacentem inuisi, qui neque cernebat, nec audiebat, neque compunctus sentiebat quicquam: facilis tamen inerat spiratio, & quicquid in os inserebatur, promptè vorabat. E lectulo sublatus solus consistebat, impulsusque incedebat, & quocunque vel manus vel brachium, vel crus inflecteretur, illic quasi fixum, ac stabile permanebat. Expressam quandam dixisses laruam, aut arte progredientem statuam. Fernelius lib. 5. ca. 2. Patholog.

Superiore anno cum D. Valleriola viro doctissimo & humanissimo pauperem vidimus senem, exuccum, & extenuatum hoc malo raptum, qui mēsæ accumbebat apertis oculis, erecto ac firmo corpore, manu dapibus admota vt viuere & prandere mortuus videretur, & ita rigidus, vt collum à me torqueri vix potuerit. Iacotius Comment. ad aphor. 7. lib. 2. Coac. Hipp.

Vidi qui & subitò cum integerrima fruerētur valetudine, eo malo deprehensi, vt nisi interrogati nō respōdissent, non animaduerteretur vitium accumbentibus in mensa. Vidi qui è delirio in catochen

inciderunt, alius è febre. Quibusdam, vt modò delirarent, nunc conuellerentur, nunc κατόχως iacerent. Quidam ingemiscunt, alij iussi vt linguam exerant, vtcunque intelligentes, vt id præstent, annituntur. Alij memoria retinent, quæ audiunt. Audiunt autē obtusè, præsentes agnoscũt, sed nec loqui possunt, nec corpus mouent, quomodo condiscipulo Galeni contigit. Nonnullis sic auctum malum est, vt rigidi immotique iaceant, nec vllum signum edunt sensus, motus, memoriæ, aut intelligentiæ, παρακρούοντες autem non quia loquantur absurda, aut gestu delirium referant. Non loquuntur enim, neque mouētur. Oportet igitur interualla quędam esse, vbi & gestu & sermone delirium ostendat, alia vbi κάτοχοι iaceant, quod nos vidimus ἀποληφθείσης κοιλίης. Hollerius Comment. ad aph. 13. lib. 5. Coac. Hipp.

Vidi in quo comatis, epilepsiæ, catoches, conuulsionis mutatis vicibus signa se proderent. Idem Cōment. 2. ad aph. 8. lib. 2. Coac. Hipp.

OBSERVATIO CV.

Catalepseos seu Catochi causæ variæ examinatæ, & noua verior constituta.

NOminis definitio ex effectibus sensibilibus sumpta nota est cunctis, res siue rei definitio, siue symptomatum causa fortasse nulli satis est comprehensa. Ingruit hic morbus subitò, & in quo statu ægrum offendit, vigilantem, loquentem, scribentem, stantem, &c. in eo immotum seruat, ac si conglaciatus esset: vnde & congelationem appellare solent. Est in eo vt in alijs magna latitudo. Etenim aliqui nihil sentiunt. Alij vel audiunt vel vident, licet palpebras oculósue mouere nequeant. Alij manus mouere nonnihil visi sunt. Quidam imagi-

nari feruntur, ac veluti ſomnia uidiſſe. Dolore plerique omnes vacare perhibentur. Reſpiratio in omnibus aut leuiter aut nullo modo impedita reperitur. Pulſus quoque non admodum mutatur. Hæc, inquam, ſunt ſymptomata quę apud Galenum, Aetium, Paulum, recentiores inueniuntur: & in nobili quodam ipſe quoque notaui: ex quibus notatio perſpicua eſt. Nihil autem perfecti nos hîc ſcirę, ignorata vera cauſa, nimis intelliget, qui exponere alijs tentabit. Alij ad frigidam intemperiem confugiunt, ſed parùm tuto loco conſiſtunt. Non enim repente adeò intemperata fieri cerebrum eiusq́ue ſpiritus poſſunt, vt ſubitò hic morbus ingruit, & celeriter iterum ſoluitur. Adde quod motu ſenſuq́; priuari eos oporteret. Non fieri hoc inde patet, quod aliqui ſtantes aut ſedentes, aut in alio habitu comprehenſi tales permanent: vt iam taceam, quod quidam ſentire potuere, ac non prorſus nulli loqui in ipſo paroxyſmo auditi ſunt. Non deſunt, q̄ diſtentionem cerebri, quam venarum & arteriarū, per cerebri membranas exporrectarum repletio efficiat, pro cauſa adferant. Sed ab hac cerebri membranarū tenſione naſci prædicta ſymptomata non poſſe, quiuis intelligit. Nō ſunt hæ cauſæ actionū principum: cum eximi quoq; poſſint abſq; eo, vt ſenſus motusq́; ſtatim lædātur. Si enim poſtea fiat cum eo non pugnat quod aſſerimus: vt ſcitò prudenterq́ue Galen. de hac ipſa re diſceptans monuit. Ergo membranarum tenſioni ventriculos conſentire oportet: hoc eſt, eouſque ambientes membranas per quas venæ & arteriæ diſſeminatæ feruntur, tendi oportet, vt internæ ventriculorum membranulæ ſimul tendantur. Quippe intemperie nulla afficiuntur: nam morbi repentini omnes à materia aliqua excitantur, ex omnium medicorum ſententia: cum fieri

non

non poſſit, vt magna intemperies vel ſubitò induca tur, vel repente ſoluatur, quoties præſertim vel cauſa externa vehementer alterãs abeſt. Ipſi quoq; ſen tentiæ huius, de qua diſputamus, aſſertores, ſanguinem replentem intemperatum non eſſe aiunt. Mate riam igitur aliquam in ventres influere oportet, extenſis repletisque membranis ac venis. At eadem ſi abſque tanta repletione vaſorum per membranas ambientes cerebrum reptantium in eoſdem illabi, aut eorum membranulam alia ratione intendere poteſt, fruſtra incertam cauſam & remotam pro vera & proxima introducunt. Ego profectò non video quomodo repente ſic poſſint repleri venæ, quæ eóuſque diſtendant membranas, vt cerebrum & in eo contentos ſpiritus reddant immobiles. Alij quidam ſanguinis melancholici, frigidi & ſicci ſobolem faciunt, ſed generationis modum & affectus naturam non exprimunt. Priores opinionis ſuæ firmamentum aliquod habent. Quidam enim copioſo ſanguinis ex naribus fluxu liberati ſunt Probabile igitur eſt, ſanguinem cauſam fuiſſe. Probabile ſi ſit, verum ob ib non fuerit. Si nihil huic ſimilitudini veri aduerſaretur, acquieſcere poſſemus. Sed cum alia plura, tum hæc etiam repugnant, quod paroxyſmi ſæpè ſunt breues: quod nullo præcedente ſenſu grauitatis ſubitò occupãt: qđ faciei color in plurimis non mutatur: ꝙ fermè frigidis accidit: qđ pauciſſimi hoc modo liberãtur, ꝙ melãcholicis potius accidere veteres dixerunt: qualis & ille fuit, qui, dum mea vteretur opera in quartanæ curatione, inopinatò in hunc incidit morbum. Nec mirum eſt, vnà cùm ſanguine cauſam mali, quæcunq; tandem fuerit, effluxiſſe. Quinimò quam ego cauſam eſſe ſuſpicor, fluxui occaſionem præbere potuit. Cauſam eſſe quid putem haud difficile, quid verum ſit

non perinde facilè mihi eſt dicere. Hoc primum cō-ſtat, cauſam huius morbi eſſe materiam, quæ celeriter accedere iterumque recedere poſſit. Certum illud etiam eſt, mentem ſenſusque non lædi, niſi vel in cerebri fabrica, vel in ſpiritibus vitium cōtigerit. Manifeſtum non minus eſt, obſtructos non eſſe cerebri ſinus: cum & ſtantes & ſedentes correpti in eo ſtatu perſeuerent, & nonnunquam videant atq; audiant aliquantulū: ſemper aūt ſine offenſa reſpirēt. Fit hoc cōſimili motu ſeu modo, quo brachiū ſublatum immotū conſeruamus. Nec dubitat quiſquam puto, quin reſolutio potius quam rigiditas neruorum ac mēbrorum conſecutura eſſet, ſi humor craſſus ac denſus in cerebri ſinus ſubito illaberetur: tantus, inquam, quantus totius corporis rigiditati procreandæ ſufficiat. Veriſimilius mihi videtur dicere, qui vaporē frigidū & ſiccum in ventriculos cerebri irruentem eoſdem diſtendere, & ſpiritus quodammodo ſiſtere immobilesq; reddere dicat. Nam ſi & ventriculi naturaliter ſint affecti, & ſpiritus nullo vitio laborēt, neceſſe eſt tum operationes cerebri primarias, tum ſenſum motumq; corporis (ſiquidē in ipſis mēbris nullus inſit morbus) integra inoffenſaque manere. Ergo cū neq; intēperies, neq; ventriculorū cerebri obſtructio hic vlla cogitari, neq; craſſus humor in eoſdem incidens abſq; obſtructione prędictas actiones poſſit lędere, neceſſariū omnino eſt, vt à materia ſubtili vitiū hoc excitetur. Quo autem pacto vapor aut flatus talia ſymptomata generet, nondum liquet. Si mordax ſit aut inimica qualitate præditus, epilepſiam efficiet, dum ad expulſionem ſui cerebrum commouebit. Si craſſitudine ſua obturet meatus, paralyſin generabit. Ergo videtur diſtendendo ventriculorum actionem & ſpirituum motum impedire.

Compa-

Comparare huic dispositioni vesicę illum affectũ, in quo nimium distenta vrinam excludere nequit, nisi obstructio in ea fieret. Hic meatus cerebri patere, sed spiritus non eodem quo prius, modo moueri videntur. Quocirca vt nominare cerebri hanc affectionem non possimus, dispositionem tamen eiusmodi esse intelligimus, in qua spiritus propter flatũ absq; occlusione meatuum cerebri, quos ventriculos vocamus, moueri pro natura et cõsuetudine sua nequeat. Verùm de hac re plura dixi, quàm decreueram. Hoc tantum exemplo τῆς καταλήψεως ostendere volui, nunquam symptomatis nos plenam habere cognitionem, quoties verã proximamq; eius causam perspectam non tenemus. Erastus. Parte quart. Disputat. aduersus Paracelsum.

OBSERVATIO CVI.

Catochi vera causa experimento per Anatomen deprehensa.

IN Anatomia eorum, qui Catoche perijssent, maiores venas, quæ rectà decurrunt, à posteriore capite ad sinciput plenas concocto crassoq; sanguine vidimus, & posterius cerebrum serosa materia occupatum. Atq; reuera in hoc malo posteriora magis affici veteres medici putauerunt. Galenus meminit cuiusdam condiscipuli in Prorhet. qui ex hoc sed leui malo, ut scribit, euasit. Nam in omni genere morbi hic grauior, ille leuior est. Iacotius commẽt. ad aphor. 7. lib. 2. Coac. Hipp.

Secretarius Vasco in febris declinatione, & alui profluuio, vrinis benè coctis, certã valetudinis spẽ præbentibus, catalepsi deprehensus vno die obijt, anno 1552. Augusto mense. Aperto cadauere pulmones & hepar corrupta inuenta sunt, serum quasi rufum cerebro posteriore contentum, & sanguis

concretis in maiore vena, q̄ mediū caput perreptat. Scholiographi. ad caput nonum libri primi Hollis de morb. intern.

OBSERVATIO CVII.

Prodigiosus ex vermibus natus Catochus.

CVM Cydone essemus in Cornelia domo, puella quæ octauum nondum compleuerat annum, in febri ardentissima somno primū, deinde intentis oculis, catocho correpta est, diebus 7 continuis nihil hauriēdo, preter ius pulli in quo portulaca decocta fuerat: iacuit pallida, muta, sine sensu & motu, grauiter respirās, in ea suprema filiæ desperatione, mater ex melle glandē in aluū subdidit, quà sine sordibus 42. vermes in globi modū extulit, & statim ad vitā rediit, ex iis vētris animalib. caliginosi vapores cerebri sensus omnes cōprehenderunt. Si ægri itaq; corpus sanguine, inquit Aetius, abundauerit, venā in ancone superiorē soluito, & demito quantū necesse est. In cæteris clysterib. vehemētiorib. aluus sollicitanda est. Prodest furfuris succus addito aphronitro & melle, vel polypodii radice decocta. Nos verò in eo somni marcore hierā diacolocynthidis alteram hierā imponi iubemus, in exēplo haud dissimili, vbi materia crassior densiorq; bilem superauerat: iuuenē Petrum Guilielmū ciuē Venetū in somnum inexpugnabilē corripuerat, in illa suprema medicorum desperatione, vnicū remediū tentandum duximus, catapotia, quæ aurea à colore vocamus, supra ℥. p. liquefacta, quoquo modo potuim⁹, per fauces demisimus: paulò ante & clysteres quosdā in aluū infusos profuisse scimus, quib. fœdissimā proluuiē extraxere, his ad vitam æger reuocari cœpit.

Alex. Benedictus. lib. 1. cap. 26. de curandis morb.

OBSER-

OBSERVATIO. CIIX.

Gelatus quidam in comitialem incidit morbum.

HIeronymus Bentius, cum è Diui Laurentij æde, vbi declamantis ad populum concionem audierat, domum se recepisset: & reserato ostio ad cubiculum vsque, in quo vxor ex partu languens iacebat, ascendisset, immotus ibidem & inconniuis oculis stetit, Quem cum vxor diutius intuita rogasset tandem quid ageret: & ille nihilosecius expergisceretur, accersitis famulis, in eodem quo illa iacebat cubili coniugem locari iubet. Qui vbi tandem sensum recepit, nihil eorum quæ ipse interim egerat, recordabatur. Quare conuocatis medicis, quibus & ipse interfui, plurimo sermone quæsitum est, an ille toto eo tempore obdormierit, vt accidit multis: qui ea persæpè dormientes faciunt, quæ munia solùm videntur esse vigilantium: an alio quopiam morbo laborauerit. Ac tãdem conuenimus illum eo tempore non dormisse, sed rigidum potius, vel attonitum, vel gelatum fuisse. Quam quidem sententiam etiam subsequens malum manifestissimè comprobauit, cùm paulò post in comitialem inciderit morbum: quo nullis prorsus conferentibus auxilijs, multos iam annos miserabiliter cadit. Beniuenius. capite quadragesimo sexto, de abditis.

Catochus affectus erat, quo Hieronymus Bentius initiò detentus fuit. Cùm autem huius frigidus ac crassus pituitosus humor causa fuerit, facilè in comitialem morbum transitum fecit.

Dodoneus in Annotationibus ad idem caput.

OBSER-

OBSERVATIO CIX.

Catocho seu Catalepsi ex pletora detentus copiosa narium hæmorrhagia liberatus est.

QVandoque ob sanguinis multitudinem confertim caput occupantis & ipsum superimplentis fit hæc affectio: quemadmodũ vidimus in adolescente quodam multo sanguine referto. Qui cum triduum exegisset, neque claudens palpebras neq; ad vehementes vociferationes transmouens oculos, neque respondens, quarta die sanguinis eruptione larga per nares facta ab omnibus molestijs confestim liberatus est. Aetius Tetrabibl. 2. Serm. 2. cap. 4.

OBSERVATIO CX.

Gelatus medicamentorum vsu conualuit.

POst graues diuturnosq; labores, quibus per ingentia frigora turbido & pluuio cœlo, per flagrantissimos æstus diu noctuque perequitans sese fatigarat Antonius Collensis, in difficiliorem tandem incidit ægritudinem: qua statim vt corripiebatur (quod sæpè homini contingebat) amissa illico memoria sensuque, eodem quo erat, dum ab ea inuaderetur, habitu perseuerabat, patientibus etiam & inconniuis oculis: si enim inter ambulandum cõtingebat hoc illi malum, ambulabat: si inter quiescẽdum, quiescebat: sin verò inter aliud quóduis agendum, tantisper ipsum agebat, nihil interim audiẽs, nihil loquens, nihil cognoscẽs, donec cedente morbo ad se regrederetur, & tunc etiam nihil eorũ, quæ egisset, reminiscebatur. Ex medicis autem, qui hominem viderint, alijs virtutẽ, quæ discernit & vnit coniungitque, læsam esse iudicantibus, eiusq; noxiam ceteris ventriculis iunctum iri volentibus, adeò vt

memo

memoria ex hoc & communis sensus intrinsecus paterentur: alijs aliter; & quidem argutius & morbum & causam explorare conantibus: nos hominem gelatum dicebamus: cum huius morbi notæ, quæ per se satis eruditioribus eas vestigare volentibus manifestæ sunt, eiusmodi detegerent ægritudinem. Fit autem id malum ex nigriore bile postremum cerebri ventrem impetente, quę statim memoriam tollens, sua etiam siccitate cęteros ventres cōtrahit: quibus clausis tollitur pariter sensus & motus, & quoniam frigidior est, hominem gelat. Quibus verò medicamentis ad hunc morbum profligādum vsi simus, propterea, quod eius cura notissima sit, intexere superfluum iudicauimus. Beniuenius de abditis cap. 102.

OBSERVATIO CXI.

Catocho cum febri correptorum & curatorum historiæ.

CAtochus quandoq; absque febri inuadit: subinde eidem superuenit, & quidem intermittenti: vt nobis quandoque obseruare cōtigit. Inuadit autem paroxysmi tempore & cum ipso desinit, si præposterè nihil fiat. Si etenim tempore paroxysmi pleraque temerè tententur, non raro in ipsa accessione æger deficit. Expectanda est febris remissio, & eousque dum vires nonnihil fuerint reparatæ, prius tamen, quam altera subsequatur accessio, malo occurrendum. Si enim secundò superuenerit, perniciem adfert. Neminem certè liberatum nouimus, cui secundò catochus superuenit. Non potis siquidem natura videtur, tam graue malum bis sustinere. Adhibent nonnulli mox Catocho cum febri correptis quædam remedia qualia apoplecticis subinde etiā temerè infundūtur: & adhibentur: quæ & Catochis

correptis nocent ac perniciosa sunt. Magis ferendi videntur, qui in ipsa accessione vel sanguinem ducunt, vel enemata inijciũt, tametsi & hoc modo pauci seruati. Tutissimũ nobis visum, febris remissionẽ & ἀπυρεξίαν expectare: in ipsa verò accessione præter diuersiones veluti crurum frictiones nihil adhibere. Ita certè referre possumus nonnullos nostra opera sanitati restitutos.

Generosus quidam vir, posteaquã febri intermitẽte aliquot diebus laborasset, & iam ab ea liber videretur, subitò in febrẽ iterum relapsus atq; vnà in veluti stuporem: membra nulla mouit: videbatur oculis apertis omnes intueri præsentes, interim vel digitis, vel re quauis alia propè admota, ne nictabant quidem palpebræ. Febris accessio satis vehemens fuit, horarum plus minus 12 interea solis diuertentibus frictionibus vsi, donec manifestam febris declinationem consecuti, sub cuius finem spõte somno superueniẽte, quietem permisimus. Cum autem à febri liber esset, & vires vtcunq; reparatæ, sanguinem pro viriũ robore detraximus, idoneaq; victus ratione instituta, alteram accessionem expectauimus, quæ omnino exigua fuit, post hanc purgante medicamento exhibito, generosum hunc virum à febri & Catocho liberauimus.

Similis & mulieri cuidam affectus contigit, quæ & in ipsa accessione correpta, oculis apertis immota perstitit: huic sanguinem non detraximus, sed in die intermissionis purgans exhibuimus medicamẽtum quod certis de causis vtilius videbatur. Atque hoc modo, hęc quoque seruata, sanitatiq; restituta, libera à tam graui malo euasit. Potuit hæc referre nonnulla eorum quæ contigissent, circa illam, quo tempore Catocho detinebatur: sed generosus vir, de quo scripsimus, minimè. Mansit huic & à morbo

nonnihil læſa aliquanto tempore memoria. Profuit nonnullis in ipſa acceſſione oxyrhodinon, ex aqua & aceto roſaceis fronti admotum: ſed quando poſt febris paroxyſmum nihil præterea adhiberetur, recurrẽs cum febri Catochus eos ſuſtulit. Dodoneus Obſeruat. Medicinal. cap. 4.

Atque huiuſcemodi affectum *κάτοχον* à veteribus, ac ſubinde *κατοχὴν* dici, ex Pauli Aeginetæ cap. 10. lib. 3. manifeſtum eſt: Catochum ſiquidem, ait, eſſe, quando æger ſubitò corripitur, & in illa permanet figura, quia correptus eſt, clauſis oculis, vel reſpiciens, atque ſic affectos *κατοχομένους* appellat: quales, de quibus iam ſcripſimus, qui in ea, qua correpti, figura permanſere, donec acceſſionis finis eſſet. Dicitur verò & idem affectus *κατάληψις* ſiue Detentio: & *κῶμα ἄγρυπνον*, id eſt, vigilans ſopor. Sunt tamen qui *κάτοχον* à vigilante ſopore differre velint, & cũ profundo ſoporem cõuenire. ſed his contradicit Galenus lib. 4. de locis affect. vbi per ſoporem claudi palpebras, in Catocho verò ſiue Catalepſi apertas manere ſcribit. Cauſa morbi pituitoſus humor cum bilioſo temperatus: vt ait Paulus, Aegineta: Aetius etiã ab humore melancholico, Atque hanc ob cauſam non ardentibus febribus, ſed (qui comes febrium) tertianis haud exquiſitis ſuperuenit. quæ non ex ſolabile, ſed pituitoſo humore permixta originem accipiunt. Quod & ſanguis generoſi viri oſtendit, cui multa adeò pituita permixta, vt concreta per vniuerſam aquam (ex manu ſiquidem ſanguis miſſus) plurima ferreretur, manibusque eximi potuerit, ac impoſitis virgulis copioſa, quando auferebantur, adhæreſceret: vnde & ex pituita permixta, hunc morbum natum colligi potuit. Idem in Annotat. ad idem cap.

OBSERVATIO CXII.

Catochus absque febri.

SVpervenit autem Catochus non solũ febricitantibus, sed & nullo alio præcedente morbo hominem quandoq; occupat, vt in superioribus scripsimus, & Aetius quoque Tetrabib. 2. lib. 2. cap. 4. testatur. Sic vtique contigit cuidam matronæ natæ annos (plus minus) 45, quæ posteaquã cum aliquot amicis cœnasset ac hilaris fuisset: subitò Catocho occupata est. Videbatur omnes intueri, interim neminem agnoscebat: neque interpellata cuiquã respondit: corporis nullam partem mouebat: sed quo modo correpta, ita permanebat, donec ab affectu libera fieret. Erat autem hæc obesa, multis repleta humoribus: pulsus magnus, fortis & æqualis. Detraximus huic sanguinis ex dextri pedis vena, magno digito vicina, abundè multum. Verùm cum nec sic morbus mitior fieret, enęma satis acre inijci curauimus, quo cum irritata aluus ad excretionem impelleretur, mox sensuum suorum compos facta est, & aluum exonerauit, nihil eorum, quæ ipsi facta essēt, sciens. Admirabatur ad alui excretionem se bis terue extimulari, sed multo amplius, cum cerneret pedem fasciola obuinctum. Nam sanguinis missionē nunquam admiserat antea, vtpote quę non solùm ab omnibus medicamentis sed & auxilijs & Medicorum cõsilijs abhorreret. Atq; hinc, cum remedia nulla deinceps admitteret, tribus post mensibus, cũ capitis grauitate & assidua in somnum delatione, tandem & accedente febri lenta, in grauem soporē incidit, à quo cum nec sanguinis missione etiam repetita, nec enæmatis, nec etiã topicis remedijs excitari potuerit, in viuis esse desijt. Idem eodē libel. c. 5.

Catochum quoque hunc affectum initiò fuisse, ex ijs

ex ijs quæ superius scripsimus, satis est manifestum. Sanguinem verò ex pede detraximus, sexus ratione habentes. Nam subinde sanguinis è brachio detractio incommodè fit, præsertim ijs, quæ facilè ab vtero afficiuntur. Iam vteri strangulatione correptæ, quandoque Catocho occupatę videntur, vt Paulus Aegineta testatur: & in definitionibus medicis Galeno ascriptis reperitur: vbi tria Catochi genera referuntur, quorum secundo vigilanti dicto, ex vtero præfocatio affinis. Sanguis autem huius admodū crassus fuit, aquæ adhuc calentis mox fundum petijt, atque illic simul concrescens, in magnam molē coaluit. Cum autem remedia nulla ęgra admitteret, quibus vel reliquum humorum expurgari, vel cerebro ac capiti consuli potuisset, morbus in Lethargū commutatus. Idem in Annotat. od prædictū caput.

OBSERVATIO CXIII.

Catochus in sene curatus.

SImilem superiori affectum in sene quadam virgine monali me quoque obseruare quandoq; memini. Aetatis hæc numerabat annos (plus minus) 70. habitu corporis extenuato ac macro, rigere ac obstupescere tota videbatur: oculis in omnes intētis non mouebatur, non loquebatur, non respondebat. Huic nec sanguinis missionem nec enæmata adhibere ex re fuit. Exhibuimus autem aquam è viuo stillatitiam, sæpius repetita destillatione purissimam, qua assumpta mox ad se, vniuerso rigore soluto, redijt. Nec alio remedio deïceps opus habuit, quam quo vires & calor naturalis refici poterant. Idem Dodoneus. cap. 5. citati libel. In tam senili & extenuato corpore, etiam tenui victus rationi, ex ꝓfesso monastico, assuefacto, multos humores collectos fuisse non fuit verisimile: proinde non erat,

quod metueremus, extenuatis & fusis humoribus, affectum ex vsu huius vini extensum iri: Quod, vbi humorum copia subest, contingit. Idem author. in Annotat. ad cap. prædict.

OBSERVATIO CXIV.

Catalepsis cum febri in iuuenibus curata.

MArtiano mercatori duo filij ægrotabant, quorũ natu maior annos natus (ni fallor) octo, post delirium, sensum & vocem amisit, aderatque febris & vrina aquosa & vires imbecilles, minor natu eo tẽ debat, sed nondum tanta morbi magnitudine correptus erat: nam natu maior iam decem dies in amentia degerat. Intellexi abscessum esse in capite ex genere catalepsis, cum detinentur sensus atq; motus, proximo affectu sideratorum. Verum vtrunque sanaui: facilè quidem, vt par erat, natu minorem, difficulter autem maiorem. Summa curationis, quandoquidem aliter parum proficere poteram in cucurbitularum, sine sanguinis detractione assiduo vsu fuit, & ciborum abstinentia ac somno: cum alij pessimo argumento & nutrirent abundè & vigilias imperarent, Galenum & Auicennam, de grauis soporis cura, perperam interpretantes. Cardanus. Curat. admirand. 23.

OBSERVATIO CXV.

Ex morbo amißa atque iterum recuperata memoria.

EX præterito morbo conualescens Antonius quidam Senensis, quæcunque memoria fixa tenuerat, ita prorsus oblitus est, vt ne rerum quidem nomina reminisceretur. Dumque Florentię esset, Senis se esse putabat: sed ne amicos quidem ab inimicis discernebat: quos etiam immutatis nominibus vocitabat

citabat. Quare eo velut prorsus amenti, atque delirio naturæ dimisso, cum 20. iam die hoc malo āgeretur, cœpit venter fluere, variaq; & diuersa strigmenta, sanguinē, bilē viridē, muciosasq; deiectiones deponere. Quo factum vt mens simul & memoria redirent, licet nihil eorū quæ ipse interim gesserat, recordaretur. Beniuenius. cap. 47. de abditis.

OBSERVATIO CXVI.

Post acutæ febris solutionem eruditus quidam theologus memoria & omni literarum cognitione subitò excidit, quibus tamen intra quadrimestre debita curatione adhibita restitutus est.

VIdimus religiosum quendam Franciscanum, qui acuta febre laborauerat, & soluto morbo ipse sine memoria ferè subitò factus est, ita vt cùm ipse aliàs peritus esset theologus, nec literas agnosceret, neque nomina rerum quæ sibi assiduè in vsu erant, memoria teneret, quatuor autem integris mēsibus sic affectus primas literas addiscebat, adhibitis tamen remedijs, mira quadā celeritate prædicto elapso tēpore in pristinā suam eruditionem fuit reductus. Christ à Vega. Cap. 10. lib. 3. de arte medendi.

OBSERVATIO CXVII.

Ex siccitate propter intensa studia & labores contracta, memoria amissa.

NOui quendā qui ob laborē in studijs atq; vigilias, memoriā penè amiserat, læsa etiam ratione. Itē agricolā, q ob labores, quos vites colendo subierat, ac tenuē victum eodē modo affectus est, atq; ij certum est, q exiccantibus calorificisq; lædebantur, madefacientia verò, q̄ calefaciendi quoq; vim

haberent haud mediocri ipsis erant præsidio. Galenus lib.3.de loc.affect.

OBSERVATIO CXVIII.

Senectutis vitio memoria destituti.

FRanciscum Barbarum, Hermolai amicum, Græcas literas, quarum prius erat doctissimus in extrema senecta oblitum accepimus: quanquam is & dijudicandi & commentandi facultate pollebat. Bassianus Landus lib.1.de humana historia. Idem apud Philippum Insubrium ducem verba facturus, in media propè oratione excidit. Rauisius Tex.in Off.

Georgius Trapezuntius in extrema senectute oblitus est literarum. Idem author eodem loco.

OBSERVATIO CXIX.

Memoria ex peste amißa.

NOnnullos etiam cum primum ex morbo assurrexissent, eo ipso momento rerum peræque omnium tanta cœpit obliuio, vt & se ipsos, & necessarios ignorauerint. Thucydides lib. 2. Historiarum.

Atq; etiam quosdam cœpere obliuia rerum
Cunctarum, neq; se possent cognoscere vt ipsi. Lucretius in calce lib.6.

OBSERVATIO CXX.

Veneno hausto memoria deperdita.

BAmba Rex Gothorum haustu veneni ab Heringio successore dati, memoriam amisit. Rauisius in Officina.

OBSERVATIO CXXI.

Terrore et metu repentino quidam memoria priuati.

Deme-

DEmetrius turbine repentino expauescentes atq; percussos quosdam sic ait, vt etiam obliuione prægestorum afficiantur. Sic denique Artemidorũ Grammaticum Appollonius memorat ingentem gressu, crocodilum in arena iacentem expauisse, atque eius motu percussa mente, credidisse sibi sinistrum crus atque manum à serpente comestam, & literarum memoria caruisse obliuione professum. Cœl. Aurelianus cap. 5. lib. 1. Tard. Passionum.

OBSERVATIO CXXII.

Ex lethali vulnere accepto subsecuta memoriæ amißio.

INtegra fide auditoribus narrantem audiuimus Guilelmum Rondeletium medicum Monspeliensem de studioso iuuene, qui illic noctu oberrans in sicarios casu incidit, & vulnere lethali accepto punctim alterutro oculorum quoque cæsus est. Multis itaque vt par est morbis conflictatus, vbi diligenti sollicitaque medicorum industria ad sanitatem reuersus esset, qui ante in artibus, scientijs, imò medicina ipsa non vulgares fecerat progressus, tanta obliuione correptus est, vt omnia quæ ante norat, didiceratque, memoria exciderent, & tãquam letheo amne exhausto, omnia mentem effugerent, vsque adeò vt balbutientium instar infantium Lutetiam regredi, & prima pueris tradi solita elemẽta, denuò discere coactus fuerit. Hoc vti rarum, ita verè admirationem parit, nec tamen ob materiæ similitudinem reticendum fuit. Thom. Iordanus. ca. 2. Tract. 2. de peste phænom.

OBSERVATIO CXXIII.

Lapidis ictu, casu ab alto, & morbis, memoria destitutorum exempla.

MEmoria nihil æquè fragile est in homine, morborũ & casus iniurias atq; etiã metus sentiẽs, alias particulatim, aliàs vniuersa. Ictus lapide oblitus est literas tantũ: Ex præalto tecto lapsus, matris & affiniũ, propinquorumq; cepit obliuionẽ. Alius ægrotus, seruorum etiã: sui verò nominis Messala Coruinus orator. Itaq; sæpè deficere tentat, ac meditatur, vel quieto corpore & valido. Somno quoque serpẽte cõputat, vt inanis mens quærat, vbi sit loci. Plin. cap. 24. lib. 7. Nat. Hist.

Athenis vir quidam eruditissimus, cum ictum lapidis capite excepisset, cætera omnia tenacissima memoria retinens, literarum tantummodo, quibus præcipuè inseruierat, oblitus est. Dirum, malignũque vulnus in animo percussi, quasi de industria scrutatis sensibus in eum potissimum locum, quo maximè lætabatur, acerbitate nocendi erupit, singularem doctrinam hominis pleno inuidiæ funere efferendo. Cui si talibus studijs perfrui fas non erat, vtilius aliquanto fuit ad illa aditum non impetrasse, quam iam percepta eorum dulcedine caruisse. Valerius Maximus. lib. 1. cap. 6.

OBSERVATIO CXXIV.

Ex ictu capiti illato, subsecuta oculorum, aurium, narium & oris cruentatio, quam tantus sensuum mentisq; stupor excepit, vt etiam adhibitorum remediorum, quorum opera intra trimestre æger restitutus est, & ante actorum omnium prorsus immemor fuerit.

QVendam vidi ictu adeò vehementi ac valido cõcidisse, vt sanguis ex oculis, auribus, naribus & ex ore manaret: hinc tantus mentis sensuumque stupor inuasit, vt calua pertusa ac deinde obducta fuerit, om-

rit, omneq; remedij genus sine sensu inductum, sitque is tertio mẽse restitutus, immemor omniũ quæ obtigerant. An autem ex contusione, an ex humorũ frigidorum copia ortus sit affectus soporosus, facilè tum propria signa explicant, tum quæ morbũ antecesserunt. Fernelius. cap. 2. lib. 5. Patholog.

OBSERVATIO CXXV.

Memoria ex ignota causa amißa & restituta.

NOuimus quendam in Francia adultiorem, qui præter vulgarem & vernaculam linguam etiam latinam sanus sonaret, cum magna eruditione caneret fistula, ac quendam agens pancratiasten, vibraret hastam, concurreret lanceis, ac demum obliuiario morbo occupatus, vbi medici auxilio curatus redijsset ad sese, prædictorum omnium posuit notitiam, nec secus quasi letheum totum hausisset fontem. Nam quòd prius ritè nouerat, iam ne communi quidemnomine compellare sciuit, nec aliter ac puer elementarius, ad ludum literariũ discẽdi gratia transmissus est. Tertius Damianus Viscenacus cap. 13. Theoricæ medicinæ.

OBSERVATIO CXXVI.

Memoria deplorata vt instauranda.

QVòd si res propemodum deplorata sit atq; ad extremam obliuionem quis deuenerit, vt in lethargo, foris nucha & ceruices inũgi debẽt oleo castorei, nigellæ, euforbij, costi, erucæ: intus verò momentum exhibeatur confectionis Anacardinæ, aut ipsa lingua defricetur: dissoluit. n. extremè frigidam humidamq; ac viscosam pituitam: sic vt apoplexia perculsis loquelam restituat, linguamq; hærentem refulciat, quod ipsum & oximelle, scillitica perfici

potest, ac vino ardente, in quo grana aliquot erucæ macerata sunt, ad hæc enim tanquam ad sacram anchoram perfugimus in deploratissimis morbis, in mitioribus verò alia iam memorata adhiberi possunt, vt serapion de stœchade, dianthos dulcis, aurea Alexandrina, diacastorium, pliris cum musco, theriaca & mitridaticum. Experimento autē ac quotidiano vsu comprobatū est Agallochum, quod vulgo lignum aloes vocatur vel suffitum vel naribus admotum mirifica esse vi in corroborando cerebro ac sensibus excitandis, adeo vt si in puluerem redigatur admixtis aliquot garyophyllis, atque osse de corde cerui, eaque oleo nigellæ commisceantur, eas vires conferre cerebro, vt si galli gallinaceivertex eo oblinatur, cantillare ac crocire non desinat. Leu. Lemnius. cap. 4. lib. 2. de Complex.

OBSERVATIO CXXVII.

Apoplexia mortuus, cui interiores oculi venæ per contusionem diruptæ, è quibus sanguinis cochlearia duo in cerebri basin defluentia & concreta arterias retiformes & choroidem plexum obstruxerunt.

IPse sæpè ac multum de epilepsiæ, quemadmodū sanè & de Apoplexiæ causis dubitaui. Cum enim aliquando vidissem virum viribus integrum, sinistri oculi ictu vehementiore, repentè attonitum corruisse, moxque sensu ac motu priuari, cum spiritu difficili ac stertore, & cum alijs fortis apoplexię indicijs, eumque nec venæ sectione, nec alia potuisse ratione seruari, qn horis duodecim interiret, mortis causam inuestigatione dignam putaui. Discisso apertoque capite neque ossis neq; menyngum neq; substantiæ cerebri quicquam confractum diuulsumúe

sed

ſed duntaxat interiores oculi venas contuſionis vi diruptas animaduertimus, è quibus ſanguis cochlearium duorum menſura, in cerebri baſin procubuerat, qui concretus arterias eas obſtringebat, quæ retiformem contextum conficiunt, & quæ illinc in cerebri ventriculos propagatæ, choroidem alterũ conſtituunt. Cerebri autem ventriculi prorſus illæſi inanesq; cernebãtur. Fernelius lib. 2. c. 15. de abditis.

OBSERVATIO CXXIIX.

Alius apoplexia mortuus, in quo craſſus & viſcoſus humor ad eundem retiformem contextum inuentus eſt.

ALterum, qui citra cauſam externam apoplexia extinctus eſſet, diſſecare viſum eſt, in quo humor craſſus & viſcoſus ſimiliter ad contextum retiformem inuentus eſt, cerebri ventriculis nec oppletis nec obſtructis. Hinc ego rationatus, cõſentaneum putaui, ijs arterijs vel obſtructis vel compreſſis apoplexiam gigni, quod tum cerebrum nihil ſpiritus è corde per ſubiectas arterias recipiat, ſitque neceſſe illius motum ſenſumque perire. Quidam hæc opinor animaduertens, rectè dixit fieri apoplexiam interceptis vijs, quæ ſunt cerebro cordique communes. Idem eodem loco.

OBSERVATIO CXXIX.

Apoplexiæ potior cauſa humor melancholicus, qui & difficillimas apoplexias creat.

DIco nullam apoplexiam fieri ex pituita: proximum huic, omnem apoplexiam ex atra bile fieri. Cum dico nullam aut omnem, intelligo modo medico non geometrico: neque enim negauerim in centum vnam aut alteram ex pituita fieri, non ex

atra bile fieri, quod sic ostendo. Morbi violentissimi fiunt ab inuictis humoribus ac pessimis: sed atra bilis pessima est, & apoplexia morbus violentissimus, conuenit ergo atra bilis apoplexiæ, & non pituita. Deinde infantibus plenum est cerebrum pituita, vt nulli alij ætati: & tamen nunquam visus est infans (quāquam etiā comitialibus morbis tot ex his sint obnoxij) qui correptus sit apoplexia. Præterea si apoplexia è pituita præcipuè fieret, & hi maxime senes corriperentur apoplexia, qui pituita abundarēt in cerebro, atq; ita soliti grauedinib. & raucedinib. laborare: sic & aquæ potores, & non vini. somnolēti & non vigiles: at nihil minus horū. Accidit enim hic morbus violentis, sollicitis, vigilibus, capite carnoso, sed non pituita redundāte ex naribus, nec ex palato. Quod si omnino fieri velis à pituita adeò repente ventriculos: cur non antequā in hunc morbum incidunt, grauedinem sentiunt? neq; enim tanta fieri repletio potest confestim, sed multo indiget tempore: at hoc visum est, quin potius ante & per multos dies sentiunt acutos dolores capitis, teste Paulo. Signa quoque alia à Paulo ibidem descripta, id non attestantur, venarum sphagitidarum id est soporariarum toruli eleuantur: oculis tenebræ modo, modo splendores obuersantur, vrina æruginosa & atra: quid hæc rogo cum pituita? si non vltima primis miscere volumus. Rursus si pauca materia collecta est, cur dolores magni? si tota, cur non colliquescitur? est enim quasi principium in medicina & philosophia, humidum à calido colliquescere. Rursus si pituita est causa apoplexiæ, cur iubent mitti sanguinem? cum nec ratione loci, cum sit extra venas: nec originis, cum orta sit in cerebro, & non illuc deducta per venas & arterias, nec qualitatis, cum sit valdè frigida, conueniat? Cū

etiam

etiam pituita descendit per nares & palatum, deberent alleuiari, sicut in comitiali. At tantum abest vt alleuientur, vt signum sit lethalissimum, materia illac descendens, neque enim talis pituita est, materia morbi, sed humidum ipsius cerebri, quod colliquatur ex atrocitate morbi: sicut etiam in morientibus ex acutissimis & siccissimis febribus, in quibus sentitur reemon: quod non tam est causa mortis, imò leuis causa, quam certissimum signum: quia significat colliquationem substantiæ cerebri, & ideo nullus horum prorsus audit, aut videt. At illi qui patiuntur reemonem ex destillatione pituitæ, licet propter illius multitudinem moriantur, vident tamen, audiunt, ac ratione pollent. Modò intellige quantum referat hoc scire, si quis paratus sit ad apoplexiam: vel quia maiorum aliquis ex hoc morbo interierit, vel quia in ea regione plures ex eo morbo moriantur: vel quia eo tempore cõsulent isti inclyti medici, secuti suum Galenum, vt vtantur carne, ouis, vino, parum indulgeant somno, abstineant ab aqua, & piscibus: tamen ex illis generatur hic morbus, cum his tribus impossibile est decidere in eum, nisi præoccupauerit. Cardanus. Comment. ad aphoris. 55. lib. 6. Hipp.

OBSERVATIO CXXX.

Ex materia pituitosa frigida cum obliuione, capitis grauitate & dolore præcedentibus mortuus apoplecticus.

DIcã pro exemplo quemadmodum in viro quodam, qui quadragesimumquartũ agebat annũ, euenisse vidi. Erat hic calidi capitis natura, ac potius sicci, multis vitæ incommodis actus, cum ventis & pluuijs, tum nocturno aeri se diu

temerè expoſuit, ſic negotijs exigentibus: tandem obliuioſus eorum eſſe cœpit, quę ſubinde faciebat: at præteritorum tamen recordabatur ſatis: ſed neq; prorſus mente conſtabat, cum loca in quibus mora batur non bene dignoſceret. Tandem diutino capi tis dolore vexari cœpit, flatuum ſcilicet ratione, at- que ita medicum poſt menſes ferè ſex accerſiuit. Quo ad ſomnum attinet, aliquando admodum ꝓ- cliuis erat: purgatus verò quieuit dolor & ſenſus. I- taque cum iam melius habere videretur ſibi, cura- tio tandem in victus ratione permiſſa eſt. Circa Fe- bruarium menſem adhuc obliuioſus & tardus per- ſiſtens, rurſus doloribus afflictus eſt: & tādem atto- nitus effectus, obijt citiſſimè. Huic ergo obliuionis ſymptomata, multùm humorum frigidi aceruatum arguebat, ſimiliter & capitis grauitas & dolor. Præ- terea ſenſus obtuſi hoc monſtrabant imminere ma lum. Alia ſigna ab Hipp. poſita, à quo Paulus, & ab eo Auicenna. Similiter etiam & tremores pręcedēt, & ſomni longi & grauiores. Hi enim cauſam frigi- dam & humidam eſſe mõſtrant, præſertim in ſene, qua ætate, cum ſe habent ſecundum naturam, po- tius ſicci ſunt & inſomnes: ſic & diuturnæ vertigi- nes monſtrant. Leonard. Iacchinus. cap. 9. Com- ment. in lib. 9. Raſis.

OBSERVATIO CXXXI.

Sanguinem in Catalepticis & Apople- cticis concreſcere.

CONſtat refrigerato cohibitoque ſpiritu ſangui- nem non ſolum frigeſcere, ſed cõcreſcere, quod in catalepticis & apoplecticis alijsq; id genus diſſectis obſeruatum. Hollerius Com- ment. ad aphoriſm. 1. libri 1. coact. Hippoc.

OBSER.

OBSERVATIO CXXXII.

Apoplexiæ causa, nonnunquam magnæ & perspicuæ sed glutinosæ, aquæ copia.

DIssecui non semel, qui ob fortem apoplexiam obierant, in quorum cerebro magnam aquę cõpiam reperi, perspicuam quidem, sed glutinosam. Columbus lib. 15. Anatom.

OBSERVATIO CXXXIII.

Vulgi de Apoplexiæ caussis sententia,

ANterius ac posterius cerebellum plurimum afficitur, sicuti & in comitiali morbo: frequenter subita sanguinis in cerebrum inuasione, per venas iugulares ac sphagitides, quæ statim obstruuntur, apoplecticos vulgus corruere arbitratur, è capite sanguinis gutta in vitalia delapsa: in ventriculos enim cerebri eadem oppilatio lethifera effertur, à qua nerui sensiles ac motiui nullo spiritu intermeante iniuriam sentiunt: vnde respiratio difficilis, interdum spuma, quæ periculosior est, ac hominis veluti strangulati sonus intercisus. Deterior omnium est morbus, si non respirat æger, sine spuma & sono, mens & corpus stupet. Si omnia quoq; membra resoluuntur rapi celeriter solent apoplectici: si quædam resoluuntur, diutius quidem viuunt Alex. Benedictus lib. 1 cap 34. de curand. morbis.

OBSERVATIO CXXXIV.

Ictu bombardæ exaudito puer apoplexia mortuus.

INfans Benepesantis, ab ictu bombardę exaudito, totus contremuit, & turbatus fuit: sequenti nocte lac non suxit, flebat & irrequietus permansit: sequẽti die à prandio, apoplexia correptus fuit. Nam vni-

uersum eius corpusculum tremebat, labia torquebantur, & oculi ita eleuabantur, vt forâs exire viderentur. Cæterùm pulsus huic frequens, celer ac languidus erat, præcipuè dextri lateris. Nā vniuersum sinistrum latus illico paralysi correptum fuit, & arteriæ suis motibus destitutæ. Porrò à præsagio facto, quod puer hic intra paucas horas moriturus esset, post rutam ad eius nares admotam & oleum vulpinum nuchæ adplicitum, & sanguinem per tibiarum scarificationē extractum, & cauterium propè nuchā applicitum, tertia hora noctis obijt. Non est mirari, si ab ictu bombardæ morbus dictus, ex quo mors subsecuta fuit, ortū traxerit, cū perterrita natura spiritus animales ad cerebrum tanquam ad arcem defendendam retraxit, cum quibus sanguinem plurimum secum quoq; duxit, ad quem meatuū coarctatio secuta est, & consequēter apoplexia, & paralysis, morbi pernitiosi sunt orti, consequēter hic est adducere ea quæ à Galeno lib. de theriaca ad Pisonē traduntur. Mulier vtero gerens, solo tonitruo exaudito, & horribili quodam spectaculo viso, infantē abortiuit. Lusitanus. Curat. 22. Cent. 3.

OBSERVATIO CXXXV.

Lunæ radijs expositi sub somnum siderationem incurrunt.

Vidimus quosdam, dum in Creta essemus, qui nōctæ lunæ radijs expositi dormiēre, manè sideratis membris debilitati ex somno resurrexere. Tanta est in familiarissimo sidere violentia, siccitatis vapore seriò ardente: arbores etiam siderationem patiūtur simili vitæ in vtroq; molestia. Alex. Benedictus lib. 1. cap. 33. de curand. morb.

Si quis diu sub luna somno se dederit, ægrè excitatur, & proximus fit insano, pondere pressus humoris

moris, qui in omne eius corpus diffusus atque dispersus est proprietate lunari, quæ vt corpus infundat, omnes eius aperit & laxat meatus. Hinc est quod Diana, quæ luna est, ἄρτεμις dicitur, quasi ἀερότεμις, hoc est aerem secans. Macrobius Saturnal. lib. 7. cap. 16.

OBSERVATIO CXXXVI.
Fulmine attoniti, & restituti.

ATtonitos fulmine patrem & filium vidimus, quorum corpus & mens stupore quodam tenebantur, adeò vt dissolutione neruorum, quam Græci ἀποπληξίαν vocant, affici eos crederem. Cumque ad septimum vsque diem ferè absque cibo & potu, quin etiam muti & sine sensu vitam miseram traherent, ex vena demum, quam Medici nigram vocant, sanguis emittitur, aluus ducitur, corpus plurimis frictionibus distringitur, ac tenuissimis interim cibis vtcunque alitur, donec paulatim refecti, ad pristinam sanitatem reuersi sunt. Beniuenius, cap. 13. de abditis.

OBSERVATIO CXXXVII.
Discrepantium apoplexiæ causarum, distinctio notabilis.

DE causa apoplexiæ non eadem omnium est cōsensio. Putant.n. pleriq; ex crassiore frigidioreq; pituita hāc semper gigni, nunq̄ verò à sanguine aut melancholico humore. Hippoc. tamen, cuius sentētiæ experimēta consentiunt, neq; hunc neq; illū humorē absolutè causam statuit, sed omnē crassiorem succū, siue sit pituita siue humor melancholic⁹, siue crassus sanguis, aut mult⁹, aut cōcretus, & grumos⁹.

In libello de flatibus addit flatus intercipientes vasa: aliquando abſceſſum vel tumorem præter naturam: & vinum commouens materiam in cerebrum, vel vinum ipſum replens. Rariſſima cauſa eſt fulmẽ, vnde tamen attoniti & ſiderati veteribus dicti apoplectici, quod fulmen ſidus eſſe crederent. Addit etiam Galenus de diff. morb. ab externo & vehemẽtiſſimo frigore apoplexiæ quippiam ſimile concitari, ita vt ſymptomatis á materiali non diſtet, quanquam eam affectionem catalępſim potius dicerem, in qua partes ſolidæ refrigerantur, humores in venis concreſcunt, & ſpiritus præ ſiccitate immobiles redduntur. Melancholicus ergo humor, cui cum pituita craſſities communis eſt, ſi cerebri ſubſtantiam imbuat, melancholiã morbum, aſſatus, aeris & malignam quandam qualitatem contrahens, maniam concitat. ſin verò cerebri ventres obſtruat, apoplexias & epilepſias inuehit, vt ſcribit Hippocrates ſecundo de morbis: & in aphoriſmis Vere & Autumno in declinante ætate à quadrageſimo ad ſexageſimum (cui atra bilis familiaris eſt, vt ſenioribus pituita) apoplexias fieri docet: Morbus melancholicis (inquit 6. Aphor. 56. 57.) per hæc tempora ſuſpecta ἀποσκήψεις (humorum videlicet tranſpoſitiones, aut decubitus) vel apoplexiam corporis, vel cõuulſionem, vel maniam, vel cæcitatem denunciant. Et ſequente aphoriſmo, non omnem apoplexiam, ſed eam ſolùm, quę (interprete Galeno) ex ſola atra bile ortum habet, in dicta ætate fieri ſubijcit. De ſanguine multo vel craſſiore, & plenitudine in vaſis, dubium non eſt, quoties carotidas & arterias intercipit, quæ contexunt retiformem plexum: qualis apoplexia à frigida ſyncope parum diſtat, & quarto de victus ratione in acutis (nonnulli falſò interpretantur catalepſim) deſcribitur. Calor enim natiuus cũ ſpiri-

ſpiritu in illa plenitudine ſuffocatur, quia difflarĩ non poteſt, vt & in crapula, fitq; τῶν ἀγγείων ἀπόληψις, venarum interceptio. Nam cum ſupra modum oppletæ fuerint, premi virtutem, grauarique eſt neceſſe, vnde extinctionis natiui caloris periculum, & propter multitudinem atque copiam ſuffocatio eĩ ſimilis, qua omnes apoplectici laborant. In quo à ſyncope frigida maximè differt, quod in hac diſſipentur ſpiritus, aut ad cor contrahantur. Hic enim per naturales ductus intrò foras aut contra, ferri nõ poſſunt, vt ante: proindeq; torpent ac refrigerãtur, ſanguisq; coaleſcit & concreſcit, vt in mortuo corpore, non à vehementi frigore aut ſiccitate, vt in catalepticis, ſed ſuffocato calore & intercepto ſpiritu, quo liquidus erat ac fluxilis, vt cum fuſum metallũ ab igne remotum, licet adhuc calens, cogitur. Ob eamque cauſam quamplurimis horum hęc (ait Hippoc. 4. acut.) accedunt, faciei rubor à ſanguinis copia: oculorum immobilitas & veluti quidam functionum torpor, læſo neruorum principio: manuũ porrectiones & ſtridores dentium, propter vitiatam motionem conuulſionemque coniunctam: extimarum partiũ refrigeratio, oppreſſo calore ab humorum copia: denique ſpirituum in venis interceptiones impedito tranſitu. Quod autem Galenus 2. de dog. Plat. & Hipp. negare videtur carotidum & iugularium venarum ſectione vel compreſſione (idem iudicium de obſtructione) apoplexiam fieri, intelligere oportet ſtatim, quod accidere oportebat, ſi iuxta Peripateticos animalis vis à corde per arterias cerebro & corpori influeret. Poſt aliquot enim horas vim animalem exolui & animal mori, non ſolũ ibidem fatetur, ſed & alibi ſæpè. Spiritus enim animalis vitali, ex quo fit, in carotidibus intercepto, externo aere recreatus aliquandiu ad motũ & ſen-

ſum ſatis eſſe poteſt. Vbi verò diſſipari & contabeſcere incipit, alterius (vt corpus alimenti) penuria, veluti carus quidam hominem inuadit, ablato iam omni ſenſu ac motu præter reſpirationem, qua tandem læſa & perturbata apoplexia conſtituitur. Galenus ſimiles ex ſanguine apoplexias intelligere videtur, cum præter pituitam ventriculos cerebri opplentem alteram apoplexiæ cauſam (6 Aphor.42.) ſcribit eſſe φλεγμονώδη διάϑεσιν in ipſo cerebro conſiſtentem Iacotius. Comment.1.ad aphoriſm.3. lib. 7. Sect. 2. Coac.Hippocr.

OBSERVATIO CXXXIIX.

Apoplexia quædam rara.

APoplexiam non fortem quandoq; vidi, quę ſiniſtrã capitis partẽ cum inuaſiſſet, ſimul etiã digitos dextræ manus & dextri quoq; pedis corripuit. Thaddæus Dunus lib.2.c.4. de miſſ.ſanguinis.

OBSERVATIO CXXXIX.

Aliquando leuis apoplexia vtero geſtantes infeſtat.

MVlieribus quibuſdam, quo tempore fœtus in vtero animatur atque mouetur, vt 40. die, & in fœminis 3.aut 4. menſe fiunt apoplexiæ leues, vt in Domina Ezelin à nobis eſt obſeruatum. Scoliographi. Comment.ad cap 6.lib.1.Hollerij de morb.int.

OBSERVATIO CXL.

Apoplexia in paralyſin deſinens.

LEuiter ætate noſtra tactus fuit in foro Iulio Antonius Fereus ex Patricia gente, diutiusq́; reſolutis quibuſdam membris vixit. Alexan. Benedictus.lib.primo, capite trigeſimoquarto, de curand. morb.

OBSER-

OBSERVATIO CXLI.

Apoplexiæ & epilepsiæ discrimen.

EPilepsia differt ab apoplexia hac ratione. Nam in hac non tantum ventriculi, verum etiã corpus afficitur cerebri. Deinde semel & vna vice replentur cerebri sinus in apoplexia, nõ ita tardè vt in epilepsia. Erastus Parte quarta, disputationis aduersus Paracelsum.

Licet apoplexia & epilepsia ab eadem causa videantur excitari, ea tamẽ non est eadem, sed in modo differt. Nam humor crassus in epilepsia non perfectè obstruit ventriculos: in apoplexia perfectè obstruit: quod si addas in apoplexia plures ventriculos obstrui, quam in epilepsia, hoc etiam non parui refert. Illud etiam potes addere, in epilepsia affici tantùm cerebri ventriculos, in apoplexia etiam corpus cerebri: quare cum modus causæ diuersus sit, diuersi sunt morbi, quod ex diuersitate symptomatum patet. Comes Montanus. libr. 3. cap. 31. de Morbis.

OBSERVATIO CXLII.

In magnis capitis morbis, apoplexia scilicet, conuulsione, &c. vrina vinosa, cruenta, mortis argumentum.

VIdimus certè aliquando in grauioribus capitis morbis, vt apoplexia & conuulsione, cruentam vrinam & vinosam certissimo imminentis mortis signo, de quibus omnibus dictum est in librum huius operis de vrinis, quem ante hunc exposuimus. Iacotius Comment. ad aph. 29. lib. 1. Coac. Hippo.

OBSERVATIO CXLIII.

Apoplecticorum historiæ variæ.

IN Apoplexia homo repentè concidit sine motu & sensu. Sic à nobis obseruatum in frigida & austrina aeris constitutione, Medicum quendam doctissimum sexagenarium, vltimo Ianuarij die Lutetiæ à cœna cōcidisse mortuum. Ruellium Septembri perijsse quarto die, sicut & Bibliopolam quendam eodem die via Iacobæa: Pictorem quoque mense Aprili, anno 1545. interijsse stertenti apoplexia: eodē mense figulum in suburbio Iacobæo leui apoplexia paralyticum altera parte euasisse, vtrumque vinosum & macilentum. vt inde intelligas vim ambientis in suscipiente præparato. Acutissima apoplexia mox iugulat, & spiritum adimit, fortis violentū trahit: tertio loco est, quæ non violentum quidem & intentum, sed inæqualem, inordinatum, & intermittentem, desinitque in paralysin. Vnde animaduersione dignum illud videtur, quod scribit Galen⁹ in aph. 51. lib. 6. Quicunque sani capitis dolore derepente capiuntur, & statim muti fiunt, & stertunt, in septem diebus pereunt, nisi febris apprehēdat. Quæ sententia etiam scripta est, 2. de morb. Interpretatur enim de apoplecticis, qui apoplexia forti laborant. Sed hi ferè primo, secundo aut tertio die pereunt. Hinc quoq; perspicuum est, ex difficultate respirationis de magnitudine morbi conijciendum esse. Scholiogr ad cap. 7. lib. 1. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CXLIV.

Apoplexia subito interfectorum historiæ.

NOS aliquando vidimus, qui statim cum correpti sunt obiēre, vt nuper cōtigit Bartholomæo Ratiocinatori, qui ferè me præsente in apoplexiam decidit

decidit, & illico omnia vitæ indicia abiere, & mortuus est. Idem anno superiore euenit intimæ cubicu lariæ illustrissimæ Ducis nostræ. Hæ fuere fortissimę apoplexiæ. Brasauolus. Comment. ad aph. 42. libro secundo Hippocr.

Prætorem noui, qui amiculos aliquot in cœnam conuocauerat, quos inter & medicus accumbebat. Cum iam epulatio ferueret, & cuique strenua res esset cum hilarioribus poculis. Symposiarches anaticulæ alam præministrans ipsius latus claudenti, derepente apoplexia corripitur. Id est, quod parœmia nobis suggerit: inter os & offam multa contingunt. Hic protinus admirabilis metamorphosis, ꝓ gaudio planctus, pro risu fletus, pro tripudijs trepidæ cursitationes. Medicus moribundo laturus opē, pennam poscit, quam oleo tinctam in fauces & gu lam vsque demittit, quo crudus cibus, & nondum in imum delapsus excuteretur. Sed qui sic vexatur inter manus reiectionem molientis expirat. Quam gratiam medicus pro officio impenso retulerit, nō dicam. Plato suarum legum, dialogo nono: Omnes inquit medici, qui curantes non sponte occiderint, mundi sunt. Hæc incommoda qui non veretur, neque pensi quicquam habet popularem auram, vomitum experiatur. Equidem malim (quod & Paulū & Aetium voluisse existimo) vbi ex aliqua parte iā recreatus videbitur, aut si sensus mentisq; tātillum habeat, vt seipsum aliquantulum adiutare queat, & in ventriculo primaria morbi causa existat, promptusq; sit ad reiectiones, vt tum vomere cogatur. Verissimum est illud, vbi difficilis est obseruatio, perito & exercitato opus est artifice. Iason. de morbis Cerebri cap. 27.

Didacus Ferdinandus à Lapide, vir qui diu apud Indos egit, & inde nobilem lapidem adamantum

magni

magni prælij & valoris attulit, vnde illi cognomen à lapide inditum fuit: cum ſeptuageſimum ætatis ſuæ propè annum ageret, & optimè valeret, apoplexia correptus fuit ita graui & forti, vt illico mortuus concideret, neq; pulſus aut reſpiratio vel minima apparuerit, quæ plerunque per aliquod vel breue tempus comparere ſolent, vt in ſpeculo percipitur, vel goſſipio ſubtiliter carpto naribus admoto & ori, vel ſcutula aquæ plena pectori ſuperpoſita, aut alijs ſimilibus. Obijt autem vigeſimo ſecundo die menſis Decembris. Anno 1552. Luſitanus. Curat. 23. Cent. 4.

OBSERVATIO CXLV.

Tempeſtiua venæ ſectione neglecta, mortuus apoplecticus.

REferam paucis hiſtoriam vnam. In grauiſſimam apoplexiam ſenex quinquagenarius incidit. Vbi vocatus ad eum fuiſſem, hominem ſanguine pleniſſimum comperi, boni habitus: ſanguinem detrahi iuſſi: Ibi cœperunt mulierculæ, familiaresque & amici diu ſecum ipſi muſſitare. Rogati quos miſcerent inter ſe ſermones: vires eſſe proſtratas dixerũt, ſanguinis miſſionem in aliud tempus differendam. Ego mortem præ foribus eſſe prædixi, & abij: ille poſt horas duas mortuus eſt. Benè autem mecum actum eſt, quod non obtẽperarint, nam ſi poſt ſanguinis detractionem mortuus nihilominus fuiſſet, me illum iugulaſſe fortaſſe dixiſſent. Thaddæus Dunus. lib. 2. cap. 5. de miſſ. ſanguinis.

OBSERVATIO CXLVI.

Intempeſtiua venæ ſectione mortuus apoplecticus.

Mulier

MVlier quædam Hebræa, cum continuos quadraginta dies integros, Hebræorum more ieiunaret, inde debilis facta est. Cæterum, cum postea mali succi cibarijs vesceretur, multum humorem pituitosum exaggerauit: ex quo cerebri cauitates occlusæ sunt, & obstructiones factæ, ad quas priuatio sensus ac motus secuta est: pro quibus recuperandis & obstructione leuanda multa illico facta sunt, & ad cauterium vsq; in commissura coronali peruentum est, cuius loco, primo caput optimè rasum, aqua vitæ, vel oleo de saxo petroleo dicto, illinibatur, & ignita candel.. accendebatur: quibus remedijs mulier hæc ad se aliquantulum redijt. Sed medicus inscius ad eam iuuandam præsens, ex brachij secta vena, sanguinis ℥. 8. vel 10. extraxit, vnde mors certa consecutura breui superuenit: non sine doctorum hominum iniuria & filiorum hominis iactura. Lusitanus. Curat. 23. Cent. 4.

OBSERVATIO CXLVII.

Apoplexia negligentius curata, æger mortuus.

QVidam apoplexia correptus, frictione, motione, phlebotomia excitatus est. Secuta febris cõtinua, satis mitis, sed cum delirio. Negligentius curatus neque expuens, quę in pulmones defluebant, nono die à febre, decimo ab apoplexia suffocatus est. Hollerius. libello proprio. curat. 29.

OBSERVATIO CXLIIX.

Ab apoplexia curati nonnulli.

COncludimus forti apoplexiæ remedia non esse adhibenda, cum suapte natura exitialis sit. Hippo. authore, sed si ea debilis, licet solutu neq; facilis sit, opportunis tamen auxilijs adhibitis fortè cura-

ri poterit, Galeno teste: quemadmodum & nos non semel curauimus, potissimum in illustri Fabritio Maramaldo, qui bis, diuersis tamen temporibus ab ea correptus, opportunis remedijs adhibitis. Deo fauente, liber euasit. Nec non & illustris Chrisostoma de Aquino Ruborum comes, quæ cum annos ageret ferè sexaginta, in apoplexiam incidens, remedijs confestim adhibitis, ab ea liberata, principesq; primò functiones recuperauit, deinceps cum in sinistri lateris resolutionem finita esset apoplexia, sensum primo cum brachij tum cruris, & motum deinde, cruris antea, & demum brachij non longo post tempore, adepta est. Qua de re leuis apoplexię curatio non prætermittenda erit, & cum ea quoq; magna & acuta sit affectio, potius à præsidiorum quã à victus ratione eius curatio auspicanda esset, quẽadmodum mos est plerisq; artis medicæ authorib. Altomaris cap. 19. de medend. hum. corp. malis.

Fortissima apoplexia correpta fuit honesti ciuis vxor, cum ad 48. ætatis annum peruenisset. Habitu erat corporis εὐσάρκῳ ac carnoso, temperamento calido & mediocriter humido, sanguinis redundantiam attestante. Cõcidit subito: seniores Medici vocati nihil spei superesse iudicabant, tandem 14. aut 16 ab inuasione horis vocatus accessi, tum temporis adhuc iuuenis medicus: obseruaui grauissimam cum difficili admodum respiratione apoplexin: pulsum fortem & magnum, tentandam esse curationẽ existimaui. Itaq; sanguis illo die bis, & quidem satis copiosus detractus, semel è brachio dextro, deinde ex pede: enemata quoq; hoc ipso die satis acria duo iniecta, deinde continuis diebus singula: adhibita & localia quædam. Ita tãdem octauo aut nono die suos domesticos cognoscere cœpit, & nõnihil balbutire, postea purgantibus medicamentis per os exhibitis

exhibitis: deinde & πτ[illegible], apophlegmatiſmis, alijsq́; ſimilibus vſa, meliuſculè habuit: verùm eouſq́; perduci non potuit, vt mentis ac ſenſuum integrè compos fieret, aut pedibus conſiſteret. Manſit reliquo tempore impotẽs: ſedebat ac geſtabatur in ſedili, ita tamen aliquot annis ſuperuixit. Dodonęus. Obſeruat. Medicinal. cap. 8.

Eos, qui debili aut exigua apoplexia occupãtur, in vita ſeruare haud eſt difficile: ſed ita curare, vt nulla labes relinquatur, hoc opus, hic labor. Multos certè enumerare poſſemus à leui apoplexia reſtitutos: & nonnullos ita reſtitutos, vt nulla in ipſis præcedentis morbi manifeſta veſtigia relicta ſint, ſed tamen alicuius partis ſtupor aliquis, vel linguæ aliquod impedimentum remanſit: quod ſubinde tam exiguum, vt in ſolo cantu deprehendi potuerit. Nihil autem conſultius in hoc morbo, quam confeſtim ſanguinem mittere, etiamſi corporis temperies frigidior, & morbi cauſa pituitoſa videatur, ſi modò vires ferant: Nequit enim citius à ſuperfluis humoribus exonerari cerebrum, quam per ſanguinis detractionem: & humores cerebrum occupantes abſque ſanguine permixto non ſunt. Niſi in valdè ſenibus, quib. & vires imbecillæ & pituita copioſior quàm alijs. Idem in annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO CXLIX.

Cucurbitularum apoplexia vis mira.

RAſis inquit lib. 3. aphoriſmorum: Apoplexia accidit regi Hamech filio Hali, & in principio curam conuenientem non habuit, ſed dimiſerunt eũ, ſicut erat, & nullus ex eius magiſtris ei aliud precepit fieri, niſi inungi corpus odoriferis & ſuffumigari. Quod ſufficiens ei non credidi, ſed feci ventoſam collo eius apponi, & velociter ab illa ægritudine

exiuit, & est res in qua confidentia esse debet.

Petrus Apponensis in complemento Mesues: Scire, inquit, debes, quod mundificato corpore, si occurrat administratio ventosarum post sinistram spatulam, est res faciens te securum à morte, & quando res iam posita est in desperatione, in omni cordis passione est medicamen fidele, virtutem facit liberam, & spiritus respirationem, si Deo placebit, & subuenit ægritudinibus diuersis. Et paulo pòst. Si catarrhus cum impetu descendat, vt homo ex eo fluxu videatur suffocari, confestim fiant ligaturæ fortes apud axillas in superiori parte adiutorij, & ponantur ventosæ magnæ multum ignitæ ad spatulas, & item vna mediocris bene ignita supra commissuram sagittalem, & est secretum admirabile, seruans hominem à subita morte: & his factis, fricetur palatum & colatorium cum castorio dissoluto in aceto scyllitico, aut cum theriaca veteri. Iason. capite decimo septimo, de curand. morbis cerebri.

Ferunt Hieronymum Fracastorium dum langueret, cognito fatali morbo, post multas amicas sibi herbas: in olfactum balbutiente lingua efflagitatas, amisso penitus sermonis vsu, manu sæpius in verticem exporrecta, ijs qui aderant innuere voluisse, vt celeriter cucurbitula affecto & laboranti cerebro, quo ille peropportuno remedio se Deo dicatam Veronæ virginem curasse adhuc meminerat, subuenirent: sed re nequaquam intellecta cum alij alia adhibenda tum esse remedia prædicarent, frustrà expectato remedio, leniter sub noctem expirasse. Hæc ex vita Fracastorij,

OBSER-

OBSERVATIO CL.

Ab apoplexia, qui mortui credebantur, reuiuiscentes.

COmpertum habeo noſtra & auorum memoriâ nonnullos effracto capulo reuiuixiſſe. Quamobrem lege cautum eſſe conuenit, ne libitinarij ac veſpillones præproperè, quos mortuos exiſtimant, extinctæque animæ ſpeciem præbere vident, loculo includant, eos præſertim qui apoplexia aut morbo comitiali, vteriq; ſtrangulatione ſuffocantur: cùm in illis nonnunquam deliteſcat anima, quæ rurſus corpus ſpiritu vitaq; imbuit. Lemnius lib.2.cap.3. de occult.rerum mirac.

Cum hæc ſcribo, memoriæ occurrit, olim apud Ferrarienſes puellam quandam apoplexia detenta fuiſſe, q̄ ab omnib.medicis pro mortua habebatur. Cæterum cùm mater puellā ſummoperè amaret, eā non ita facilè ſepeliri permiſit, & eo magis, quia ab alijs perceperat, qui ſubitò & repentè grauioribus ijs morbis corripiuntur, & pro mortuis habentur, non ſic facilè & repente clero ſunt committendi. Demum mater puellam per triduum apud ſe contra omnium opinionem detineri fecit, & tertio die puella quaſi ex inferis ſubleuata reuixit, & hodie adhuc, vt audio, pulcherrimè viuit.

Conſonum, fuerit hic enarrare id quod olim Salmanticæ, celeberrimo Hiſpaniarum ſtudio, euenerit, & ita habet: Doctor Reginæ Iſabellæ (ita enim vir hic vocabatur) abhinc annis viginti octo, medicus, prout illa ferebat ætas, doctus, & in vniuerſa Hiſpania in maximo pretio & honore habitus: cum ægrotum quendam inuiſeret, ac illi pulſum non adeò debilem comperiret, non illico, neq; ita breui eum moriturum aſſiſtens

tibus & discipulis, qui eum comitabantur, prędixit Cæterum, cum vesperi eundem de more inuisum re diret, & è mula iam desilierat, quidam ex illis, qui ægroto astabant, illi ad scalas obuiam venit, ægrotum obijsse exponens: medicus verò vtcunque rem nouam admiratus, non ita tamen huic, qui ægroti obitum exposuerat, fidem habuit, fortè iudicio suo magis confisus, vt qui non multis antea horis hominis malè habentis vires comprehenderat ex quibus certus erat, eum non ita de facili moriturum, prout quoq; assistentibus & discipulis prædixerat. Vt generosus igitur & magnanimus medicus, ad ęgrotum vtcunq; mortuum peruenire non dubitauit, quem primo aspectu, panno contectum, & Franciscana veste indutum conspexit, non nisi varijs recerendis monachis circunstantibus. Tunc verò grauissimus, magna animi constantia, eum detegere fecit, & eius in metacarpio arteriarum motiones explorauit, quas vigere adhuc deprehendit: proinde eum ad cubile reuerti fecit, & præsidijs idoneis adhibitis, ad se redire fecit, qui postea multos vixit annos. Lusitanus. Curat. 23. Cent. 4.

OBSERVATIO CLI.

Paralysin sibi quoties vellet, accersebat quidam: Idem totus venenosus.

AVdiui quendam hominem esse in Demasana regione, qui suum corpus cum vult, resoluere potest vt sensu careat: quem serpentes non nisi coacti vexant, qui verò coacti læserint, statim moriuntur. cumque magnus serpens morsu illum sauciasset, ex vulnere homo incurrit in ephemeram, sed serpens ille mortuus est. Cumque ego iter in eam regionē habuissem, de homine quærens, intellexi eum mortuum esse: veruntamen eius filium mirabilia plura

facere

facere: quorum ego cum multa vidiſſem obliuioni tradita non facio mentionem. Vnam tamen ſatis conſtat, demorſum à ſerpentibus nihil perpeſſum: ſed ſerpentes ipſos ex hoc penè extinctos: illius verò ſpiritum ipſis venenatis animalibus noxium fuiſſe. Auicennna lib. de animalib. ex quo Cælius lib. 20. cap. 16. A.L. repetit.

OBSERVATIO CLII.

Paralyticorum exempla varia.

EXempla ponemus, ſi quando à foris iniuria, mẽbrorum debilitas ſecuta fuerit: Vidimus quendam ſub renibus in ſpina vulneratum: altero duntaxat crure debilitatum, quoniam altera medullæ pars ictum ſenſerat.

Alium è ponte lapſum, iuxta ſpinam ſine motu & ſenſu iacuiſſe, triduóq; obijſſe.

Alterum ex alto quoque lapſum integris manib. cæteris debilitatum partibus, quoniam ab initio medulla illæſa permanſerat.

Ex equo alium lapſum, laxata ſeptima, vel concuſſa ceruicis vertebra, digitis torporem tantum intuliſſe, quem inſcij vulnerum medici auxilia digitis imponentes, ægrum fruſtrabantur, quæ tamen cõtuſæ parti impoſita ex toto profuere. At faciei partem ſenſationis & motionis vires à cerebro poſſident, per neruorum ſemitas inde orientium, quorũ alij humoribus craſſis obſtruuntur, alij immunes linquuntur, quibus de cauſis oculus interdum, aut lingua, aut genæ, aut labia buccæue reſoluuntur, quoniam ſingulorum nerui non ex eodem tramite oriri videntur, ſed alij ex alijs prodeunt foraminib. quæ in nuda caluaria facile conſpiciuntur.

E diuerſo cuidam faciei duntaxat motus ac ſenſus permanſerat, cæteris reſolutis membris, læſa ab

initio ſpinali medulla.

Vidimus & Marcũ Baſſadonium ex acutæ febris paraphrenitide dextro brachio debilitatum, adeò vt ſenſationis & motionis vires amiſerit. Alex. Benedictus. lib. 1. cap. 39. de curand. morb.

OBSERVATIO CLIII.

Paralyticorum linguæ motum tardiorem per nouilunium quam plenilunium eſſe.

CVM apud Viuarienſes medicinam facerem, me conſuluit D. Nic. Mactus Albenatiẽſis medicus, in gratiam cuiuſdam qui linguæ παραλύσει ſtatis tẽporibus afficiebatur. Mirum illi videbatur, neque immeritò, quî fieret, vt linguæ tardior eſſet motus nouilunio quàm plenilunio, cum tamen Luna humidis rebus dominari dicatur, eaque plena ſucci in animantium corporibus abundet. Quippe laxitatis, quæ παράλυσιν comitatur, alia cauſa præter humoris pituitoſi largiorem defluxionem non occurrebat. Nihilominus quàm mihi explicabat per nouilunium adeò increſcebat, vt vix loqueretur homo: plena verò exiſtente Luna ſic dearticulatè verba omnino exprimebat, vt ne blæſus quidem cenſeretur. Eo tempore linguæ tarditatem hunc pati maiorem veriſimile eſt, quo magis abundat pituita paralyſeos effectrix. Hæc copioſior fit in cerebro (cui admodum familiaris, ob innatam temperiem frigidam & humidam) vbi ſe ipſo frigidius euaſerit. Nam ſi non concoquat alimentum, id crudum remanet: vnde pituita. Non cõcoquit autem, amplius refrigeratũ. Cæterùm vt reliqua omnia, ſic ipſum promptè afficitur ab aere ambiente, vndiquaq; corpora etiã ſolidiſſima permeante. Aer verò natura ſua frigidior & hu-

& humidior talis est perpetuo, nisi à Solis lumine, quod potentissimè calfacit, & exiccat, immutetur. Ob id enim æstate supra modum incalescimus, hyeme frigemus, Solis accessu & recessu has alterationes coacti sustinentes. Eadem ratione interdiu calesimus magis etiam in vmbra: noctes refrigerant. Et cum idem sit lumen Solis atque Lunæ, sed huius ab illo mutuatum, & longè minus: liquidò apparet, quam sit rationi consonum, vt plena Luna, aer magis incaleat, & se ipso reddatur siccior: cum verò est nouiluniũ, qualem natura fecit, humidior & frigidior. Idcircò verisimile est hyeme, Luna decrescente vel omnino recente atque noctu vel tempore matutino, magis & euidentius, quàm æstate, Lunaq; plena, aut interdiu impediri linguæ motionẽ: cum per ea tempora sit copiosior pituita, quæ paralysin excitare potest. Ioubertus, in quæstione de Paralysi ex Medicina & Astrologia explicata.

OBSERVATIO CLIV.

Historia cuiusdam patricij Veneti, cui post resolutionem vtriusq; cruris vrina suppressa est.

MEmini me vidisse Venetijs nobilissimum quendam patritium Venetum, cui post resolutionẽ vtriusq; cruris, immò totius inferioris partis corporis ferè à lumbis infra, suppressa est vrina & vesica adeò vrina repleta intumuit, vt putarent nonnulli medici eum inflammatione, vel scirrho fuisse arreptum: ob paralysin verò nullum percipere dolorem. sed tandem ego accedens, & cõprimens vtrisq; manibus, & illis cancelatis ventrem inferiorem, expressi vrinam, donec fuit inanita vesica, ac deinde per plures dies non poterat nisi hoc modo extrahi vrina: quæ (vt tunc existimaui) habebat

retentionis duplicem causam ex vna eademq; occasione procedentem, stuporem neruorum, qui sensum vesicæ auferebat, & resolutionem musculorũ abdominis. Trincauella.lib.10.cap.9.de rat.curandi part.corp. hum. affect.

OBSERVATIO CLV.

Quidam è vehiculo decidens dorsi initium afflixit, vnde paulatim duobus minoribus digitis et medietate medij sensum illæso motu amisit, qui medicamentis digitis frustra impositis, tandem ijsdem dorso alliso applicatis conualuit.

QVidam medicamẽtum tribus digitis manus impositum habens, triginta iam diebus sensum ipsorum se amisisse dixit, motu illæso seruato, nihilque præsidij ab impositis medicamentis percipere. Quod igitur in huiusmodi casibus facere consueui, ne tunc quidem prætermisi: sed medicum qui digitorum curationẽ suscepit, vocans interrogaui qualibus medicamentis vsus fuisset. Vbi verò idoneis illum vsum inueni, causam inuestigaui cur homini non profuissent. Cumque quæ præcesserunt symptomata percontatus fuissem, ipsoque dicente, neque phlegmonem, neque refrigerationem, neque ictum præcessisse, sed ipsum paulatim sensum amisisse: admiratione captus rursus interrogaui, num superiorum partium aliqua icta fuisset. Illo verò respondente, digitos quidem non fuisse ictos, sed dorsi initium fuisse afflictum: rursus interrogaui quomodo, & quando ictus fuisset. Cùm autem ille respondisset se cum Romam proficisceretur à vehiculo decidisse, ac non multo post tempore digitos laborare cœpisse: coniecturam feci in primo post septimam vertebram nerui exortu partem quampiã

ob ictum

ob ictum phlegmone correptam ſcirrhoſum nactã eſſe affectum. Id verò intellexi per diſſectionem edoctus, quod nerui per propriam circumſcriptionẽ veluti venæ enaſci videntur. Et putares vtique vnũquemque eorum exquiſitè vnum eſſe, quemadmodum & venam: verùm protinus ab initio multi ſunt compacti, & omnes communibus inuolucris, quæ à cerebri membranis enaſcuntur contenti. Igitur humilior vltimi neruorum, qui à ceruice prodeunt, ad minores peruenit digitos, in cutem ipſos continẽs, præterea in medietatẽ medij digiti diſperſa. Quod verò cæteros medicos in maximam admirationem duxit, quod media duntaxat pars laboraret, id mihi magis perſuaſit, eam duntaxat nerui partem, quæ in cubito ab ipſo enata ad iam dictos digitos finitur, laborare. Quocirca adhibitum ei medicamentũ abijcere iubens, illi præcipuè ſpinæ parti, quę laborantis partis initium originémve obtinebat, impoſui. Atque ita accidit, quemadmodum aſpicientib. videbatur, res & admirabilis & inopinata, vt digiti manus per medicamenta ſpinę adhibita, curati ſint. Galenus lib. 1. cap. 7. de loc. affect.

Etſi verò in præſentia nomen eius, de quo hiſtoriam hanc refert, non exprimat, tamen libr. 3. cap. 12. eandem hiſtoriam recenſet, his verbis. Pauſanias Syrus Sophiſta, cum Romam aliquando veniſſet, in duobus ſiniſtræ manus digitis, atq; medij parte media ſenſum prius difficilem habebat: poſtea verò à medicis malè curatus ſenſum prorſus amiſit. Vbi verò ego illum inuiſens de præteritis interrogaui, cũ ijs audiui ipſum in itinere è vehiculo excidiſſe, atq; in dorſi initio lęſum eſſe, partemque afflictam breui tempore curatã, nec ita diu poſt noxã in digitis auctam. Proinde remedia, quæ illi digitis adaptauerãt parti afflictæ adhibere iuſſi, atq; ſic vir ille celeriter ſanatus eſt.

OBSERVATIO CLVI.
Historia resolutionis ex mœrore.

NOui quendam resolutionem ex mœrore, multa sollicitudine &inedia expertum: deinde sumpta hiera, adeò læsum, vt totus ipse immobilis fieret, & propemodum interiret, nisi in contrarium mutatus fuisset, & humectantibus omnibus tum potionibus tum cibis, & alijs quæ temperatum ipsum reddidissent, vsus fuisset: maximè verò balneis compluribus vnctione ex hydrelæo, mutatione aeris temperati & omni hilaritate. Etenim tristis erat, ad iram procliuis, à medicamento nimirum excitatus, & qui flauam bilem collegisset. Hac sanè ratione, si qualitas fuerit, præsertim intemperies calida, vitari debent cibi acriores: adhuc autem magis, quæ medicantē vim purgantemque obtinent. Nam præter id quod nihil inueniant, quod ex corpore euacuent, magis adhuc aliam intemperiem regenerant. Trallianus. lib. 1. cap. 16.

OBSERVATIO CLVII.
Singulares celebrium aliquot medicorum de Paralysis caussis sententiæ discrepantes.

CAusam resolutionis effectricem magna ex parte internoscere licet ex crasso, viscoso, frigido, interdum etiam terrestri & melancholico humore constitui. Sciendum autem est vitium hoc ex qualitate calida aut sicca proficisci, vbi calida intemperies sanguinem & humores nimium torrefecerit: similiter etiam ob frigidam qualitatem solam. Quoniam igitur causa diuersa est, quæ resolutionis affectum pariat, inspiciendum internoscendumque diligenter est, copiáne sit an qualitas sola:

non

non parum enim intereſt. Si namque copia & craſſities, neceſſe eſt adhibere quæ extenuant, & humoris, qui reſolutionem excitarit, vacuationem moliuntur. At ſi qualitas ſola fuerit calida & ſicca, tunc extenuantia excalefatientiaque (omnia enim eiuſmodi natiuum humorem conſumunt) magis adhuc aſſant materiam: craſſioremque reddunt. Liquet igitur contraria qualitati remedia inducenda eſſe, hoc eſt, refrigerantia & humectantia omnia, ad frigidam verò neceſſario ea quæ calefaciunt, applicari debent. Al. Trallianus. lib. 1. cap. 16.

Cauſa ſpiritus influxum & diſtributionem interpellans, craſſa ferè eſt pituita, neruo tenaciter impacta huncque obſtruens & impediens, quo minus ſpiritus animalis in eam diſtribuatur partē, in quā neruus propagatur. Quin etiam alius quiuis humor in ſpinæ medulla infixus paralyſin committere poteſt: ac ſæpè flaua bilis hanc infligit, cum ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi ae neruorum origines effunditur. Eam præterea inducit nerui callus & tuberculum & tumor omnis præter naturam neruum aut medullam conſtringens, multoque magis iniectum vinculum, & contuſio ex caſu vel ictu, & vertebrarum luxatio, quæ aut in dextrum fit, aut in ſiniſtrum. Fernelius libr. quinto, cap. tertio Patholog.

Paralyſin à pituita craſſa neruo tenaciter inhærente fieri, omnium medicorum eſt ſententia. Ego verò à tenui, ſed multa, quæ à cerebro defluit, & ob tenuitatem, totam nerui ſubſtantiam irrigat, mollioremque efficit, in quo idem neruis, quod in apoplexia cerebro accidit. Ex illa enim nerui remollitione ſequitur nerui extenſio, conſtructioni naturali contraria, quæ efficit, vt partē cui inſeritur neruus, mouere nō poſſit. Quare nō eſt audiendus

Fernelius, qui flauam bilem paralysin posse excitare scribit. Huius autem verba sunt. Quin etiam alius humor in spinali medulla influxus, paralysin committere potest: ac sæpè flaua bilis hanc infligit, cum sub finem intermittentium febrium in spinam dorsi, deinde in neruorum origines effunditur. Hactenus ille. Non eo inficias sanguinem in spinam prouenire, & ab eo paralysin induci posse, cum in spinali medulla, frequentissimæ sint venæ, à quib. multũ sanguinis effũdi potest, q̃ sua humiditate vĩ habeat humectãdi neruos, sed qua ratione, aut bilis, aut melancholia id efficere possint, nõ video, cũ hæc rarò nec facilè ad spinã deferantur, & cũ eò peruenerint, neruos potius siccent & indurent, q̃ emolliant, vt in elephãtia laborantib. videre est, quorũ corpus propter siccitatem arescit, non tñ inde paralysin accersit: quamuis sentiendi munus extinctum in his propè appareat. Tantùm abest, vt nerui ob id resoluantur & laxiores efficiantur, vt robustiores euadant, nisi ad extremam senectutem redigantur. Bilis enim non minus, quàm melancholia siccat, sed cum acrimoniam adiunctam habeat, idonea magis est ad conuulsionem quam ad paralysin excitandam. Acrimoniæ enim conditio est, neruos potius vellicãdo contrahere & cogere quam relaxare & emollire, vt puncturæ quæ illis ab acribus & mordacibus humoribus accidunt, nobis demonstrant. Non ergo satis mirari possum, quod tantus vir tam leuiter etiam sine ratione in hanc sententiam præcipitanter adductus sit, vt quod sub finem intermittẽtium febrium paralysin ortam aliquando conspexerit, à bile in spinam dorsi & neruorum originem effusa concitatam credidit, quasi bilis quæ tunc euicta est & pauca, ad locum adeò dissitum & remotum, accessu difficilem permeare queat. Quod enim pauca eo tempo-

tempo-

tempore ſit & cocta, non dubium eſt, cum morbus in declinatione ſit. Sed quis illi aditus ad ſpinalem medullam eſſe poterit? Aut enim à cerebri ſinu poſteriore delapſam eſſe, aut per vertebrarum foramina ad ſpinam perueniſſe oportet. Quod ſi per cerebrum, cur non phrenitim potius in illis febribus excitauit? quod æquius eſſe videtur. Idem etiam præſtat. Quod cum non fiat, nec in febrium intermittẽtium declinatione per hanc viam fieri putandũ eſt. Per vertebrarum autem foramina, quia cum ſanguine ſimul deduci oporteret, ſubijſſe cum ſanguine, bilis videri non debet, aut in venis contentam fuiſſe. Quare ardentem aut continuam potius, quã intermittẽtem febrem concitauiſſe oportuit. Adde quod venæ illæ, quæ per vertebrarum foramina intra ſpinam peruadunt, nutritionis eſſe vertebrarum tantum, aut perioſtij interioris, quod efficere tertiã ſpinæ mẽbranam crediderim, conſtitutæ ſunt. Quæ cum nec duram nec tenuem ipſius membranam attingunt, nec bilem etiam ad illas deferre poſſe credendæ ſunt. Nec ſi ſub finem intermittentium paralyſes fiant, à bile pronatas argumentum eſt, cum bilis aut febrilis calor, pituitam in cerebro contentã, aut in ipſa medulla ſpinali latitantem eliquare potuerit, quæ in neruos effuſa paralyſin induxerit. Ex quibus concludimus ſanguinem ſolum tenuiorem bilemque aquoſiorem paralyſin committere poſſe, dum aut multitudine ſua obſtructionem faciunt, vimque ſpiritus intercipiunt, aut humiditate ſpiritus extinguunt aut conſopiunt, aut neruos emolliunt & elongant. Qua ratione paralyſi conuulſio ſuperueniens curare illam aliquando videtur, propterea quod neruus immodicè extenſus, per illam contractionem ad illum naturalem ſtatum reuocatur, qui tamen ceſſante conuulſione ad priorem extenſio-

nem recurrit. Calori porrò non minus quā frigori paralysin inducendi vis est, cum illi emolliendi & effœminandi neruos (si ita loqui licet) potestas insit, siue per se id præstet, siue dū humores præsertim pituitosos fundit, & ad fluendum paratiores reddit, atque vt facilius substantiam neruorum peruadant, poros aperiendo efficit. Qua ratione vinum, quod suo calore & tenuitate excremēta ad neruos deducat, paralysin efficere dicitur. Quod verò Trallianus & qui illum secuti sunt, à siccitate fieri scripserint, admodum difficile & rarum esse censeo. Hoc autem ideo euenit, quod musculi vel tendones minus à spiritu influente turgeant, vnde flaccescunt & longiores efficiuntur. Sic quodam in loco Galenus ex atrophia laxiores euadere pronunciauit. At id quamuis resolutionis speciem præ se ferat, non tamen veram esse paralysin iudicandum est, quæ tamen existit, cum sensus & motus spiritus extinctione vel absentia perit. Quare cum solū sensus, non autem motus amittitur aut obtunditur, vt per partium refrigerationes accidit, Stupor affectus nominatur, quæ ad paralysin via est, aut paralyseos altera pars. His ita constitutis si particularis aliquis neruus emolliatur, elongetur, refrigeretur, aut à tumore aliquo comprimatur, sequitur illius particulæ, cui neruus animalem facultatem defert resolutio. Quod si tota spinalis medulla ita affecta sit, totius à capite resolutio succedit. Si tantum altera eius pars, siue dextra siue sinistra, aut nerui saltem alicuius partis, semipleta fit, cuius generatio admirationem præbere non debet, cum defluxio, quæ causa est resolutionis per vasa fiat. Illa autem sic distincta sunt, vt dextra sinistris non permisceantur. Nerui enim omnes (quod à nullo ante nos obseruatum fuit) ab ipso cerebri princi-

principio, vel in ipsa spinali medulla diuisi sunt. Quare nō tam à spinali medulla, quàm à capitibus neruorum paralysin accidere ait, quomodo neruorum capita, vel obstructa vel resoluta sunt. Rondeletius cap.23. de Curand. morb.

Si ocularis inspectio hac in parte scriptorum authoritati est preponenda, nostra sententia magis ad Rondeletij, quam ad Fernelij opinionem inclinabit: pluries enim inuenimus in cerebri ventriculis sacraque fistula aquam limpidam tenuem & puram, quam flauam, vel bili suo colore similem vel etiam alium humorem: maiorique itaq; ex parte, si non semper, paralysin excitat tenuis limpidaq; hæc aqua in cerebri ventriculis atq; in spina dorsi collecta, quæ sensim à superiore parte neruos irrigat, quoad peruenerit ad eorum extremitatem. Coiter in Libell. Obseruat. Anatom & Chirurg.

A quo humore Paralysis fiat, difficilè est iudicare. Doctissimis tamen viris non sine ratione videtur neque à melancholia neque à bile extra venas excitari paralysin. Non à melancholia, quia neruos siccat potius & cogit, quàm emolliat. vt in elephanticis, quorum membra aridiora facta non resoluuntur, sed imbecillius sentiunt: neq; à bile. Cum enim siccandi vim habeat, & acrimoniā adiunctam, conuulsionē potius inducit, neruos cō trahendo & conuellendo. Ergo vel à sanguine solū (nisi per accidēs) vel pituita fieri potest, eaq; vel crassa vel tenui. A sanguine rarius. Inde tamē oritur, cū tenuior est sanguis & multitudine sua viam spirituū intercipit, aut humiditate eosdem extinguit, aut neruos molliendo dissoluit. Idem fit à pituita tenuiore sed multa à cerebro defluente, & in neruorū substātiam penetrāte. Frequentius autē à crassa, neruo tenaciter inhærēte. Quæ oīa ex humorum in corpore

exuberantium proprijs notis, ac victu antecedente facilè discernuntur. Causæ antecedentes sunt, quæcunque neruos contundere, comprimere, emollire possunt, casus, ictus, contusio, somnus in spelunca, domus recens polita, lunæ radius, exercitium à cibo vel somnus. Sed frequentissimè Lutetiæ noua è gypso politura & hunc morbum & alios frigidos inducit. Arelatæ grauissima visa est ex leui vulnere, illæso cranio, sed sanie per meatus suturæ sagittalis ingressa sensim ad tenuem menyngem, quę cerebri substantiam obuoluit, neruos, venas & arterias sustentat. Vnde primùm eiusdem partis resolutio: ex qua mors consecuta est: secto cranio pus inuẽtum. Quod F. Valleriola vir philosophiæ & medicinæ peritus annotauit, cuius obseruationes propediem in lucem exituras audio. Scholiographi ad cap. 10. lib. 1. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CLIIX.

Noua & veteribus plerisq; incognita, Germanis autem nostris non infrequens Paralysis species, ad coli dolores & febres consequens, tum quomodo & quibus ex causis accidat, & curetur, eruditorum sententiæ.

EST quando colicus affectus ob tenues & acres humores oritur, quorum victus ad humidius frigidiusque verti debet. Clysteres sint mitigantes & emplastici. Antidotum ex aloe amaram bibant. Balneis dulcibus vtantur. Si dolor nimius vrget, stupefacientia conceduntur. Cæterùm ex huiusmodi humoribus nouam illam nostri temporis colicam affectionem natam existimo. Hæc primùm in Italia cœpit, deinde pestilenti contagione per alias etiam imperij Romani diuersas regiones grassata est. Trãsijt au

fijt autem nonnullis in comitialem, quorum pleri-
que mortui ſunt: alijs in reſolutionem artuum extre
morum, incolumi ſenſu, qui magna ex parte libera-
ti ſunt: alijs in vtrunque migrauit: tanquam per iu-
dicium affectus prima ſede pulſus aliorſum abiret.
Porro ſic affectos Medicus quidam in Italia cura-
bat, victum omni modo refrigerantem, difficilè cre
ditu, præſcribens ægris. Nempe crudas ipſis, easque
refrigeratas, præbebat lactucas, itidem intyba, ſatu
ritatem vltra. Adhæc vuas, mala, & duræ carnis pi-
ſces, omne genus teſtacea, boum pedes, bulbos, &
conſimilia, non modo facultate, ſed tactu quoque
frigida. Vinum autem raro, & ſi quando præbebat,
frigida miſcebat. Imò frigidam per ſe & poſcã por-
rigebat, ab omnibus alijs calidis & temperatis ali-
mentis abſtinẽs Itaq; plurimos hoc inopinato mo-
do perſanauit, etiam eorum aliquos, quibus iam af
fectus in comitialem aut reſolutionem, mutari cœ-
perat. Aegineta. lib. 3. cap. 43.

Noſtro ſeculo morbus quidam coli homines in-
feſtauit, qui motus artuum omnimodam priuatio-
nem inferebat, ſaluo tamen ſenſu, idque maximè in
ijs, quos ſpes erat fore ſuperſtites, tanquam ex pro-
fundo corporis materia per criſin aliò migraſſet. I-
taque ſponte multis redditus eſt motus progreſſu
temporis: imbecilliores autem etiam ſimpliciores
vnctiones ad reſolutionem prædictas vtiles ſenſe-
runt. Imprimis autem efficacia ſunt experti acopũ
ex populo nigra, & abiete cõſtãs. Multis verò etiam
roborantia & refrigerantia mediocriter, opitulata
præclarè ſunt. Idem lib. 3. cap. 18.

Quod Paulus ſuo tempore accidiſſe in morbo
colico memorat, nos quoque noſtra ætate frequen
ter videmus. Nempe ex magno diuturnoque colico
cruciatu artuum reſolutionem, præſertim brachio-

rum quanquam & crurum imbecillitas summa ad-fuerit. Iam ex febri quæ humoribus ad intestina confluentibus, ibique dolorem vehementem excitantibus finita fuerit, secuta est artuum resolutio, quod nuper in Canonico quodam, sed non iuxta regulam viuente, sum expertus. Andernacus in Cõment. ad iam allegatum caput.

Quòd à veteribus scriptum est colicum dolorem transire in Paralysin, id rarum apud nos: familiare quibusdam populis, vt Britonibus. Sacerdoti cuidam annorum quadraginta, ex assiduo propè dolore colico Paralysis nata dolorem soluit, sed mansit paralysis annis aliquot. Scholiographi ad cap. 41. Hollerij de morb. intern.

Venetijs vidi mercatorem quendam Pisanum, cui post colicos dolores, resoluta sunt vtraque crura, desinentibus dolorib. Alium verò post ventriculi dolores itidem vidi in paralysin incidisse: solent autem hæc euenire, quando dolores fiunt à frigida & lenta materia. Trincauella. lib. 3. cap. 1. de ratione curandi partic. hum. corp. affectus.

In Germania & præcipuè in Franconia ac in Norinbergico tractu frequentissimum hoc malum est, Quo verò modo & quibus de causis hoc contingat ex subsequenti historia intelliges. Ante paucos dies Norimbergæ, præsente eximio ac eruditissimo Philosopho ac Medico Henrico Vvolffio anatomiæ studiosissimo Domino & collega meo obseruando, secui iuuenem quandam mulierem, quæ primò ex hepatis & vesicæ bilis obstructione in tertianam notham, deinde in colicã passionẽ incidit, paulò post paralytica reddita, integrum annũ vixit, qua tamen vsu thermarum aliqua ex parte subleuata ad extremum delirio ac epilepsia correpta, occubuit. Paralysis à principio occupauit brachiorũ superio-

periores partes, sensim ad extremitates manuū, vltimò ad crura descendit. ægra atrophia contabescebat, de vētriculi ardore, siti, appetitus edēdi prostratione, alui difficultate & dolore ilij sinistri tensiuo grauiq; (sentire.n.sese inquiebat in illo loco pond⁹ aliquod graue, tanquā plūbi massam) conquerebatur. Hanc mulierē aperui, & reperi iecur ꝓ corporis ratione nimis magnum, obstructioneq; minimè vacās, vesicā bilis bili crassa ac nigra turgidā, ventriculum humore viridi plenū, atq; extēsum. Vlterius descendens, inueni colon intestinū malè atq; præter naturam conformatum. Siquidem vbi sacculus, siue monoculus situs est, & vbi colon ventriculo annexum erat, colon fuit valdè laxum flatibusque expansum, reliquis in locis ad crassum intestinum vsque angustum, fecibus crassis durisque in globulos concretis infarctum, eodem modo conformatum vidi colon in multis fœminis tum Monspessuli, tum Bononiæ. Reliqua viscera, tam naturalia, quam spiritualia erant illæsa ac integra. Ex cerebri substantia inter dissecandum effluxit aqua tenuis & colore subrubicundo, quod venarum arteriarumque incisioni adscribendum est: nam aqua qua omnes ventriculi scatebant, fuit tum tenuissima, tum limpidissima ac pura, nihil verò pituitæ in ventriculis cerebri vidi. Totum spatium, quod in sacra fistula inter tenuem ac duram membranam est, & vbi neruorum funiculi neruos constricturi à spinali medulla recedunt, simili aqua plenum extitit. Ex hac historia & symptomatibus, quæ præcurrerunt, conijcio omnium malorum scaturiginem ab epatis & vesicæ bilis obstructione ꝓdijsse, indeq; febrem consecutam, vt cuiq; satis notū est: postquā verò bilis non expurgabatur per conuenientes vias, q̄ sunt intestina, ac eorundem faculta-

tem expultricem ad recrementa propria expellēdā non ſtimularit, haud dubiè inteſtina debilia ſtupidáque reddita, multa ſuperflua, quæ in flatum ſoluta excitarunt colicum dolorem pertinaciſſimum, colligêre: hi flatus cum liberum exitum ob coli in quibuſdam locis anguſtiam habere nequierint, in laxa parte vt pote paulo ſupra inguē ſiniſtrum collectus, huic parti vicinisque locis, quibus colon beneficio ligamentorum firmiſſimè alligatur, magni ponderis & tenſionis ſenſum excitauit, in alijs locis non æquè nam non ita laxa erant. In his affectibus bilem tenuiorem regurgitare in ventriculum, tum quotidiana experientia docet, tum Galenus in Cōmentarijs in ſexti lib. aphoriſm. Hipp. aphoriſmo 50. manifeſtè his verbis demonſtrat. Conſueuit quidem & aliter in magnis doloribus, atque mœrorib. fortibus ad ventriculum fluere bilioſa ſuperfluitas: & multò magis cum ipſe malè affectus fuerit: ad ea enim, quæ talia ſunt, feruntur partium proximarū ſuperfluitates, præſertim quæ tenuem habent ſubſtantiam, qualis eſt ipſe bilioſus humor, atque cum eo, quæcunque ſeroſa ſuperfluitas, quæ ſæpius in vomitibus bili commiſcetur, ſiquidem rarò admodum accidit, vt bilis exquiſita euomatur, cui ſeroſam ſuperfluitatem non videamus admiſtam. In huius præſentis fœminę ventriculo humor contentus vndequaquam erat viridis, & ſatis tenuis, vnde non mirum, ſi ventriculi actiones diſturbatæ fuerint, ac ægra omnem cibum nauſearit, ſitimque ardoremque ingentem cum morſione perceperit. Ad paralyſin capitisque alios affectus quod attinet, notiſſimum eſt nullas partes conſenſionis vim maiorem atque cerebrum & ventriculi orificium inuicem habere, quare in hoc caſu cerebrum per ventriculi cōſortium affectum eſſe minimè dubitandum exiſtimo,

mo, multo minus plurimos vapores ad caput elatos, atque in tenuem illam humiditatem, quæ forſan acrimonia non caruit, conuerſos, atque totum cerebrum irrigaſſe, cerebro vndequaque repleto, hanc humiditatem per ſacram fiſtulam ad neruorũ originem defluxiſſe, ad extremum facta aquoſi humoris ebullitione auctaque acredine, ſecutum delirium ac epilepſiam opinor. Hæc ita ſeſe habere omnes, quos ſimilibus affectibus correptos, & tandē ſimili modo interemptos vidi (vidi autē plurimos) manifeſtè atteſtantur, præcurrerunt hæc maiori ex parte, primò febris tertiana notha, faciei color ſubflauus icteritijs non admodum diſſimilis, vel color pallidus, nonnunquam pallor, interim faciei tumor appetitus edendi deiectio, totius corporis emaciatio & languor: plerique incurrunt in colicas paſſiones curatu difficillimas: colica ceſſante ſubſequitur paralyſis primò brachiorum, ſecundò manuum, vltimò crurum, paralyſin comitatur nōnunquam delirium, interim lethargus, interim apoplexia, interim epilepſia & mors ipſa, fœminæ non rectè purgantur, habentque menſium purgationes prauas atque inordinatas, iuuenes multi ab hac paralyſi liberantur, ſi in tempore conuenientibus vtantur remedijs ac abſtineant à venere, vino, & iram reprimant. Sin minus, difficillimè, præſertim ſi magna acceſſerit hepatis obſtructio ac imbecillitas: ſenio cōfecti difficilius conualeſcunt. Coiter in Libell. Obſeruat. Anatom. & Chirurg.

Dolor colicus, quem effuſio humorum in toto corpore efficit, plerunque in pareſim deſinit, poſtq̃ longo ægrum tempore afflixit. Paulus Aegineta & recentiores Græci vnà cum Auicenna hoc, quod frequens apud nos eſt, pro raro & infrequente accidēte referunt. Quinimò in Gallia & Italia hodie etiam

insolēs est, vt colicos dolores artuum resolutio excipiat. Quanquam in Gallia sæpius visum legamus. Quod mihi scrupulum mouet illud est, quod nō satis comprehendere intelligētia possum, quomodo resolutio hæc fiat, si ab humoribus crassis & pituitosis excitata ponatur. Paulus.n. de membrorum resolutione loquitur à calida humidaq; causa profecta, vt ex 56. cap. lib 4. perspicimus: & proinde illos reprehēdit, qui à frigore ortam putantes, calidis remedijs profligare conabantur. Non valdè igitur mirandum videtur, quomodo calidus & subtilis humor ad neruos penetrarit, sed qua ratione frigidi & crassiores eò perueniant, non iniuriā percunctaturus videor. Etenim in hisce nostris regionib. qui his doloribus conflictati, tandem resoluuntur, non calida, sed frigida & pituitosa affectione laborasse vniuersi videntur. Verùm iam dixi, nullos me vidisse in παρίσιν artuum incidisse, nisi qui longo tempore hoc malo vexatus fuisset: hoc est, quibus propter influxum humorum & flatuum sæpè malum recurrisset. Etsi igitur multa confluat in talibus pituita ad intestina, non tamen sine calidorum & tenuiorum siue biliosorum admistione humorum ad ea confluit. Equidem ex infinitis propè nullum vidi hoc malo affectum, qui non esset natura calidiore & sicciore: & in quo non multa simul bilis generaretur. Dignum obseruatione illud etiam est, quod non statim ab initio morbi laxantur artus, sed postquam longo iam tempore durauit. Quis verò ambigat, quin crassus humor post diuturnos labores, perpetuas ferè vigilias, longam inediam, multorū & continuum calidorū pharmacorū vsum tandem calefiat & attenuetur? Quomodo aūt ad extremos artus peruadat: iudicant pleriq; oēs humores istos ex intestinis, postquā attenuati sint, sic ad manus &

pedes

pedes deponi, vt in acutis morbis peccans materia plerunq; per sudorem vacuare solet. Ratio eos hæc permouet, quod corpus totum σύμπνοιαν καὶ σύῤῥοιαν ἑαυτῷ, reuera est ac dicitur. Ideoq; Galeni testimoniũ ex 7. Aph. 54. huc citant. Alij quidam, humorem per intestinorum tunicas penetrare intra vertebras lũborum & spinæ, indeq; ad Nucham appellatam ꝓcedere: mox secundum neruos ad artuum extremitatem descendere opinantur. Sunt & alij quidam, q non omnem colicæ affectionis causam ad membra transferri censent, sed illam solùm, quę ex capite ad intestina defluit. Ad mẽbra aũt peruenire, quia à cõsueta via deflectat, & secundum neruos ad musculos ad manus ac pedes contendat. Fieri hoc facilè tunc posse, cũ quodãmodo natura iam euicerit malum, ac dominari humori cœperit. Duæ priores sententiæ mihi non admodum probantur. Vtraq; hoc initi videtur fundamẽto, quod statuunt humorẽ in intestinis collectũ fuisse qui ad artus tandem ablegatus sit. At res non ita habet. Intelligi id ex eo primum potest, qđ nunquã natura per aluũ pituitã illã excernit: quod certè, si non semper frequenter ipsam facere oporteret. Longè namq; facilius crassum humorem per patentes, & à natura ad hoc ipsum destinatos meatus, id est, per vias vsitatas & conuenientes (præsertim ab enemate aut pharmaco inuitata) expurgat, quam ad longinqua loca per impeditissimum iter deponat. Deinde ex eo; quod per interualla dolores augentur ac minuuntur. Sæpenumero vbi per biduum triduúmue commodè habuerunt ægri (quoties scilicet vel clysmate, vel pharmaco, vel sua sponte purgati fuerunt) recrudescũt dolores subitò. Equidẽ post sumptũ leue pharmacum, à quo pituita detracta derasaque fuit, plerique omnes, quos quidem vidi ipse ac curaui,

per aliquod tempus conquieuerunt: illis demptis, quibus inter tunicas flatus conclusus mali author fuit. Postea verò cum redierunt de integro dolores, aut etiam antequam rediissent, manifesta humoris iterum collecti signa apparuerunt. Maximè autem præsentiunt recurrentes dolores, quibus de capite causa mali destillat in ventriculum & intestina. Patet ex prædictis non in intestinis cõtineri humores, qui ad artus reiiciuntur: sed ex venis eò potius extrudi à natura exonerare se volente. Mirum certè sit, si ex intestinis per iter adeò impeditum & longũ ad artus plerunque ableget potius, quàm vel extra corpus eijciat, vel ad alias partes amandet. Aequè absurda est altera opinio: idque non eo tantum nomine, qđ, vt prima, falsò innititur principio, sed ꝙ eo concesso nihilominus parum verisimilis existit. Quis enim credat humorem tam crassum per densas intestinorum tunicas permeare & per ligamẽta membranasque, quibus vestiuntur & colligantur vertebræ, ad interiora spinæ prorepere, inde ad superiorem ipsius partem ascendere, demumq; ad extremitatem manuum procedere? Si pertransire potuit per intestina is humor, quomodo tantum suscitauit dolorem? Si attenuatum dixeris, nihil dixeris. Non enim adeò potuit fieri tenuis, vt per aluum nõ commodius faciliusque exiret. Solet etiam natura, quæ in intestinis sunt, siue in ipsis nata fuerint, siue aliunde in ipsa influxerint, per ipsa expellere. At tũc solum non meminit natura vsus intestinorum, cum pituitam ibi, quæ dolorem ciet, collectam habet? Huc & illud pertinet, quod plerunque manus aut solæ, aut primum resoluuntur. Videtur autem natura longè minore labore humorem crassum & grauem ex inferiore spinæ parte ad pedes detrudere posse, quam subleuare ad ceruicem, vt inde secundum

dum neruos exeat ad manus. Solet namque sua spō te talis humor, cum ex cerebro in spinam delabitur, per ipsam descendere ad pedes. Taceo quod oporteret semper ferè totum corpus resolui, non solùm vel brachia vel crura. Certè cum ad vertebras thoracis penetrat humor, qui colum infestabat, vox læditur, propterea quod exufflare amplius ægri non possunt. At ne totæ quidem manus plerunque resoluuntur, sed extremæ tantum. Tertia opinio probabilis quidem est, atque adeò vera, quoties à delabēte ex capite humore gignitur colicus dolor. At non perpetuum hoc est, nec in omni colica vsu venit. Etenim affectus colicus frequentius oritur ab humoribus crudis ex toto corpore ad intestina effusis. Hi dum crassiores & plures existunt, quam vt à natura semel expelli queant, paulatim & secundum partes, ex magnis atque etiam propinquioribus ventri venis primum vacuantur. Vbi iam pars eorum maxima excreta est, & reliqui propter enumeratas supra causas, diuturnum scilicet dolorem, vigilias, inediā, calorem, medicamentorumque calidorum vsum attenuati sunt, summo conatu eos ex venis extrudit, & ad extrema membra dimittit: cum nec longius possit, nec per cutem expurgare valeat. Ad intestina ideò non mittit, quia aliò pellere iam potest, & longius ab eis dissiti sunt, atque in illorum membrorū venis hærent, quibus noxam post inferunt. Vera esse quæ hîc dico, is comperiet, qui diligenter obseruare volet. Paulum Aeginetam moderatè frigefacientibus & corroborantibus curare satis noui. Videtur is humorem resolutionis autorem calidum iudicauisse. Palàm certè libro tertio annumerat resolutionibus ab humore acri mordaciq; profectis: tametsi medicum frigidis curantem vituperet. Imò calidam & humidam affectionem iudicauit, sed nō

immodicè calidam. Ideo pharmacis vtitur modicè refrigerantibus (aut non validè calefacientibus) & ſiccantibus. Ratio quoque conſonat. Vix enim humores craſſi & pituitoſi ad extremos artus protrudi poſſunt, niſi vel attenuati (& ob id calefacti nonnihil) ſint prius, vel tenuem calidumque humorem permiſtum habeãt: cuius ratione per meatus anguſtiores ad longè diſſita loca deducantur. Animaduertendum eſt, quod multos abſq; pharmacorũ vſu ſanatos eſſe ſcribit: quod nũc etiam accidit. Sanè plurimi adeoq; maior pars ægrotantiũ vel ſpõte ſanantur, vel thermarũ vſurpatione reſtituũtur: rariores medicamenta à nobis poſtulant. Adeo plerique lætantur cum ſe ab immaniſſimis illis cruciatib. liberatos ſentiunt, vt reſolutionẽ pro nihilo ducãt. Qui conſilium petunt, hos ita curare ferè ſoleo. Vbi materia multa eſt & craſſa tumorq; durus & cutis albicat, decocto guaiaci (in quo incidẽtes herbas interdum incoquo, hyſſopum, ſerpillũ, chamæpytim, pulegiũ, ſaturegiam, & ſimiles) foueo, & ſtuppa in hoc madefacto inuoluo ac ſæpè renouo. Parte iam maxima vacuata, geraniũ & pruna ſylueſtria ſimul incoqui iubeo, & ſimiliter foueo. Interdũ thermas arte paro, ſimiles naturalib. ex prædictis herbis, & præterea nitro, ſale, alumine, & in ijs quotidie, ſemel aut bis membra per horæ ſpatiũ aut eo amplius continere impero. Aliquando etiã fumo cõmemoratarũ & ſimilium herbarum in lixiuio cum ſale decoctarũ foueri mẽbrum præcipio: & poſt fotum cataplaſmate reſoluente ſimul ac roborante contego. Et adhuc quidem ita ſucceſſit conſilium, vt me eius pœnitere non poſſit. Nemo enim non percuratus eſt, licet tardius paulò quam ij, qui ad thermas benè prius purgati abierunt. Duos vidi qui abſq; tumore & abſq; humoris indicio, ſolas manꝰ reſolutas habebãt. His

manda

mandaui, vt manus vapore, qui de molari lapide ignito aceto consperso tollitur, probè calefacerent: ac mox medicamētū calidum ex corroborantib. & adstringentibus cōpositum imponerent. Erat id cōfectum ex cupressi glandib. hypocystide, acacia, malicorio, oleo cydoniorum, terebintina, styrace, myrrha, & pisciū glutine in aceto dissoluto. Et quia tenaciter partib. hoc medicamentū adhæret, quib. calidum apponitur, iussi vt tertio quartóue tantū die moueretur. Interim monebā vt manè & vesperi manus medicamēto cōtectas, vel ad fornacē, vel ad ignē hactenus calefieri paterētur, vt penetrasse calorē persentirent, ac demū pannis calefactis inuoluerent. Hūc vaporē ideo adhibebā, vt meatus aperirētur & roborātis medicamēti vis altius faciliusq; ad neruos penetraret, quò nisi peruasisset, nihil sperare poterā. Deinde vt humor quē nerui cōbibissent, cōmodius ac siccius absumeretur. Habet.n. hic vapor vim exiccādi non instrenuā, teste Galeno. Idem crassiores humores incidere, ac per dēsiora corpora in profundum permeare, inq; ijs contentos succos dissipare solet. Cæterùm affectionem non absque humore constitisse, cum ex alijs plurimis, tum ex hoc intelligebam, quod propè subitò resoluti fuissent. Si ob nudam solamq; intemperiē euenisset talis resolutio, sensim ac vix longo tēpore nata fuisset. Satis autem constabat, mali causam nō in neruorum, qui ad manus distribuuntur, principio sed in manibus ipsis constitisse. Quoniam partes supra carpum optimè omnes habebant, quod esse non potuisset, si neruorū principia affecta fuissent. Sed nec illud metuebam, vt tenuiore parte resoluta, cæteri in scirrhosam duritiem abirent. Etenim aquosi erāt & tenues: nō crassi, tenti, multi. Nec quia calidi possent videri minus confidenter hoc remedio vtebar.

Nam vt initio tales ſint, temporis progreſſu refrigeſcunt, & calorem partis quaſi ſuffocant, vt manifeſtò atrophia laborent: id quod in vtroque factum cernebatur. At verò quia non ſatis erat partes eas calefieri, ſed eaſdem oportebat corroborari, adſtringentibus ſiccātibusq; poſt fotum vti eos iuſſi: quippe vehementer debilitatæ fuerant. Eraſtus. Part. 4. Diſputat. contra Paracelſum.

OBSERVATIO CLIX.

Ex ſtupore cruris medici decepti calculoſum pro paralytico percurarunt.

NVper nobilem curauimus, qui medicorum doctiſſimorum conſilia communi conſenſu remedia, ad paralyſin accommodata præſcribentium, nobis attulit. Huic enim cum prædixiſſemus futurum, vt intra quatriduum calculi fragmentis excretis alleuiaretur, ſubridens prænotionem contēpſit, quod neque à quoquā ea de re eſſet admonitus, neque arenulas vnquam reddidiſſet, Tandem tamen vix perſuaſus magna omnium admiratione verum nos prædixiſſe expertus eſt. Cauſa autem eſt eiuſmodi, Venæ cauæ deſcendentis ramus vnus in renem alius in crus, tertius in teſtes fertur. Ad plenitudinem itaque eius, qui crus alit, aut compreſſionem ſtupor ſequitur: quemadmodum alio tumente, qui ad teſtem peruenit, & ideo breuiore facto teſtis cōtrahitur. Iacotius. Comment. ad aphor. 1. libr. 7. ſect. 2. Coac. Hipp.

OBSERVATIO CLX.

Vir reſolutione multos annos laborans, incendij metu ſe præcipitem è ſuccenſa domo deijcit, de repente ſanatur, & deinceps probè incedere cœpit.

Ioannes

IOannes Berla ciuis Arelatensis alterius partis resolutione affectus, complures annos (quantum fide proborum virorum, & rei veritate affirmatum est) miserè degebat, omni ope humana destitutus, vt quem non operosa medicorum manus, non opportunè adhibita remedia, non cauta victus ratio obseruata, leuare tam diro morbo potuerant. Casus verò tum mirificus interuenit: flagrat igne domus in qua degebat, incenduntur tigna, propeque iam ad cubile in quo decumbebat æger flamma serpebat. Incendio omnia complentur, quum ecce æger, & metu & ira fremens, grauiq; timore perculsus, de repentè sese erigit, seque summo nixu attollere conatur: mox verò incitatis corporis viribus, atque in vnum collectis, se è summo ædium præcipitem dat, à suis tamen adiutus, morbo confestim liberatur, restituiturque illi in parte sensus ac motus: ita vt qui multos annos immotus cõstitisset, liberè deinceps absque vllo molestiæ sensu progredi cœperit, obfirmata etiã in reliquum temporis quoad vixit, valetudine. Valleriola. lib. 2. Obseruat. 4.

OBSERVATIO CLXI.

Improuisa & vehementi incandescentia multorum annorum paralyticus quidam à contractura pedum liberatus.

EGO mirum quid vidisse me in consobrino meo Ioanne Sobiratio testari plena fide possum, qui cum Aueniõne cõuulsus annos plurimos constitisset, ita vt contractis poplitibus ingredi non valeret: repentina ira eaque vehementi percitus in famulum, quem plagis cædere nitebatur, ita corpus exagitasse, vt confestim distentis crurum neruis, poplitibusque emollitis, & sine vllo doloris sensu incedere, & erectus stare, cum incuruo corpore annos

totos plus minus sex cōstitisset, posset: deincepsq́; p omnē vitam sanus euasit. Vt quē nō operosa medētiū manus, nō accurata medicorū diligentia, nō vlla medicamentorū genera curare potuerant, sola ira naturam exagitans persanauit. Idē, loco iam citato.

OBSERVATIO CLXII.

Omnium mēbrorū contractio medicamentis curata.

QVod cōtigit de Gaspare Roulla (vix enim aliter scribi rectè potest, vt profertur) caupone trium tibicinum è regione arcis nostræ Mediolani, adeò miraculo proximum visum est omnibus, vt multi ad hūc visendum accurrerent, nam nulla vi humana sanari posse videbatur, antequā per nos sanatus sit. Sed libet narrare historiam. Iacebat iam per annum integrum cōtractus in lecto, sed supremis quinq; illius anni mensibus totus immobilis, nō pedē, nō caput aut brachiū mouere poterat: neq; aliud quicq̄, præter dolorē. n. ingentē, mēbra vt lapis rigida obduruerant. Et erat media hyems, constat hunc à me intra 40. dies plenè sanatum, non admiratione sed stupore maximo eorū qui illum viderunt. Alij enim sideratum, alij perculsum ira diuina, alij resolutum, alij dæmone correptum dicebant, ita vt nō deessent supplicationes & execrationes. Hūc ita curauimus. Abstinuimus ab omnib. vnctionibus, quorū vsu maximè non rectè præpurgato corpore in tantā morbi magnitudinem deuenerat. Misimus ter sanguinē, quāuis maxima cum difficultate, quod brachia cōtracta essent, nec possent extēdi: indurauerat. n. velut dixi, vt saxū aut lignū totus ceruix, crura, dorsum & brachia. Sed & dum curarē, sæpius de salute despera uit, adeò vt à cura me desistere vellet: primis. n. 25. diebus non alleuatus est vel minimum. Sanatus aūt est cura Mareschalci; (cui colocyntidam in melle pu

ro co-

ro coxit, mel aũt odoratis mistum velut offam deuorãdum dedit, decoctũ interim ligni ex aqua ꝓpinans) sed vt dixi ter misso sanguine, non solùm ob morbi magnitudinem, sed etiam quod ex vitæ ratione & ipso morbo coniectarer totam sanguinis cõgeriem corruptam esse. Nec fefellit me vlla ex parte de hac re iudicium factum, siquidem totus qui exijt sanguis, putridus erat. Remansit tanti mali vestigiũ collum obtortum: & nunc Alexandriæ etiam, vt audio, cauponam exercet. Cardanus. de curat. admirand. cura. 18.

OBSERVATIO CLXIII.

Andreas Gondardus sacrificus, septuagenarius senex optimi habitus magnarumq́; virium, ex paralysi dextræ partis sola sanguinis mißione & purgatione, leniq́; ad ceruicem vnctione integrè sanatus.

SAcerdos homo Gall⁹, corpore quadrato & εὔσαρκος, fereq́; tẽperamento proximo, optimi & viuidi coloris (suauis nãq; in facie color ex albo & rubeo mixtus conspiciebatur) musculoso & benè carnoso corpore erat, venis latis & sanguine plenis: ita vt ex totius corporis habitu ad calidum & humidum, à temperamento labi videretur, humido tamen calidum superante. Hic cum Arelaten venisset, vt in fano Diui Antonij, quod ea in vrbe celebre est, parochum ageret: (erat enim ad id muneris probè factus homo, nec vt inter eius ordinis homines insciens sacrarum literarum) cum, inquam, menses aliquot Aralate constitisset, sub hyemis initiũ capite grauari cœpit, vnaq́; cum summa membrorum cõfractione & impedito sermone lingua balbutiẽs fieri: quæ symptomata cũ æger neglexisset, derepẽtè sub noctis medio cũ oris tortura in dextræ partis resolutionem incidit, crure, inquam,

dextro itidem brachio resolutis. Accersor ipse, ęgrũ video prostratum in cubili, facie rubicũdissima, crure & brachio voluntario motu destitutis, atq; etiãnum sensu: magis tamen motu, quam sensu. De anteacta vita interrogo: intellexi plus æquo nimium sibi indulgere, plusculumq; genio deditum, prę∫ertim in potu assumendo, erat enim vini huius generosi Arelatensis amans, quo cum nimium se implere solitus esset, effectum est, vt inde læsis neruis in paralysin inciderit. Vinum namque, authore Galeno, si immoderatius ingeratur frigidos morbos excitat, tremorem, conuulsionem, paralysin, apoplexiam, comata, comitialesque. Non mirum igitur, si læsis à vini potentia neruis, cruditatibus item multis per cibi intemperantiam genitis, adiuuante adhæc ætate senili, in huiusmodi affectum inciderit. Valleriola. lib. 4. Obseruat. 4.

OBSERVATIO CLXIV.

De cruris dextri resolutione menses totos decem & octo perseuerante, post articulares dolores enata, & ligni sancti potione curata.

NObilis Catherina Martina, Ioannis Bastonij Patritij Arelatensis vxor, resolutione crurum, præsertim dextri, post dolores articulorum affecta, mẽses totos decem & octo, summa adhibita cura, potione ligni sancti tandem curatur, integræ sanitati restituta. Idem lib. 1. Obseruat. 3.

OBSERVATIO CLXV.

Stupor totius corporis cutis visus.

CVm imperfecta paralysi sensus motúsue torpet, & hebescit, propriè stupor appellatur, quo aliquando vidi vniuersam corporis cutem ex crapula & vino-

& vinolentia corripi, illæso motu. Fernelius libr. 5. cap. 3. Patholog.

OBSERVATIO CLXVI.

Digitorum manus stupor, ex humero baculo percusso obortus, medicamento collo inducto leuatus est, cū frustra antea digitis adhiberetur.

IN omnibus torporis causis origini studendum est & pororum meatibus, vt suaues facilesque fiant. Huius rei rationem exemplo referam cuiusdam mulieris, quæ à viro supra humerum scipione percussa, manus digitos stupentes mihi ostendit: & à quodā imperito chirurgo, qui digitis emplastrum pluribus diebus imposuerat, sese frustrari conquerebatur: emplastri genus laudaui, quod non vt digitis, sed collo imponeret, hortatus sum: illa obsequens paucos post dies ad nendi opus redijt incolumis. Alex. Benedictus. lib. 1. c. 33. de curand. morb.

OBSERVATIO CLXVII.

Hœmorrhagia narium affectus, corporis stuporem & insensibilitatem incurrit, quam nihil proficientibus remedijs mors excepit.

QVendam vidimus, qui ob defluxum sanguinis narium obijt, hic antequam obierit, ad insensibilitatem quandam ferè & corporis stuporem deuenerat, nullaque medicamentorum ope iuuari potuit, tamen probos medicos habebat & doctiores, qui tunc Ferrariæ extarent, cum semper alma patria nostra probissimis medicis scateat. Brasauolus Comment. ad aphor. 9. lib. 7. Hippocr.

OBSERVATIO CLXIIX.

Epilepsiæ sine partium inferiorum concussione, ca-

put solummodo afficientes, & parum à vertigine distantes.

VIx quisquã fuit doctus, qui nõ finitimos affect° crederet vertiginẽ & epilepsiã. Equidem cõplures ausi sunt asserere vehemẽtiorẽ vertiginẽ esse paruam epilepsiã: vt Cœl. Aurel. Theod. itẽ Prisc. & reliqui testati sunt. Non in omni epilepsia cadũt ægrotantes, sed aliquãdo solũ caput nõnihil mouetur (q́ in duabus nobilib. virginibus, cũ iam fermè sanatæ fuissent, obseruaui) interdũ pedes dũtaxat vacillãt: vt tñ nondũ cadant. Vidi nonnunquã vertigines, inquit Montanus, in q̃bus accidẽtia adeò erãt similia epilepticis symptomatib. vt vix dignoscerẽtur: & à peritis medicis plurimũ dubitaretur, vtrum vertigines potius cẽsendę, an epilepsiæ nominari deberẽt, propterea q́ in finib. vtriusq; morbi consistere viderentur. Erastus. Parte 4. Disputat. cont. Paracel.

Vidi ego qui facili & breui delirio cum labiorũ vix sensibili contractione tentati statim sibi restituerentur. Idem author eodem loco paulo pòst.

Epilepsia aliquando fit in cerebro tantũ sine vlla partium subiectarũ concussione, sed solius capitis. Quod rarum est à me tamen annotatũ & obseruatum in sacerdote quodã annòs 30. nato. Illud medicis visum est contingere maligna aliqua materia in dextro ventriculo contenta, præsertim cum in dextram partem caderet. Scholiographi ad cap. *16.* lib. 1. Hollerij de morb. intern.

OBSERVATIO CLXIX.

E summo vertice excitari solita Epilepsia.

VIsa est (epilepsia) quę à summo vertice capitis originẽ haberet, è quo vapor quoquo versum excurrens, si per extremas solũ partes vagabatur, vertiginem: sin intrò penetrabat in cerebrum, epilepsiã ciebat. Fernelius lib. 5. Pathol. cap. 3.

OBSERVATIO CLXX.

Ex ore ventriculi suscitata Epilepsia.

IVuenis quidam Grãmaticus, cum vehementius doceret, aut cogitaret, aut maiorẽ inediã sustineret; aut irasceretur, epilepsiæ corripiebatur malo. Huic os ventriculi, quod facili sensu preditum erat, laborare deprehendi, ac deinceps per consensum cerebrum & vniuersum corpus conuulsorio motu concuti. Igitur solius probę concoctionis illum curam exactè habere iussi, ac tertia vel quarta hora panem diligenter confectum offerri: atque hunc quidem solum si non sitiret, si verò siti cruciaretur ex vino aqua diluto modicè adstringente & albo. Huiusmodi enim vinum ventriculum roborat, nec caput, vt solet vehemens, tentat. Cum itaq; hæc facies nihil laboraret, exactam iam notitiã eorũ, quæ pri⁹ sola coniectura consequebar, habebam. Itaq; singulis annis bis, nonnunquã etiam ter medicamentum amarum ex aloe ei exhibui. Totum enim ventriculum ab excrementis purgat, & ad proprias actiones robustum facit. Vir verò ille annis plus quã 20. quibus postea superstes permansit, inculpata valetudine vitam exegit. Quod si verò aliquãdo propter ingruẽtes occupationes à cibo abstinere coactus est, vt minima conuulsione corriperetur accidit. Alios quoq; vidi propter os ventriculi conuulsione comitiali correptos, cum vehementi cruditate laborassent, aut venere intempestiuius vsi fuissent. Quosdã etiam per febres conspexi derepentè, nullo, quod conuulsionem significaret, præcedente signo, esse conuulsos, qui bilioso succedente vomitu protin⁹ liberati fuerunt. Nonnulli autẽ hoc modo laborantium fusca euomuerunt. Quidam verò porri succo similia. Galenus. cap. 5. lib. 5. de loc. affect.

OBSERVATIO CLXXI.

Acceßio comitialis grauißima, vitio ventriculi derepente suborta, curatur.

NObilis Catharina Martina, accessione comitiali vitio ventriculi derepentè suborta, eaq; grauissima, vt casus in attonitum morbum timeretur, ob miram totius corporis plenitatem, præsertim cerebri, magna adhibita cura intra biduum curata fuit. Valleriola. lib. 3. Obseruat. 7.

OBSERVATIO CLXXII.

Ex liene proueniens epilepsia.

MOnacho Dechanteclet Parisiensi, annorum 30. corpore nigro & piloso, è malè curato liene in febre continua vapor quidam menstruis interuallis cum tumultu exiliebat. Qui vbi ad sinistram mammam peruenerat, modò pronus, modò supinus cōcidebat, sine sensu & motu. Postea confricatis aceto temporibus, oculos aperiebat, manu locum dolentem ostendens, ἄφωνος, non loquens. Liberatus paroxysmo noctem consequentem insomnem ducebat. Scholiographi ad cap. 16. Libr. 1. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CLXXIII.

Ex vteri vitio suscitata epilepsia.

ETsi nouissimus inter cæteros morbos esse soleat qui comitialis nominatur, ignotus tamen apud multos plerunque est, vt quem nuper in puella vidimus Aretina: quæ cum huiusmodi inuaderetur morbo, minimè (vt assolet) concidebat, minimeque ex eius ore ferebatur spuma. Sed stans caput tandē hinc inde, ac si quid inspicere vellet tota cum ceruice mouebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil

nihil ſentiens. Cumque iterum ad ſe reuerteretur, interrogata quid egiſſet, penitus ignorabat. Cauſam autem perquirentibus nobis, cur puella, cum comitiali afficeretur morbo, non concideret, viſum eſt ex hoc contingere, quod contractio & tenſio ad cerebrum non ferreretur, cum ſolus vapor ſurſum aſcenderet. Ex quo nullo rigore cerebrum ipſum intentum abinordinatis motibus reliqua membra præſeruare poterat. Qđ aũt puella ipſa hoc morbo laboraſſet, & medici omnes quicunque eam viderant, affirmabant, & rei euentus facile comprobauit: cum prorumpentibus menſtruis hoc malum euaſerit. Nam vt quãdoque in pueris venus, ita in puellis menſtruorum initium huiuſmodi morbum tollere ſolet. Beniuenius. cap. 97. de abditis.

Memini & ego virginem 20. annorum me curare ſubinde conuulſam & manus clauſas habentẽ, quæ non concidebat, ſed toto acceſſionis tempore ſedens permanebat. Cum autem occaſio ex vtero eſſet, adhibitis idoneis remedijs, breui ſanitatem recepit. Huius affectus non diſſimilis videtur ei, quo Aretina puella laborauit. Ex vtero autem laborantib. varia ſuperueniunt ſymptomata, & ſæpenumero haud ſimilia. Dodonæus in Annotat. ad c. prædict.

OBSERVATIO CLXXIV.

E veſica ſe primum proferens epilepſia exemplo notabili.

EST mihi mulier quædam nota, quæ paroxyſmũ epilepticum præuidet: itaque cum vel ad aquas lauat, diſcedit, vel ſi domi eſt, aut in eo loco manet, in quo eſt: aut in alium abit: mox vrinam reddit vbicunq; eſt, deinde oculis apertis quaſi ſtupida hinc inde circumſpicit, & vel ſtat, vel ad colum accedit, vel aliquid huc illuc defert, vel ſedet nihilq; loqui-

tur, & quid agat, planè ignorat. Rarò autem cadit: vbi ad se reuertitur, quærit quid egerit. Toxites explicat. 3. Paragraph. 3. libr. 3. Paragraphorum Theophr. Paracelsi.

OBSERVATIO CLXXV.

Ex digito, manu, brachio & humero excitatæ primum epilepsiæ.

CArnotensi adolescenti è minimo digito sinistro ad regionem cordis perueniebat: vnde palpitatio. Hinc ad caput, vnde casus. Aura ascendente manus conuellebatur. Scholiographi ad caput 16. Holler. de morb. intern.

Alteri Scoto annorum 20. incipiebat à tremore dextri brachij ad mammam progrediendo: vnde cõuulsio sine sensu, memoria & voce. Reuocabatur cibo & potu, quæ non sentiens quoque deglutiebat. Multis fit primum tremor & conuulsio brachij, deinde capitis cõcussio. Scholiographi loco iã citato.

Anno 1555. Martij 8. die in adolescente Picardo annos nato 15. à torpore manus dextræ initio accepto contrahebantur tres primi digiti: index vi extendebatur. Ita cadebat obtorto obliquè brachio & corpore inflexo.

In alia, ab articulo humeri mali initium, deinde tremor totius brachij, ex quo adstrictio dentium & casus. Scholiographi ad cap. 16. libr. 1. Hollerij de morb. internis.

Nos vxorem domini Oroboni curauimus, & pristinæ sanitati restituimus, à cuius auriculari sinistræ manus per brachium materia mouebatur ad caput ascendens, quæ cum cerebrum attingeret in comitialem morbum incidebat. Brasauolus Comment. ad aphorism. 45. lib. 2. Hippoc.

Habebam senem in cura, à cuius digito ascendebat

bat vapor ad cerebrum, vnde ille incidebat in epilepsiam. Curaui eum fortiter ligando digitum supra iuncturā. Et si adhuc ascēdebat materia, fortius vinciendo etiam ante locum, vt dolor ille materiam attraheret, vnde ille semper accubando in aliqua sede dormiuit, vt materia minus sursum vergeret, & euaporaret ad cerebrum, & ita euasit. Leonel. Fauentinus. cap. 11. de medend. morb.

OBSERVATIO CLXXVI.

E cruribus primum & sura producta Epilepsia.

FIT, sed rarò, alterum epilepsiæ genus, siue differentiā in vocare malis, quàm à parte aliqua, cui id fortè fortuna accidit, incipit malum, ac deinde ægrotanti ipsi sensibiliter ad caput ascendit. Atque hoc genus primum vidi in puero, qui decimum tertium ætatis annum agebat, cum adolescens etiam dum cum optimis, qui nobis cum erant medicis, ad ipsius curationem inueniendam conuenissem. Audiui itaque puero ipso exponente affectum à tibia initium capere, dein rectà per femur & incumbentia ei ilia ac latera ad ceruicē, & vsq; ad caput ascendere. Postquam verò primū ipsum attigisset sibi ipsi haud quaquam constare. Interrogantib. verò medicis qualis esset qualitas, quæ ad caput ferebatur, quod de ea responderet puer nihil habuit.

Alius iuuenis haud imprudens, vt qui satis, quod fiebat, sentire potens erat, & alteri enarrare, veluti auram quandam frigidā dicebat esse id quod ascēdebat. Galen. lib. 2. cap. 9. de Loc. affect.

Curaui nobilem virginem & puerum. Illi ex interuallis crus dextrum vna cum brachio distorquebatur, vt non concideret tamen. Quæ tametsi in paroxysmo ad interrogata satis aptè respondebat, sibi tamen relicta ridebat, alienaque loquebatur:

& post paroxysmum interrogata nihil prorsus sciebat aut recordabatur eorum quæ vidisset, egisset, dixisset. Quinimò interdum erecta stans, ita, vt dixi, risu, vultus mutatione, & deliris sermonibus, morbũ testabatur nec grauius aliq̃d patiebatur. Et tametsi breui tempore sic afficeretur, nullius tamen rei ad se reuersa meminerat. Quod eorũ non meminisset, q̃ in grauioribus paroxysmis, quibus aliquãdo corripiebatur, perpessa fuisset, non admodũ mirabar.

Puero interdum crus dextrum planè rigidum efficiebatur, vt flecti nulla vi adstantium posset, licet non vehemẽter deliraret, si nihil grauius ei accideret. Erastus in Anat. librorum Com. Montani.

Nos hoc adhuc pueri vidimus in adolescẽte quodam & in alio qui iam vigesimum quintum annum excesserat, Ianuẽse. Hi ergo referebant præsentire se saltum quendam & noxam indicibilem circa crura. Consului, vt & Galenus suadet, vt alijs adhibitis antea remedijs, cauterio ad eam partem, vbi mali erant minera, vterentur. Leonard. Iachinus Comment. ad cap. de Epilepsia Rasis.

Florentis ætatis nobili Scoto, Iacobo de Flaminpilo rufo, è sura dextra, veluti gutta crampa (vt vulgò appellant) incipiebat: inde totius corporis concussio cum spuma. Soluebatur vomitionibus biliosis, eoque affectu corripiebatur declinante luna ad interlunium. Scholiographi ad cap. 16. libr. 1. Hollerij de morb. intern.

OBSERVATIO CLXXVII.

Tumore in coxa suborto, & osse vitiato, quidam per consensum epilepsia corripi solitus: qui tumore & osse vitiato percurato, ab epilepsia vindicatus est.

SI per consensum cum parte aliqua subiecta, elato ad cerebrum ex ea vapore prauo & venenoso accessionem committente, epilepsia fit, stricta fiat deligatura: si in artubus est, quæ viam vapori præcludat, post accessionem verò ex parte ipsa luē ipsam vacua, etiam si opus est, partem ipsam vlcerando, vt Gattinaria quendam epilepticum sanauit, aperto per cauterium tumore in coxa, & osse quod simul computruerat, ablato, & parte illa putri sanie diligēter purgata. Syluius, de morbis internis, c. de epilep.

OBSERVATIO CLXXIIX.

Historia cuiusdam patris & filij, qui cum se ob scabiem absq; corporis expurgatione inunxissent, vulgari linimento, correpti fuerunt pater palpitatione quadam in dextro brachio, filius autem epilepsia ex pedis consensu.

REferam quid viderim & ego aliâs: fui accersitus ad visendum puerum, agentem duodecimum annum, qui vexabatur comitiali morbo, & paulo antequam ab accessione corriperetur, percipiebat à pede aliquid, quod tamen nesciebat quale nam esset exponere, ad genu ascendere, mox ad coxam, indeque paulatim serpens ad caput pertingebat, & subinde statim ille cadebat, neque per octauam horæ partem aliquid sentiebat. Illud autem propterea illi euenerat, quod cum ipse & pater eius scabie laborarent, absque corporis expurgatione, inuncti erant facili & vulgari linimento, confecto ex resina laricina, sale, ouiq; vitello, & succo limonum, & à tertia vnctione puer cœpit percipere ascensum illius rei: pater verò palpitationem quandam in dextro brachio, & quasi saltum rei cuiusdam per musculorum partes, quamobrem pater statim ab vnctione

ſe continuit, ac paulatim deſijt ea palpitatio: vir enim & validior erat, puer verò & tenerior infirmiorque: ſed & ipſe tandem aliquot poſt annos varijs remedijs, & ſeruata commoda victus ratione ab eo morbo liber euaſit. Trincauella lib. 2. cap. 6. de ratione curandi partic. corp. hum. affect.

OBSERVATIO CLXXIX.

Ex pedis parte ſuperiore epilepſia initium ſumens.

QVidam à parte pedis ſuperiore, quæ obuertitur plantæ, aura frigida ad os ventriculi euadebat, vbi ille epilepticus concidebat. Poſtea vehementer curuato in ventres corpore, doctus eſt auræ curſum intercipere atque ita ſeſe caſu liberare. Scholiographi ad libr. 3. de loc. affect. Galeni, Libelli in 16. forma excuſi.

OBSERVATIO CXXC.

Particularis epilepſia ſine omni capitis offenſa animaduerſa.

OBſeruatum hoc etiam eſt à medicis, morbū hūc in aliquibus à particularis cuiuſdā membri (brachiorum, pedum, digitorum, humeri, ſpatularum) conuulſione ſæpè incidere, tametſi nihil ex ijs ad cerebrum aſcendere percipiebatur. Eraſtus part. 4. Diſputat. contr. Paracelſ.

OBSERVATIO CXXCI.

Hiſtoriæ epilepticorum admirandis ſymptomatibus affectorum.

SVperiore anno adoleſcentem curaui egregium, qui ex alto loco decidit, & tempus ſiniſtrum læſit, ex quo in epilepſiam incidit, qui paroxyſmi tempore

pore ter, quater, sæpius in gyrum se vertebat, impetuque facto, si non prohiberetur, versus locum aliquem procurrebat, priusq; prorsus caderet (plerunque non cadebat, sed manibus magna vi faciem confricabat) nec ad se reuersus quicquam eorum quæ euenissent, sciebat.

Nuper etiam puellam allocutus sum, quæ, cum antea grauissimè laborauisset, ac proximè tanquam mali nihil pateretur, in conclaui per dimidiam horam sursum deorsum cursitauisset, atq; à me interrogaretur, vtrum aliquem vidisset vel audisset (nam & allocuti eam sunt, qui aderant, & inhibere motum tentarunt) negauit se quenquam aut vidisse aut audisse. Constat tamen eā parietes vidisse, quos cū ad eos accessisset, protinus cauebat, ac se rursus cōuertebat. Erastus in Anatom. librorum Com. Montani.

OBSERVATIO CXXCII.

Cum epilepsia syncopen aliquando coniungi.

NON infrequens est prorsus vt cum epilepsia cōiungatur syncope (quam aliquando præcedere comitialem, sæpius sequi nouimus) tametsi nullus od id putet, proprium hoc epilepsiæ accidens esse. Idem author Part. 4. Disp. cont. Paracels.

OBSERVATIO CXXCIII.

Prægnantes epilepsia affectæ.

NON paucas noui mulieres, quę quoties vterum gestant, crebro epilepsia corruunt, expeditæ verò nunquam. Fernelius cap. 3. lib. 5. Patholog.

Et ego prægnantes aliquas epilepsia affectas vidi, & sanatæ sunt partu, non prius: quamuis à vacuatione melius habuerint. Leonard. Iachinus ad cap. de Epilepsia Rasis.

Interdum sopor, deliria, conuulsiones, epilepsiæ etiam in prægnantibus suscitantur, quæ facilè conquiescunt discusso eo vapore, vt per sternutamēta, aut edito partu, aut vitioso humore ex vtero excreto. Nonnunquam etiam mala hæc per interualla quædam & circuitu quodam repetunt, alijs crebrius alijs rarius. Iacotius Comment. ad aphoris. 24. lib. 4. sect. 2. Coac. Hippoc.

Nouimus etiamnum nobilem mediæ ætatis fœminam, superstitem adhuc, fœcundissimamquidem illam cæterum difficillimis epilepsiæ paroxysmis, quoties vterum gestat obnoxiam, quam nos non semel sic affectam ipsi conspeximus, medicamentisque idoneis ab accessione leuauimus: hæc vtplurimum ex leui occasione irritata recidiuam incurrit, ex qua frequentes obortus patitur, quibus plerunq; mortuos, aliquando etiā semiputridos fœtus magna omnium admiratione excludit. Ioan. Schengk.

OBSERVATIO CXXCIV.

Vnico epileptico paroxysmo eodemq; viginti quatuor horis continuè & amplius affligente, liberata virgo quædam.

Vidi paroxysmum vnum totas vigintiquatuor horas, & eo amplius, ita virginem affligere, vt, quāuis nonnihil interdum remitteret, nunquam tamen intermitteret: quod, eo mirabilius censeri debet, quod non solùm absque periculo ægrotantis solutus est, sed & postremus fuit. Post illud enim tempus, optimè habuit, adhibitis remedijs. Erastus Part. 4. Disput. contr. Paracels.

OBSERVATIO CXXCV.

Mira epilepsiæ species aphrodisiastica, in qua paroxysmus

xysmus seminis profluuio solutus: aliæ item varijs horrificisq; spectrorum imaginationibus et anxietudinibus ægros torquentes.

QVidam sunt, quibus videtur quasi mulier eos quærens ad coitum, & festinanter furiunt ad eã & agunt cum ea, & post emissionem seminis cessat eorum paroxysmus & surgunt: & ego quidem iam vidi cui hoc accidit. Aliqui verò sentiunt grauitatẽ capitis & iectitationem ante sui aduentum, & vocant qui circa ipsum sunt, vt ipsum teneant, donec cesset eius paroxysmus, & ego quidẽ iam vidi quendam puerum meum patientem hanc ægritudinem: qui dixit mihi quod videbatur ei mulier nigra accedens ad eum habens super ipsam corium, quod dicitur parua, & quando accedebat ad eum mox cadebat, & studui ego erga sui curationem, & cessauit illud phantasma ab eo, & alleuiata est ægritudo eius. Alsaharauius. libr. Practicæ. Tract. 1. Sect. 2. capite trigesimo quarto.

OBSERVATIO CXXCVI.

In epilepticorum paroxysmis, nonnunquam pituitosum humorem, aliquando cerebri substantiæ particulam morbi vi extrudi.

VIdi nonnullis pituitosum humorem ex ambab9 naribus, & ex ore profluere: quod Auicẽna quoque annotauit. Quinimò cuidam huius oppidi matronæ (quæ ex hoc morbo interijt) substantia quædam, cerebri substantiæ simillima ex naribus effluxit. Quantum ex narratione aliorum comprehendere potui, de substantia processuum cerebri, quos instrumenta odoratus esse credimus, abruptum violentia morbi fuit. Erastus Part. 4. Disp. cont. Paracel.

OBSERVATIO CXXCVII.

Epilepsiæ in paralysin metastasis.

VIdi ex Epilepsia factos Paralyticos. Idem autor, loco citato.

Id nos quoque ante annos aliquot in nobili fœmina, liberiore victus ratione vtente & vini appetẽtissima comperimus: quæ post plures epilepticas conuulsiones per incerta interualla ægram fatigantes, tandem Martio mense tam valido spasmo correpta est, vt de vita omnes desperaremus. Siquidẽ triduum integrum sine omni sensuum mentisque vsu, sola respiratione eademque mirè variè affecta agitataque, se viuere ostendens, exegit: quarto demum die, recollectis post variorum medicamentorum tonoticorum vsu viribus, sensibus & rationi paulatim restitui cœpit: nisi quod in sinistri brachij paralysin, eiusdemque lateris imbecillitatem & atoniam postrema illa atque adeò sæua epileptica accessio desierit, qua reliquum vitæ suæ miserè, cùm medicorum præceptis nunquam satis acquiesceret, ad annos fortè quinque vsque durans, cum brachij, quod alimentum non sentiret, tabe transegit. Postremum intempestiuo cælo filiæ nuptias secuta, paulo pòst expirauit. Ioann. Schenckius.

OBSERVATIO CXXCIIX.

Epileptica à dæmonibus vexata restituta.

QVędam mulier epileptica singulis ferènoctibus à dæmonibus tentari asserebat, qui vt ex ijs miserijs euaderet, suadebant, quoniam de animæ salute nulla spes relicta esset, vt in puteum se deijceret, ea domesticis visa nunciauit, noctu de cœtero cubiculo claudebatur, alioqui dæmonum iussa

per-

peregiſſet: paucis poſt diebus aſſumptis remedijs conualuit, nec amplius dæmonum ſpectra apparuere. Alexand. Benedictus. libr. 1. cap. vigeſimo-octauo, de curand. morb.

OBSERVATIO CXXCIX.

Puella pugno ad tempora cœſa facta epileptica.

Puella in gynecæo noſtro, pugno fatui ad tempora afflicta, multis inde epilepſiæ paroxyſmis conuulſa, tandem ægra meo conſilio & opera conualuit. Langius. Epiſt. 10. Tom. 1.

OBSERVATIO CXC.

Ex animi affectibus epilepſia correpti quidam.

NOui ego duos, qui tantum ex animi affectibus inciderunt in hunc morbum: vnus enim fuit quidam Laurentius Brachadenus & Marcus Antonius Contarenus: iſti tamen in victu erant parciſſimi, non erant excrementoſi, tantum ex animi affectibus venêre in talem ægritudinem. Ioann. Bapt. Montanus. Conſil. 50.

OBSERVATIO CXCI.

Quædam fratris morte ex improuiſo denunciata,, comitiali morbo correpta.

REuerenda monacha apud Cænobiū S. Sixti Romæ, & nata Friderici à Palma, nondū 20. ætatis ſuæ annum attingens, cum fratrem ſuum emortuū ſubitò acciperet, illicò humi cecidit, & tanquā mortua per horā integrā manſit: quæ poſtea vtcunq; reuocata, comitiali morbo grauiter cruciari cœpit. Quo morbo bis, & ter & amplius ſingulis diebus torquetur, nō tamen ad os ſpuma refertur, quia nōdum ſæuus & crudelis morbus ſextum ſuperexceſſerat menſem. Luſitanus Curat. 90. Centur. 2.

OBSERVATIO CXCII.

Pueros terrore Epilepſia facilè corripi.

VIdi pueros, quibus per iocum incuſſus eſt terror qui deinde morbo comitiali premebantur, & alium, qui cum attentè inſpexiſſet eum, qui in comitialem inciderat, ſubitò eo malo correptus cecidit. Chriſtoph. à Vega. cap. 12. lib. 3. de arte medendi.

OBSERVATIO CXCIII.

Subitaneo tubarum terrore puer epilepſia correptus & mortuus.

DIligens cura rei, quam ſum dicturus, impendatur: ne ſcilicet delicatus puſio pauore aliquo repentino exterreatur, aut inſtrumenta ſenſuum terribile quid ſubitaneo impulſu conquaſſet. Quod ſolent efficere incondita hominis vociferatio, aut obſcænus animantis mugitus, ſeu grauis cœli tonantis fragor, vel perſtrepens clangentium tubarũ ſonitus. Ioãnes Mattheus à Gradi in capite de Phrenitide ſupra nonum Almanſoris, filium ſuum epilepſia correptum ſcripſit, ex inopinato huiuſmodi tubarum increpitu, poſt occubuiſſe intra decem horas. Iaſon. cap. 24. De morb. cerebri.

OBSERVATIO CXCIV.

Ex crapula epilepſia oborta.

ALiquos ex crapula, ab ebrietate concidiſſe eo ſontico morbo video, os ſtomachi ſupprimente materia. Quoſdam ex choleræ vomitu conualuiſſe certum eſt, Indico colore, aut porraceo, vel putrido cibo. Alex. Benedictus. lib. duodecimo, cap. 11. de medendis morb.

OBSERVATIO CXCV.

Lentis esu quidam comitialem morbum incurrebat semper.

NOuimus, qui huius (lentis) esu, atque ex illius tamen, cumque illius iure comitiali accessione vehementer corriperetur sæpè, semper autem ferè tentaretur. Iul. Alexandrinus lib. 8. cap. septimo, Salubrium.

OBSERVATIO CXCVI.

Epilepsias à flatibus fumis & vaporibus causari, Hippocratis, Aristotelis, Auerrhois & aliorum authoritate.

DIco & sacrum morbum sic fieri. Cum plurimis spiritus per vniuersum corpus vniuerso sanguine fuerit permixtus, multæ oppilationes fiunt multifariam per venas. Quod si ergo in crassiores & sanguine abundantiores venas copiosius aer irruat, & irruens ibi hæreat, sanguinis transitus inhibetur. Alibi igitur quiescit, alibi lentius mouetur, alibi celerius. Qua sanè inæqualitate transitus sanguinis per corpus facta, omnigenæ inęqualitates proueniunt. Omne enim corpus vndiquaque contrahitur, ac turbantur corporis partes, ipso sanguine tumultui ac perturbationi subseruiente. Ob sanguinis autē peruersionem totius quoq; corporis subuersiones vndiquaq; gignuntur. Eo igitur tempore, neque sentiunt quicquam neque audiunt quæ dicuntur, neque vident quæ fiunt, neque vllos dolores percipiunt. Aer namque conturbatus sanguinem quoque turbauit & inquinauit. Spuma quinetiam per os illis effluit, non sine causa. Per iugulares enim venas aer transiens penetrat, & secum id quod tenuissimū est in sanguine, simul euehit: quod cum humidum sit illius, illius permixtione albescit. Pertenues enim

membranas purus aer pellucet. Eaque propter omnes spumæ albæ apparent. Quomodo autem liberẽtur ægri à morbo & tempestate præsenti, ego dicã. Quando vehementi motu agitatũ corpus incaluit, calefit & sanguis. Is calefactus calefacit vicissim & flatus. Hi calefacti dissoluuntur & ipsi, & consistentiam sanguinis simul dissoluunt: proceduntq; è corpore partim cum spiritu, partim cum pituita eiecti. Deferuescente autẽ spuma, & consistente sanguine, & trãquillitate in corpore oborta cessat etiam morbus. Hippocrates de Flatibus.

Auerrhoes à flatu mordaci & fumo epilepsiam suscitari probauit his rationibus. Paroxysmi huius morbi breues sunt: necessarium ergo est, vt sicuti in acutis morbis accidit, humor tenuis sit. Si obijcias hunc morbum fermè frigidis molestum esse atque ob id crassam frigidamque censeri debere, eius causam, respondet, humorem crassum, frigidum ac lentum dissolui non posse siue in angustis meatibus, siue in patẽtib. eam esse cogites, priusquã à natura euictus sit. Hoc autem tam citò nullo pacto fieri posse. Ratio altera talis est. Morbus per consensum factus, ab humore vel aura fit tenui & spiritali. Ergò cum ab hoc effici possit, frustrà alium quærimus. Argumentum hoc etiam supra recitatum fuit. Quippe oportet omnes epilepsiæ causas per vnam immediatam & proximam morbum efficere. At causa hæc neque crassa neque lenta est. Quare non crassitie ac lentore sed alia qualitate morbum hũc suscitat. Tertia Auerrhois ratio hæc est. Galenus curat hunc morbum hiera, quæ bilem vacuat: ergò ab humore tenui nascitur. Confirmat rationem quod propter famem & iram multi hac passione corripiũtur. His iam adde authoritatem Aristotelis in lib. de Somno & vigilia. Si Galeni quoque testimonium postu-

postulas, extat id in lib 3. De loc. affect. cap. 7. Quo in loco cum epilepsiam per consensum sic fieri dixisset, quomodo singultus fit, & nonnunquã huic consentiens conuulsio: & ob id mirum nobis videri non debere, si neruorum principium sic quati videamus, quo noxia expellat, hæc subdit: Ad hunc modũ reliqua quoq; accidentia oĩa quibus neruosum genus concutitur fieri putauerim. Si ergo accidentia, quib. neruosum genus per interualla cõcutitur, ob id cuncta eueniũt, qa excutere principiũ conatur molestiã exhibentia, & oĩs epilepsia tales habet cõuulsiones, ꝙ experiẽtia certissimè demõstrat, oẽm epilepsiã cõfiteri nos oportet excitari ab hũore non obstructe, sed qualitate aliqua acri aut venenata molestante. Erastus. Par. 4. Disp. cont. Paracels.

Differentia Apoplexiæ & Epilepsiæ nostra & cũ Auicenna & Auerrhoe est, quod apoplexia fit ex materia, comitialis ex flatu. Galenus credit quod ex materia, sed non est verum. Primùm quia non adeò breues haberet accessiones. Secundò quia ab accessione non perfectè liberarentur: quò enim detrudi deberet illa materia? Tertiò quia plures comitiales morbi transirẽt vel vitio regiminis, vel ob hyemem in siderationẽ: cum tamen videamus multos laborare 20. annis comitiali morbo, nec tamen corripi sideratione. Quartò quia videmus expressè & Gal. ipsemet fatetur, ascendere flatũ in his qui eum morbum ex consensu patiuntur: ergò si fieret ex materia esset multò deterior. Præterea Hippocrates libro de Sacro morbo docet, quod hic morbus fit prohibito spiritu, ne progrediatur in cerebrum, à pituita in venis contenta, & ita non vult pituitã in cerebro cõtineri. Et si dicas, quod ibi Hipp. & in lib. de Victu in acutis, vult quod ex comitiali fiat semisideratio seu paraplexia: dico, ꝙ hoc facit pro nobis:

nam eadem materia si ad ventriculos cerebri perueniat facit paraplexiam, ergo antea in comitiali ibi non erat. Cardanus Comment. ad aphorism. 45. lib. secundo, Hippoc.

Aristoteles in libro de Somno & vigilia dicit epilepsiam fieri ex vaporibus ad caput ascendentibus postea redeuntibus. Propter hoc addit, fieri vt plurimum dormiendo: quia hoc tempore multi vapores ascendunt, & quia pueris facilè euenit, iubet ne illis vinum potui detur, nec eorum nutricibus. Tamē mulieres Ferrarienses nutrices vino implent & ferè inebriant, vt lac multiplicare faciant: & reuera ab Aristotele nō multum dissentio, quod hæ epilepsię, in quibus perbreue spatium homines detinentur, sint potius à vaporibus quam ab humoribus: scito tamen epilepsiam quandoque interficere posse, vt nuper vidimus in vno, qui assuetus erat epilepsiam incidere, hic nudius tertius cum hūc morbum incidisset, totus conuulsus est, & vesperam nō videbat, fortè dices fuisse apoplexiam. Curauimus præterea magnificum Hippolytum Boiardum, qui per nonnullos dies ex potu vini Cretici in febre, decies & duodecies in epilepsiam corruebat: illam puto ex vaporibus factam, nam & cito expergiscebatur, vel fortè erat valde tenuis materia, & nuper puerum lac exugentem curauimus, qui per quadraginta vices singulis diebus morbum comitialem incidebat, tamen sanatus est, putamus ex vaporibus hunc morbum potius huic puero contigisse, quam ex materia aliqua crassa & glutinosa. Alium puerum diebus superioribus curabamus, qui inter dormiendum pluries in hunc morbum coincidebat: sed hic vna vice nunquam experrectus est, putamus tunc materiam fuisse & non vapores: materiam, inquam, quæ adeò occluserit vētriculorum meatus, vt anhelitus huic

huic penitus auferretur. Id autem facilè fieri poterat, cum esset puer lac exugens, valdè imbecillis, & qui etiam mamma exugere vt satis esset, despiciebat. Is fortè ex imbecillitate obijt. Brasauolus. Comment. ad aphor. 42. lib. 2. Hippoc.

OBSERVATIO CXCVII.

Ventriculos cerebri aqueo & cruento humore plenos in nonnullis conspectos esse, qui epilepsiæ nunquam obnoxij fuerunt.

COmplurium Epilepticorum cerebrum dissectũ nihil habuit, ex quo obstructio colligi posset. Dissecti enim alij sunt, in quibus ventriculi aqueo humore, aliquando etiam cruento pleni apparuerunt, quamuis epileptici nihil fuissent passi. Erastus Part. 4. Disput. contr. Paracelს.

OBSERVATIO CXCIIX.

Epilepticorum cerebrum, ventriculos & sacram fistulam plerunq; limpida aqua esse imbuta & repleta.

PLuries inuenimus in cerebri ventriculis sacraque fistula aquam limpidam, tenuem & puram, quã flauam vel bili colore suo similem vel etiam alium humorem, maiorique itaq; ex parte, si non semper, paralysin excitat tenuis limpidaq; aqua, in cerebri ventriculis atq; in spina dorsi collecta, quæ sensim à superiori parte neruos irrigat, quoad peruenerit ad eorum extremitatem. De epilepsiæ causa idem quasi asserendum opinor, nam similem aquam in epilepticis apoplecticisq; multoties vidi. Et paulo pòst. Nihil in cerebri ventriculis pituitæ, nullam in ijs obstructionẽ, & non plus humoris tenuis, aquosi & limpidi in medio vẽtriculo, atq; in reliquis de-

prehendere quiui: cæterum totam cerebri ſubſtantiam inueni aquoſa humiditate infarctam, ventriculosq́; omnes eadem aqua plenos. Coiter in libell. Obſeruat. Anatom. & Chirurg.

OBSERVATIO CXCIX.

Epilepſiæ cauſæ præter veterum ſententiam aliæ & nouæ à recentioribus tum experimento tum ratione conſtitutæ.

PRæter humoris copiam venenata & cerebri ſubſtantiæ grauiter infenſa atque inimica qualitas, epilepſiæ cauſa ſtatuenda eſt, quæ quoties exagitatur & prorepit in cerebrum, ea quidem feriente, cerebro autem contrapugnante quaſi colluctatione quadam ac dimicatione fit epilepſia. Huius autem fomes modò in cerebro, modò in ore ventriculi, nonnunquam & in alijs diſtantioribus ſedibus deliteſcit, è quibus furtim per cæcos ductus in cerebrum ſerpit & progreditur. Hinc epilepſiæ tres differentiæ conſurgent, vna cerebro aſſignatur, altera eſt, quæ ventriculi, tertia quæ alterius cuiuſuis partis conſenſu fit. Quæ in cerebro fit epilepſia, aperto eorum, qui è viuis deceſſerunt, capite animaduerſa eſt ſæpè aliunde ſuſcitari, quam ex ventriculorum infarctu. Cauſam interdum deprehendi cerebri abſceſſum eſſe, interdum corruptam menyngis portionem caluę adhærētem, ſummo dolore: quibus è locis teter vapor in cerebri vētriculos penetrabat. Hanc ſpeciem oſtendunt, capitis grauitas, aut etiam dolor atrox, ſenſuum mentisque ſtupor aut tarditas, faciei pallor, turbulenta inſomnia, & quod acceſſio repente hominem adoritur nulla ſymptomatum præſenſione. Alteram quæ ab ore ventriculi haud ſecus atque oculorum ſuffu-

suffusio originem sumit, præcedunt ventriculi dolor, distentio, compunctio & difficilis inediæ tolerantia: cumque accessio proxima est, nausea, cordis dolor aut animi defectio: cum verò ea desierit, vomitio aliàs pituitosa aliàs biliosa. Tertia species sæpè à manuum pedúmue digitis, vel à crure, interdum ab vtero suspiratur, præsertim cum fœtus gestatur, cum quo & putria multa coerceri solent. Fernelius lib.5.cap.3. Pathol.

Aliquando obseruauimus è summo capitis vertice, in quo sub pericranio vitiatus venenatusquè humor coercebatur, vaporem manifesto sensu intrò subire qui Epilepsiam concitaret, hancque postea caustico persanatam medicamento, ita proculdubio existimari debet intus vel circum menynges vel circum cerebri substantiam vitium contineri veneni æmulum, cuius ex interuallis impetu facto, epilepsia suscitetur. Aperto epileptici philosophi qui decesserat capite, qui vehementissimo eoque ferè perpetuo dolore vix digitum lato circa sinciput torquebatur, deprehendimus crassiorem menyngem ea sede, caluæ ossi adhærescere, pauculo humore putri interiecto. In altero cerebri substantia humorem fœtidissimum eumque exiguum contineri: vtriusque tamen ventriculos & meatus omnis humoris, omnisque obstructionis expertes. Multos vidi inde epilepticos euasisse, ꝙ in curanda lue venerea, dum vnguentis ex hydrargyro illinirentur, nonnihil in aurem & in cerebrum penetrasset. Idem. cap.15.lib.2. de Abditis.

Fit epilepsia cum cerebrum in seipsum sese contrahit, vt quod noxium est expellat, quemadmodum & in sternutatione, cui similis est. Fit enim sternutatio, quando quod molestat in anteriori parte cerebri tantum continetur, propè eius

appēdices, & narium interna foramina, ita vt si materia pauca sit, vna vel duabus vel tribus contractionibus expelli queat. Materia aūt epilepsiæ in ventriculis medijs & posterioribus hæret, aut in parte posteriori: ob idq; difficilius excutitur. Communis medicorum schola credit cum Galeno, crassum humorem cerebri ventriculos obstruentem hunc maximè affectum parere, quibus obstructis spirituum transitum impediri necesse est. Existimant enim spiritus animales in ventriculis cerebri contineri extra arterias: in quo plurimum aberrare mihi videntur. Nam si crassus & viscidus humor ventriculos cerebri obstrueret, vt illi putant, qui spiritum, quo minus posset exire, impediret, cessaret motus, aut saltē minor fieret, vt in Paralysi accidit. At tantum abest vt cesset, vt omnes partes præter voluntatem ad motum concitentur. Porrò si epilepsia fiat propter aliquam obstructionem, ea erit in meatu illo, qui à cerebro ad coauam id est, peluim siue infundibulum perueniat per quem pituita ad palati foramina descendit, quod contra fit in epilepsia. Ob id Galenus 4. & 11. de vsu part. optimè à natura comparatum esse ait vt per decliues cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium orificijs perspicuis & magnis pituita aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepsia. At contra in epilepsia accidit, in qua per illā viam expurgatur materia quæ insultum excitat, & ea quæ cum spuma ex ore eijcitur ab ægris. Adde quod epilepsia magis à tenui materia, vel spumosa & acri fit, quam crassa, vt illi existimant. Subitaria enim obstructione in magnis cauitatibus non fit. Nec sequitur subitò fit, ergò à crasso viscosoque humore. Argumentum Galeni docet epilepsiam non fieri absq; materia. Nam morbi omnes qui ab intēperio

perie ſicca fiunt, citra affluxum materiæ ſenſim fiũt, quod Galenus demonſtrare voluit. Quod autem repentè fiat epilepſia, id materiam potius tenuem eſſe quam craſſam indicat, vt cita morbi ſolutio materię paucitatem & tenuitatem. Craſſa enim difficillimè mouetur, tenuis facillimè. Sed quo magis veritas eluceſcat, alijs argumentis euincamus epilepſiã fieri à materia acri vel tenui vel aquea vel ſpumoſa potius quam craſſa. Primum negari non poteſt epilepſiæ omnia genera, quæ per conſenſum fiunt, à ſubſtantia tenui fieri. Quod Galenus de locis affectis de iuuene illo Grammatico indicat, qui quoties vehementius doceret, aut cogitaret, aut inediam ſuſtineret aut iraſceretur, morbo comitiali corripiebatur. Eodem in loco ſcribit ſe multos vidiſſe conuulſione comitiali ab ore ſtomachi correptos, aut cum non probè concoxiſſent, aut vini meracioris plurimum potaſſent, aut vbi veneri immodicè operam dediſſent: quinetiam per febres quoſdam conſpexiſſe derepentè conuulſione præhendi, nullo (quod eam præſagiret) præcedente indicio, qui bilioſo ſuperueniente vomitu protinus ab omni noxa liberati fuerunt. Atque hoc modo affectorum nonnulli res quaſdam fuſcas vomendo reiecerunt, alij humorem porri ſucco ſimilem: Hactenus Galenus. Ex his locis manifeſtè apparet, per cõſenſum ventriculi fieri epilepſiam à vaporibus eleuatis à bile flaua & porracea & fuſca, quæ atram bilem indicare videtur. Præterea docet hunc affectum oriri ex agitatione, aut ab ira, aut à magna contentione, aut vaporum acrimonia, vt in eo, qui ob potum meracioris vini epilepſia corripiebatur, aut inedia, quæ humores exacuit. Item quæ fit per conſenſum vteri in mulieribus à vaporibus caput conſcendentibus fieri manifeſtum eſt. Teſtantur & hoc mulieres, quæ fu-

mum quendam aſcendentem ſentiunt. Extat hiſtoria apud Galenum de puero, qui auram è pede ſurſum eleuari ſentiebat. In eadem ſententia videtur eſſe Ariſtoteles ſub finem libri de Somno & vigilia, cum ſcribit pueros maximè eſſe obnoxios epilepſiæ, quod eorum caput multis fumis repleatur. Quarè ab vſu vini, quod ſuapte natura eſt vaporoſum, & quod caput tentat, vult mulieres abſtinere. Solutio enim morbi repentina oſtendit materiam paucam eandemque tenuem eſſe, quod facilè diſcutiatur. Simili argumento Galenus vſus eſt in libro de tremore & palpitatione, vt probaret iectigationem fieri à tenui humore, quia cito diſſoluitur & generatus. Quod etiam teſtantur vacuationes, quæ fiunt, cum à paroxyſmo liberantur. Oſcitant enim, ſternutant & ſpumam per os reddunt, quæ omnia materiam eſſe tenuem oſtendunt. Materia autem craſſa, niſi attenuata fuerit non facile euacuatur. Fit autem comitialis morbus à nidore & odoratu vt experientia comperi. Quare neceſſe eſt fumos omnes aut omnes, aut materiam communem habere aliquam qualitatem vel quantitatem, quæ cerebri facultatem expultricē commoueat. Noui multos qui cum iter facerent, ex aere vel vento concepto per nares, ſtatim epilepſia corripiebantur, à qua ſi aures bombace aut alia aliqua ſubſtātia molli obſtruerēt, ſeſe vindicabāt. Hęc annotaui, vt intelligerent ſtudioſi epilepſiā fieri & à pituita tenui & à ſpumoſa, vel à bile flaua, vel attenuata atra, aut eius ichoribus, vel à vaporib. acrib. vel ab odoratu ꝓpter cerebri exactiorē ſēſum. Hinc efficitur, vt qui ingenij acumine pollent, huic morbo frequēter obnoxij ſint, vt de Cæſare, Mahumete, Carolo 5. Imperat. ſcriptum legimus. Id quod illi à comitijs inditum nomen teſtatur, eo quod plurimi

ex Ro-

manis in illis eo morbo frequenter corripi viderentur. Rondeletius lib. 1. De curand. morb. internis ca. 36. altero de Epilepsia.

De Epilepsiæ causis, generationis modo ac loco non eadem est omnium sententia. Veterum enim propè omnium cõmunis consensus est, ab humore crasso, viscoso & ferè semper frigido procreari, obstruente (vt quibusdam placet) medium ventriculũ cerebri, vel (vt alijs) posteriorem, vel vtrunq;, vel modò vnum, modò alterum, vel etiam primũ: atq; ita fieri vt interceptis vijs, spiritui ad neruos non pateat aditus. Addunt nonnulli, non sine probabili ratione, quandoque id contingere ob angustiam meatus à posteriore cerebro ad spinam, vel imperforatam aut strictiorem lacunam ad palatum, aut ad nares. Et certè Galenus de vsu partium scribit optimè comparatum esse à natura, vt per decliues cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium orificijs perspicuis ac magnis, pituita aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepsia: videmusque per illam viam expurgari materiam, quæ epilepsiam excitauit, ac spumam ex ore educi. In contrarium tamen multa à doctis afferuntur. Primum ab intemperie fieri non posse videtur, sine vapore aut humore. Citius enim interiturum est animal, quã ad tantam perueniat intẽperiem. Hoc enim modo corpus nõ conuelleretur: sed ab omni prorsus actione desisteret. Licet Hippocrati duæ conuulsionis causæ sint, plenitudo & inanitio. Quod de particulari intelligi videtur. Hæc autem & vniuersa est, & mentem sensusque omnes oblædit. Nam sine mentis lęsione cõuulsio, etiamsi totius sit corporis, epilepsia non est. Neque ab humore crasso. Cita enim solutio, materiæ & paucitatem & tenuitatem

indicat, quod crassa difficilè moueantur. Idem demonstrant oscitatio, sternutatio, spumæ per os exitus, tenuioris materiæ initia. Fit enim spuma cũ frequenti inspiratione ex expiratione, violentoq; motu aqua tenuis agitatur & spiritu aut substãtia quadam vaporosa comprehenditur. Accidit quoq; frequentius ingeniosis hominibus, ob tenuem cerebri substantiam valdè sensilem, victus rationem vaporosam, flatus, vinum fumosum, & similia. Adde omnem epilepsiam per consensum à tenui substantia oriri, vt vaporibus bilis flauæ & porraceæ, eorundẽ agitatione & acrimonia, fumis, odoratis, aere vel uento per nares concepto. Videtur ergo causa esse pituita tenuis, spumosa, bilis flaua, atra tenuior, aut eius ichor, vapor acris, odor ob cerebri exactiorem sensum. Neque etiam fit obstructione spirituũ transitum impediente. Oporteret enim vel motum in vniuersum prohiberi, vel minui, quãtitate spirituũ, qui transiunt, non sufficiente ad partes inferiores mouendas. Sed vehementior quam antè apparet concussio, & motus inæqualitas. Probabilius multo, cerebrum inseipsum contrahi, vt expellat quod noxium est, sicut in sternutatione, quæ veluti parua epilepsia est, vt rectè dixit Auicẽna Fen.1.lib.3.Tract. 5. cap.8. Sed in hac excutitur, quod est in anteriore parte cerebri, iuxta narium foramina. In illa, quia in posteriore parte materia subsistit, difficilior materiẹ dissipatio, vnde pars affecta & generationis locus intelligi possunt. Scholiographi ad cap.15.lib,1. Hollerij.de morb.internis.

Epilepsiam efficiunt res multæ ac variæ vapor & aliquando humor acris ac mordax, exhalatio putrida, sanies fœtida, halitus graueolens, & virulentus (à vermibus, vtero, vasis seminarijs, sanguine corrupto, bitumine & cornibus caprarum hircorũ

vstis

vstis sublatus) aura venenata seu inimica neruis & cerebro, fumus, ira, fames, vigiliæ, consternatio subita, frigus & aliæ complures. Has omnes oportet vnum aliquid idemque agere, quo vnam aliquam & eandem gignant dispositionem in cerebri ventribus: quæ epilepticorum symptomatum causa prima & immediata statuitur. Quid autem commune esse omnium possit, præter mordicationem seu vellicationem cerebri (omnes vel nota qualitate, vel abdita & maligna potestate, neruos ac cerebrum offendere, irritareque solere ac posse, citra dubitationem notum est) imaginari difficile est, imo impossibile est. Quod enim obstructionem efficere aliqui fingunt, absurdum & ab omni ratione alienũ est figmentum: vt cum ex alijs plurimis, tum ex dicendis patefiet: Primùm est, quod omnium ætatum medici epilepsiæ species quasdam absque obstruente humore accidere concesserunt. At vnam esse proximam omnium specierum causam oportet: tametsi vehementia, efficacitas, duratio, frequentia nõ eadem semper sit. Deinde quod ex raritatis causis paucæ aut nullæ potius repentè obstruere adeo capaces cerebri sinus possunt, Quoniam humor crassus, cum copia magis quàm qualitate offendit, Apoplexiam parit nõ epilepsiam. Tertiò, quod nullo exemplo doceri potest, partem corporis notabili cauitate præditam propter morsum hactenus cõtrahi, vt spiritibus per eam transeuntibus iter intercludatur. Quartò, quod animal confestim sensu & motu priuari oporteret. Quia vi nulla fieri potest, quia cerebri ventriculis occlusis eodem ferè momẽto sensus ac motus in toto corpore deficiat. Sed in Epilepticis motus, quam in sanis plerunque validior atque auctior cernitur. Neque apoplecticorum instar omni sensu orbantur ægri: cum aliquos liga-

turis, vociferationibus, vellicatione auriū, vſtione quoque excitari certum ſit. Denique nulla foret inter apoplexiam & epilepſiam alia differentia, quam maioris ac minoris, quod abſolutè falſum eſt. Equidem locus affectus vtriuſque, cum abſque controuerſia vnus idemque ſit (diſcrimen de corpore & ventribus cerebri neque verum eſt, neque ad rem pertinet) niſi cauſæ diſcrepent. Veriſimilius & naturæ magis conſentaneum eſt, ſimili quadam ratione epilepticorum paroxyſmos fieri, qua ſternutationes, vertigines, corporis illæ totius concuſſiones, quæ ſub ingreſſum ſomni omnibus fermè aliquando accidunt, concitari videmus. Ergo nihil aliud fuerit epilepſia (quoad pro morbo nomē hoc vſurpatur) q̄ inſtrumentalis cerebri ventriculorum motus à ſubſtantia mordaci alitérue inimica cerebro excitatus, in quo propter impetum ac concitatiorē motum cerebri, noxia volentis excutere, mens cum ſenſibus læditur, & totum corpus inæqualiter qualitur. Eraſtus in Diſputatione de Epilepſia, Heidelb. diſputata. anno 73.

OBSERVATIO CC.

Epilepſia curatorum hiſtoriæ aliquot.

EGO tres fœminas à morbo comitiali liberaui, quarum duabus venas malleolorum ſecare præcepi: quoniam menſes ſuppreſſi erant, ſed ſectis venis deſcenderunt: tertiæ verò crura ſcarificauimus, & menſes prouocati ſunt, quos nūquam fuerat experta, erat enim 14. fortè annorum. Chriſt. à Vega c. 12. lib. 3. de arte medend.

Auxiliante Deo tum mares tum fœminas, maritatos ac cælibes percuraui, qui poſt viceſimum quintum annum correpti fuerunt. Nobilis quidam iuuenis Vveſtphalus, qui à prima infantia grauiter & crebrò

crebrò paroxyſmis infeſtari ſolebat, & multarum regionum medicos conſuluerat, non magno cum fructu vt aiebat, conſilium noſtrum ſecutus, intra primum annum vix ſemel & valdè leuiter, vt mater eius literis ad me ſcriptis teſtata eſt, comprehenſus fuit. Conualuiſſe eum tandem integrè ex eo coniicio, quod nullas ab eo poſt obitum matris literas porrò accepi: & quod vxorem duxiſſe intellexi. Quæ non ob aliud refero, quam vt intelligatur, ne illos quidem pro deſperatis omnes habendos, quibus connutritus eſt morbus. Si enim extingui morbus nequeat, ſaltem mitigari ac debilitari poterit. Eraſtus Part. 4. Diſputat. contr. Paracelſ.

OBSERVATIO CCI.

Liberari aliquos epilepſia incognita morbi cauſa.

EQuidẽ ſanaui aliquos ope diuina, quos in capite nõ colligere cauſam morbi ex multis cõiecturis colligebam, tametſi vbi, quando, à quali cauſa pateretur, aut per quam regionem ſiue partem aſcẽderet, neſcirem. Idem author opere citato.

OBSERVATIO CCII.

Epileptica acceßio ex partu difficili nata & crebro recurrens, curata.

LEoduna, morata & nobilis mulier grauida effecta, integreque tumore hypochondrij dextri paulo antè liberata, ex puerperio difficili in epilepticas acceſſiones derepentè incidit: graues quidem illas & crebrò recurrentes, purgationibus à partu plus æquo nimium fluentibus: ſanatur tamen nutu Dei, magna & ſolerti adhibita cura. Valleriola. lib. 4. Obſeruat. 6.

OBSERVATIO CCIII.

Puer pæoniæ vſu ab epilepſia vindicatus.

GLycyſidæ (quam pentorobum vocant, & pœoniam) radix ſubaſtringit, aliquid dulcedinis amaroris & acrimoniæ habet. Exiccat autem vehementer adeò, vt rationi conſentaneum videatur ipſam collo ſuſpenſam pro amuleto morbum comitialem in pueris ſanare. Equidem noui puerũ olim octo menſes ab hoc affectu liberum egiſſe, poſtquã radicem hanc geſtare cœperat: quæ vt fortè fortuna à collo delapſa eſt, mox rediјt affectus: iterumq; ſuſpenſa denuo ceſſauit, & cum experiundi gratia rurſum radicem abſtuliſſemus, comitialis cõuulſio rurſus ſuperuenit. Itaq; deinceps magnam recentis radicis partem à pueri collo ſuſpẽdimus, qui in poſterum incolumis omnino manſit, nulla amplius conuulſione cerebri correptus. Nimirũ aliquæ particulæ defluentes, attractæque narium inſpiratione locis affectis medebantur: aut ipſius inſpirandus aer qualitate radicis imbuebatur. Galenus lib. 6. Simplicium pharmacorum.

Pœonia Galeno non minus decantata quàm Braſſica Catoni, non ſolùm à qualitate elementari, ſed totius ſubſtantiæ vi ac proprietate ſpecifica hũc morbũ expugnat. Pueros autem in quibus vis morbi minus valida, etiam à collo geſtata hoc morbo collapſos erigit. Diſcutit enim conſumitque humorem pituitoſum, qui huius morbi eſt ſeminarium. Intus verò exhibitæ eius baccæ etiam in adultis efficatius id prȩſtant. Siquidem flatuoſum imbutumque veneno humorem abſorbet, ac corpus ad temperamentum calidius ſicciusque perducit. Hoc autem ſemen præſtantiſſimi nonnulli aſſerunt, quòd à Pœoniæ, quam maſculi nomine deſignant, prima

fœtura

fœtura emergit. Diu enim ſtolones, hoc eſt inutiles frutices culmosq; effœtos ac ſemine deſtitutos ꝓfert. Vbi verò perfectè adoleuit, ſiliquis dehiſcentibus, hinc baccas atro calore politas, hinc acinos coccineo flagrantique rubore nitidos, oſtendant, nigricans ſemen in vſum reſeruandum, non tamen èa vanitate ac ſuperſtitione, vt ſequentis anni ſemē credatur inefficax, cum à decimo partu etiam qui emerſit fœtus, præſentaneam vim habeat: modò ne carioſus ſit & euanidus. Lemnius lib. 8. cap. 3. de occult. naturæ mirac.

In confeſſo eſt, pœoniæ radicem de collo pendētem epilepſiam arcere, quod manifeſtauit Galen. minimè omnium mendax. Nosque ſubinde experti ſumus ad ſonticos & lunaticos plurimum valere. Montuus lib. 1. cap. 8. Haloſeos Febrium.

Radices & grana Pœoniæ aduerſus lemurum & Faunorum ludibria, inprimis verò contra morbū comitialem è collo ſuſpendi debent, quod Galenᵒ primus animaduertit, quod & multi comprobarūt, & ipſe nō ſemel ſalutare eſſe expertus ſum. Tragus. lib. 1. cap. 200. de Hiſtorib Stirpium. Comment.

Pœonia infantium collo ſubnexa, comitialem morbum ſanat, id de Pœonia maſcula veriſſimum comperi. Fernelius lib. 2. cap. 17. Abditorum.

Pœoniæ maris, & fœminæ radices, quarum prior recens collo appenſa, puerum epilepticum illico ſanitati reſtituit, vt Galenus & alij docuerunt, & ego nonnullis experimentis in Suecia vidi: vbi iſtius Pœoniæ magna eſt copia, & colligitur ad hunc vſum, decreſcente Luna: altera nempe fœmina hoc præſtare non ſolet, vt multorum experimento compertum eſt. Appollonius Menabenus, Libello de Alce cap. ſeptimo.

Conſtat itaque Montanum, Puteanum, Matthio-

lum, Erastum & alios nonnullos, qui nobilem hanc vim ni tam difficili morbo Pœoniæ derogant, fœmina verius, non mare, aut si mare, saltem extra natiuum suum solum & cœlum transplantata, vel etiam illegitimo tempore citra certam siderum obseruationem collecta, vsos: quam nonnulli Sole leonem occupante, die item & hora solaribus, decrescente etiam luna eruendam præcipiunt. Non igitur mirum si speratis effectibus non subinde responderit, Ioann. Schenckius.

OBSERVATIO CCIV.
Rutæ odore quidam casu ab epilepsia liberatus.

HOC in Thuscia à rustico quodam accepi, qui dicebat aliquem casu morbo liberatum fuisse. Rutam enim syluaticam, quam rure habebat, contundebat, & vbi conseruus eius lunaticus concidisset, ipsæ rutæ odore plenus aggressus nares ægri cōtinebat vnde ille excitatus, non amplius comitiali morbo laborabat. Expertus autem erat hoc etiam in alio, morboq; eum liberauerat. Atque ego sæpius ita hunc affectum curaui. Mirabile igitur & eximium medicamentum est, quod nulli communicabis. Trallianus lib. 1. cap. 15.

Ruta syluestris comitialib. prodest. Diosc. li. 3. de mat. med. Rutæ syluestris semen epilepticos iuuat. Idē in Euporistis. Cū aqua potū adiicitur ab Aetio.

Comitialibus ruta maximè prodest, vel Dioscoridis testimonio: quin succum rutæ ceu præsens quoddam remedium releuandis ab accessione infirmis exhibere cum melle scillitico multa & diuturna experientia mihi comprobatum est: quod & in Martina Catharina fœmina nobili magna cum vtilitate fecimus, vti & in alijs multis. Ex quo enim bis

succum

succum sumpsit, nunquam amplius accessione tentata fuit, vtiq; discusso à rutæ potentia caliditateq; humore, q̄ & ipsum in puerulis recens natis & accessione comitiali præhensis sum bona fide expertus. Valleriola. lib. 3. Obseruat. 7.

Ex ijs quæ olfactu sensus excitant, torporemque discutiunt, sunt Ruta, cuius post aliorum veridica testimonia, admirandam potestatem nec vanus præco perlibenter effero. Quippe qui de periculo votis promptissimè respondere comperi. Nec profligando tantum paroxysmo conducit, quin & morbum ipsum potenter tollit. Iason cap. 23. de morb. cerebri.

Nihil præsentius noui, quod paroxysmo comitiali infestatum, æquè citò sensibus & rationi restituat atque rutæ succum aceto remistum & contemperatum, ex quo non tam ægri nares foueantur, quā quod eidem frequenter & solerter ingeratur, Balthas. Conradinus. cap. 12. Libello de Febr. theriode Vnguarica.

OBSERVATIO CCV.

Alces vngulæ ad comitialem morbum mira vis, historijs aliquot & experimentis nobilitata.

Alces vngula p̄sentanea vi pollet aduersus morbum Comitialem, quod multis experimētis cō-probatum habeo, licet ratio mihi visa sit obscurior. Sunt apud Belgas quod regio plus satis humida frigidaque sit, atque auster continenter spiret, ventorum insaluberrimus, complures huic morbo obnoxij, adeo, vt in compitis ac triuijs miseranda spectacula hominum oculis exhibeantur, sic vt passim ad hoc remedium tanquam ἀλεξίκακον, hoc est quod malum depellat, confugiant.

Mihi ſanè ſemel atque iterum contigit, vt muliercula quædam in ædium noſtrarum veſtibulo, tanquã fulmine icta, concideret, quod vbi eſſem conſpicatus, accedo propius atque annuli geſtamen cui Alcis particula inſerta erat, digito qui infimo proximus eſt, infero: illa eueſtigiò erexit ſe in pedes potuque refocillata iter inceptum alacriter peragit. Altera quædam cum domo abeſſem, pro foribus edito clamore inſolito, derepente in terram concidit, ſoloque caput illiſit, ibi vnus ex familiaribus Alcis partem palmæ impoſuit, manuque in pugnum complicata quod annulo incluſa non eſſet, morbũ confeſtim depulit. Hæc fieri crediderim ſpecifica vi abditaque proprietate ſubſtantiæ, vel quod eximia exiccandi diſcutiendique poteſtate polleat. Porrò niſi eſſet res ſolida, ſtatui poſſet effluxum quendam emanare, qualem flores, olenteſque herbæ effundunt. Quod tamen fieri poſſe perſuaſum habeo, licet emanantes ſpiritus tenues ſint atque aridi minimeque vaporoſi, adeò vt ſenſui minus exiſtãt expoſiti, ab eoque non niſi latenti vi percipiantur. Sic lapides, gemmæ, aurum, ferrum, atque ænea quæque occultam quandã vim expirant ſed agitatione cõcalefacta, aut eorum nonnulla ignita, manifeſtius odorandi ſenſum excitant, ſeſeque corpori potentius inſinuant. Quod ipſum percipimus, cum celeri rapidoque motu rotæ feruеſcunt, vel cum equi ferrata vngula ſic ſtrata feriunt, vt igneſcant. Continuò enim fuliginoſus ac retorridus odor in aera ſe auraſque diffundit. Quod ſi affectus huius cauſa non ſit ſatis euidens nullaque probabilis ratio excogitari poſſit: ſaltem ea vi iſta perfici ſtatuamus, qua monocerotis cornu aqua vinoque immerſum venenata quæque diſcutit, atque araneas contactu conficit. Lẽnius. lib. 2. c. 3. de occult. rerũ miraculis.

Vngu-

Vngulæ Alcis ſunt in magna exiſtimatione: ſuſpenſæ enim ita vt nudam cutem attingant epilepſiam curant & ab acceſſione eius liberant hominẽ vbi etiam iam ſpumam ore ſolitus eſt reijcere. Agricola lib.2. Medicinæ Herbariæ.

Magni animalis (quo nomine author Alcen inaudit) vngula, ſi collo appendatur, comitiales ſanare; ſi quid aliud poſſe creditur. Quoniã dum hoc morbo laborat, animal ipſum (nam comitiali morbo laborat) non prius excitatur, quam vngulam poſterioris pedis auri intulerit, tunc enim protinus excitatur à morbo. Cardanus. lib.10. de Subtilit.

Si quis epilepſia correpto partem huius vnguis ſiniſtræ manus digito, quem annularem dicunt, & rectitudinẽ habere ad cor, medicorũ ſchola aſſerit, intrepidè applicauerit, æger ab hoc morbo tanquã à ſomno excitatus in pedes ſe eriget illico ac liber euadet. Si etiam annulus ex eodẽ vngue confectus patientis eundẽ digitũ veſtiuerit, efficacius idẽ præſtabit, quia non pars ſed totus digitus annulũ attingit. Si inſuper pars huius vnguis ſiniſtræ palmæ imponatur, manuſque in pugnum complicetur, morbum confeſtim depellet. Si eiuſdem quoque portiuncula in aurem ſiniſtram miſſa, & aliquandiu velut ſcalpendo mota fuerit, idem ipſum non ſine miraculi ſuſpicione feliciter præſtabit, non tantum autem dictis membris hunc vnguem applicandũ cenſeo, ſed cordis etiam regioni apponendum ſuadeo, quamuis enim in hoc morbo cerebrum primariò afficiatur, vt inſtrumentale: tamẽ etiam cor per ſympathiam affici certum eſt, cui ſi ſuccurratur eodem vngue eximiè operam ſuam præſtat ad expellendã craſſam illam materiam, quæ cerebri meatus occupans hunc morbum facit. Huius vnguis raſuram ipſe dedi, & ab alijs cum felici ſucceſſu datam ſuo e-

pilepticis pueris cum aqua liliorum conuallium, aut ſpicæ, quam lauandulam vocant. Hic locus mihi in memoriam reuocat non vulgaria contra eundem morbum remedia, quæ communis vtilitatis cauſa huc afferā. Inter omnia primas tenet hic puluis. Recip. caluariæ humanæ ſiccatæ & vſtæ ℥. j. raſuræ vngulæ Alcis iuſto tempore cœſæ, cornu ceruini vſti ana. ℥. ij. viſci quercini, granorum pœoniæ, rad. pœoniæ maris mundatæ, rad. tormentillæ, rad. & ſem. diptami albi ana ʒ. j. s. ſem. antheræ, atriplicis. ℈. ij. coralli vtriuſque præparati, eboris recenter raſi, margaritarum præparatarum ana ʒ. j. fol. auri num. xxx. ſpinarum piſcium ℥. s. ſacch. albiſſ. ℥. ij. miſce & terantur omnia ſubtiliſſimè in lapide porphyrij, & fiat puluis, qui vocetur epilepticus, detur ex eo ad ſummum ʒ. j. cum iulep. viol. aut cum aqua liliorum conuallium, aut florum tiliæ, aut ceraſorum. Ego aliquando cum felici ſucceſſu exhibui puero epileptico puluerem ex æquali portione raſuræ iſtius vngulæ, rad. pœoniæ maris & ſuccini candidiſſimi cum aliqua ex iam dictis aquis. Apollon. Menabenus. capite nono, Libel. de Alce.

Vngulam eius animalis quod Germani *Ellend* appellant, vel appenſam vel annulo incluſam vidimus epilepticam acceſſionem cohibere: Fernelius. in cōſil. pro Epileptico.

OBSERVATIO CCVI.

Quadragenarius ab infantia ad eam vſque ætatem epilepſia vexatus & liberatus.

NIcolaus Florentinus quendam quadragenariū ab infantia ad hanc vſque ætatem epilepticum ſanaſſe affirmat hoc electario, quod recipit herbæ paralyſis (quæ coſtus, piperella, herba Sancti Petri, vel

tri, vel

tri, vel Pauli quoque vulgò dicitur) quantitatem idoneam minutim concisam & caryophyll. pœoniæ, pirethri, ana portiones æquales cum melle sufficienti fac electuarium, sumendum indies ad cochlearium vnum, vel theriaca, aut mithridatios semel in septimana sumantur. Syluius in curat. Epilepsiæ Pract. suæ.

OBSERVATIO CCVII.

Historia pueri epilepsia ex crure laborantis, deligatione, &c. curati.

PVerum, cuius morbus comitialis à tibia oriri cõsueuerat, medici qui tunc ad eius curationem cõuenerant, sanare sperabant, si imprimis vacuato vniuerso corpore medicamen ex tapsia aut sinapi parti adhiberent: ligato in medio membro supra eam videlicet partem, quæ primaria dispositione erat affecta, atq; hoc pacto accessionem reuerti prohibuerunt, quamuis antea quotidie puerum infestare cõsueuisset. Gal. lib. 3. cap. 7. de loc. affect.

OBSERVATIO CCIIX.

Historia alia epileptici paracentesi liberati, setone videlicet collo et ceruice perpunctis.

HOC remedij genere Hollerij Medici vndequaque doctissimi, decreto, adolescentem quendam viginti annos natum morbo caduco, cuius insultibus antè crebrò prehẽdebatur, liberaui: deriuatis vt credere par est, illa arte ichoribus mali fomitibus. Pareus libr. 9. cap. 24. Administrationis rationem non tam ex veterum quam recentiorum inuento require libr. secundo, artis chirurgicæ Steph. Gourmeteni & Pareum loco citato.

OBSERVATIO CCIX.

Epilepticorum per pyrotica & ſectiones ſeruatorum variæ & admirandæ claſſicorum authorũ atteſtationes.

NOS hodie præſeruandi gratia, in his quos pronos ad hoc malum videmus cauterio vtimur: alijs circa ceruicẽ ſuppoſitis. Affigitur autem ad primam vertebram. Inſtrumentum verò oliuæ nucleũ immitatur Sed eſt abaptiſtõ, id eſt, quod in profundo agi nequit: excidente eſchara, ſinimus diu effluere. Sic enim ſiccatur cerebrum: quoniam præter vacuatoria per naturam, etiam hoc adiungimus. Iacchinus Comment. ad cap. 14. De epilepſia Raſis.

Pueris applicetur cauterium actuale in parte poſteriore capitis, & maximè ijs qui obeſiores ſunt, eſtque præſtantiſſimum remedium. Florentiæ quia pueri ſunt obnoxij huic morbo, etiam mulieres admouent cauteria actualia, vt torrem ignitum: ſiquidem cauterio occiput vrunt, idque habent in communi vſu, edocti quotidiana experientia. Rusticæ pueros ſacerdotibus deferunt, vt cauterio, vel carbone ignito partem illam poſteriorem vrant, quod maximè confert, ſi epilepſia facta fuerit per idiopathiam. Si enim per ſympathiam aut ventriculi aut partium infernarum, hoc eſſet potius trahere humores ad cerebrum, quam idem euacuare. Rondeletius. cap. 36. Method. curand. morb.

Nonnulli ſolis cauterijs putant ſanari poſſe epilepticos. Etſi ea quæ anterioribus cerebri neruis moueri ſolent, qualia os, lingua, oculi illæſa ſunt, vertebræ candens ferrum imponunt, vnde neruus conuulſi membri deriuatur. Quod ſi à collo infra totum corpus conuellitur, à tertia ad quintam vertebram cauterium imponunt, hoc ſolo ſuffragio, vt

putat

putat Cardanus, auxiliari poteris. Vltimum auxiliũ est, vt idem ait, iuxta talum ex vtroque crure paululum sanguinis mittere, occiput incidere, & cucurbitulas admouere. In occipitio quoque & infra, quà summa vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, vt per vlcera pernitiosus humor euadat. Montuus. cap. 16. lib. 1. Anasceu. morborum.

Ego summoperè laudo cauteria in brachijs, imò hoc est familiare remedium. Et vidi anno præterito nobilem senem, qui solo cauterio sanatus est & erat senex in 52. anno ætatis suæ constitutus. Mõtanus Consilio 50.

D. Montanus cauteria duo in cruribus loco solito apponi curauit epileptico. Ea vt facilius aperta teneret, chirurgus laminas ex argento cum hemisphærio perforato fecerat pilei figura, sed ea nimiũ inferebant dolorem: quare ex ligno hederæ globulos fieri curauit, quos imponebat, supponendo folium hederæ, si non adesset inflammatio cũ vnguẽto magistrali: aut si appareret, iubebat folium plantaginis imponi, aut solani, cum eodem vnguento. Fit autem illud hoc modo. Recip. Vnguenti de cerussa ℥. j.s. Misce ad ignem & postea in petia extende & appone. Pro immunditie intus auferenda velim inspergi farinam hordei: prohibet enim ne generetur caro, & ne globuli dolorem inferant. Si autem nimium cresceret caro, imponat spongiam, factam in modum globuli, & imbutam alumine vsto, per duos aut tres dies, vel loco aluminis vsti, vtatur vnguento isidis, ita vt fiat ex bombace vel spõgia, & in eo vnguento bene intincta, imponatur per noctem. Quod si hæc leuiora nascentem carnem non prohiberent, vtatur sequenti & applicetur prædicto modo. Recip. vnguenti Aegypt. ℥. j. Lythargyri ℥. s. Misce. Hæc facta eo tempore sunt, & ille perseuerās

in debito regimine victus, & abstinens à vino, liber fuit per tres menses à morbo. Idem Consil. 42.

Vis & efficacitas causticorum ea est, vt non solũ frigidas qualitates mutent, verùm etiam venenatas & malignas, calidas pariter ac frigidas emendent. Hoc modo sanatus est, qui apud Fernel. scribitur ex humore venenato sub pericranio contento laborauisse. Eadem ratione persanati sunt, quibus ex pede vel manu aura frigida sensibiliter caput petere solita fuit. Ego alijs non sum vsus, quam cantharidibus cum aceto & fermento mistis. Alij fortioribus vsi sunt optimo cum successu. Causticis semper aliquid Theriacæ bonæ miscendum censeo: vt quam profuisse nõ semel tantum compererimus. Vbi aũt, quæ pars fomitem & scaturiginem huius mali in se habeat, ignoramus, assidua purgatione nascentem in ea fructum exitiosum priusquam adolescat, subinde tollere studebimus: & totius corporis mutatione illam quoque corrigere tentabimus. Si non sufficere purgationes suspicabimur, etiam per medicamenta calida ex alto ad circumferentiam humores trahentia, vel per cauteria euocare tentabimus. Fient hæc vel in pedibus vel in brachijs, vel in ceruice, prout mali causam in vna magis quam in alijs partibus prouenire ac nasci coniiciemus. Vidi sanè in ceruice cauteria inusta plurimum contulisse illis, quibus causa morbi in capitis partibus externis paulatim generabatur, vel sensim aliunde ascendens ibidem colligebatur. Quibus hoc in scapulis, humeris, lateribus accidit, brachiorum cauteria magis prosunt: quemadmodum pedibus sub genubus impressa, illos præcipuè iuuant, quib⁹ in ventre, ilijs, inguibus, fæmoribus, mali causa delitescit. Tenere autem aperta oportet, dum certa coniectura intelligatur, tale nihil porrò in corpore pullulare.

lulare. Interea nihilominus (cuius te semper volo meminisse) exhibere oportet, quæ cerebrum confirmare & venenatæ causæ resistere posse putantur. Talium diuturno vsu, affectio partis, à qua maligni ille vapor gignitur, tandem extirpatur: nam cum à putridis & corruptis humoribus corporis intima cum vasis exquisitè expurgantur, & partes extimæ pariter cum intimis remedijs sudorem vndiquaque prolicientibus vacuantur, atque pharmacis venenatis qualitatibus resistere potentibus continuè alterantur & veluti armantur ac comminuuntur, necessarium est, inimicam in corpore vim absconditam sensim lāguescere, debilitari, extingui. Erastus Part. 4. Disputat. contr. Paracels.

De antiquo pueros vrendi more, Thuscis Libiæ populis & Scythis aduersus pituitæ mala & morbū puerilem, recepto, vide Doctissimi Mercurialis variarum lectionum lib. 2. cap. 2.

Si malum non cesserit adhibe sinapismum capiti, aut ferro candente adure, quo loco vertebra cum capite committitur, seu in fine occipitis. Causticum etiam post aures aperitur, vel vtrique brachio ad musculum deltoidem, & diu vulnus apertum tenetur. Piso. lib. primo, cap. 19. de cognoscen. & curand. morbis.

Petrus Merenda scribit in comitiali morbo admodum vehementi exiguo interuallo sæpius repetente, nec alijs remedijs cedente, se quamplurimos per admota collo propè scapulas rubrificantia medicamenta, donec vesicæ excitarētur, breui tēporis spatio ad pristinum rationis vsum frequenter perduxisse, & ab accessionib. liberasse, q deinde decēti curatione, ad integrā sanitatem perducti fuerunt. Sed hoc faciendum esse post purgationem, nisi morbus vrgeat. Sed neque hæc neq; setones, neq; cauteria

conueniunt circa caput, nisi morbus cerebro sit essentialis, vt fiat diuersio à cerebro. Scholiographi ad cap. 15. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CCX.

Comitialium prodigiosa prophylactica diæta.

HEliogabalus esitare solebat calcanea Camelorum, & cristas viuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & lusciniarum, quod qui ederet, epilepsia tut⁹ crederetur. Iason c. 25. de morb. cerebr.

OBSERVATIO CCXI.

Spasmi holotomici mira & noua historia.

ACcessimus aliquando, Franciscus Emericus insignis Medicus Viennensis bonæ memoriæ, & ego ciuem Viennensem, hominem catarrhosum perpetuò & subinde per interualla acerrimè cum podagra conflictantem, cui à plerisque annis digiti nodosi, & ferè omnes spasmati erant, hic fortè fortuna à rheumatismo quodam vniuersali correptus, hoc modo grauissimè laborare cœpit, diffluebant vndique per ambitum corporis materiæ catarrhales ad cutem & partes cuti propinquas, replebãtur musculi propinqui: cutis tandem per vniuersum corpus ꝑ omnia membra quasi infarcta, spasmo tonico rigebat: ita vt vniuersa cutis duritiem quasi corticis cuiusdam arborei adquireret, vel potius corij præcrassi in ligno extensi, nullum pedem patiens, nullã manum mouere potuit: sed obriguere omnia. Spina denique tota, collum & nucha, musculi denique abdominis bona ex parte eodem modo affecti, inflexibiliter rigebant, sine tamen vel vehementi vel cõuulsiuo dolore: oculorum saltem & palpebrarũ perstitit motus & mollities naturalis: durabat ille spasmus holotonicus (qui fortasse potest sub ὁμοιοτόνῳ

compre-

comprehendi) per dies & noctes tres, tandem subitò rediit mollities primò, subinde motus membris, per cutem vapore quodam rorido prorumpente, q morbum quasi criticando soluit. Erat hic casus cũ pertinax (siquidem nullis medicamentis cedere volebat) tum lamentabilis æquè ac memorabilis. Sed quod notatu dignius, internarum partium nulla conuellebatur. Quin imò cerebrum, lingua, ventriculus, intestina, vesica, anus, suum vtcunque faciebant officium: sola deglutitio aliquantum præpedita fuit, ob musculos œsophagi cuti compatiẽtes. Cornax, lib. 2. c. 27. Enchiridij Medici.

OBSERVATIO CCXII.

Quidam ex spasmo dies quadraginta continuos spinam ad arcus modum retrorsum inflexam sustinens, vrina lactea emicta, sumptoq; castoreo, miraculo quodam conualuit.

CEruix grauibus & periculosis morbis obnoxia est vel acutissimis. Nam neruorum rigore, modò caput scapulis, modò mentum pectori annectitur, modò rectam immobilemque ceruicem intendunt musculi, priorem Græci opisthotonon, sequẽtem emprosthotonon, vltimum tetanum appellant, ij destillationibus proueniunt. Ea vitia ad spinam quoq; descendunt, vt ipsa ad arcus scytici modum retrorsum flectatur acutissimo morbo, quo sępè intra quartum diem tolluntur. Inter exempla Sancti Pollanus Cydoniensis ex patricia gente ad 40. vsq; diem huiusmodi tormentis tortus est, digesta tandẽ materia & per vrinam humore lacteo reddito leuatus est, cui castoreum præcipuo fuit remedio.

Alexand. Benedictus libr. 5. cap. decimosexto Anatom.

OBSERVATIO CCXIII.

Alia horribilium ſpaſmorum ſchemata, quibus muſculorum & tendinum capita ad diuulſionem vſque extenſa viſa ſunt.

SOlutio continui in ſpaſmo accidit, quoniam nō ſolùm eoúſque membrum contrahitur, quò & ſecundum naturam voluntas mouet, ſed multo valētius & plurimum. Vnde & capita muſculi & tendines diuelluntur. Etenim vidimus rigentes tendines colli adeò & contractos, vt nulla vi per naturam, ne ad dimidium quidem contrahi poſſent. Sic alium calcaneis vidi clunes attingere, quod quacunque vi nunquã efficies. Hinc dolores acerbiſſimi fiunt, & citò vigilijs & dolore corpus conficiunt, & ad ſyncopen primùm, mox mortem miſerabilem ducunt. Iacchinus Comment. ad cap. 13. lib. 9. Raſis.

OBSERVATIO CCXIV.

Memorabile diſtentionis & palpitationis genus, ad febris & conuulſionis ſolutionem conſequutum, quò immotis pedibus, corpus indeſinenter ſubſiliebat.

VIdimus filium Bernardini Romeri lignorũ mercatoris annorum trium, qui cum ex febre & conuulſione conualuiſſet, tanta ſub femoribus diſtentio ac palpitatio relicta eſt, vt immotis pedibus corpus perpetuò reſiliret: velut in circulatoribus quibuſdam. Vnde deprehendi eam quam vocant ſaltationem, morbum eſſe ac veram, quoniam veræ infantis aſſimulatur. Cardanus, lib. 11. de Subtilit.

OBSER-

OBSERVATIO CCXV.

Flatulentæ conuulſionis ſpecies rara.

FLatulentæ conuulſionis ſpecies rara quædam non ita pridem mihi occurrit, non extremas ſolùm, verùm alias quoque partes impetens. Ea quotannis hyeme duntaxat, ſed bis térue quotidie affligebat. Caput primum in acceſſione vibratione quadam ex interuallis contorquebatur, hinc ſenſim natum per ceruicem frigoris ſenſu deuoluebatur: cumque inter ſcapulas irruebat, illæſa mente, integriſque ſenſibus opiſthotono corpus rigebat, cum verò in alterutrum latus, aut in brachium, aut in crus excutiebatur, ita arctè id protinus contrahebatur, vt nulla adſtantium vi exporrigi poſſet, dum prorſus conquieſceret acceſſio. Ex quibus intelligi poteſt, continentem proximamque illius cauſam non humorem, ſed frigidum craſſum & lentum vaporem fuiſſe, qui inclinante acceſſione totus diſſiparetur, cuius tamen fomes eſſet in capite. Fernelius lib. 5. cap. 3. Patholog.

OBSERVATIO CCXVI.

Ex decubitu ſub dio in humo cõtractæ cõuulſiones.

QVendam ego vidi, qui cum humi dormiuiſſet ſub dio, manè conuulſionibus acerbiſſimis captum in varijs membris. Iacchinus Comment. ad cap. 13. lib. 9. Raſis.

OBSERVATIO CCXVII.

Filius meus Ioannes Conradus triennis ex verminatione in ſpaſmum incidens, excluſo lũbrico, malignȩ generis viuo, liberatus, ſubſequente tamen teneſmo & inde etiam ani procidentia.

FIlius meus Ioannes Conradus ex Apollonia vxore susceptus, tertium iam annum ingressus, Maio mense languere cœpit: cumq; ex febricula, ventris tumore, & oris graueolentia, nocturnis item dentium stridoribus, alijsque similibus signis verminationi eum obnoxium esse coniicerem, puluisculum ex musco marino Corallina dicto, lumbricis exigẽdis & putrilagini expurgandæ commendatissimum melle expumato exceptũ, & ecclegmatis modo remistum ei exhibui, quo sumpto paucis subsequentibus horis fœtidissimam eluuiem multo sero perfusam sed sine vermibus aliquoties deiecit. Circa meridiem cum à matre grauida in vlnis, vt fit gestaretur, ex improuiso, nihil huiusmodi nobis metuẽtibus, difficillimo spasmo corripitur, conuulsis primum labellis, mox etiam oculis inuersis, cum dentium fragore & manuum distorsione. Territus itaq; subitaneo & improuiso malo, confestim theriacam cum pauxillo aceti subactam oris & narium regioni adhibeo, vnde breui à graui illo paroxysmo leuatus est. Hunc vbi placidus admodum somnus excepisset, in lectulo reclinatum diligenter obseruauimus: soluto tandem somno lumbricum vnum, viuũ forma à vulgaribus rotundis variantem nonnihil, rostello acuto & sanguineo notatũ, cætera subspicea lanugine vestitum, in lectulo obrepentem deprehendimus, qui indubiè expurgata putrilagine ex intestinis in ventriculum subiens, eiusdem orificiùm vellicando lancinans spasmum hunc tantum non lethalem excitauit. Adhibita autem ori & naribus theriacæ ex aceto miscella à ventriculo rursus ad intestina, & inde per sedem accedente vehementi ex spasmo corporis commotione propulsus fuit. Puer itaque ex summa imbecillitate paulatim medicamentis & diæta idonea reconualescens ab hoc

malo

malo in pertinacissimum tenasmũ incidit: cui post multa alia remedia frustra tẽtata tandem sacculum ex furfure præparatum, & in aceti & vini rubri adstringẽtis partibus æqualibus percoctum, remedio aliàs infallibili, sedi applicari præcepi, vnde subitò tenasmus cohibitus. Quem tamen aliud æquè difficile symptoma sedis scilicet procidentia subsecuta est: cuius dum diligentius causas inquiro, deprehendi erratum à vetula, quæ puerum ægrotantem obseruabat, quæque sacculum ex furfure neglecto vino solo aceto, eoque accerrimo incoxerat, cuius vi ani musculus resolutus eiusdem procidentiam induxerat, commissum esse. Quanquam autem ani illa proptosis minimum doloris puero, & per interualla tantum, vbi videlicet acrium præterlabentiũ materia irritaretur, inferret: tamen hoc nomine fœda & molesta fuit, quod toties, quoties alui excrementa excernenda erant, reponere opus haberet. Perstitit autem hic affectus (puero nimirum frequẽtem medicamentorum adhibendorum vsum auersante subinde) ad plures menses, donec natura sua sponte, musculi paralysi dispulsa, sedem firmauit. Ioann. Schenckius.

OBSERVATIO CCIIXX.

Noua de natura & causis spasmi sententia.

NErui nequaquam musculos mouent, sed imperium deferunt solùm: & ob id conuulsionis subiectum primum ij non sunt. Deinde ij neque copia differti, neque vacuatione depauperati sic decurtãtur, vt musculos contrahere possint. Tertiò musculi nullius conuulsionis authores sunt, hac vna excepta, quæ à flatibus confertim & subitò irrumpentibus cietur. Quare cerebrum (quod post neruos inter instrumẽta motus arbitrarij solùm relictum est)

subiectum huius morbi esse concludimus. In hoc enim sedem habet principium motus arbitrarij: imaginatio scilicet siue ὄρεξις αἰσθητική (Nam ὄρεξις λογικὴ locum in hoc morbo non habet) Tandem conuulsio morbus est eius partis cerebri, quia appetitus, vt proprio instrumento, primò musculos mouet. Conuulsio igitur nihil aliud fuerit, quàm morbida spirituum & cerebri dispositio, à qua imaginatio appetitui iuncta sic vitiatur, vt musculis violentam illam contractionem, per quam membra inuitis nobis distorquentur, imperet. Erastus. Thesi. 105. & 138. de Conuulsione.

OBSERVATIO CCXIX.

Vomitione æruginis adolescens à febre et conuulsione liberatus.

IN ore ventriculi, cum vehementius morderetur, conuulsiones fieri vidimus, sicuti adolescenti accidit, qui æruginem vomuit. Præstat enim vomitum illum æruginem quam æruginosum appellare. Erat enim (qualis vera exactaque ærugo appellata) viridissimus. Huic totum inter vomendum est corpus conuulsum, & simul vt vacuata est ærugo, protinus febris ipsius & conuulsio cessarunt. Materia autem vomitu reiecta talis erat, veluti si quis optimam æruginem eo modo aqua soluat, vt ex vtraque connatum corpus, sapæ referat crassitudinem. Galenus Comment. ad aphor. 1. lib. 5. Hippocr.

OBSERVATIO CCXX.

Tensio neruorum ceruicis curata.

GRauioribus morbis obnoxia ceruix est: sed inter cæteros importunior acutiorque, qui rigore quodam neruorum erectam ægri ceruicem intendens,

dens, eum sæpè vel intra quartum diem interimit. Quo morbo cum Parmensis quidam Franciscus nomine grauiter vrgeretur, & nos ad eum vocati hominem robustioris naturæ, & qui turgentibus venis faciem etiam, atque oculos rubicundiores haberet, inspiceremus, sanguinem statim ex ea vena, quam κεφαλικὴν Græci vocant, mitti iubeo. Tum parciore victu, hoc est sola aqua ex melle hominem cibans, hircino atque caprino oleo detonsum madefacio caput: superque imposito pileo, aluum etiam his medicamentis duco, quibus à capite ipso ac cæteris superioribus partibus diduci resoluique possit humor, qui huius mali causa fuerant: ex quo ociùs adfuit illi sanitas, quàm mors adfutura credebatur. Beniuenius. cap. 103. de Abditis.

Rigor neruorum ceruicis, rectam & immobilem eam reddens, τέτανος Græcis dicitur, Conuuulsionis species, per quam, vt Galenus ait, libro de musculorum motu, partes immotæ in contraria trahuntur à musculis oppositis. Conuulsionis enim, quæ absque motu fit, tres sunt species, ἐμπροσθότονος ad anteriora: veluti cum mentum pectori annectitur, ὀπισθότονος, si ad posteriora, vt dum caput ad scapulas pertrahitur: τέτανος, cum in neutram partem immobiliter ceruix tenditur. Acutus autem & vehemens affectus est. Memini olim me cuidam adesse, cui cum maximo dolore ceruix rigida in nullam partem inflecti poterat. Huic primùm fomentum adhibuimus: deinde aurea dicta catapotia dedimus, quæ summo cum labore deuorauit. Subsequente autem ex his larga purgatione, à dolore & neruorum rigore cito liberatus fuit. Dodonæus in Annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO CCXXI.

Tetanus aquæ frigidæ affusione curatus.

EST tamen vbi in tetano sine vlcere, iuuene εὐσάρκῳ, æstate media frigidę longa perfusio calorem reuocat. Calor verò hunc soluit. Hipp. Aph. 21. libr. 5.

Meminit huius curationis Hippoc. 3. de morbis, his verbis. Aquam frigidam plurimam superfundito, & postea vestiměta tenuia, pura ac calida superinjicito: ignem autem tunc non adhibeto, hoc auxilium & ad tetanos & ad opisthotonos adhibe. Ioannes Liebautius in scholijs ad eundem aphorism.

Ex his quę iuuant habentem spasmum cōmunē, q nominatur tetanus & tēsio, factus à materia frigida, est, vt subitò in aqua demergatur frigida, secundum quod dixit Hippocrates. Nam corporis exteriora inspissantur, & innatus calor in interioribus clauditur, quare confortatur & resoluitur materia: non est tamen omne corpus tolerans hoc à timore tutum: sed corpus forte, iuuenile, carnosum, quod vlcera non habet, & in æstate. Plures enim per hoc iam euaserunt. Auicenna lib. 3. Fen. 2. cap. 7.

Isto modo curaui iuuenem viginti annorum, de quo desperabatur in Morlanis; quamuis non multum erat carnosus. Habui ferè viginti vrceos plenos aqua, & quatuor viri ægrum ipsum erectum tenuerunt. Ego autem omnes vrceos euacuaui supra colla & omnia inferiora membra eius, & statim posui eum in lecto, & post vnam horam cum dimidia vnxi ipsum à collo vsque ad postremium spōdilem, ac tibias & brachia cū dialthea & marciato, & agrippa, cum oleo castorei, & dedi sibi brodium pullæ, & verè nihil amplius feci, & in eadem nocte curatus fuit, cum Dei auxilio. Alium curaui in Burdegalis, qui erat Anglicus, sed iste fuit corpulentus, per mo-

dum superius dictum. Itaque satius est aliquid non nulla fiducia, vel cum periculo facere, quam adempta spe certo perire, & potentibus extremisq; præsidijs pugnare, quam nihil agere. Semper melius est anceps auxilium, quam nullum. In quo tamen desperata omninò salus est, nec vllum patet effugiũ imprudentis artificis fuerit, apud vulgum infamiare remedia, quæ multis opem contulerunt. Iason c. 21. De morbis cerebri, ex Valesio.

OBSERVATIO CCXXII.

Opisthotonus curatus.

LAborabat multum Donatus Lanza, & beneficio proprio & experimentis in agnatum suum atq; alios, vt nomen meum omnibus innotesceret, & vt in ciuitate inclarescerem. Itaque cum relicta taberna pharmacorum in domum Francisci Sfondrati se contulisset, qui vir & senator erat & secretioris consilij, & multis nominibus dignus: fortè fortuna contigit vt per eosdem dies puellus, ni fallor. 17. natus menses, febre ægrotaret, aderat autem Lucas Cruceius, famosus medicus: dixeratque non esse periculum, 13. die superueniente, comitiali morbo subitò correptus est. Aduocatur alius celebris medicus: hæret, & merito, nam in decretorio die aduenerat, & à febre: eratque admodum validus affectus. Tum Donatus persuadet patri, vt me aduocet, ille vt videbat periculi magnitudinem simul, & alterum medicorum deceptum, alterum hęrere, misit statim ad me: non inueniũt, paulo pòst bona quadam fortuna rediens domum, intelligo me vocari: accedo illicò, non solùm quod vir illustris esset Sfondratus, sed etiam quod de me bene merit⁹, ibi inuenio medicos: respicio puerulum, animaduerto contortum collum retro habere, dico coram omnibus, labora-

re alio morbo, etiã grauiore quam comitiali: quæ-
runt quo? respondeo, Opisthotono. Ad vocem inso
litam omnes silent, coniiciuntque in me oculos, tũ
Cruceius exponit, quid hoc nomine significetur,
deinde rogant, quare id dixerim, tum ego puerulũ
attolli iubeo, vident retortum collum velut arcum,
nec hoc contentus, admoneo vt conentur dirigere,
nihil proficitur, tum Cruceius, vt erat vir minimè
malus, seu numine impellente, inquit. Ecce non est
similis Hieronymo in dignoscendis morbis. Adhæc
verba obstupuerunt omnes, vt qui scirent quanta
apud medicos laborarem inuidia. Tum pater, Estne
modò auxilium huic morbo? siluerũt socij. At ego,
ne gloriam partam scientia artis, fortunæ arbitrio
committerem, respondeo: me tentaturum omnia,
nihil posse polliceri, quod morbus natura lethalis
esset. Medici reliqui coniiciunt totum onus in me,
ne si puer interijsset, quod scirent notum omnibus
esse quàm mihi aduersarentur, ego in illos culpam
reijcerem, postquam iam persuasum esset astantibꝰ,
me solùm morbum agnouisse. Hac igitur in parte
fortunam propitiam habui, sanauique puerum, &
satis breui: qui nunc à dignitatis cuiusdam nomine
Baro vocatur. Itaque ex ea hora tantum gloriæ mi-
hi acreuerit, vt si vel integro anno Sfondratus Medi
olani mansisset, omnes ciues ad me confluxissent,
atque ita breui primum locum inter medicos no-
stræ vrbis obtinuissem. Sed Deus, qui me ad maius
munus vocauerat, effecit vt nondum expleto bime
stri spatio Sfondratus abierit: & interim etiam mor
tuus est Donatus Lanza. Tantum tamen mihi pro-
fuit hoc factum, vt nunquam deinceps coactus fue-
rim cogitare de moderando expensas, sed vt pro e-
arum magnitudine laborem augere vellem. Quæ-
ris quomodo sanauerim? tribus auxilijs, breuiter
dicam:

dicam: abstinentia à carnibus, vino & ouis: linteis in oleo chamæmelino & liliaceo perpetuo impositis ceruici, partibusque quæ contrahebantur: & medicamento quod constabat ex Methridato & triplo sacchari rosacei, & electuario de moscho, tum margaritis, hyacinthis. Smaragdisque orientalibus: id quadam bona fortuna apud me compositum erat. miscebatur serapium, ex citri seu mali medici succo. Cardanus de curat. admirab. cura. 15.

OBSERVATIO CCXXIII.

Mulier iuuencula & benè habita, in octauo gestationis mense opisthotono corripitur, graui comitante febre. Quartò à morbi initio die filium parit, postero die conuulsa moritur.

MAgdalena Francisci Martineti vxor, iuuencula, & bene habito corpore, vtero grauis in octauo gestationis mense febri continēte ex putredine sanguinis corripitur: secūdo die opisthotono afficitur, ceruice in posteriorem partem inclinante: loquela priuatur eodem ipso die: oculis conuulsis, & in vnā semper partem spectantibus manet, febris acutissima intenditur magis. Quarto à morbi initio die filium parit, purgationes commodè exeunt, à partu tamen omnia grauiora & periculi plena apparuerunt. Postridie partus conuulsa moritur, infansque horis aliquot post matris obitum & ipse quoque diem obijt, mater filium gestans eodem feretro humo traduntur. Valleriola lib. 6. Obseruat. 5.

OBSERVATIO CCXXIV.

Ex distentione neruorum mors subsecuta.

MIttere sanguinem vt expeditissimum perito est, sic ignaro periculosissimum. Iuuenem vidimus, cui cum ex brachio sanguis mitteretur, & neruum

ſcalpellum attigiſſet, ſtatim ſubſecuta eſt neruorum diſtentio: quæ hominem ita crudeliter afflictauit, vt paucis etiam diebus laboranti illi vitam eripuerit. Beniuenius cap. 48. de Abditis.

OBSERVATIO CCXXV.

Spaſmo Cynico mortua mulier.

CVM imperitus quidam Medicus cuidam mulierculę ex gena dextra tuberculum furunculo ſimile ſcalpello abſcidiſſet, nulla habita ratione neruorum ac venularum, quibus illud, cum ſemioui magnitudinem expleret, alligabatur, illicò ſubſecuta eſt inflammatio ac dolor, ex quo ſimul infelix mulier in eum incidit morbum, quem Græci *κυνικὸν σπασμὸν* vocant: quo, dum miſellæ illi temerario quodã motu peruertitur os, & facies modò in dexteriorem, modò in ſiniſteriorem partem diſtẽditur, ac totum corpus pallore quodam ſuffũditur, adeò afflictatur mulier, vt cum neq; ſanguinis miſſione, neque alui ductu, neque vnctionibus vllis, neque alio quouis genere auxilij hoc malum inhiberi poſſet, infra paucos dies è vita migrauerit: hoc nobis ſuo ipſius infortunio documentum relinquens, vt cum ſcilicet oportuerit, non paſſim nos omnibus, qui ſibi chirurgici nomen vſurpant, ſed his tantum qui doctrina ſimul, vſu & iudicio præualent, credamus. Idem cap. 101. eiuſdem operis.

OBSERVATIO CCXXVI.

Appolonia vxor mea dilectiſſima, nonimeſtrẽ propè partum vtero gerens, pyrophoba, ædium in vicinia conflagratione perterrita, vnà cum fœtu, ventre adhuc concluſo, intra duodecim horas crudeliſſimis ſpaſmis extinguitur.

Infan-

INfandum prorſus, funeſtum, mihique & liberis meis planè exitioſum & deploratum vxoris meæ chariſſimæ Appoloniæ ex patricia Vvernhartorum apud Haganoenſes familia natæ, fœminæ honoratiſſimæ caſum hic locus renouare & nō ſine lachrymis recenſere poſtulat Hæc cum ætatis ſuæ quadrageſimo anno tertium iam grauida vterum ad vltimum propè menſem vſque, firma integraque, vt ſi quacunque aliàs valetudine pertuliſſet: Ecce circa medium noctis ex improuiſo ædes in vicinia igne conflagrantes à tubicine turris ſummi templi excubitore animaduertuntur. Qui ſine mora ſimulatq; flammas conſpicatus fuerat, tuba ciues pro laudatiſſimæ atque optimè conſtitutæ Reipub. noſtræ recepto more ad incendium reſtinguendum deſtinatos horrifico certè, ſed in huiuſmodi difficultatib9 ſingulariter vſitato modulo & ſono prouocat. Verùm cum plerique concubia nocte profundo ſomno tenerentur, & incendium ſubinde increſceret, ex maiore campana ictibus aliquot repetitis ſigno de nouo dato ciues denuò excitat: id quod non niſi in maximo incendio aut aliàs hoſtium metu fieri ſolet. Quibus tandem expergefacti, alij ad arma, alij verò ad ſcalas, vncos ferreos, ſitulas coriaceas, idq; genus alia ad incendia cohibenda comparata, expedienda concurrunt. Strepitu itaque per plateas frequenti armorum & inſtrumentorum diſcurſu animaduerſo, nos quoque excitamur, & quid rerum ſit perquirimus. Mox vbi de incendio in proximo oborto atque inualeſcente admonemur: perterrita vxor curioſa, & ipſa ſe è lecto quoque recipit, claues ad arcas expromit, lumina aliquot diſponit, concluſa ædium cubicula & conclauia aperit, eo conſilio, vt ſi res ita ferat, quæ chariora & prætioſiora haberemus, commodius incendio ſubtrahi poſſent. Ac-

cidit autem, vt cum malo quidam fato per fenestras in sublimiori ædium loco horribiles flammarum & scintillarum sursum in aera effumationes conspicaretur, statim de vehementi grandioris iam in vtero fœtus commotione quereretur: cumque dolores parturientibus non absimiles quasi præcurrerent, iussa quieti se dare: paruit. Cumque sedari iam viderentur dolores, somno correpta dormire visa est. Sed ecce inter dormiendum derepentè rursus, ignis imaginatione indubiè perterrefacta, horribili spasmo corripitur, qui tanta violentia maxillas conuellebat, vt immissum ori cochlear, ne respiratio interciperetur, in frustilla quamprimum dentibus confringeret, oculos distorsione omnino inuerteret, manus intorqueret, spinam distenderet, notabili fragore dentibus frenderet, stertorem in faucibus difficilem non sine attoniti morbi metu ederet, membra pleraque & musculosę partes palpitantes tremerēt, mente abalienaretur, mox sensibus omnibus tam internis quam externis priuaretur, fœtus in vtero multifariam iactaretur, iam in latera, nūc etiam sursum versus vitalia, rarius deorsum, nunc conuolutus, nunc explicatus animaduerteretur, spectaculo sanè horrifico & miserando. Quo sic consternatus sum, vt quis mihi cernenti tum talia sensus fuerit, quiuis facilè iudicare possit, quídue in tanta trepidatione & tam crudelis & sæuæ accessionis conuulsificę (quę vt prima erat, ita ob violentiam vicinam mortem minabatur) cōsilij caperem, incertus essem prorsus. Siquidem hic morbi conclamati vis Hippocraticum illud: *Grauidā ab acuto aliquo malo corripi lethale esse*, in memoriam reuocabat, illic fœtus in vtero rationem aliam atque aliam, imò contrariam non tam rebus agendis indicationem prędscribebat, quam vtendorum remediorum moderationem sug-

nem ſuggereret. Adſtantes etiam mulierculæ pro ſuo more nullis hic medicamentis locum eſſe, tum grauidæ, tum fœtus occaſione, paroxyſmi tam atrocis vi; vtriſque propemodũ enectis, clamarunt. Itaq; dum ſpemque metumque inter dubius, anxiè medicamentis, quæ non ægram ſolùm, ſed & fœtũ quoque grauiter iam periclitantem, & frequẽter ſubſultantem reuocare atque confirmare poſſent adminiſtrandis inſiſto: tum quę conuulſionibus debentur, conquirendis ſollicitè admodum contendo. Ecce alius ſpaſmus æque atq; primus formidandis ſymptomatibus ſtipatus, miſeram de nouo aggreditur. Et quia externa membra ex prima acceſſione ita debilitata fuerant, vt propẽdentia, viriumque expertia & languida omnino conſpicerentur, & ſi ea etiam ſecunda hac vice plurimum conuellerentur, ob eorundem tamen imbecillitatem ad ſenſum, non intelligentibus, haud tam crudeliter torqueri videbãtur. Quin etiam intrò conuerſus ſpaſmus interna quoque maximè vitalia conuellendo pertentabat, edito intus ex diſtentis partibus crepantibus ſono euidenti, adſtãtibus nobis omnibus non ſemel exaudito. Vnde proximè ſanguinis affatim per os anaphoricω̃n inſtar reiectio ſubſecuta, quæ res vt admiranda & rara, ſic extra hæmoptoicos in epilepticis ſolùm aliquibus notata. Cæterum cum ex pulſu concidente & viribus proſtratis ſpem omnem vitæ matris aſſerendæ abijcerem, atq; ægrã iamiam morientem conuulſiones in ſingulas horas geminatis vicibus inuadere & crudeliter exercere, indicibili animi mei dolore conſpicerem, locos num humerent aut cruenti quid remitterent, futuri abortus certa ſigna mulieribus explorandum præcipio. Quæ cum pudoris ſinum ſiccum omnino, neque vllam fœtus excluſionis ſignificationem præbentem cõ-

periſſent, ſimul etiam dubia viuentis adhuc fœtus ſigna ſurſum vitalia verſus conuoluti notarentur, próh diram mortalium conditionem, nunc illicet fatis repugnantibus de vtriuſque vita actum eſſe videbam. Interea varia medicamenta reficiendis viribus, ſpaſmo profligando, & ad partum deijciendū accōmodatiſſima adminiſtrata. Ex quibus ea quæ ori infundebantur, pleraque vnà cum ſanguine regerebantur. Quæ verò exterius adhibebantur, nullum prorſus effectum in tanta matris cum fœtu colluctatione, qua ſeſe mutuò tot interuenientibus ſpaſmis conficiebant, oſtenderunt. Caſtoreum ex aceti modico & aquis ſpaſmicis maceratum, narib9 & ori adhibitum, inprimis auerſabatur: ſiquidem vbi mitiores eſſent cōuulſiones, aut nonnihil remitterent, viſa eſt rationi ſibi aliquo modo reſtitui, ſed viſu & voce à prima aggreſſione ad finem vitæ vſq; deſtituta fuit. Tandem cum ſpaſmi nullo modo, niſi prius vita ab ijs ſuperata fuiſſet, ceſſuri viderētur, atque omnia in peius abirent, dulciſſima coniunx à prima noctis hora vna cum fœtu, qui antè aliquot horas mortuus coniiciebatur, tantis malis cōfecta, circa duodecimam horam meridianam ex hac vita caduca in ſempiternam, Anno Salutis M. D. LXIV. XXVII. Iulij, placidè deceſſit. Scire autem licet, cōuulſiones huiuſmodi multis de cauſis immedicabiles omnino fuiſſe. Primum incredibilis ille ignis metus & formido, quam antę multos annos Haganoę firmiter impreſſam cōceperat, cum ciues vita & bonis, incenſa vrbe priuari ſe metuerent. Quod accidit Henrico ſecundo Galliarum rege ciuitatem obſidione ad diem aut circiter premente, atque indignante, quod ad primum aduentum ſuum non ſtatim in vrbem receptus fuiſſet. Quin ante aduentum eius fama ſpargebatur, Regem Haganoam militibus ſuis

ex pa-

ex pacto diripiendam concessisse. Quibus permoti ciues: cum iam tormenta bellica muris & portis admouerentur, tentoria extenderentur, ignes maximi vndique & vndiq; excitarentur: ipsa quoq; singulari tum ignis metu correpta, perpetuò post eum terrorem animo suo obstinatè firmatū, fouit & circūtulit secum. Accedente autem altero etiam illo funestò & fatali incendio nostro, cū grauida, iam partui vicina esset, aucta πυροφοβία lethales illas conuulsiones, proh dolor, incurrit. Porrò apoplexias, epilepsias, spasmos, tremores, paralyses ex animi affectibus, metu, terrore & consimilibus non tam subitò excitari, quam plerunque lethales & irremediabiles esse, exemplis & obseruationibus libri huius abunde demonstratum est. Quam potentes autem grauidarum in fætum affectus sint & miraculosi, vbi vel maximè noxijs ardenter sine offensa omni pfruuntur, vel apprimè desideratis frustrātur, vel denique terrore afficiuntur, id operis huius libro 6. prodigiosis historijs ostensum est. Iam quotusquisque medicorum est, qui grauidæ conuulsionem ex terrore, momento quasi incussam, sine omni causa interna morbifica prouocatam, vel certissimo medicamento arcere queat? Si morbi causæ oblatio, eiusdem curatio est, quomodo, quęso, subitò conceptū terrorem, ne mentem & neruos statim feriat, & percellat, inhibebit medicus? Si grauida monstrosi animalis improuiso occursu perterrita fuerit, qui idem ne fœtui notam aliquam enormem & inemendabilem imprimat, prohibebit? Fortassis plusculum spei liberandæ coniugis dilectissimæ fuisset, si vel morbi vi, vel medicamentorum ope, abortus ante virium prostrationem maturè successisset. Qualis autem occasio administrandorum remediorum fuerit, ex historia constat, vt quæ vel primo paroxysmo

confeſtim propè exanimata fuerit, fœtu, quod hîc repetendum cenſui, ſurſum ſtatim conuoluto. At verò ſi tempus ſpectes, robuſta & optimè valens cum fœtu intra duodecim horas, pauciſſimis interpoſitis dialimmatis continuè ſæuientibus conuulſionibus, animam cum ſanguine, horreſco referens, profudit. Indubitatum præterea eſt, denegata fœtus excluſione iam matrem fœtui, iam fœtum matri conuulſiones ſubinde communicaſſe, cruenta vtrique ad æternam vitam victoria. Adde nullam hic inuolucrorum fœtus diruptionē, nullam ſeroſi aut ſubcruenti, quod fieri nonnunquam ſolet, humoris profuſionem notari potuiſſe: ſicuti quoque fœtus ad imum ventrē deuolutionem nullam compertā, quæ vel minimam abortus, qui tamen & ipſe quoque & matri & fœtui ſępè periculoſus eſt, promouendi indicationem præbuiſſent. Qualis autem enixus partus ſperandus ſit, ſi non præeunte & cooperante natura adiuuetur, in tanta præſertim virium deiectione, irritumq́; futurum omnium medicamentorum partui excludendo ſeruientium vſum, quiuis facilè decernet. Sæpius etiam in eam conſiderationem veni qua vel matrem vel fœtum ſectione morti ſubtraherem: Sed cum fœtus ante matrem multis argumētis mortuus crederetur, neutrum fieri potuit. Quod ſi fœtus matri certis ſignis ſuperuixiſſe deprehēſus fuiſſet, nihilo tamen minus moriendum ei fuerat, quando chirurgo fœtus ἐκτομίας perito & exercitato caruiſſemus. Reſtat igitur vt firmiter mihi perſuadeam non hoc ſine numine Diuûm accidiſſe, ſed Deum optimum maximum recondito ſuo conſilio ſic diſpoſuiſſe, vt artis præſidijs omnibus vacuus, auxilioque omni deſtitutus, fidiſſimam coniugem vitæ meæ iucundiſſimam ſimul & neceſſariam ſociam, ſenectutis liberorumque meorum poſt Deum

ſpem

ſpem vnicam, ſalutis denique meæ verius quàm ſuę curioſiſſimam, fœminam lectiſſimam, piam atq; honeſtam, rei domeſticæ imprimis obſeruantiſſimam, quibus donis pleriſque omnibus hîc innotuit, deſerere atque amittere, non ſine ſumma animi mei perturbatione, vitæq; iactura coactus fuerim, vt ſubſecutis nimirum ab eius obitu innumeris calamitatibus ſolus ſupereſſem, nihilq; conſilij aut ſpei aliâs quam à Deo Opt. Max. ardentiſſimis votis flagitādum liquidò per ipſius clemētiam agnoſcerem: cui laus & honor ſit in ſecula ſeculorū. Ioan. Schenckiꝰ.

OBSERVATIO CCXXVII.

Incubo laborantium hiſtoriæ.

NVperrimè ſacrificus quidam me conuenit, Domine, inquit, niſi ſuccurras miſero & afflicto, actum eſt & prorſus perij, Tabes me habet. Videnꝰ quam ſim emaciatus, quàm exanguis? vix tenui pelle contegor, ſucculentus eſſe ſoleo, ſpecioſulus & benè habitus, nunc fœdum ſpectrum videor, hominiſque inanis imago. Quid, inquā, te cruciat, & ꝙ affectꝰ tui cauſā opinaris? Dicā, ait, intrepidè, & valdè admiraberis. Sub quālibet ferè noctē ad me commeat muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, illapſa violenter cōprimit, atq; coarctat animæ meæ vias, vt ægrè reſpirare queā. Quin clamitare cupiēti vocis iter præcludit, vt quātū præ pauore nitor attollere, minimè queam. Nec manus ad propulſandam iniuriam, nec pedes ad capeſſendā fugā expedire valeo. Vinctum me & affixum tenet. Heus inquam, ſurridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione Incubonem intelligebam) merū eſt phantaſma, merum ludibrium. Nec plura moratus, Phantaſma, inquit: ludibrium inquit: profecto non eſt ita me Deus amet, quæ hiſce oculis cōſpicatus ſum,

ſum & quæ hiſce manibus excercui denarro. Equidem vigilans, mentisq; compos, eam video coram, & inuadentem accipio, conorq; obluctari, ſed præ languore, metu, anguſtia, & impacta vi nihil efficio. Hac de re horſum, vorſum amens curſitaui, vnumquemlibet percunctans poſsétne ſuccurrere miſerabiliter pereunti. Minoritam conſului (quem callidũ veteratorem dicunt) ab hoc præſentaneam opẽ ſperabam. Sed ſpe mea planè fruſtratus ſum, nullam is ſalutem attulit, tantum monebat Deum opt. max. (quem iam pridẽ precibus fatigaram) ſtrenuè adorandum, vt dignaretur infeſtam vexationem auertere. Adij vetulam quandam pro fama populari, ſagam atq; verſutam. Hęc aiebat, quod ſub crepuſculum diei ſtatim ab excreto lotio matulam obturarẽ dextra caligula, & fore, vt eo ipſo die malefica me inuiſeret. Id etſi vanum videbatur, nec parum me ab experimẽto abſterreret religio, victus tamen impotentia, & diuturni laboris tædio, tentaui. Et per Iouẽ accidit vaticinium, veniens in domum meam veſicæ cruciatum quærebatur nec potui ab illa aut precculis ſupplex, aut contentione minax impetrare, ne ſub noctem ad me terrifica commearet, ſed implacabilis veterem morem aſſeruat, ſemelq; conſtituit me fœdo angore cõficere. Hominem hunc vix quíui vlla oratione ab inſania reuocare, ſed à ſecundo tertióue congreſſu hilarior factus morbũ agnoſcere cœpit, & ſanationis ſpem fiduciamque concipere. Iaſon. de morbis cerebri, &c cap. 26.

Non iniucũdum eſt, quod medicus quidam ſcribit cõtigiſſe nuper apud Auernos in cœnobio quodam. Cum enim pharmacopola, quem ſecum habebat, inter dormiendum incubo laboraſſet, qui in eodem cubiculo erat, accuſauit. Se enim ab illis noctu propè iugulatum fuiſſe, conſtricto collo. Quod cum

cum socij audacter negarent, totamque in eum culpam reijcerent, qui noctem insomnem furore quodam percitus duxisset, iussus deinde est solus, lautè cœna sumpta, exhibitis etiam flatuosis alimentis, dormire, cubiculo vndiq; optimè clauso. Redijt paroxysmus, dæmonem esse iurauit, cuius etiam faciē, & gestus mirificè depingebat. Neq; vnquam illi aliter persuaderi potuit, nisi vbi curationem inito consilio adeptus est. Scholiographi ad cap. 13. lib. 1. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CCXXIIX.

Prodigiosæ melancholicorum historiæ.

VT melancholicos timor nunquam deserit, ita præter naturam eis per imaginationem visa, nō semper eodem genere cōtinerentur. Siquidem alius testam se factum putauit, atque idcirco obuiantib⁹ cedebat, ne collideretur. Alter gallos cātare audiēs, vt hi alarum ante cantum, sic ille brachiorum plausu latera quatiens, animātium sonum imitatus est. Fuit autem alter, timens ne Atlas, qui mūdum sustinere dicitur, grauatus sub tanto onere ipsum à se excuteret, atq; ipse cum ille collideretur, ac nos quoque cum illo periremus. Sunt alia huiusmodi infinita eorum visa. Galenus lib. 3. c. 6. de loc. affect.

Alijs (melancholicis) quidem caput plenum & graue esse videtur, alijs verò leue & vacuum, alijs siccum. Quidam neque omnino caput se habere putauit, ad quem excogitasse dicitur Philotimus supra reliquam curationem plumbeum pileum, à quo grauatus caput se habere intelligeret. Fiunt autem mente capti & timidi & misericordes & lachrymantur & deserta persequuntur. Quidam etiam dæmones ab inimicorum præstigijs sibi immissos esse putant. Alij venenosum pharmacum accepisse su-

ſpicantur & ſuſpicionem ipſorum confirmant viroſi & peregrini ructus, qui ipſis adſunt. Et eſt morbus hic omniuarius, & non facilè enumerabilis. Et alius ad lucem prodire timet, & tenebras perſequitur. Alius amiciſſimos timet, alius omnes homines: Alius fugit caliginoſos locos. Pleriquе tamen in tenebricoſis locis degere cupiunt, & in monumentis ac ſolitudinibus. Quidam verò etiam aquam timent & vinum, & oleum, & omnem liquorem, velut qui morſi ſunt à rabioſo cane. Et in ſumma melancholię deliria multiformia quidem ſunt ob particulares corruptas imaginationes. Vnum verò omnibus ipſis commune eſt: Timor & Triſtitia. Triſtantur enim omnes præter rationem, & neque ſi interroges, habent quod dicant cur triſtentur. Non pauci verò ipſorum mortem timent: & alia quædam nullo timore digna. Sunt etiam qui mortem vehementer exoptant. Quod igitur ob atram bilem ratiocinalis animæ principia occupantem, timor fit, & triſtitia & mortis formido, nihil miri eſt. Videmus enim etiam extra corpus nihil nobis ita horrendum veluti ſunt tenebræ. Cum igitur velut caligo quædam ratiocinali animæ circumfuſa fuerit, neceſſe eſt timere hominem, vt qui cauſam timoris ſecum in corpore circumferat. Sicut enim in profundis tenebris pueri timent, itemque adulti imperiti. Ita etiam atræ bilis color velut tenebræ rationis locum obumbrans, timores efficit. Quapropter omnium ſymptomatum ſingulas accidentium cauſas enarrare impoſſibile eſt. Aetius Tetrabibl. ſecundæ. Serm. 2, cap. 9.

Ego mulierem vidi, quæ ea imaginatione vexabatur, vt medium manus ſuæ digitum conſtringeret, tanquam in ipſo totum geſtaret orbem. Plorabat autem illa quoque, verita ne quando digitum
ſuum

situm inflecteret, & totus orbis corrueret, & omnia statim interirent. Iam alios plerosque vidimus, quorum superfluum est, fortè etiam suprà vires nostras omnium velle meminisse: verùm hæc apposuisse sufficiet, quæ ijs potiùs, qui à melancholico humore originem trahere incæperunt, solent euenire. Quapropter si morbus ex tristitia aut sollicitudine quadam præcedente, aut alio animi affectu cœperit, considerare tunc oportet, imaginationis speciem, aut rationem, aut aliud quiddam eorum, quæ subitam mutationem efficere possunt. Plurimi namque sic curati sunt quodammodo, vel cum vidissent audiuissentque ea, quæ consequi desiderabant. Ita ergo Philodotus Medicus, quendam qui sibi caput amputatum esse, quod tyrannus factus fuisset, putabat, casumque deplorabat, curauit: imposito repente capiti ipsius plumbeo pileo, & grauitatem sentiens caput se recepisse rursus putaret. gauisusque sit plurimum, atque ideo vana imaginatione liberatus.

Iam mulierem quidam curauit melancholia laborantem, hoc pacto: cum putaret illa serpentem se deuorasse, vomitum medicamento citauit, atque in id quod reiectum fuit, paruam bestiam per omnia imaginationi illius & descriptæ à vana imaginatione feræ similem imposuit. Quare huius quoque affectum qui ob tristitiam eius quod putarat, euenit, gaudium nimirum subitò accedens dissoluit. Adhæc aliam quandam ex longa viri peregrinatione melancholia correptam & iracundè omnibus respondentem vidi: sed & ipsa eodem modo sanata fuit. Nam maritus ille peregre reuersus, nulli prædicēs, neq; aliquādiu differens, sed subitò ingressus, seipsum illi ostēdit. Præter spē igitur mulier ipsum conspiciēs, atq; ita amplexa, multoq;

gaudio affecta, ſubitò omni metu liberata eſt, rurſusque ad ſtatum naturalem rediјt, vt nulla alia indigeret curatione. Sic igitur, niſi affectus longo aliquo tempore infeſtauerit, tales imaginationes curare oportet, omni modo, omnique artificio vtentem, præſertim vbi malum à manifeſta quadam & veluti primaria cauſa occaſionem habuerit. Trallianus lib.1.cap.16.

Noſtra memoria vir quidam illuſtris in eum mentis errorem incidit, vt mortem animo conceperit, ac ſe iam è viuis exceſſiſſe haberet perſuaſum, adeò vt cum illum amici & familiares ad inſtaurandas vires iam collapſas, precibus, blandimentis, obiurgatione, adhortarentur atque vrgerent, omnia reſpueret, quod cauſaretur mortuum eſſe ſe, ac nihil ita cõſtituto opus eſſe alimento. Cum autem fame enecandus videretur, inſtante ſcilicet ſeptimo die, qui famelicis atque inedia lethalis eſſe ſolet, comminiſci cœperunt, atque excogitare rationem aliquam, qua poſſet hic mentis error eximi aut mederi: itaq; inducti ſunt in conclaue, arte atque induſtria obſcuratum perſonati quidam hiſtriones linteo obuelati ac faſcijs obuincti, quibus mortui ſepulchris inferri ſolent, inſtructaque menſa ferculorum apparatu, liberalius largiusque ſe cibo ac potu reficiunt, æger autem hæc conſpicatus, ſciſcitatur quid moliantur, & quod ſint genus hominum, reſponſum eſt, mortuos eſſe ſe: tum is, mortui ne edunt? illi, maximè, ſi libeat accumbere, id non vanum experietur, confeſtim mente cœptus exilijt, lectoque ſe ſubduxit, atque vnà cum mortuis commentitijs cibo fruitur affluentius: peracta autem cœna ſomnus illi obrepit in eum vſum cõfecto liquamine. Siquidem qui ſenſu mentisque iudicio ac ratione ſunt orbati, arte tractandi ſunt, nec vlla re efficacius, quã ſomno domandi.

Cuidam

Cuidam perſuaſum erat naſum ſibi excreuiſſe in immenſum, atque in prodigioſam longitudinem, exporrectum ſic, vt elephantis proboſcidem circũferre viſus ſit, qui nuſquam nõ eſſet impedimento, adeò vt ſubinde patinis, vt illi creditum eſt, innataret: accitus medicus atq; affectum melancholicum ſubeſſe ſuſpicatus dexteritate quadam ac latenti habilitate longum farcimen naribus admouit, arreptaque nouacula ſeu cultro tonſorio; apprehenſa nonnulla carnis parte imaginarium naſum auulſit, confeſtim exhibita homini parum ſobriæ mentis ſoporifera potione præſcriptaque ſalubri diæta, omnis mali metus ademptus eſt.

Alius quidam hypochondriacus, hoc eſt cui præcordia humore melancholico ac flatibus turgida eſſent, perſuaſum habebat, ranas ac rubetas, quas bufones vocant, inteſtina perterebrare, nec vlla ratione ea opinio illi eximi potuit. Medicus quo illũ magis haberet obſequentem (nam melancholici ægrè ab opinione dimouentur) tale quiddam corpori inhærere pronunciauit, itaque exhibita purgante potione, ac ſubdito clyſtere procuratum eſt, vt aliquot eius generis reptilia in ſubiectam peluim conijcerentur: vbi autem pharmacum vires ſuas explicuit, aluus affatim inanitus eſt, conſpectisque excrementis, & quæ illis innatabant animalculis, vana illa opinio animo excuſſa eſt.

Alter quidam opinatus eſt ex vitro ſibi conflatas clunes, ſic vt omnia ſua negotia atque actiones ſtãdo perficeret, metuẽs ne ſi in ſedile ſe inclinaret, nates cõfringeret, ac vitri fragmenta hinc inde diſſilirent. Lemnius lib. 2. cap. 6. de complex.

In febre ardente Burgundus quidam Lutetiæ ad ædem S. Iuliani multis clariſſimis medicis aſtantib. mortuum ſe affirmabat ſimul cum fratre ibi decũ-

bente. Postea phantasia mutata declamabat, precabaturque medicos, ne amplius animæ impedimento essent, quo minus è purgatorio euolaret ad Deū: aliquando imitabatur moribundum, quasi efflaret animam: monebat vt spectarent exspiratum, postea summo timore & omnium desperatione corripiebatur. Tandem opportunis adhibitis remedijs & hæmorrhoidum profluuio liberatus est. Scholiographi ad cap. 17. lib. 1. Hollerij de morb. intern.

Melancholici affectus dicuntur, qui ex imaginatione ea præternaturali varia ac multiplici fiunt, alij se figulina ex argilla vasa esse putant de facili frāgibilia, & frequentiam hominum euitant, ne occursu leui frangantur: alij se putant esse lupos vel gallos, alij non parua formidine hiatum terræ timent, quidam semper de morte cogitant, aliqui se mortuos esse arbitrati sunt, cibum potumque respuentes, alij se ceruina cornua gestare non dubitabant, quidam in flumina se immersere, alij vitam suspendio finiere, quidam religiosus in vadoso Veneto litore sine causa se obruit: quidā à dæmonibus, quos noctu videbat, vt in puteum sese demergeret, excitari nobis narrauit. Timent ferè omnes quæ non sunt timenda: & mente corrupta in furiam labūtur, mortem eligunt, vt alia quæ magis timenda putant, euitent, ideò semper tristes, pauidi, & meticulosi cernūtur, sicut pueri in tenebricosis locis inspicientes, sic color fumidus atræ bilis mentis sedem perturbans, timorem generat. Vnde philosophorum sententia est, corporis humores complexionem & naturam immutare, ex qua animæ actiones pariter immutātur & vires animæ corporis sequi habitum, è diuerso alij se reges principesq; faciunt. Quidam nec se caput habere arbitratus est, qui plumbeo pileo grauiori capiti imposito quo premeretur assiduè, sanatus est.

tus est. Ille qui cornua se gestare putabat, impositis & alligatis capiti ceruinis cornibus, quæ serra diu secari sentiens, & ablata cernens, ab ea insania liberatus est. Quidam qui se mortuum putabat moriturus, socij comitate, qui cum eo sese mortuum in sepulchro esse asserebat, & quod ipse mortuus cibum caperet, ad escam facilè incitauit insanum. Sunt qui tales timidi, stupidi, miserabiles, lachrymosi, latebras & solitudinem quærentes, quidam se à dęmonibus vexari putant, alij venenum ebibisse, quidam mala medicamenta hausisse, aut phyltra incautos deuorasse autumant, certissima tamen suspicione. Est enim morbus varius ac multiplex, vel infinitus. Nam alij vel amicissimos metuũt vel odêre, alij vel omnes: alij tenebras amant solifugarum & talparũ more, & in lucem prodire verentur. Alij aquam & humorem omnem formidant, quos canis rabidi vitio hydrophobos vocamus. Totidem enim sunt melancholiæ deliria, quot particulares phantasiæ, sed vnum ferè omnibus commune est, formidine agi, quando non metuenda metuunt.

Quædam mulieres sine pudore nudæ per vrbem conclamatæ insaniæ feruntur. Exemplum vnum referam mulieris nudæ per ciuitatem peragrantis in quadam Italiæ vrbe, quæ cum in officinam quandã meritoriam incidisset, nocte tota à quindecim viris Venere defatigata, mensium largo profluuio, qui pluribus annis antea constiterant, non sine magno pudore diluculo menti restituta discessit.

Nouimus quendam in Creta religiosum habitudinis cholericæ, ætate iuuenem, subita furiosa dementia correptum, qui domesticos omnes gladio persequebatur, à pluribus captus, manicis & compedibus in carcerem intrusus est: tonderi ad cutem statim iussimus, & supremã in cubito venam secari,

& cataplaſmata capiti imponi, & cibum humectantem dari: verùm præter pruna & ſorbilia oua omnia negligebat, factis & ſermone delirabat, neminemq́; neque amicum neque ſodalem nouerat: audax, furioſus, poſt triduū ſanguis rurſus dimiſſus eſt. Mox rediere ſenſus paulatim, & manicas laxari ſupplex orabat, deinde & compedes, ſed clauſus in carcere detinebatur, tum perfecta loquebatur, nec factis deinceps delirauit. Qui demum non ſine pudore patres rogauit, vt in Nihium inſulam mitterent. Is enim nouilunio ſæpè comitialiter cadebat. Alexād. Benedictus. lib. 1. cap. 28. de curand. morbis.

Vidi quendam, qui totam mundi ſuperficiem imaginabatur eſſe ex ſubtiliſſimo vitro, & ſubtus eſſe ſerpentes, ſe in lecto tanquam in inſula, vnde ſi egrederetur, frangeret vitrum, & incideret in ſerpentes, & ideò nolebat ex lecto egredi. Io. Bapt. Montanus. Conſil. 23.

Ego etiam audiui à fideli medico, quod mulier quędam illiterata, dum eſſet melancholicą latinum loquebatur congruum: qua ſanata euanuit. Petr. Aponenſis Comment. ad Probl. 1. Partic. 30. Ariſt.

OBSERVATIO CCXXIX.
Melancholicus vulnere in crure accepto ſanatus.

MElancholicus dum noctu vagaretur per vias, fortè vulneratus eſt in crure, & multo effuſo ſanguine, melancholia eſt liberatus. Hollerius cōm. ad aph. 21. lib. 6. Hippoc.

OBSERVATIO CCXXX.
Somno ob melancholiam menſibus quatuordecim quidam deſtitutus.

Deprauatæ

DEprauatæ aut perturbatæ mentis functionum comites ferè sunt vigiliæ, eæque interdum pertinaces adeò ac diuturnæ, vt mente captus quidam menses quatuordecim insomnes duxerit. Fernelius lib.5.cap.2. Pathol.

OBSERVATIO CCXXXI.

Melancholia cum comitiali morbo complicata, vt in summa desperatione curata.

CÆsarem Palauicinũ, aliumque nobilem ex oppido Gallarati, melãcholia & comitiali morbo alternatim, quorũ vnus iam quindecim diebus (cum febre, Palauicinus, alter iam sex mensibus sed sine febre, verùm cum clamoribus) laborantes & frustra à medicis vexatos, somniferis lotionibus capitis, & solo potu pulueris chrysoliti ex vino, in octo dierũ spacio sic liberaui vt nunquam morbꝰ redierit. Cardanus. Curat. admirand. cura.3.

OBSERVATIO CCXXXII.

Melancholiæ hypochondriacæ causæ variæ historia mulieris ab eadem liberatæ ostensæ.

HYpochondriaca melancholia non fit à succo frigido, sed fumis malignis & acrioribus ad cerebrum elatis, quando scilicet venæ mesaraicæ inter ventriculum & hepar ardore quodam efferuescunt, & obstructione aliqua laborant, vnde humores crudi & melancholici illic conclusi flatus multos procreant, & ad caput elati melancholica symptomata ac difficultatem anhelitus inducunt. Percipitur rugitus & veluti murmur quoddam (est enim hoc signũ maximè proprium) circa hypochondria, modoque incipit ab hepate, modo à liene, cum humor ille in-

ter lienem & vētriculum ſubſiſtit in venis. His enim duobus locis fieri poteſt, vt ab intemperie vel obſtructione, vel ab vtroque. Contingit frigido ventriculo exiſtente, & calido hepate. Inde ſequuntur cruditates, refrigeratio corporis & ſanguinis, macies, ſudor, plurimum ſputum, ſed imprimis, vt dixi, perpetui rugitus circa hypochondria & ſomnia turbulenta cum metu & triſtitia. Quibus duobus ſignis collegimus morbi eſſentiam in nobiliſſima muliere, quam Medici alias fruſtra curauerant, vt imbecillitate ſtomachi laborantem. Summa erat macies, vehemens extremarum partium frigus, ſibilus auris ſiniſtræ, ſomnia turbulenta. Curatio abſoluta fuit minoratiuo ex Cathol. & diaphœ. ſyrupis & apozematibus melancholiam ad expulſionem pręparantibus, fotibus hypochōdriorum, vnctionibus, pharmaco ex hiera diacoloc. Poteſt etiam fieri hypochōdriaca melancholia à partibus inferioribus ventris, quæ calida intemperie laborant, vel effuſa bile atra per meſenterium & partes ventris, magno inteſtinorum calore adurente chylo. In cruditate optimum, arctius ventriculum ligari, vt flatus impediantur, & melior fiat concoctio. Scholiographi ad c. 17. libr. 1. Hollerij. de morbis internis.

OBSERVATIO CCXXXIII.

Lycanthropiæ ſeu lupinæ inſaniæ exempla horribilia.

MAlum, quod à Græcis λυκανθρωπία dicitur. Latinè lupina inſania, ſpecies quædam melancholiæ eſt, Aetio lib, 6. cap. 11. & Paulo lib. 3. cap. 16. teſtibus: qui namque hoc affectu detinentur, in Februario menſe domo egreſſi lupos in cunctis imitantur, & donec dies illuceſcat, circa defunctorum monumēta plerunque vagantur, eaq; maximè aperiunt: quo fit, vt

t, vt promptè quæ pars in ipsis afficiatur dignosci
ossit, quoniam cerebrum: pariter quis affectus præ
er naturam sit, quæue sit eius causa, quoniam sym-
toma in genere functionum noxæ principium, præ
ertim imaginationis & cogitationis deprauatæ:
iam memoria his fortasse oblæsa non est, veluti p-
cepi in quodam, qui hoc affectu laborabat, etsi huc
sque duos viderim tali affectione correptos. Ille
amque cum prius me nouisset quadā die cum de-
entus hoc malo esset pariter obuiam mihi factus, i-
se verò timens secessi: at ille modicum me aspiciēs
bijt: erat autem cum eo multitudo quædam homi
um, ipse quidem ferebat humeris crus integrum
c tibiam defuncti cuiusdam: hic demum curatus
iber euasit. Qui cum iterum mihi occurreret, nun-
quid timuissem interrogauit, cum in tali loco, dum
nsanus erat, eum offendissem: ex quibus constat
memoriam in eo non fuisse oblæsam. Altomaris
cap. 9. de medend. morb.

Patauij, authore Iob. Fincelio lib. 2. mirac. lupus
ibi videbatur agricola, anno millesimo quingente
simo quadragesimo primo: multosque in agris in-
silijt, trucidauitque. Tandem non sine multa diffi-
cultate captus, confidenter asseuerauit se verum es-
se lupum, discrimen solum existere in pelle cum pi-
is inuersa. Quapropter quidā omnem exuti huma-
nitatem, vereque lupi truces, voracesque, tibias &
eius brachia gladio feriunt, amputantque, veritatē
rei exploraturi: cognita verò hominis innocentia,
eum chirurgis tradunt curandum, sed post dies nō
multos expirauit. Hunc ea melancholiæ specie ex-
agitatum fuisse dubium est minimè, quæ Arabibus
Chatrab dicitur, deriuato nomine à bestiola, quæ
irrequieto modo super aquas modo huc modo il-
luc absque ordine vagatur. Latini, vt quidam volūt,

Tipulam id inſectum vocant in paluſtrib. locis frequens. λυκανθρωπίαν. i. hominis in lupum conuerſionem vocant Græci: quidam melancholiam quoque lupinam, appellant, ex Marcello: item inſaniam lupinam, plerique λυκάωνα, alij κυνανθρωπίαν. Eo mali correpti, ex atræ bilis fuligine ſe in lupos vel etiam canes credunt mutatos. Plinius & Edouardus ſcribunt cerebrum vrſi deuoratum ingignere imaginationes, quaſi in vrſum quis tranſmutatus ſit. Id noſtro hoc ſeculo cuidã Hiſpano nobili oblatum fuiſſe edendum traditur, qui per deſerta ac montes vagabatur ſe in vrſum eſſe conuerſum phantaſia vitiata ratus. Vvierus libr. 3. cap. 21. de præſtig. dæmonũ.

OBSERVATIO CCXXXIV.

Mania ſiue inſania ex feruente ſanguine cerebrum petente

MAnia inſania quędam abſque febri eſt: eius cauſæ plures reperiuntur: quandoque verò feruẽs ſanguis cerebrum petens. Magnificus quidam vir 40. annos (plus minus) natus, ſanguinem cum circa præcordia moueri ſentiret, oculi caligabant: vertigo aderat: mox clamores, vociferationes, inquietudines accedebant, ita vt contineri debuerit. Detracto mox ex dextro brachio ſanguine ſatis copioſo, nondum tamen inſania ceſſabat: carmina quædam recitabat, canebat, vociferabatur, ſaltabat, præcipitare ſeſe conabatur, arctè contineri ac vinculis ſtringi idcircò ipſum oportuit, donec ex codijs papaueris potionibus uſus in ſomnum incidiſſet: à quo cũ meliuſculè haberet, purgatus & adhibitis idoneis remedijs ad ſanitatẽ peruenit. Verùm hæc non diuturna fuit: poſt enim aliquot mẽſes iterum ac deinde tertio in eundem affectum relapſus eſt, ac ijſdem auxilijs reſtitutus. Tandem verò cum ſanguis non amplius ad caput ferri videretur, inſania quidem deſijt

desijt recurrere: sed sanguinis, cum tussi, sputum successit, deinde puris excretio. Ita qui prius Mania laborauerat, phthisi demum mortuus est. Dodonęus Obseruat. medicinal. 10.

Ex hæmoptoe transitum fieri in phthisin satis cõstat, sed quomodo mania in hæmoptoea permutetur, non æquè manifestum. Videtur autem de huiuscemodi permutatione in Coacis prænotionib. Hippocrates simile aliquid scriptum reliquisse. Qui ex lethargicis, inquit, seruantur, plerunque pectori suppurati fiunt. Nam si lethargus in suppurationem cõuerti potest, cur non & eadem ratione mania in pulmonis exulcerationem commutari? Per vtrunque etenim affectum cerebrum, & eadem quidem parte laborat: sed causæ differentes. Est autem lethargi, vt Archigenes apud Aetium ait, duplex origo. Quãdoque præcordia & viscera primario affectu læsa sunt, & ad consensum cerebrum perducunt: quandoque verò in cerebro affectus inchoat. Simile & de mania dici potest: per hanc videlicet cerebrum subinde proprio & primario affectu laborare: aliàs verò per συμπαθείαν & per consensum alterius partis. Maniam verò & per consensum fieri ostendit: apho. 40. sect. 5. Quibus mulieribus ad mammas sanguis colligitur, furorem significat. Sanguine siquidẽ circa mamillas collecto, furor succedens per consensum cerebrum offici testatur. Sic potuit & magnifico viro sanguis circa præcordia collectus, perturbata mente, furorem concitasse, per consensum cerebri functionibus deprauatis. Sed cur sanguis circa præcordia confluens, mentem cum furore perturbauit, succedente verò hęmoptoe nihil tale accidit? An ne quia feruens loco conclusus, via nulla patente qua posset erumpere, in septo transuerso membranisque vicinis cum tensione inflammationi si-

milem affectum induxit? postea verò patefacta sibi per pulmonem via, liberumque exitum nactus, mẽbranis aut diaphragmate non distentis, mentem nõ fuisse permotam? Nam septi transuersi inflammationes, mentis alienationes consequi testatur Gal. 4. de locis affect. Atq; hoc quidem modo Maniam in Hæmoptoem permutari posse apparet: Maniam videlicet ex consensu natã. Nec tamen à ratione quoque alienum, initio cerebrũ primariò fuisse affectũ & sanguinem feruentem caput petijsse: postea verò eiusdem feruore remisso (quod diuturnitate fit mali) ad caput non amplius ascendisse sed circa pulmones cõstitisse, cuius substantia vitiata sanguinis, deinde puris sputatio successerit. Cæterum Mania cũ melancholia affinitatẽ talem habet, vt non raro Mania in melancholiã transeat: & initia melancholiæ frequenter Maniacũ quid habeant. Mania aũt, quæ ex sanguine bilioso procedit, præcipuè sanguine redundante, minus vehemens est, & ferè cum risu coniuncta. Difficillima quæ à bile flaua adusta: Sed omnium grauissima & difficillima, quæ à melãcholico humore adusto originẽ ducit. Omnibus aũt maniacis cum insania mentis alienatio coniuncta est. Melancholici è contra sæpè non insanire videntur, sed concepta tantũ aliqua falsa opinione occupantur: nonnulli se mox morituros existimant: quidã se cõprehendi metuunt: alijs alia obuersantur, quæ ex animo excutere & abijcere nequeunt, interim non raro omnia sua negotia adeò prudenter & cum iudicio peragunt, vt nullo morbo detineri videantur. Idem in Annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO CCXXXV.

Ex tuberculo in collo oborto grauißima insania insecuta.

Ad

AD Raphaelem Hebræũ iuuenem in ſua lege doctiſſimum atq; ditiſſimum, dum hæc ſcriberem⁹, circa ſecundam noctis horã ab eius patre Iſaac viro ingenuo ſum vocatus. Hic iuuenis per varias corporis partes tumores habebat, q de genere antrhacũ videbãtur, inter alios vnus collo inſidebat ſatis amplus, qui ſtatim diminutus eſt, & ſtatim ipſe Raphael ridere cœpit, & aſſidentibus venam ſecare volebat, claui quadam: ſed deſipientia hęc in furorem ilico verſa eſt: nempe omnes percutere volebat, hucque & illuc percurrebat, omnia lacerans, accitis baiulis & famulis à ſex fortiſſimis vix detineri poterat. Nos factis quibuſdam remedijs abiuimus, ſequenti die accedentes pridie Calend. Aprilis, 1538. ipſum ſatis ſedatum inuenimus, ſed poſt prandium ſomnus adeò præpotens illum inuaſit, vt ab aſſidentibus vigil nullo modo detineri poſſet: primò materia calida phrenitim mouit: deinde frigida ſuum motum fecit, huius tumor anteriorem partem occupabat, in latus dextrum inclinans, alij tumores erant in anteriori corporis parte. A profundo ſomno liberatus cœpit per interualla percutere ſibi hypoõchdria, & per quatuor horarum ſpatium in ectaſin ducebatur, currens tanquam à cacodæmone exagitatus: & interim omnium animalium voces fingens, inter ſe loquens, membra præter naturam mouens, adeò vt potius miraculum videretur, quam res ex naturali cauſa prodiens: itaque bis in die agitabatur, & principium motionis erat ab hypochondrijs. Putamus nos, & reuera ita erat, hypochondriacam paſſionẽ paſſum eſſe: poſtea in ſe ipſum ita liberè recipiebatur, vt nihil paſſus eſſe videretur: ſed deinceps curari noluit: nam ſui domeſtici dicebant ipſum eſſe effaſcinatum & omnia tẽtarũt cõtra effaſcinationes amulẽta, q̃ nihil ꝓfuere.

Cogitarunt deinde malo quodam dæmone agitari, & accitis Christianis religiosis nihil etiã profecere: nam morbus erat, qui aut diligenti cura, aut temporis spatio expellitur. Denique post octo menses ex se conualuit, & nunc adhuc sanus perseuerat. Brasauolus Comment. ad aph. 65. lib. 5. Hippoc.

OBSERVATIO CCXXXVI.

Melancholicus ex effreni coitu insania correptus.

NVper quidam tali habitu præditus erat, vt si melancholicum depingere voluisses, ipse exemplar foret. Hic cum æstate media vxorem iuuenculam duxisset, vt solent esse ad coitum proni, vt Aristoteles testatur, adeò profusè venere vsus est & præsiccatus, vt non post multos dies vehementi furore esset percitus. Hunc vinculis cohibitum, embrochis & victu humectante curauimus: non adeò tamen, vt fideri illi aliquem suadeam. Etenim oculis & facie torua adhuc furorem quendam præ se fert. Iacchinus Comment. in 9. lib. Rasis. cap. 15.

OBSERVATIO CCXXXVII.

Pestifera insania correpta puella, primò curatur: post mensem verò in eandem incidens, vnius diei spatio è medio tollitur.

INsaniæ tria genera, & acutum quodlibet. Vnum cum in accessione febris, aut in suo vigore desipit æger, & aliena loquitur, sed tamen leuata febre statim resipit. Alterum, quod græci φρένησιν vocant, cui semper dementia comes est. Nam licet inter morbi initia resipere interdum videatur æger, eius tamen mens quibusdam semper imaginibus agitatur. Tertium verò genus est lethale magis ac pestiferum, cũ scilicet æger ipse non solùm perpetuò desipit, sed &

quæcunq;

quæcunque agit, impetu quodam & violento motu operatur. In huius autem generis lethalem insaniam cum nobilissimi cuiusdam viri filia prolapsa malè ageretur, & nos ad eam intempesta nocte vocati accederemus, adeò furentem puellam inuenimus, vt dum hinc inde sese violento quodam impetu iactaret, quicquid interim obuiam habebat, dentibus arrriperet, frangeret, laniaret. Ex quo proprios capillos, brachia & manus, & si quid pręterea aliud arripere poterat, ita mordicus, nullo habito discrimine suúmne an alienum esset, apprehendebat, vt nisi scissum ac prorsus laceratum ex eius dentibus eripi non posset, adeò vt vinciri puellam oportuerit, ne sibi aut alteri noceret. Verùm cũ paucis post horis furor illi remitti cœpisset, in somnum incidit grauiorem, quo (tametsi nostris præsidijs, studio & diligentiæ ægrè cederet) vix tandem excusso, ab insania quoq; puellam ipsam liberauimus. Sed vt est ingenium mulierum, præsertim nobilium, cum sanitate adepta nihil eorum, quæ pro tuenda firmandaque valetudine iniuncta fuerant, obseruasset, & sua viueret libertate, post integrum mensem, quo pristina vsa est valetudine in eundem incidit morbum: à quo cum nullis vnquam auxilijs potuerit à medicis liberari, vnius tantùm diei spatio è medio sublata est. Si quis autem huius morbi causam quærat, nos quantum coniectare licuit, materiam credimus fuisse calidiorem, sed paucam tamen: quæ cum caput peteret, suo & incendio & mobilitate puellam furentem redderet. Et quoniam caput ipsum frigidiore materia oppletum fuerat, hanc quoque, cum & ipsa, (vt creditur & par fuit) exagitata fuisset, priore illa materia extincta ac resoluta, ipsum deniq; profundiorem somnum puellæ fecisse putamus. Beniuenius. cap. 99. Abdit.

OBSERVATIO CCXXXIIX.

Nocturna insania curata.

VIR quidam supra 30. annos natus, interdiu benè habebat, mente & sensibus integris: si quando autem quieti se dedisset & dormiret, mox insanire cœpit, clamitare subinde, brachia manusque huc illuc abijcere: surrexisset quandoque, saltasset, & per domum cucurrisset, si assidentes permisissent, qui in lecto eum continuerant. Vigil factus, iterum sanæ mentis. Purgatus hic idoneis medicamentis fuit, sanguisque detractus: verùm non prius hæc profuerunt, quam cauterio in ceruice posito, vlcus esset factum, quo aliquandiu aperto, profluente inde humore, melius se habuit, & sanitati restitutus. Dodonæus. obseruat. Medicinal.

Εφιάλτης, Incubus vel Incubo latinis morbus dicitur, dormientibus molestus: hoc correpti ab aliquo sibi incumbente, aut re quapiam corpori imposita comprimi sese existimant, & suffocari imaginantur, exclamare aut vociferari volentes nequeunt, vocē si edant, nihil significantem vt plurimum proferunt: adest & difficilis motus. Cum hoc autem insaniam nocturnam (quam descripsimus) haud quaquam conuenire satis manifestum, cum lycanthropia similior videtur, quam Paulus Aegineta describit, & similiter Auicenna sub nomine Chatrab. Nec tamē cum hac omnino conuenit. Ait quidem Paulus, noctu domo egredi, & circa defunctorum monumenta versari, donec illucescat. addit Auicenna, interdiu etiam latitare, hominum consuetudinem fugere: vno loco haud diu consistere: tristes & pallentes esse: At hic vir oīa sua negotia dextrè interdiu obibat, nulla parte mentis laborās, nec solitudinē amabat, sed cum amicis & domesticis perlubenter versabatur.

tur. Quamobrem nec Lycantropia affectus huius dici potuit: sicut nec verè incubus fuit. Causam mali huius humorem fuisse crassum crudumq; satis apparuit, cui bilis portio admixta fuit. Idem in Annotat. ad cap. prædictum.

OBSERVATIO CCXXXIX.

Furore correptus dißenteria superueniente liberatus.

DYsenteriam quidem & hydropa translationis materiæ ratione, maniæ remedio esse, ratione non caret, à capite deorsum noxijs translatis humoribus: mentis verò emotionem, quàm ἐκστασιν Græci dicunt, ipsius minimè solutionem sed augmentationem potius esse dixeris. Verùm tamen siquidem verè Hippoc. vehementem insaniam ectasin sæpè appellauit, quendam insania moderata quà prius detinebatur ita leuatum fuisse meminimus, rationemque collegimus propter vehementē causarum maniam efficientium motionem, eiusdēque fuisse solutionem subsecutam: quemadmodū in morbis acutis vehementissima symptomata bonas interdum crises efficere solent. Galenus Comment. ad aphor. 5. lib. 7. Hippoc.

OBSERVATIO CCXL.

Insania graui ad menses aliquot detentus, superuenientibus varicibus liberatus.

VIcinus meus Daniel Federer, faber ahenarius circa ætatis suæ annum vigesimum septimum difficili mania corripiebatur, qua eousque vexabatur, vt iam prorsus amens factus præter alia furoris & stoliditatis argumenta, ædium tectis conscensis, hinc inde in ijsdem obreperet.

Communi itaque amicorum consilio, catenis ad aliquot menses vinctus, in conclaui asseruabatur, ne vel sibi vel alijs vim inferret. Subortis autem in cruribus, varicibus, venis crasso, nigro, fœculentoque sanguine multifariam distentis atque explicatis, ab insania liberatur. Naturâ ipsa sua sponte κατὰ μετάστασιν, & morbum & causam eiusdem materialem à capite & animalibus partibus nobilioribus ad crurales venas ignobiliores salubriter transferente & exonerante. Quibus vel hodie quoque annum iam propè quinquagesimum attingens, detinetur. Homo crasso & quadrato corpore, facie truci, ex qua facilè eum mente aliquando emotum fuisse conijcias, voracissimus, sedentariam vitam agens. Qui ꝓ temporis & victus ratione varia, crasso, sicco, & melancholico sanguine coaceruato, singulis annis per interualla, sæpius acerbissimis varicum doloribus cum crurum inflammatione & distensione miserè torquetur. Et nisi remedijs sibi maturè prospicit, recidiua insaniæ specimina, regesto nimirum & abundante tali sanguine, edit. Itaque præter fomenta ex herbis idque genus alijs præparatis nonnunquam thermis vicinis popularibus Kybensibus vulgò dictis, sæpius autem varicum incisione, non excisione sibi consulit. Diuisis etenim scalpello venis, sanguinem crassum & resiccatum compressione sursum & deorsũ instituta, exprimere & exstringere solet, quo plurimum iuuatur. Ioannes Schenckius.

OBSERVATIO CCXLI.

Historiæ, amore insanientium & perditè amantium, qui earum quas exarserant, coniunctione & perfruitione, ab amoris insania mœrore item & tabe liberati sunt.

Fama

FAma est ex melancholicis quendam insanabiliter se habentem cum puellam deperiret, medicis nihil proficientibus, ab amore fuisse sanatum. Ego verò suspicor eum ab initio in puellam exarsisse, inde tristem & languenti animo, quod ea non potiretur, euasisse, suisque popularibus melancholicum visum esse, neque iste amorem esse in causa noscebat: at vbi puellæ amatæ se coniunxit, mœstitia recessit, ira & animi languor discussus est: gaudium tristitiam deleuit, & mens amore medico prorsus sanata est Aretæus lib.3.cap.3.

Vocatus, vt inspicerem fœminam noctu vigilantem, & ex vna iacendi figura in aliam crebrò se trãsferentem, vt ipsam sine febre reperi, percontatus sum, quæcunque sigillatim illi contigisse poterant, ob quæ vigilias obuenire scimus. Illa autem vix, & interdum nihil respondebat, perinde atque frustra se interrogari significaret: demum auersa stragulis adductis se totam opperuit, & quodam paruo velo supra caput adducto in morem eorum qui dormire volunt, cubare cœpit. Id videns discessi, duorũ alterum mecum ipse colligens, vel atræ bilis vitio mulierem animæ deiectionem pati, vel rei, quam fateri nollet, mœstitia laborare: quamobrem postero die cuncta diligentius obseruare proposui. Cum itaque accessissem, ex ancilla, quæ ipsi assistebat cõperi fieri non posse, vt tunc ægram dominam viserem: abij igitur, & deinde rediẽs, vt idem denuò cõperi, tertiò reuersus sum: sed & tum ancilla renunciante vt discederem, (nolle enim tunc heram vexari, nam simulatque secundò recessissem, abluisse se illã & solitum cibum sumsisse) discessi: & sequenti die rediens, solus cum ancilla varijs de rebus collocutus, apertè mœstitia quapiam dominam laborare cognoui, quam casu postea reperi. Nam cum prius

noſcerem nulla corporis parte mulierem afflictari, verũ animi moleſtia tãtum quapiam perturbari, cõtigit, vt quo tẽpore fœminã inſpicerẽ, iſtud ipſum, quod eſſe ſuſpicabar, mihi confirmaretur: nam quidam tum è theatro cum veniſſet, narraſſetq; ſe Pyladem ſaltantem conſpexiſſe, ſtatim mulieris vultus & faciei color immutatus eſt, quod cum viderem, brachio manũ ſtatim admoui, pulſumq; ſubitò varijs motibus agitatũ inueni, id quod animi perturbati indicium eſt: talem enim pulſum & qui de re aliqua certant, habere ſolent. Quocirca ſequenti die cuipiam ex ijs, qui me ſequebantur pręcepi, vt, cum ad mulierem veniſſem, me parũ poſt ſubſequeretur, & nũciaret Morphum eo die ſaltaſſe: ꝙ cum feciſſet, nullam in pulſu mutationẽ obſeruaui. Sequenti die quoq; cum iuſſiſſem, vt idem annunciaret hiſtrionẽ, qui ex tribus reliquus erat ſaltaſſe, ſimiliter pulſus ſe non mutauit. Quarto die cum ad multam noctẽ de induſtria expectaſſem, vbi renunciatum eſſet Pyladem ſaltaſſe, diligenter annotaui, pulſum varijs modis ſubſultaſſe: atque ita mulierem Pyladis amore captam deprehendi, quod ſecutis etiam diebus attentius obſeruatum, me in opinione adhuc magis confirmauit. Hoc cum ſciret Eraſiſtratus, & eſſet eadem domus iuuenis ægrotantis, & dilectæ fœminæ, facilius quam ego amorem deprehendere potuit, cum frequentius æger amatam intueretur, & non pluribus interiectis diebus, quemadmodũ noſtra mulier, neque tum denique viſo Pylade, ſed nominato ſolùm turbaretur. Galenus libro de præcognitione ad poſthumum. cap. 6.

Seleuci regis filius Antiochus nouercæ Stratonices infando amore correptus, memor quàm improbis facibus arderet, impium pectoris vulnus pia diſſimulatione contegebat. Itaque diuerſi ijſdem

dem visceribus affectus ac medullis inclusi, summa cupiditas & maxima verecundia ad vltimam tabẽ corpus eius redegerunt. Iacebat ipse Antiochus in lectulo moribundo similis, lamentabantur necessarij, pater mœrore prostratus, de obitu vnici filij, deque sua miserrima orbitate cogitabat, totius domus funebris magis, quam regius erat vultus. Sed hanc tristitiæ nubem Leptini Mathematici, vel vt quidam tradunt. Erasistrati medici prouidentia discussit. Iuxta enim Antiochum sedens, vt eum ad introitum Stratonices rubore perfundi & spiritum increbescere, eaq; egrediente pallere, & excitatiorem anhelitum subinde recuperare animaduertit, curiosiore obseruatione ad ipsam veritatem penetrauit. Intrante enim Stratonice & rursus abeunte brachiũ adolescentis dissimulanter apprehendendo modo vegetiore, modo languidiore pulsu venarum, comperit cuius morbi æger esset. Protinusq; id Seleuco exposuit. Qui charissimam sibi coniugem filio suo cedere non dubitauit, quod in amorem incidisset, fortunæ acceptum referens, quod dissimulare eum vsque ad mortem paratus esset, ipsius pudori imputans. Valerius Maximus lib. 5. cap. 7.

OBSERVATIO CCXLII
De insania mirabili ex amore inducta atque curata.

VIR quidam Mercator (cuius nomini, ob eã quæ in medico esse debet modestiam atq; prudentiã, parco) ex amore in insaniã deductus, melancholicus effectus est, mirisq; visis etiam interdiu, nedum noctu agitabatur, modo in iram ac furorem concitus, mox placabilis in risum effusus, amatæ speciem se in momenta singula in conspectu habere affirmabat, illi blandiebatur, ac si præsens fuisset:

mox quod se amantem redamare nollet, miris increpabat modis, omnis de amata sermo, omnis inter luctus ibat dies, noctē sine somno tristitia mœrorque consumebant: & sibiipsi iniecisset manus, ni suorum vi prohibitus fuisset. Cum sic insaniens totos sex constitisset menses, egoque eò profectus essem, vbi æger laborabat, ad curam accersitus, hominem magno sanè labore, multisque in eam rem paratis auxilijs, ab insania Dei gratia adiutus, reuoco & integræ menti ac sanitati restituo, Valleriola. Obseruat. 7. lib. 2.

OBSERVATIO CCXLIII.

Amoris vi puella mortua.

NVper puella quædam, propter retrogradas nuptias in magnum animi mœrorem incidit, quē propter continuas lachrymas, cum omnem consolationem respueret, consecutus est dolor capitis ingens, hunc epilepsia, epilepsiam mors. Cornax. libr. 1. cap. 3. Consultat medicarum.

OBSERVATIO CCXLIV.

Adolescenti adamatæ suæ aßidenti, vena secundum tempora sua sponte disrupta, feruidißimum simul ac copiosum sanguinem profudit.

VIdi ego meis oculis rarum amoris signum. Assidebat nobilis quidam (insanus præ amore) iuuenis nobili & honestæ cuidam fœminæ viduæ, cuius nuptias ambiebat, & progressu temporis consecutus est. Hic in prandio ad mensam cum colloqueretur: ecce vena in temporibus propè aures illi spontè aperta est, & profluxit copiosus sanguis, quem strophiolo compescere conatus est. Hæc ipse vidi, cum vtrique in mensa assiderem, in arce quadam, eò ad nobi-

nobilis cuiusdam curam vocatus. Idem author loco citato.

OBSERVATIO CCXLV.

Catharri maximè externi natura, causæ, & generationis modus nouus.

IN externis partibus capitis aliquando excrementum colligitur, maximeq; sub cute verticis, quò venarum per faciem & tempora in caput irrepentium extrema desinunt. Quoties enim hæ vel sero vel humore multo turgent, alimenti reliquias & superuacua sub cutē effundunt, quæ præ cutis crassitie atq; densitate vaporare foras vix queunt. Horum coagmentatione assidua tantus interdum cumulus fit, vt humor ceræ instar mollis promineat cutem condensans eamque à calua plurimum disiungens. Hic certè fons, hic fomes est omnis externæ destillationis, quem miror neminem omnium veterum obseruasse. Hinc in externas corporis partes fertur destillatio in oculos, in maxillas, in dentes, in ceruicem, in scapulas, in brachia, in latera, in dorsum & lumbos, in coxendicem, in crura, in omnes denique articulos: eaque tum omnis arthritidis tum omnis ferè externi doloris causa esse deprehenditur. Fernelius lib.5.cap.4.Patholog.

OBSERVATIO CCXLVI.

Pulueris haustu lethalis raucedo inducta.

PVluis haustus seu inspiratus, raucedinem concitauit lethalem, quod nobis non semel visum est. Ioubertus cap.4.Tract.de affect.thoracis.

OBSERVATIO CCXLVII.

Raucedo & grauedo in nonagenario sene curata.

NIcolaus Leonicenus præceptor celeberrimus, vir nonagenarius, imò & qui iam sextum supra nonagesimum transegerat, millesimo, quingentesimo vigesimo tertio raucedinem simul & grauedinem incidit: hic medico vtebatur probissimo atque doctissimo Alberto Sauonarola, diui Hieronymi fratre, ne sine medico ægrotaret: nam medico non indigebat tãtus vir. Cum per aliquot dies raucedo atque grauedo in Leoniceno perseuerarent, & esset de salute sua valde sollicitus, bonus ille vir Albert⁹, ne Leonicenus has affectiones curandas putaret, & ne esset de salute tam sollicitus, hunc aphorismum illi retulit, Grauedines & raucedines in valde senibus concoctionem non admittere. Quem audiens Leonicenus subrisit, inquiẽs: Parce mi Alberte, Hippocratis aphorismum non intelligis: quippe verus non est in viro medico. Et ita certè fuit: Nam vir (quod mirum est) tanta ætate ingrauescens, sola victus ratione obseruata, à raucedine & grauedine euasit. Talis autem erat eius victus ratio. Nunquam abstinuit à carnibus, nunquam à pinguissimo capi iure, nunquam à vino, quod & dulcissimum simul & potentissimum bibebat: & sanitati restitutus fuit. Dicebatque hoc genus victus esse illi ætati proprium: & à quo si declinet, potius periclitari, quam iuuari. Imò medicos illos deliros vocabat, qui in tam ingrauescenti ætate carnes, iura atque vinum prohibebant, si modicè sumantur: sit quodcunque ægritudinis genus, quo ille afficiatur. Brasauolus Comment. ad aph. 40. lib. 2. Hippoc.

OBSERVATIO CCXLIIX.

Puer destillatione & febre continua laborans, desperatus restituitur.

Filium

FIlium legati Reguli Mantuæ, puellum decem circiter annorum, cui olim confracta caluaria, magnaque parte ossis capitis extracta, destillatio & febris continua adeò vrgebant, vt ego (quod esset illustris viri filius) iusserim primos ciuitatis medicos aduocari, qui vbi superuenerunt, nullam spem superesse iudicabant. Itaque hoc videns, & solus in cura relictus, nouam curandi rationem inire incepi, & humido victu imperato, ab ouis & carne abstinens, melque destillans, ac rorem Syriacum (quoniam & illud adiectum erat incõmodi, vt medicamenta omnia respueret) 40. dierum spacio illũ plenè sanaui. Cardanus. Curat. admirand. cura. 11.

OBSERVATIO CCXLIX.

De catarrho siue destillatione suffocante.

DEfluere ex capite humores in pectus ac pulmones haud rarum est inde siquidem tusses, raucedines, respirandi difficultates, & si humores salsi aut acres, pulmonis exulcerationes & phthises proueniunt: quod si verò & in pulmonibus vitium, latentes anginæ succedunt. Sed adeo copiosum deferri, vt hominem mòx suffocet, perquam rarum. Generoso cuidam viro sic tamen contigit. Annos vitæ ferè attigerat sexaginta corpore non extenuato, sed bonæ habitudinis, liberaliore potu subinde delectabatur: podagra quandoque molesta: purgari aliquando consueuerat: aderat lassitudo & humorum plenitudo. de medicamento purgante sumendo deliberauerat, cum subito nocte media catarrhus vehemẽs ipsum obruit, sentiebat defluxionis impetum velocem: auxiliũ implorabat, sed priusquã quisquã adesse potuerit, suffocatus est. A morte mox copiosa pituita lenta ac viscida ex ore profluebat: quæ haud dubiò

in pulmones affatim defluens repentinæ mortis ac suffocationis causa fuit. Dodonæus Obseru. Medicin. 9. Hippo. in fine aphorism. 12. sect. 3. destillationem quandoque citò etiam interimere testatur, τοῖσι δὲ, ait, πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι συντόμως ἀπολλύοντες: id est, senioribus autem destillationes, quę citò interimant. Similis sentẽtia legitur in lib. de aere, aqua & locis, sed copiosior, his verbis. Valdè senibus destillationes propter raritatem & venarum ἔκτηξιν id est tabefactionem, ita quod repentè intereũt, quosdam autem contingit dextra aut sinistra parte stupẽtes reddi. Quibus verbis duo ex catharro in senibus ostendit pericula, vel mortem subitaneam, vel alicuius partis cum stupore resolutionem. Idem in Annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO CCL.

Monstrosæ oculorum constitutiones hominum quorundam: cuiusmodi sunt, qui vel oculis omnino carent, vel vnicum tantum, vel tres, aut quatuor habẽt, vel alienis partibus sitos, vel deniq; pupillas binas, nonnunquam diuersi coloris obtinent.

PVeri ingenui Arimini sinę oculis & naso nati, Lycosth. Ann. mundi 3772. Chron. de Prod. & ostẽt.

Arimaspi, populi Scythiæ Europœæ, versus Aquilonis exortum, qui vnicum in media fronte habent oculum, & cum gryphis auri custodibus continuè præliantur. Plin. lib. 7. cap. 2. Arimaspos esse viros Scytharum vnoculos, Herodotus scribit, ita nuncupatos, quia illarum gẽtium vocabulo arima vnum significat, spu verò, oculum. Cœlius Rhod. lib. 16. cap. 22. Le. A.

In

•In Taprobana insula tales repertæ sunt humanæ creaturæ malè formatæ. Crura habent breuia, humeros eleuatos, collum subtile, caput maximum, cum vnico in fronte oculo, rimantur gemmas & similia pulchra. Truces ac ferini sunt homines, nec fœmellas à maribus quis dignoscit, nisi cum grauidæ sunt. Nudi incedunt, & ex rebus syluestribus vitam degunt, ros illis potus est, auribus carent, & acutè audiunt. Quoddam fucorum genus, quos Itali tabanos vocant, illos valdè molestat, ob eam causam sabulo se cōdunt, quoad insulā fuci præteruolent. Lycosthenes in appendice Chron. prodig.

Quibusdam in Arabiæ locis monstra sunt, quæ tres habēt oculos, nasum, & os magna, aures binas amplissimas & rotundas, &c. Idem in eadē append.

Anno Domini 308. Apud Daphnem amœnum illud & ambitiosum Antiochiæ suburbanum, visu relatuque horrendum natum est Constantij Imperatoris temporibus monstrum, infans scilicet ore gemino, dentibus cum binis, & barba, quatuor oculis, breuissimis duabus auriculis. Idem Chro. ꝓdig.

In Aethiopia occidentali Aethiopes quatuor oculis inueniri dicuntur. Idem eodem Chronic.

Anno 1554. In Misnia infans natus est, absque capite oculorum effigie in pectore expressa. Plura vide operis huius Obseruat. 24. quo loco acephalon quoque monstrum in Vasconia natum, oculos in humeris exhibens reperies.

In Africa familias quasdam effascinantium, Isigonus & Nymphodorus tradunt: quarum laudatione intereant probata, arescant arbores, emoriantur infantes. Esse eiusdem generis in Triballis & Illyrijs adijcit Isigonus, qui visu quoque effascinent, interimantque, quos diutius intueantur, iratis præcipuè oculis: quod eorum malum præcipuè senti-

re puberes. Notabilius esse, quod pupillas binas in oculis singulis habeant. Huius generis & fœminas in Scythia, quę vocantur Bithyæ, prodit Apollonid. Philarchus & in Ponto Thibiorum genus, multosq; alios eiusdem naturæ: quorū notas tradit in altero oculo geminam pupillam, in altero equi effigiē. Et paulò post: Fœminas quidem omnes vbiq; visu nocere, quæ duplices pupillas babeant, Cicero quoq; apud nos author est. Plin. lib. 7. cap. 2. N. H.

Anastasius Imp. Dicorus appellatus est, quoniam diuersi coloris pupillas in oculis habuit: dextra enim nigrior, lęua verò pupilla magis glauca fuit, vt scribit Zonaras. Cuspinianus.

Isigonus autor est, in Albania gigni quosdā glauca oculorū acie, à pueritia statim canos, qui noctu plusquam interdiu cernant. Plin. lib. 7. cap. 2.

OBSERVATIO CCLI.

Iris quid reuera sit, ex celebriorum anatomicorum sententia.

EST iris in oculo circulus ille varijs coloribus refertus: quę colorum varietas (quicquid hac de re Aristoteli videatur) vueæ membranæ, non humoribus (vt ille voluit) accepta ferenda est: quæ vuea nō est in omnibus hominibus concolor: nam in hoc nigrior est, in illo magis albicat, in alio cœrulea, aut varia cernitur. Iridis verò nomen in oculo, à cœlestis iridis similitudine translatum fuit. Columbus lib. 10. de re Anatom.

Galenus inquit, nihil aliud hunc circulū esse, atq; concursum omnium tunicarum oculi, singuli isthic singulum promūt circulum. Si enim probè quis dissecuerit oculum, & nihil confuderit, in iride septē videbit circulos sibi mutuo insidentes. Vesalius dicit esse tunicam vueam: quæ tali colore prædita, per cor-

corneam lucida apparet, equidem semper deprehē-di esse vueam tunicam. Coiter in tabulis Anatom. Vesalij attestatio (lib. 6.c.14. de hum. corp. fabrica) hæc est. Vuea tota superficie, qua dura tunica proximè succingitur, perpetuò nigra est, & modicè humecta: in anteriori autem suæ compressionis sede variè tingitur, eumq; semper exprimit colorem, qui in oculi iride, seu maiori circulo, sanis hominibus occurrit, cuiusq; gratia oculos nigros, aut cæsios, aut glaucos dicimus. Neutiq̃ enim is color ex oculi humorum copia, aut defectu, aut tenuitate, aut pupillę etiã collectione aut dilatatione, aut oculi veluti ꝓfunditate, aut tenuitate cõsurgit, alicuíue consimili causæ accept⁹ ferri debet. Quod etsi magnũ illis fortè videbitur paradoxũ, qui integros libros de oculorum coloribus consarciunt: non aliter tamen id ꝓbatum velim, quã eum qui singulis hominib. (quãtumuis is varius sit, & sibi in vtrisq; oculis & in vno etiam oculo interdum dissimilis) obtingit colorem perpetuo eundem in vuea apparere, siue integro oculo, siue effluxis ex dimidio, aut in vniuersum humorib⁹, siue ipsa vuea tunica per resectionem à cõterminis liberata, diuulsaque, hunc examinaueris, adeò vt de oculorũ coloribus haud secus disputandum arbitres, q̃ de nigra, fusca, & alba, in ipso etiam vtero, hominib. data cute, ac rufis flauisq; & nigris capillis: vti etiam parē ferè cutis & oculorũ coloris in varijs nationib. rationē obseruari cernimus. Cæterum interna vueę superficies, diuersis, sed omnib. interim hominib. ijsdem, interstinguitur coloribus. In posteriori.n. oculi sede, qua hæc tunica primũ ꝓnascitur, subalba est: mox viridis, & dein cœrulea iridis in modum efficitur, atq; hos etiam colores in posteriori oculi sede interna hæc superficies possidet, in anteriori autem oculi sede vniuersa impensè

nigricat, & nõ adeò leuis hic atq; in posteriori sede visitur: quod illi potissimum accidit propter processus, quos à se hac in parte educit, tunicam constituturos, quæ anteriori vitrei humoris sedi obducitur, & veluti interstitium est vitrei, eiusq; quem aqueũ nominabimus. Hactenus Vesalius.

OBSERVATIO CCLII.

Crystallinum humorem non in centro oculi consistere.

VEsalius tota errat via, existimãs crystallinum humorem in centro oculi exquisitè situm esse. Columbus. lib. 10. de re Anatom.

Crystallinus humor non est in medio collocat⁹, nam duo sequerentur incommoda: aut enim à lumine externo nimium distaret, lumenque externum ad eum difficulter permearet: aut lumẽ & splendor crystallini nimium cogeretur, & non facilè cum externo consuesceret, propinqua non rectè viderem⁹, longinqua optimè. Nec proximè ad corneam, nam lumen internum cõsuesceret nimium cum externo, hinc spiritus visiui citò dissoluerentur & dissiparentur, vnde propinqua quidẽ videremus, remota difficulter aut nullo modo. Itaque positus est in anteriori parte magis, atq; in posteriori ita tamen remotè à cornea tunica, vt splendor quoquo modo refringi possit. Coiter in tabulis Anatom.

OBSERVATIO CCLIII.

Crystalloidem nonnunquam defluxionum vi citra externam offensam repente sede sua propelli: & cur nonnulla falsò gemina appareant.

INterdum vidi nullius externæ causæ vi, solius acerrimi humoris defluxu repentè & crystalloidem è pro-

è propria sede dimoueri & pupillam dilatari, sed tũ comitabatur dolor immanis & implacabilis. Quin etiam cum crystalloidis dimotio sursum deorsumue fit, laboranti quæcunque cernuntur gemina apparent, non autem cum in alterutrum angulum fit. Fernelius lib. 5. cap. 5. Patholog.

OBSERVATIO CCLIV.

Aqueum oculorum humorem excrementum esse, qui deperditus renascatur.

HOC quod dicam lector obsecro ne excidat, me certa coniectura deprehendisse humorem hunc instar excrementi esse: nam ego bis hisce oculis vidi totum prorsus effusum esse ob vulnera: tamen spatio temporis renatum, ita vt eodem oculo cernere deinceps potuerit. Columbus. lib. 10. Anatom.

OBSERVATIO CCLV.

Non tantum aquei, quantum vitrei humoris, oculis contineri.

ERrat Vesalius, qui oculis tãtum humoris aquei, quãtum vitrei reperiri affirmat. Idem circa finem lib. 10. Anatom.

Quantitas exigua, nimirum quatuor, vel quinq; guttarum, nam spatium illud, quod est inter corneã & crystallinum humorem, non tantum humore aqueo, sed spiritu repletur, est enim hoc spatium maius, quam aqua repleri queat. Vesalius voluit hanc aquam dimidium oculi occupare, at ne tertiã quasi partem obtinet, nimirum eam, quæ in regione iridis, & pupillæ contineri potest, distinguitur hæc regio à cornea tunica. At si fuisset plurimus, non penetrasset lumen: si paucus, innatum lumen non defenderetur, & dissiparetur luminis vehementia. Coiter in tabulis Anatom. oculorum.

OBSERVATIO CCLVI.

De tunicis oculorum anatomicorum senten-tiæ, mirè variantes, distinctæ.

TVnicæ apud plerosq; anatomic. sunt numero 7. apud Gal. in quibusdā locis 5. alio in loco 6. apud Fallop. 8. Prima vocatur ἐπιπεφυκώς. i. adnata, eo quod non sit propria oculi, sed quasi ascititia, colligans oculos vicinis partib. adhærēs etiā vocatur, quod huius interuentu oculis adhęreat, itē & alba à colore, à neotericis coniūctiua. Secunda q̄ pars duræ anterior perlucida κερατοειδής. i. cornularis, ob similitudinē, q̄ cum perlucido cornu lucernarū habet, vocata: itē cornea, vt Ruffus inquit, quod cornu instar in laminas quasi dissolui potest. Tertia σκληρότης dura dicta, & à substantia qua p̄dita est, & à dura matre, vnde originē trahere scribitur. Quarta orta à pia matre est ῥαγοειδής & ῥάγα vuea, quod qua parte corniculari subijcitur, vueæ folliculo, ex quo pedūculus cū acinis extract⁹ est similis sit: vel qa int⁹ colore vuæ nigræ colorē repręsentat: appellatur & χοροειδής. i. secūdina, vel quia à pia matre χοροειδεῖ vocata oritur, vel quia secūdina vteri instar vasorū est sustētaculūpost situ crystallini humoris. Quinta tunica à cerebri substātia oritur ἀμφιβληστροειδής. i. reticularis vocatur, à similitudine retis piscatorū, quod vni baculo accōmodatur, & ex ampla basi globi dimidiati modo in obtusum mucronem fertur, Ruffus vocat hanc mēbranā ὑαλοειδῆ. i. vitream, quod includat vitreū humorem, at nō rectè, nā vitreus humor propriā habet tunicam. Ruffus hanc etiā vocat ἀραχνοειδῆ: putat. n. ni fallor, esse processum reticularis. Sexta tunica est crystallini humoris semicircularis, crystallini dimidiū ab anteriori parte ambiens, vocatur ἀραχνοειδής à similitudine, q̄ tenuitate sua nequaq̄ duricie & robore, cū

telis

telis araneарū habet, Ruffus inquit, hāc nomine antiquitus caruiſſe, à poſteris lenticularē vocatā, & ab humore cōtento cryſtallonē. Septima & vltima eſt proceſſus χοροειδὴς & interſtitiū inter aqueū & vitreū humorem, & vix tunicę nomē meretur: Vnde Fallo. hanc tunicā vocat ligamentū ciliare, tanquā cryſtallinum humorem alligaret χοροειδὴ. Veſali? dignatur hanc tunicam tunicæ nomine, & vocat ciliarē tunicam à palpebrarū cilijs. His ſeptē tunicis Fallop. adijcit tunicam vitreo humori peculiarē & propriam, & autoritate Ruffi, quæ ꝓpterea vocatur ὑαλοειδὴς, id eſt, vitrea. Adijci poteſt tunica ἀπονευρώσεις muſculorum, quæ à Galeno tunica oculorū vocatur. Animaduertendum, Galenum alioſq; antiquos ſcriptores interdum omnes tunicas reducere ad quinq; interdum ad quatuor tantū. Cum ad quinq; reducit omittit corneā & ciliare interſtitiū, cum ad quatuor etiam adnatam tanquā impropriam excludit. Coiter in tabul. part. internarum corp.

OBSERVATIO CCLVII.

Muſculorum oculos mouentium deſcriptio vera.

OCulorum, muſculi apud Fallop. ſex, apud Colūbum quinq;, apud Veſaliū in magno opere ſeptē. At Veſalius in examine ſuum errorē fatetur, & hos muſculos breuiter rectè deſcribit. Horum itaq; quatuor primi rectis motib. nimirū ſurſum deorſū, ad internū angulum, ad externum canthū attractioni præſunt forma exortuq; ſibi reſpondent, ſunt oblongi & rectis fibris præditi, oriuntur à cono orbitę ſiue radice viſorij nerui, inde optico neruo, oculoq; attenſi carnoſi, ductu recto ad corneam tēdunt, ſed antequā eo peruenerint, deſinunt in latū tendinē, q aliorū muſculorū tendinib. coniungūtur, ac ꝓpriā videntur membranam, oculum totum ambientem

constituere. Membrana hæc tendinosa duræ ante iridem inseritur, hinc fit quod omnibus simul operātibus musculis, oculus sistatur ac firmetur. Quintus hoc modo à Vesalio in examine describitur. Quint⁹ quatuor superioribus gracilior, ad internū latus foraminis neruum visorium transmittentis, à cono orbitæ cauitatisue oculi initium ducit, iuxta latus musculi oculum sursum ducentis. Dein secundum frontis os antrorsum veluti rectà repens, circa superiorem sedem interioris lateris oculi in transuerso, ꝙ hic ab osse exoritur, ligamento continetur, in illoq; veluti habena in annulo retorquetur; & carne⁹ adhuc existens, sub tendine musculi oculum attollentis fertur, inibi tandem in neruéam tenuitatem cessans, quę superiori sedi exterioris lateris oculi obliquè satis & versus anteriora inseritur. Membranula in qua musculus veluti in transuerso ligamento vehitur, cartilagineum quid ad musculi reflexum (idque in bobus pręcipuè) ostendit. Sextus primis quatuor etiam gracilior est; ad foramen illud carneus enascitur; quod insigne in interiori anguli orbitæ semper proximus, inter os & musculum illum repit, cuius beneficio oculum deorsum agimus. Vbi verò sextus musculus externū latus oculi attigit, in mēbraneum cessat tendinem, illi lateri obliquè tam altè versus anteriora insertum, vt quinti musculi tendinis externum latus veluti attingat. His duobus vltimis musculis circumuertendi munus asscripsi, illisque oculum versus minorem angulum valide etiam agi existimo. Coiter in tab. citatis.

OBSERVATIO CCLIIX.

Musculorum palpebrarum ratio.

PAlpebrarum superior peculiares musculos obtinet duos, horum alter apertioni oculi seruit, à

Vesalio

Vesalio oculo asscriptus est cumprimis quatuor oculi musculis. Oritur ab ingressu optici nerui in oculi orbitam & recti latus carnosique superiorem regionem oculorum transcendent, pinguedini implicatus, deinde lato tenui ac tendinoso fine in cartilaginem superioris palpebræ, secundum latitudinem inseritur, ita trahendo hanc cartilaginem ad suum principium, oculus aperitur. Galen. & Vesalius duxerunt musculum palpebram sursum trahentem à fronte prodire, quod fieri nequiuit. Alter occlusioni dedicatus est; qui vt sphincteris cuiusdam munere fungi, ita & similem cum inferioris palpebrę musculo formam nancisci videtur, vnus enim in orbem oculum ambiens cernitur, operatio idem demõstrat. nam simulatque quis oculum arctissimè velit occludere, & palpebra inferior etiam ad internum oculi angulum, vtpote ad musculi huius principium trahitur, ac leuiter sursum ad palpebram superiorem adduci manifestè satis conspicitur. Enascitur ex interno angulo & sutura capiti & maxillæ superiori communi acuto principio, & vniuersę palpebræ cuti orbicularib. fibris substernitur, & latus carnosusque in cantho minori cum palpebræ inferioris musculo, si alioqui peculiaris sit musculus, ita commiscetur, vt vnus cum inferiori appareat, talis etiã confusio est cum musculo frõtis, at cognitu facilior est hæc separatio. His adijcit Columbus tertium eodẽ principio, quo proximus exortum, qui obliquè versus magnum canthum palpebræ tereti tendine insetitur, huius mun⁹ est primi musculi motum adiuuare, videtur primi portio esse. Inferiorem sanè palpebram opinor satis conspicuo motu moueri, vt vnusquisque in semetipso deprehendere poterit. Consequitur enim ad hunc motum peculiarem ac satis manifestum musculum, qui paulò supra lachryma-

lem meatum carnoſo & gracili principio ortum du-cit, hinc ad palpebram inferiorem tendens, ei ſemper ſubſtratus, totus carnoſus ita dilatatur, vt totum mali os tegat, ad medium oſſis mali videtur in duos ſcindi, qui tamen vno lato carnoſoque fine iuxta canthum minorem fini ſuperioris palpebræ muſculi immiſcetur: huius munus eſt leuiter trahẽdo palpebram inferiorem, ſuperiori adducere: firmiter trahendo oculum exactè occludere, & ita obit medij ſphincteris munus, cum vtraque palpebra ad canthum maiorem trahitur, canthus minor valdè ſtringitur, iſq; etiam ad maiorem adducitur, ex quo motu conſtrictioneq; ſi quid puluerum, vel muſcarum, vel humoris in oculo ſit, ad internum propellitur angulum. Coiter loco prædicto.

OBSERVATIO CCLIX.

Nullos eſſe obſerandis aut reſerandis oculis peculiares muſculos dicatos, verùm ſolius lati muſculi id opus eſſe, contraria prorſus ſententia.

LAtum muſculum vt intueri poſſis, ſeparare cutẽ ſubtiliter in faciei parte aliqua oportebit. Nam niſi attenderis, vna cum cute pãniculum carnoſum auulſeris, muſculumque hunc latum, cui immediatè adhæreſcit, ac nonnullis locis pertinaciter, adeò quemadmodum in labris, palpebris, totaq; fronte ſeorſim vt haberi iſta nequeant. Muſculo hinc lato natura motum ſeu mouendi vim largita eſt, vt dum alternatim ac certis vicibus exporrigit ſe aut contrahit, oculo claudendo & aperiendo inſeruire poſſit. Cute muſculo ſic expedito, ipſum ſeparare oportebit, ducto initio ab anteriore clauicula ad mẽtum vſq;, ſecundum rectitudinem aſcendendo, indeq; in poſte-

posteriora quantũ fieri poteſt deflectendo: ſic enim demonſtrabis vt ſe cuti cõmiſceat & labrorum muſculis. Cũ ad oculos perueneris, docebis ab hoc vno muſculo claudi & aperiri oculũ: quia ex triplici genere fibrarum componitur, quanquã ex omniũ, qui hactenus ſcripſere de re anatom. ſententia, eiuſmodi actiones fieri dicantur, vi duorũ muſculorum in eam rem dicatorum: quorũ vnus ſit ad maiorem angulum parte ſuperiore, alter ſemicirculi formam habẽs ad minorem angulum, vnde in medium vſq; tarſum ſe extendens, anteriori eò deſinenti occurrat, parte autem ima totum cilium comprehendat, quo fit vt mobile & ipſum quodammodo reddatur. Quanquam verò in demonſtrationibus publicis hi duo muſculi ſolenniter demonſtrari ſoleant, eo quo dixi modo arbitror tamẽ ne ipſis quidẽ demonſtratorib. magis conſtare de illis q̃ mihi. Hanc ex eo hauſi opinionem, quod panniculũ carnoſum ſeu muſculum latum ſeparantibus, nulla alia locis illis muſculoſa caro appareat, quam quæ eſt panniculi illius, ſeu à fronte deorſum ſeu à mala ſurſum nouaculam ducas. Præterea inciſionis occaſione in ſupercilijs vrgente, prohibemur illam tranſuerſim peragere, ne muſculus hic latus in oculum incidens, ſuperiorem palpebram ſeu cilium ſupernum immobile reddat: quod ſi eiuſmodi inciſio caſu inciderit, iubemur ſtatim illam ſutura ſarcire: quæ res magno argumento eſt ſuperni cilij, ſeu ſuperioris palpebræ motum non proprijs & ſuis peragi muſculis, ſed totum pendere, & peragi à muſculo lato. Iam ſi in cilio ſuperno eiuſmodi quos deſcripſimus proprij muſculi haberentur, quoniam muſculorum vno agente, oppoſitus ſeu antagoniſta ceſſat & feriatur oporteret, eo qui oculum aperire dicitur agente, oppoſito verò feriante, trahi

palpebram ſuperiorem ſeu cilium ſupernum verſus ſuum principium, vt contingere videmus in conuulſionibus: quoniam muſculi operatio eſt partis quā mouet verſus ſuum principium collectio. Cum igitur eiuſmodi motus ſeu collectio nuſquam in cilio appareat, cōſtare inde arbitror, omnem ſuperni huius cilij motū pendere ex muſculo lato, ſolum hūc motus eius authorem eſſe. Muſculi huius lati origo eſt à ſterni parte ſuperiore, clauiculis, omoplatis, vertebrarum ceruicis ſpinis omnibus: inſertio verò in capitis partes omnes depiles, faciemque totam villis à tam diuerſa origine varijs: quorum beneficio tam multiplices licet facie obire motus (nam in faciem ita deſinit, vt totam eam tanquam larua integat) pro originis muſculi huius varietate, & diuerſarum fibrarum productione. Pareus lib. 5. cap. 3.

OBSERVATIO CCLX.

Muſculi ſupercilium trahentes à nullo adhuc cogniti.

Bini in lucem reuocandi ſunt muſculi, ab alijs negligētia præteriti, quos in capitis poſteriore parte licet animaduertere, qui à lambdoide ſutura ſupra mamillares proceſſu oriuntur: triāgulares ſunt, & in carnoſam membranam deſinunt, quæ frontis etiam muſculos excipit, eorumque vtilitas non cōtemnenda hæc eſt, vt frontem cutemque capitis poſteriora verſus adducant, vt ego millies non ſine voluptate contemplatus ſum in capite præcellentis viri prçceptoris mei Ioannis Antonij Plati, quem Lonigum nunc vocant, is enim cutem capitis vniuerſam validè mouet. Sed quid ego in alijs exemplar perſequar, cum domeſtica vel interna potius exempla non deſint? Ego quoque is ſum, in quo cutem capitis

capitis manifestè moueri nullo negotio cernere possis, quippe qui caluus admodum ſim, abſque vlla cutis ariditate, ſed mollitie adeo laxa, vt nuper nati infantis cutem præferat. Columbus lib. quinto cap. 7. Anatom.

OBSERVATIO CCLXI.

Puncta lachrymalia palpebrarum notata.

PVncta lachrymalia in ſingulis palpebris ſingula perforata ſunt, ita vt in mortuis ſetam porcinam admittant. Fallopius putat tranſmiſſioni lachrymarum inſeruire, habent meatus: ſub caruncula quæ ἐγκανθὶς dicitur: vniuntur in quendam communem ſinum in narium cauitatem deſinentem per canalẽ proprium in oſſe ſquamoſo, quod internũ angulũ occupat, inſculptum. Sinus interim exulceratur, & fiſtula lachrymalis fit, tum ſanies manifeſtè per ea foramina exprimitur, vocantur lachrymales meatus. Coiter in tabulis.

OBSERVATIO CCLXII.

Glandulæ in oculorum orbita recentioribus animaduerſæ.

GLandulæ in oculi orbita ſitæ humiditatem à capite ad oculorum lubricitatem conſeruandam eò defluentem excipientes, atque oculos irrigantes mobilioresque reddentes. Harum glandularum Fallopio vnica eſt, & ita in obſeruationib⁹ eam deſcribit. Vna tãtum manifeſta ac perpetua ſatisque inſignis à me reperitur in parte oculi ſuperiore, propè angulum exteriorem: præter hanc verò nulla alia adeſt, quæ perpetuò appareat, ita vt alicuius momenti videatur. At in reliquorum brutorum oculo, quæ nictari videntur & præcipuè in bouino reperitur alia calloſa ac durior in interno angulo collo-

cata, quæ ob lachrymas ibi (vt reor) minimè posita est, sed ratione illius membranæ, quam nictitant, nam in his animalibus membrana quædam latitat interno in angulo vngui similis, quæ cum cartilaginis vel corneæ tunicæ naturam sapiat, tenuissima est, mouetur motu voluntario ad canthũ minorem, reliqua in Fallopio. Vesalio sunt plures. in obseruationum examine ita scribit ac sese purgat. Ego in ossea cauitate, qua oculus continetur, latam quandam & rotundam carneamque recensui glandem, superiori sedi lateris externi oculi incumbentem: & dein carneam veluti glandem in interno oculi angulo descripsi, neque in præsenti cauitate aliud quid glãdulosum aut cognosco aut descripsi. Sic itaque lata illa carnea glans, vti prius tradidi musculi cuiusdam mihi vice habetur, quo palpebram attollimus. Pars autem in interno angulo reposita, illa est, quam anteriori sua sede mẽbrana illa, quæ oculo & palpebris pariter cõmunis est, & laxè in anteriori angulo conuoluta iacet, integri, & in bobus ab hominib. in hoc differre iam descripsi, quod his quidem tota quodãmodo mollis sit, illis autem anteriori suo extremo in cartilaginẽ & veluti vnguem sic finiatur, vt telis ideo corneum qd inglutinari cernimus, quo minus ab arcus neruo promptè findatur. Coiter in tab. oculorum. human.

OBSERVATIO CCLXIII.

Nerui visorij num sint peruij.

INter reliquos corporis neruos, hi duntaxat meatu, qui sensu dijudicari possit, perforati dicuntur, hincq; Græcis *πόροι ὀπ]ικοὶ* nuncupantur. Cæterùm ego huiusmodi meatum mihi aliquando occurrisse, neutiq̃ queo asserere: quantũuis etiam canum adhuc viuentium & aliorum grandium animalium viso-

visorios neruos, vel hac solùm occasione aggressus sum: & hominis, cuius caput adhuc à decollatione calebat, vixque quarta horę parte, cum iam cerebrũ pateret, abtruncatum fuerat, neruos non oscitanter spectauerim, ac calente aqua sedulo fouerim, atque vt eiusmodi meatus toto neruorum progressu me penitus latuit, ita sanè in mutuo neruorum coitu is neutiquam se obtulit, vtrunque tamen hunc inibi oportebat esse insignem, si modo nerui ob hoc ex Galeni sententia congrederentur, quo minus simplicia nobis gemina esse perperam viderentur. Vesalius lib. 4. cap. 4. de corp. hum. fabric.

Nerui optici hoc est visiui seu visorij nuncupantur, quoniam virtutem visiuam ad oculos ferunt. substantia constant cerebri spongiosa quidem, sed nullus in illa porus manifestò cernitur: quamuis id Galenus asseueret, imò verò non modò in homine meatus nullus est in neruo optico perspicuus, sed neque in bobus ipsis, aut quibusuis grandioribus animalibus. Non est tamen vllo pacto negandum, cum substantia horum rara sit, mollisque, quin spiritibus transitus pateat, præsertim purioribus. Columbus lib. 8. cap. 3.

Neruum opticum omnes facilè videbunt vel oculis suis peruium, si non ab exortu transuersum secent: sed paulò antè quam inseratur in oculi sphęram, vbi neruus idem & crassior, porusque magis instar puncti conspicuus. Gemma lib. 2. pap. 74. artis Cyclonomicæ.

OBSERVATIO CCLXIV.

Neruorum opticorum constitutio verissima.

VNum tibi animaduertẽdum de neruo optico alijs forsan ignotũ, venit. Opticus neru⁹ minimè vt Gal. alijque eius asseclæ voluerunt, ex solido cor-

pore, eoq́; perforato constat verùm non aliter, atq; cæteri omnes nerui, ex multis neruosis fibris siue filamentis sibi mutuo membranarum beneficio connatis conflatur, hoc in bouino optico luce clarius est, nam si medullarum frusti cuiusdam nerui optici humiditatem digitis expresseris, filamenta neruosa conspicies. idem attestatur Eustachius in examine ossium, vbi sic inquit, neruus visorius veluti tenuissimum matronarū linteum in innumeras rugas æquales, & pari serie distributas complicatur, tuniculaq́; illas ambiente coactus, hac eadem incisa euolui sese permittebat, & in amplam membranam totum explicari atq; extendi. Coiter in tabul. oculorum human.

OBSERVATIO CCLXV.

Neruorum congressus ratio mira.

IIS, qui de congressu hoc neruorum opticorum, meatuque acriter citra partium inspectionem inies altercantur, non grauabor duo, quæ in congressu animaduerti, hîc adijcere, quo & hinc suarū nugarum habeant argumenta. Patauij itaq́; adolescens suspendio necatus, publicæ sectioni adhibitus fuit, cui ante annum dexter oculus à carnifice erutus fuerat: deinde mulier eodem supplicio affecta, nobis obtigit, cui dexter oculus ab ineunte ætate emarcuerat, sinistro interim integerrimo. Mulieri dexter neruus toto progressu longo tenuior sinistro visebatur, non solùm extra caluariæ cauitatem, verùm in exortu quoq; & in dextra congressus neruorum sede, ac præterquam quod dexter tenuis erat durior quoq; & rubicundior cernebatur, vti sane in adolescente: sed dexter non admodum neq; crassitie neq; mollitie adhuc sinistro cedebat. His ille accessit, cuius neruos visorios illo de quo hic

hic sermo est congressu inuicem non connasci, neq; sese contingere vidimus: sed dexter nonnihil illa sede qua caluariam egressurus fuerat, sinistrorsum, & sinister nonnihil dextrorsum reflectebatur, quasi nõ coalitus, occasione nerui congrederentur, verùm vt cõmodè per suum foramen è caluaria prociderent: potissimum cum etiã hoc ductu progredientes, in oculi posterioris sedis medium non inserãtur. Quã sedulò autem ac sollicitè eius viri, cui in eum modũ nerui dehiscebant, familiares, num illi omnia gemina perpetuò oculis obuersarentur, interrogauerimus, neminem naturæ operum cognitione flagrãtem ambigere sat scio: at nihil aliud rescìscere licuit, quam ipsum de visu nunquam conquestum fuisse, visuque præstanti semper valuisse, familiaresque de visorum duplicatione nihil vnquam intellexisse. Vesalius lib. 4. cap. 4. de corp. hum. fabrica.

OBSERVATIO CCLXVI.

Facultatum incorporearum probè distinctarum in oculo visionis instrumento luculenta demonstratio.

NON est quod in cerebro facultates incorporeas tã probè distinctas admiremur: habemus enim istius distinctionis atque compositionis imaginem quandam alteram in sensuum exteriorum omnibus instrumentis. Vnus tantum pusillus oculus cunctorum loco in exẽplum proferatur: inest huic etenim statim in lumine tunicæ corneæ perspicua quędam portio (pupillam vocant) specierum visu perceptiliũ conceptrix prima, per quam velut ianuam vis quidem interior foras erũpit, externa verò simulachra opposito fluctu in penetrale interius sese transmittunt, intus receptas imagines vueæ tunicæ proces-

ſus arachnoeidis ad cryſtallinum humorem vſque pertingens eas in compoſitionis ac diuiſionis examen appellat, elaboratas deniq; amphibliſtroeidis membrana tenuiſsima in nerui optici ſubſtantiam rapit, vbi tanquam in memoriæ penu diutiſsimè reponantur, vt facilè quivis animaduerteret, ſi à diuturno ſolis intuitu repente commiſsis palpebris videndi actionem in ſe ipſam reflecti patiatur. Illic enim ſolis radios atque colores obiectos vnà non recipi tantùm in oculos ſciet, verùm & motos vltra citraque in varias ſpecies, atque adeo ſub formarum diuerſa compoſitione viſorio neruo pertinaciter inhærere. Rurſus ſi quis in oculo & figuram & ſitum & qualitatem examinet humorum trium, pulchrè (ita me dij ament) humor ille aqueus anterior, fluxus & tenuis cum ſenſu communi analogiam obtinebit, cryſtallinus medius orbicularis, planè pellucens, cum illa extremorum conciliatrice potentia conferetur. At neruo vicinior vitreus, cryſtallino anguſtior multo atque tenuior, à facultatis cuiuſq; vertice parum diſcrepabit, præſertim cùm per illum maximè colorum tranſmiſſæ ſpecies ex vuea in cryſtallinum diffundantur, vti ſpecies & formulæ intelligibiles per intellectum in rationem, etſi fortaſſe iuxta partitionis alterius ductum, humor quidem aqueus aptius ad phantaſiæ ſimilitudinem referatur, ad rationem cryſtallinus, ad memoriam vitreus, ad intellectum denique ille qui ſupra humorem omnem ex vueæ poſtica inenarrabilis colorum fulgor apparet. Gemma lib. 2. pag. 61. artis cyclognom.

OBSER-

OBSERVATIO CCLXVII.

Phlegmone oculi sola per aluum purgatione una die sanata.

EX ijs, quibus oculi tentari phlegmone cœperant, nonnullos sola purgatione per aluum, vno die sanatos vidimus. Galenus libr. 13. capite 11. Meth. medendi.

OBSERVATIO CCLXIIX.

Oculorum dolor collyrio ex opio adhibito, exasperatus.

NOs ingentes dolores oculorum incipientibus inflammationibus adhibita purgatione viginti horarum spatio sanauimus. Placet tamen vnius eorum mentionem facere. Cùm enim Gilius de Andrache, nobilis adolescens 22. annorum, Medicum Metinensem omnis bonæ literaturæ expertem vocasset, retulit se vehementem dolorem alterius oculi pati, cum acrium lachrimarum effluxu. Medicus verò collyrium album, quod opium recipit, oculo instillare præcepit, verùm eo remedio adhibito dolor fluxione retenta augebatur. Ego verò accersit⁹ ac re intellecta præcepi, vt pilularum sine quibus ℨ.j. ea nocte assumeret, solùm autem oui album instillaret: cùm autem manè ad ipsum visendum accessi, eum profecto sine dolore, fluxione & inflammatione inueni purgatum. Chrysostomus à Vega, libr. 3. Sect. 2. cap. 1. De arte Medendi.

OBSERVATIO CCLXIX.

Collyrium oculo ad motum, paulò pòst in palato perceptum.

MIhi ex oculorũ vitio laboranti ante annos cõtigit, vt cũ Collyriũ, quod albũ vocatur, adhiberem,

rem, paulò post per spatium fortè minutorum horæ vnius decem, amaritudinem in palato sentirem. Prima vice non curaui, cum secundò vterer, eodem temporis interiecto spatio, similem amaritudinem percepi. Nihil autem minus in mentem veniebat, q̃ quod à collyrio proficisceretur. Tandem cognoui exploratumque habui, sarcocollæ saporem ipsissimum esse, qui per oculum omnesque occurrentes partes in palatum vsque venisset. Si extrinsecus applicata sic peruadunt, quãto magis assumpta. Thaddeus Dunus. lib. 4. de Venæ sectione.

OBSERVATIO CCLXX.

In oculorum vitijs vt remedia adhibenda.

IN oculis affectis remedia inspiratu hominis anhelantur. Declinatur frictio capitis & pectendũ partem posteriorem. Quod si abluendum caput, reclinatum abluatur, atque oculi muniantur. Cauendum ab errhinis & sternutatorijs: his enim facilè materia decurrit in oculos. Hollerius. Obseruat. 2. libel. proprij.

OBSERVATIO CCLXXI.

Vino generoso hausto, Medici errantis præscripto, ophthalmia exasperata.

PEtrus Ramus Veromanduus Lutetiæ literis operam dans, ex immodicis vigilijs in ophthalmiã incidit. Iacobus Syluius, summus alioquin medic⁹, ex Hippocratis aphorismo. Oculorum dolores meri potio soluit, vino generosissimo vti hominem iussit. Cuius haustu ita creuit malum, vt vix tandem multis remedijs extingui potuerit. Zuinger⁹ in theatro Volum. 17. lib. 3.

OBSER.

OBSERVATIO CCLXXII.

Consummata suffusio vno die oborta.

SVffusio est humoris præter naturam vel in pupilla vel inter rhagoidem tunicam & crystallinum humorem concretio. Is autem è cerebro per opticum neruum prolabitur, idque sensim, vt idcirco vix possit initio conspici: quanquam interdum vidi omnino crassam atque consummatam confusionem vno die congeri. Etenim si crassus humor in opticum neruum repente incidens subito obcęcat, cur non etiam is longius ob pupillam consistens, suffusionem eamque perfectam inducet? Fernelius lib,5.cap.5. Patholog.

OBSERVATIO CCLXXIII.

Suffusio citra Chirurgiam curata.

AD cataractas (Latinius suffusiones dicũt, nostri *Starren*) quas pleriq; omnes chirurgia tantũ curari posse existimãt, à doctissimo & mihi amicissimo medico persæpè experto, his dieb. mysteriũ hoc ad me perscriptum est. Ex fece olei, & omphacio.i. de vuis acerbis expresso succo, vnguentum fit, quo malum hoc sine morsu & periculo curatur. Gesnerus. Epistolarum lib.3.ad Ioan.Fabricium.

OBSERVATIO CCLXXIV.

Ex humorum copia & defluxione oculum aliquando eousq; distendi vt crepet medius, cœcitasq; omnimoda consequatur.

AB influxu humorũ tanta nonnunquam fit oculi distẽtio, vt oculus crepet medius, humores ipsi effũdãtur: cœcitasq́, cõsequatur, vt cõtigisse memini sorori Ludo. Billiaci mercatoris, Lutetiæ ad pontem D. Michaelis commorantis. Pareus lib. 16. c. 13.

OBSERVATIO CCLXXV.

Desperatæ oculorum defluxiones setonum vsu curatæ.

QVod si omnibus remedijs fluxioni sistendæ idoneis nihil ꝓfecerimus, restat vt pyrotico seu ignito ferro ceruices inuramus, & setone trãsuerberemus: est enim singulare inueteratarum in oculos fluxionum remedium. Quotidiana namq; experientia scimus, permultis quibus ex assidua & multa defluxione visus hebes caligabat, adeò vt iam ferè cæcutirent, pristino splendori & acumini oculos ac videndi aciem restitui paulatim, vbi primum ab vlcere, cauterio appresso, pus manare cœperit. Cuius rei patuit veritas in Paulo Aurario Fabro Italo qui ad Augustinianũ sodalitium habitabat. Is enim multis multorum & Medicorum & chirurgorum frustra vsurpatis remedijs, cum ferè conclamatæ esset visionis, appresso, me consultore, pyrotico, sensim pro puris manantis ratione, acutius cernere cœpit, donec tandem acutissimè cerneret. Tum igitur, etsi semper pure vlcus manaret, setonis, quam annum integrum circumtulerat, pertæsus, ipsum detraxit, atque vlcus cicatrice sibi obduci voluit: verùm illo fluxionis sublato diuerticulo, cum humor in oculos iterum se inferret, ac iam cœcitatis periculum immineret, me vocato, vlcus cauterio aperiri, & setonem denuo immitti sibi curauit. Ex quo pristinæ oculorum & visionis integritati restitutus, etiam nunc setonem illum circumfert. Idem libr. 9. cap. vigesimoquarto.

OBSERVATIO CCLXXVI.

Glaucedo suffusionis specie curata excæcauit ægrum.

GLaucedines fiunt ſecundum Galenū, ob immodicam inſtrumentorū ſiccitatem, & quia ſpeciē quandam ſuffuſionis habent, multi decipiūtur, qui ſuffuſiones eſſe exiſtimarūt. Vidimus nos oculariū medicum, qui glaucedines has ſuffuſiones eſſe arbitratus, deponere volens, hominem excœcauit. Braſauolus. Comment. ad aph. 31. lib. 3. aph. Hipp.

OBSERVATIO CCLXXVII.

Colapho faciei impacto, viſus ſubitò amiſſus, quem ſurditas & fatuitas conſecuta ſunt.

MVlier, cui maritus colaphum impegit, illico eodem die, vtriuſq; oculi viſionem amiſit, cęca nāque euaſit, nulla in oculis habita macula aut nubecula, læſionéue aliqua, puri namq; cernebantur oculi. Quæ nō diu poſtea ſurdaſtra eſt facta, & fatua, cum quibus lunaris purgatio, huic deperdita eſt, agitur iam annus, quod mulier hęc nata annos viginti ſeptem, malum & infortunium hoc patitur, cuius cauſas intimas cum curatione ad præſens ſubticemus. Tu verò doctè lector conſidera. Luſitanus. Curat. 44. Centur. 7.

OBSERVATIO CCLXXIIX.

Bombardarum horribili exploſione, fragore, & metu viſus ſubitò amiſſus.

CIuem Argentinenſem Lazarum *zur Spitzen* cognominatū nouimus, cui in obſidione Metēſi à Carolo V. Imp. ſuſcepta ex horribili bōbardarū & cannarū muraliū exploſione, ſolius aeris ſtupendō fragore & metu, citra aliam externam vel ignis vel pulueris bōbardici, aut alterius offenſā, viſus irreparabili dāno ſubito perijt. Quē nos ipſi hac ex cauſa

visu iam aliquandiu omnino orbatum, in cōuiuiis aliquod ingeniosè & suauissimè testudine ludētem non sine admiratione conspeximus. Quanquam autem constet, Turcas post visum ab ipsis Mahometis candenti ignitáue pelui oculos sibi exiccari sinere, & ne imposterum aliquid videāt, sese obcœcari permittere, & cupere. Preterea illos, quibus feruente aqua oculi offenduntur, corneam tunicam non pellucidam consistere, sed glaucam effici. Tamen cum hic noster, nihil huiusmodi perpessus fuerit, vel ipsomet attestante, nulla etiam labes maculáue in oculis notari potuerit. Vehementi proinde aeris cōcussione & horrifica, opticos neruos nō tam offensos fuisse, quo minus spiritum visorium de cetero transmitterent, verisimile est, quam spiritum visorium dispersum dissipatumq; fuisse. Siquidem pilam bombardicam aerem obuium, tanto impetu quatere, & propellere in exemplis est: vt sæpè eo prius ipsa pila occupentur homines, contusis aliquando carnibus, nonnūquam etiam ossibus ipsis vel luxatis, vel fractis, absque vlla armorum aut vestium prætensarum noxa, pari in multis cū fulmine effectu & certamine. Siue igitur ad metum, quo spiritus intrò reuocari cōstat, siue ad externi aeris vehementiā cū interno analogiā referamus, ratione probabili cœcitas illa fortè doceri potest, Ioannes Schenckius.

OBSERVATIO CCLXXIX.

Cœcitas remedio per oraculum demonstrato curata miraculosè.

VAlerio Apro, militi cæco, oraculum reddidit Deus, veniret & acciperet sanguinem ex gallo albo, admiscens mel, & collyrium faceret, & tribus diebus vteretur supra oculos: & vidit, & venit, & gratias egit publice Deo.

His

His diebus Caio cuidam cæco oraculum reddidit, veniret ad sacrum altare, & genua flecteret, deinde à parte dextra veniret ad læuam, & poneret quinque digitos supra altare, & eleuaret manum, & poneret super proprios oculos: & rectè vidit, populo præsente & gratulante, quod grandia miracula fierent sub Imperat. nostro Antonio: Ex tabella marmorea Romæ in Aesculapij templo in insula Tiberina inuenta, & vsq; ad hanc diem apud Maphæos conseruata. H. Mercurialis lib. 1. ca. 1. artis Gymnast.

Amenophis quartus Aegypti Larthes Sestoris filius ob impietatem, quod in Nili exundatione spiculum in medios vortices extorserat, excæcatus est, qui rursum tamen post vndecimum annum oraculo monit⁹, vt lotio mulieris, quæ vnum tantum cognouisset virum, oculos lauaret, lauit visumq; recepit. Herodot. 2. &c. Funccius in Chronicis.

OBSERVATIO CCXXC.

De cæcitate curata.

CAEcitatem in non paucis sanaui, nondum tamē confirmatam, ac præcipuè in illustri antistite Bonromeo: quem cum non tam morbus quam mēdici excæcassent, curantes oculum, qui nullo morbo laborabat, purgantesque iam debilitatum, eodē processerunt, vt non solùm non sanauerint, sed in deterius deduxerint hominem. Erant autem eius tēporis primarij omnes: sed in medendo parum, vt etiam reliqui, prospicientes. Verum quomodo sanauerim seu potius iuuerim, nunc dicam. Iussi vt abstineret à medicamentis omnibus purgantibus, vt vteretur fœniculo & euphragia, conspicilia etiā perpetuo gereret, à quibus dum ferret, ita leuabatur, vt sine impedimento interim cerneret: sed & in posterū absque illis melius cernebat. Hic postmodum fun-

gis malis deuoratis, cum ego non adessem, periſt. Leonem Ogionum, cum diu conflictatus esset oculorum morbo, medicamento ad parotidas ex cantharibus apposito, statim multa aqua defluente liberauimus, indicium curæ fuit, alijs presidijs nō potuisse sanari. A cæcitate etiam, ligni Indi decocto, eruditionis non vulgaris amicum vindicauimus, Io. Antoniū Comitē, cum aliquot mensibus parum aut nihil videret. Cardanus Curat. admirand. 20.

OBSERVATIO CCXXCI.

Cœcus quidam altero oculo, gallicosus factus, hydrargyri inunctione à suffusione & morbo Gallico vindicatur.

QVidam, qui antequam morbo Gallico afficeretur, altero oculo cœcus erat, suffusione densissima (vulgus Cataractam vocat) oculum occupante: hydrargyri inunctione à morbo Gallico & à suffusione, quod maximè mirum est, euasit. Alex. Traian. Petron. lib. 5. cap. 1. de morbo Gallico.

OBSERVATIO CCXXCII.

Senex visu hebetiore, supra frontem vulneratus, cœcitate pariter & vulnere liberatur.

QVibusdam in senectute lumē restitutum est memorabili exemplo. Germanus quidam Hyadertæ octogenarius, visu hebetiore, equo abactus currente, in terram ex improuiso, ferè exanimatus, in lapidem capite coniectus est, confregit frontem. In ea curatione (id enim vidim⁹) visum recepit, obstructis (lego ex obstructis) meatibus, per quos effluere solitus erat humor, acies infestans, atque ab imprudente milite medicinam inuenit. Alexād. Benedict. lib. 2. cap. 29. de curand. morb.

OBSER-

OBSERVATIO CCXXCIII.

Nyctalopis curatio expedita.

QVidam qui noctu neq; ſtellas neq; lunam cernebat, cum ſpodij exiguo violaceum admiſcebat, & in naribus ſæpè coniectum, lumen reſtitutum eſt: ex oleo illitus cinis ficulnus, emendat, & hircinus ſanguis, capraru iecinora in vino auſtero decocta. Quidam inaſſatorum ſanie inungunt: noſtri recentiores piper longũ inter iecinoris fibras imponunt, atq; ita inaſſatũ in farinam redigunt, addito exiguo muſci odorati. Caprarũ carnib. veſci vtile exiſtimãt, & dũ coquũtur oculos vaporari præcipiũt, idq; referre arbitratur, ſi rutili coloris fuerint. Suffiri etiam tradunt oculos iecinore in olla decocto, aut igne inaſſato. Quidam gallinaceorũ fimũ duntaxat rubrum illinendum monſtrarunt, turturum, palumbinum, columborum, perdicumq; ſanguis nyctalopas ſanat, & iecur quoque ouium, atque vt in capris diximus, efficatius fuluæ. Idem author. libr. 2. c. 32. de curand. morbis.

OBSERVATIO CCXXCIV.

Oculorum procidentiæ hiſtoriæ.

VIdimus nobilem fœminam, cuius oculi partus violentia exciderunt, & quatuor tranſactis diebus menſtruis purgatis reducti fuerunt ſponte.

Iuueni verò cuidam, cum ab alto cecidiſſet, exilierũt oculi extra palpebras, quos ſenſim reduximus & eiſdem admouimus linteolos duplicatos, madefactos decocto roſarum & balauſtiarum, inſperſos acacia, & intra duas horas à caſu, ventris onere depoſito, ſanguinem miſimus, de externa dextri cubili vena, is liberatus eſt topico remedio repetito, decenti adhibito victu. Cum autem oculo

procidenti inflammatio accidit, integrum ouum cum vino & rosaceo lana exceptum superponendũ est, aut folia hyoscyami elixa atque contusa, aut papaueris capita sic parata. Remittẽte verò inflammatione, collyrium fiet ex rosis & acacia cum albo oui: sed interim dum inflammatio adest, emplastra octo horis interpositis permutãda, ne putreat. Christ. à Veiga. li. 3. cap. 12. art. med.

OBSERVATIO CCXXCV.

Historia cuiusdam adolescentis Veneti, cui dexter oculus adeo prominebat, vt omnem faciem deturparet.

EQuidem ego cognoui nobilem adolescentẽ patritium Venetum, cui dexter oculus adeò prominebat, vt vniuersam ferè faciem deturparet: id verò contigerat ex scirrhoso humore, qui erat in interna parte, quam adnata membrana alba, quæ coniunctiua à iunioribus appellatur, oculum ossibus, in quibus locatus est, annectit: qui tamen tum ætatis ope, tum medicis auxilijs tandem longo tempore est liberatus. Trincauella lib. 4. cap. 6. de rat. curandi. partic. hum. corp. affect.

OBSERVATIO CCXXCVI.

Nonnullis repentino alui profluuio visus restitutus.

NOnnulli cum aliquandiu nihil vidissent, sine vlla manifesta causa, repentina alui profusione lumen receperunt, nam inde omnis nocens materia depelli solet. Alexand. Benedictus. lib. 2. cap. 28. de curand. morbis.

OBSER-

OBSERVATIO CCXXCVII.

Puella oculo perforato visum recuperauit.

QVatuor annos natam puellam vidimus, cui dũ ea nodum in panno soluere acuto gladio niteretur, resiliens mucro oculum dextrũ percussit, quo perforata ipsius oculi tunica, plurimus statim inde fluxit humor: quare etsi visum prorsus amiserit, ipsum tamen haud multò post ritè curata recepit. Tanta enim inest vis tenellæ illi ætati, vt hũc ipsum oculi humorem (quod sępè accidit) in integrum reficere possit. Beniuenius cap. 74. de Aditis.

OBSERVATIO CCXXCIIX.

Oculi discißi, visu illæso curatio.

CIuis erat Ambergæ, cui nomen Neudegker, hic debita exacturus, in quendam pagum peregrè ibat, & dum cultello oblongo rapum ex agro proximo euulsum excorticaret, & ob itineris lubricitatem pedibus vacillaret, pronus cum oculo in cultellum cadẽs, oculum ab inferiori palpebra ad supercilium vsque per medium dissecuit. Chirurgici verò accersiti, ne putredo intra craneum serperet, oculũ excidere statuerunt, id ciuis citra mei absentis consilium fieri nolebat. Vesperi verò cum domum ab ægro quem in oppido Sulzpach inuiseram, rediisssem, vidi oculum ad oui gallinacei magnitudinem intumuisse, quare quamprimum ne oculus ob dolorem & humoris alluuiem phlegmone corriperetur, eum vnguento de alabastro illeui: & albumen oui, addito camphoræ momento, cum oleo & aqua rosarum dissolutum, & othonijs exceptum, supra oculum applicui: quibus tumor desidebat, & tãdem oculi recens vulnus citra phlegmonem & suppurationem consolidaui. Nouimus sane quam fru-

giferum sit in omnium vulnerum phlegmone coercenda, vnguentū illud, quod ex alabastritide marmore frigidæ & siccæ constitutionis. Beneuenutus Hierosolymitanus in libel. de Oculorum morbis cōficere docuit. Et noster quoque patiens visum recuperauit plenariè, vno relicto symptomate, quod temulentis quoq; accidere solet: omnia visa gemina esse illi apparebant. Pupilla sanè oculi ad inferiorē palpebram agglutinati, depressior altera stabat. Crystalloides quippe humor, si ad superiora vel inferiora declinat, tum (inquit Galenus) quicquid cernitur id duplum videtur. Sed tandem oculus frequenti motu, quem illi indixeram, ab inferna relaxatus palpebra, à gemminati visus fallacia liberabatur. Langius Epist. 7. Tom. 1.

OBSERVATIO CCXXCIX.

Puer stylo in pupilla ictus conualuit.

QVibus pars corneæ, quæ pupillæ obiecta est vulneratur, si vulnus ad interiora descēdit, magna ij ex parte obcæcantur. Cæterum incredibile quippiam nec fieri solitum in puero vidimus, qui stylo in pupilla punctus erat. Nam cum statim aqueus effluxisset humor, tum pupilla ipsa minor est reddita, tum tota cornea apparuit rugosior. Atque postea sanatus rectè vidit, instaurato scilicet paulatim humore, qui antea effluxerat. Galenus lib. 1. capite 2. de symptom. causis.

OBSERVATIO CCXC.

Corneæ vulnera stylo puncta curata.

VIdi in pueris corneæ vulnera stylo puncta, ex q̄bus humoris albuginei parum effluxerat, & tamen curata: similia ab alijs sunt animaduersa. Coiter in Obseruat. Anatom. & Chirurg.

OBSER-

OBSERVATIO CCXXCI.

Pustula in cornea enata & medicamento intempestiuo ad suppurationẽ deducta, æger excæcatus est.

EGO miserum quẽdam ophthalmicum noui, cui in ea parte corneæ, quæ pupillæ opponitur, pustula inerat admodum exigua, vt vix sensu perciperetur. Huic imprudens occurrens tanquam solam ophthalmiã curaturus pomum feruenti cinere maceratum, saccharoq; conditum temerè applicauit, eaque nocte cum dolor omnino sedatus esset, probeq; obdormiuisset, manè lætus medicum accersiuit de sanitate gratulaturus, nec minori lætitia gestiens delirus medicus, soluto oculo, propereq; abluto, cataplasmate, subsecutus est humor aqueus, qui crystallinum præcedit, vt miserabili euentu æger altero oculo cæc⁹ subinde redderetur: illo enim cataplasmate disrupta pustula profundiori quam sensu apparuerat, vlcus subortum est. Dies non sufficeret, si errores omnium recensere voluerimus, qui quotidie oculis curandis committuntur. Montanus. Consil. 81.

OBSERVATIO CCXXCII.

Oculorum vsu, ex malè curato vulnere destitutus Rhinoptes quidam, per nares visibilium rerum species internoscere & haurire quiuit, exemplo plane ab omni hominum memoria inaudito.

EXemplum rarissimi casus, quod ab amico doctissimo accepimus de homine ῥινόπτῃ, cui ex malè curato oculorum vulnere per patentes narium meatus species visibiles alluebant, ita vt proxima queq; dignosceret obiecta. Constat enim ad maiorẽ angulũ foramẽ esse carne glãdulosa expletũ à natura, quo deriuantur excremẽta oculorum partim in os,

partim in nares: hinc autore Galeno collyria alij nõ multo post inunctionem emunxere, alij exspuere. Ea depasta vlcere sinuoso, quale ex ægilope suppurato crebro nascitur, vel etiam ferro excisa, peruij vtrinque pori hiant, per quos rerum obiectarum simulachra ad crystallinum in latus propinquum obtortum commeãt. Quo pacto autem pupilla dimota in latus alterutrum visio cõstet, ex Galeno liquet, qui sanè minus id officere actioni pronunciauit, licet tantam forsitan ἔκστασιν non concesserit: tamen maiorem ad rei fidem haud alienum fuerit Aristotelis argumentum, quo veterum opinionem de ignis analogia cum visu cõfutauit auctuarij vice addidisse. Hi quoniam noctu clausis palpebris oculo concusso exsilirent scintillę flammeæ, igneam protinus cognationem assignarunt. Aristoteles, id tantum fieri κατ' ἀνάκλασιν docuit, parte vna crystallini ob celerem vibratum dehiscente, iterumq; refluente inæqualiter pristinam in sedem, cuius fulgorem obuersa dum portio locoque suo fixa percipit, radius inde medijs emicat tenebris flammæ æmulus. Ita nimirum vel casu ipso vel curationis errore pupilla æqualiter citra humorum perturbationem in obliquum acta, sub ossis vsque excauati regionem, species naribus haurire & internoscere quiuit, salua ex parte instrumenti compage, Ioan. Rungius in disputatione de præcipuis visus symptomatibus, &c. thesi 68. 69. 70. 71.

OBSERVATIO CCXCIII.

Ossa oculi orbitæ innata miræ magnitudinis.

NVper intra oculi orbitam, hærentia supercilij ossi tam magna ossa à natura creata sunt, & eo accesserunt magnitudinis, vt tumor totius adnati ossis cute tecti, oculum oblegeret, maiore humore quam

quam ouum eſt, extuberante oculo: quæ omnia (erant, enim multa) chirurgi opera euulſa, mulieri viſum & decorem faciei reſtituerunt. Thom. à Veiga. Comment, ad cap. 5. Sect. 4. lib. 1, de loc. affect. Gal.

OBSERVATIO CCXCIV.

Vermis ex angulo oculi erepens.

PVella trima, quæ in circulo Almoſſinorum agebat, cum omnium conſenſu rectè valeret, & nihil mali ſentiret. Ecce illi per oculi interiorem partem, quam angulum magnum appellamus, lumbrici cuiuſdam caput apparere cœpit, oculum ipſum non raro occupans turbansue, ex qua re anxiæ mulieres fortè aſſiſtentes oculum aduertentes, vermem viderunt, quem illico manu, admiratione ingenti, longitudinis ſemipalmaris, coloris albi, craſſitudinis lineæ, prævium nulla noxia à puella percepta, aut foramine vllo euidente relicto, extraxerũt. Eſt certè caſus hic mirus, & dignus chartis qui detur. Luſitanus Centur. 7. Curat. 63.

OBSERVATIO CCXCV.

Prodigioſi oculorum ictus ſagittis vel aliter illati, vti miraculosè exempti & percurati.

GOthicis contonantibus bellis, conſtat ab hoſte Barbaro Traiano cuidam, ſuper oculi dextri partem, ſic adactum ſpiculum, vt mox dilapſo ligno, occultaretur omnino ferrum. Nec vim doloris vllam vulneratus perſentiſceret: quin anno demum quinto, citra moleſtiam prorſus, promi ſpiculi ſummum cœpit, atque inde amplius emergens, liberum denique Traianum comparebat relicturum. Cœlius. lib. 11. cap. 13. A.L.

Cuidam iuxta angulum oculi maiorem ſeu internum, ſagittam inflictam parte adipoſa, quę auri-

bus ſubiacet extraxi. Vnde cõualuit ille nullo vel in oculo vel eo quo euulſa fuerat loco incõmodo accepto. Aliud telum, alij cuidam detraxi, cui id ſub palpebra inferiore tã profundè occultatũ impinge batur, vt nõniſi extimã eius partẽ, qua ligno iungeretur, apprehẽdere liceret. Erat aũt id magnũ ex eorũ genere, ꝙ Turcæ ex arcubus ferratũ ſine ſpiculis extorquere ſolent. Seruatus eſt & hic quoq;, Iudæ* profeſſione, nullo graui oculi ſymptomate relicto. Albucaſis lib.2.cap.94. Chirurg.

Recentis eſt memoriæ domini à Sancto-Ioanne hiſtoria. Is in catadromo ante ædes Guiſianas pro tempore poſito, confractæ lanceæ fruſto digiti longitudinem & craſſitiem æquante, per ductilem laminam, qua è galea prouiſitur, ſub oculo in orbitã ſubeunte, & trium digitorum latitudine in caput penetrante vulneratus, mea opera præſentibus Medicis Regijs, Valerano & Dureto, adiuuante Iacobo Regio Chirurgo curatus, Dei beneficio conualuit.

Quid ingẽs illud, & planè memorabile Franciſci Lotharingi ducis Guiſiani vulnus memorem? Is in Bononiæ vrbis proſpectu, lancea ita caput transverberatus eſt, vt ſub oculo dextro ad naſum cuſpis penetrans, per ceruices in aurem, vertebraſque exiliret, abrupto violenti ictus impetu, & intrò relicto ferro, tanta contumacia illic hærente, vt niſi tenaculis veterinarijs extrahi inde & auelli nequerit. Quanquã verò ea fuerit ictus rapiditas & violentia, vt cõtingere non potuerit ſine oſſium fractura, neruorũ, venarum, arteriarũ, aliarumq; partium laniatu & attritu: conualuit tamen Dei fauore generoſus princeps. Ex quo intelligere licet, multos ab exiguis vulneribus mortem oppetere, alios ex ingẽtibus & penitus magnis deſperatiſq; conualeſcere. Quorum cauſa euentuum, in Deum quidem humanæ vitæ autho-

authorem & propagatorem præcipuè & primariò est conferenda: secundariò autem in temperamentorum varietatem & conditionem. Pareus lib. 9. c. 9.

OBSERVATIO CCXCVI.

Læso musculo temporali læditur oculus, & contra.

SEecundum neruorum par, primo proximum, fertur per propria foramina, nec non per rimam orbitæ ad quinq; musculos oculo famulantes, & ad duos palpebram recludentes, & in quibusdam hui⁹ secundi paris ramuli præter dictum iter in musculũ temporalem inserũtur, propterea sæpenumero obseruare poteris mirũ cõsensum oculi temporalisq; musculi, vt læso temporali musculo oculus quoq; lædatur, & è conuerso. Columbus. lib. 8. cap. 3.

OBSERVATIO CCXCVII.

Qua arte, veri oculi iactura cælari poßit.

SI casu aliquo, vt ab inflammatione, vnus alicui oculus effusis humoribus crepet & disrumpatur, vel ingenti ictu orbita sua excutiatur, aut propriæ substantiæ consumtione tabescat, haud equidem reparãdæ hac ex parte visionis aut oculi functionis spes vlla esse potest: amissi tamen oculi deformitatem, quod vnum in tanto casu superest solatiũ, hac arte cælare poteris, si curato & sanato vlcere, in excussi effusíue aut cõsumpti locum, alium factitium aureum, argenteúmue opere tectorio expolitum, sic encausto pictum substitueris, vt natiui oculi perluciditatem & gemmeum decorem habere videatur. Pareus lib. 22. cap. 1.

OBSERVATIO CCXCIIX.

Oculi factitij, ex auro encausto, depicto & tectorio opere expolito.

QVòd si hunc arte paratum oculum, vel nolit æger, vel casu aliquo impeditus orbita non possit admittere, alium hac via parare licebit. Virgula ferrea flexilis & incurua præsto erit, ei similis, qua mulieres crines coercere solent & reuincire, quo scilicet arctius aut laxius dimidium caput, cui cingendo ab imo occipite supra auriculam ad maiorem oculi angulum circumponetur, cõstringere queat. Hæc serico obducta, vtraque extremitate latiuscula erit, ne quam partem acumine pungere & premere possit. Sed ea quæ vacuæ orbitę obducetur, erit latior, & tenui aluta obducta, vt in ea pictoris arte, oculi amissi colores expressi ipsum adumbrare possint. Idem.

OBSERVATIO CCXCIX.

Cauum supercilij læsum fractúmue, insanabile aliàs, restitutum tamen.

QVædam necessario non sanantur, vt in cauitate, quæ est supra supercilium, vbi est cauitas supra oculos: ista cauitas necessario non sanatur, si cõminuatur os in illa parte, nunquam sanatur. Sed ego possum dicere in vita mea vidisse me hæc in nobili Scholari Foroiuliensi: repleta est carne pars ista, & hoc miraculum fuit, in cæteris nunquam vidi, Fallopius lib. de Vulneribus cap. 12.

OBSERVATIO CCC.

Supercilij vulnus vt curandum.

IN vulneratis supercilijs id maximè notandum venit, quod ipsa per transuersum sic sæpè ceduntur, vt qui illa moueant surrigantque musculi & panniculus carnosus penitus lacerati sint & laniati. Quo in ca-

In casu palpebræ surrigi nequeunt, & oculi tecti, palpebrarumque tanquam vagina clausi, manent: sic vt etiam post vulneris agglutinationem, si aciem in rem aliquam intendere velit æger, cogatur manu palpebram erigere, quo infortunio multos laborãtes animaduerti, sæpè tamen id non tam vulneris inflicti vehementia, quàm chirurgi, à quo curati fuerant, imperitia: nempe diplomatum linteorum appositione neglecta, inepta fascia, & ineptiore sutura. Hoc in casu tantum cutis & panniculi carnosi, peritus qui superuenerit chirurgus, amputabit quãtum satis est palpebris, quò iusta contentione suo se rigore sursum erigere & continere queant citra manus subsidium. Hinc pellionum sutura vulnus, vt decet, consuet: balsamum nostrum affundet, vicinis verò partibus tale medicamentum. Recip. olei rosa. ℥. s. album. ouor. num. ij. boli armẽ. sang. Draconis, mast. ana ʒ. j. agitentur simul, fiat medicamentum: hinc decenti vinculo pars constringatur. His peractis in vsum veniet emplastrum de gratia Dei. de betonica, diachalciteos, vel simile aliud, vsque quo cicatrice obductum fuerit vulnus. Pareus. lib. 9. c. 23.

OBSERVATIO CCCI.
Lapis in palpebra.

EX ora palpebræ, vbi hordeolorum collectiones fiunt, lapillum eximi iussimus, tritico figura, colore, magnitudine parem, duritia superiorem. Scaliger Exercit. 108. 3. ad Subtilit. Cardani.

Calculum in palpebris dicunt, cum euersis palpebris, tofis similia circa ipsas extiterint alba ac aspera, varorum speciem præ se ferentia. Aetius Tetrabibl. Secundæ. Serm 3. cap. 80.

OBSERVATIO CCCII.

Morum nucis iuglandis quantitate cuiusdam pælpebræ innatum.

NOuimus nos quendam Neapoli, qui magnum, & nucis iuglandis instar, quoddam morum in superiori palpebra obortum afferre potiùs (tametsi turpissimum, & oculo molestissimum) quam in tyrannorum chirurgorum imperitis, ineptissimisque manibus sese committere decreuit. Ioan. Philip. Ingrassias. Tract. 1. cap. 1. De tumoribus prẹter naturã.

OBSERVATIO CCCIII.

Monstrosæ aurium constitutiones hominum quorundam, quas vel prægrandes omnino vel leporinas, aut asininas habent, vel quibus omnino carent.

LEgimus, auriculas in tantum magnitudinis gentibus excrescere quibusdam, vt totum corpus ijs contegatur vestium modo. Fanesios vocant, siue Satmalos: vt Pomponius. Græci, vt author Strabo est, ὠνωτοκοίτας dicunt, quoniam strati vice, cùm dormiunt, auribus vtantur. Cælius Rhod. cap. 29. lib. 3. A. L. Plinius lib 4. cap. 13. N. H.

Quibusdam in Arabiæ locis monstra sunt, quæ præter alia monstrosa aures habent binas amplissimas & rotundas, &c. Lycost. in Appẽd. Chron. Prod.

Cracouię mulier in suburbana villa, cui Nigræ nomen est, ad duodecimum Calend. Nouemb. Anni 1494. monstrum edidit, cætera quidem humana figura, sed collo & auribus leporinis & vno grandiore intestino totum ventrem occupante, diducto rictu spirans. Lycosth. Chron. de prodig. & Osten.

Non ita pridem à Lusitanorum nauibus reperti sunt in quadam insula, in medio ad Calecutum itinere, vbi cynosura videri non potest, homines cum duobus

duobus in latere dextro brachijs, duabusq; manib. auriculas asininas, faciem humanam, dextrum crus equinum, aliud humanum, abundant pilis circa pudenda, reliqua glabri. Ceruorum instar currunt & saliunt: crudeles admodum sunt & amentes. Eorũ mulieres illis assimilantur, sed minores habent aures, pulchræque sunt fœminæ, ac magistræ in setæ atque auri artificio muliebri: bis in anno pariunt. Idem in Appendice eiusdem Chron.

Quarto Decembris anni 1556. Basileę infans natus est virilis sexus, carens auribus, quarum loco habuit duo tantùm foramina, quæ tamen ita clausa erant, vt nihil inde audire potuerit. Vixit autem puellus valetudinarius vsq; mensem Augustum, in cuius principio multis dolorib. obijt. Idẽ in opere citato.

In Hassia infans benè distinctis mẽbris natus est, nisi quod auribus, oculis, ac naribus in vniuersum careret, ac in facie solum os haberet. Idem.

Auriculas instar brutorum in hominibus obseruaui, Columbus Anat. lib. 15.

OBSERVATIO CCCIV.

Aures quibusdam pro arbitrio mobiles.

SCribit Aurel. August. (lib. 14. cap. 24. de ciuit. Dei) fuisse quosdã, qui aures ꝓ arbitrio mouerent, vel singulas, vel ambas simul. Cælius li. 20. cap. 16. A. L.

Aures quidam habẽt mobiles: vt Vesalius narrat se vidisse Patauij Iurisconsultũ Claudium Symoniũ Foroiuliuiensem virum facetum, & Petrum Rauasscherium Geneuẽsem, virum fortem & strenuũ, Cardanus lib. 8. cap. 40. De varietate.

Ego musculos aures mouentes non describo, nã rarò imò quam rarissimè inueniuntur: in quodã tñ ego musculũ offendi, qui à buccis nascitur, & in auris pinnã desinit, eamq; mouet volũtariè versꝰ ante-

tiora: quandoque etiam alium vidi musculum in posteriori parte à mamillari processu proficiscentē: sed hi duo vltimi in brutis semper conspiciuntur, in homine perrarò. Columbus lib.5.cap.10. Anatom.

OBSERVATIO CCCV.

Audiendi modus quis.

AD instrumentorum auditui inseruientium historiam antequam peruenero, operæprecium esse duxi Galeni præcepto, actionum actionísve modū declarare, sic fores ad sequentia rectius assequenda aperientur, inquit enim Galenus, cum aliquam partem explicare volumus, totius instrumenti actio oportet vt sit cognita, ita demum particularum, quæ ipsis instrumentis insunt, vtilitates exponere semper conuenit, omnes enim vnum habent constructionis scopum, totius scilicet instrumēti actionem. Actionis modus nobis innotescet, ex definitione auditus obiecti, quod sonus est, & modo communicationis aquæ vel aeris per sonum alterati, cum aere interno. Primò de sono. Sonus est qualitas prodiens ex aqua vel aere à duris solidisque corporib. ijsque leuibus, concauis & amplis affatim magnoque impetu inuicem collisis & concurrentibus percusso. Hæc est soni definitio, quam nunc latius explanabo, quod ad sonum desideretur aeris reuerberatio, antra, specus, syluæ, montes cauernosi, putei, locaque caua atque angusta, quæ non tantum sonos, verùm etiam voces articulatas exceptas reddunt, attestantur. Aerem oportere maxima vi ac cōfertim in rem renitentem ac duram impelli indeq; repelli, in timpanis conspicuum fit, siquidem in his sicorium, quod per timpanum expansum est, fuerit humidum laxumque, sonus redditur obtusus, vel nullus, sic in omnibus instrumentis Musicis fidibus obdu-

obductis, vsuuenit. Quantum ad rei repercutientis aptitudinem pertinet, desideratur primò durities: mollia enim cedunt, & non resistunt rei impellentis vi. Secundò est amplitudo siue latitudo, præcipuè quæ cum æqualitate coniuncta, nam acuta corpora tenuiaque aerem scindunt, minimeq; aeri in repercutiendo vim inferunt. Tertiò si accedit concauitas, iam aer per sonum alteratus à labris siue lateribus rei concauæ congregatus, vnitus & minimè dispersus redditur, maioremque sonum efficit. Aere iam per impulsum rei duræ fracto, siue sono affecto, proximus continuusque aer alteratur atq; commouetur, ex eo successione vicinior; donec perueniat ad aures: hoc non aliter contingit, atque in aquis fluminibusq; cernitur; in hæc si inijcias vel lapillos, vel glebas terreas, statim videbis circulos siue gyros excitari, quorũ alter alterum excitat, quoad ad aquarum riuulorumque siue fluminum ripas vel ora impulerint, vel in amplis aquis sponte soluti fuerint. Simili modo in aere putant Philosophi à sono circulos generari, atque ad aures peruenire. Quod si lapillus siue gleba aliúdue magnum sit, atque magna vi inijciatur, ita vt suos gyros vehemẽter in ripas siue labra amnium fluminumque impulerit circuli repelluntur, atque geminatim recurrũt ad primum gyrum Simili ratione fit, si aduersus loca concamerata & testudinibus obducta, syluas atque montes loquamur vel clamitemus, nam in ijs vox duplicatur, ac echo generatur. Hinc accidit vt non simul ac corporum allisio conflictusque inciderit, sed aliquanto post ictũ sonus audiatur, priusque à propinquo quàm à longinquo. hæc de natura atq; generatione soni, nunc de communicatione aeris percussi cum aere interno, partibusque internis. Primò notandum est quod in aure sit spiritus

quidam inclusus siue implantatus, cuius beneficio percussi aeris qualitates cum cõmuni sensiterio cõmunicetur. Hoc Plato primũ inter philosophos docuit, dixit enim aerem qui auribus insidet, pulsari: pulsum in principem animi sedem mitti, sicq; auditũ effici. Nunc pergamus ad reliqua. Ad sentiendũ quippe oportet vt sit mutua actio ac passio inter sentiens ac sensibile, ad mutuam actionem passionẽq; mutuus contractus requiritur. Vnde sequitur, quod cum aer externus agat, internus siue implãtatus patiatur, internũ alterationem aeris externi excipere, eumq; tangi ab externo. Sed hoc non fit immediatè, sed interposita membrana, intercedentibus ossiculis quibusdam stupẽdo naturæ artificio, hoc modo. Aer externus soni qualitate affectus in membranam myringam incurrit, myrinx pulsata ossicula mẽbranæ colligata commouet, ossicula porro neruum quendã per transuersum membranæ expansum percutiunt, ex illa nerui siue funiculi percussione ipse neruus in membrãnam repercutitur, vnde aer inclusus alterationẽ & sonos excipit, soni verò per auriũ tortuosos & flexuosos anfractus citra vllam turbã fertur, peruaditq; ad neruũ auditoriũ. hoc demũ exploratore & ministro, strepitus imago ad sentiendi principium transmittitur. Vesalius eiusq; asseclæ ita auditũ fieri tradidere, neruus quinti paris per meatum quendam tortuosũ procedit & in membranã aurium foramini obductam sese explicat, ea quoniam tenuis, sicca & valde tensa est, ab aere pulsata ac cedente ossium duricie, quæ antrum cochleámue æmulatur sonum efficit, nullum aliud artificiorũ addũt. Antiquitas in anatomia imperita atq; rudis aliter sensit, vt ex Empedoclis sentẽtia liquet: putat .n. auditum fieri, quod aer intimam aurium partem impellit, cùm enim ea in cochleæ morem inuoluta sit,

hæc tāquam tintinabulum edito in loco appēsa, omnis aeris ingruentis appulsus percipit. Alcmeō ideo nos audire ait, quod aures intus sint vacuæ, & vacua resonare omnia, cum in ipsa vox incidat. Diogenes esse in capite aerem, eumq; percuti vocibus, & commoueri putat. Platonis sentētia omnium verissima est. Coiter tractat. de audit. instrument. cap. 1.

OBSERVATIO CCCVI.

Instrumenta auditui subseruientia quæ.

NVnc vero, quo intelligatis qua ratione singulæ partes ad hanc functionem absolutè & perfectè administrandam à D.O.M. efformatæ sint, ad instrumentorum explicationem me conuertam. Exordiar ab eo, quod oculis nostris primo occurrit, nimirum ab aure. Attamen totū negotiū in 4. partes partiar, quarū prima continebit quomodo & per quā viam aer externus permeet ad membranā myringā. Secundò quomodo generetur percutiaturq; aer implantatus in propria sua sede. Tertiò per quas vias, & qua ratione aer implantatus suas qualitates neruo auditorio cōmunicet. Quartò & vltimò nōnulla de neruo acustico adijciā, & in tota de auditu absoluetur historia, præstabo hæc per partiū his functionibus subseruientium explicationem. Idem cap. 2.

OBSERVATIO CCCVII.

De Aure.

NVnc de aure, de qua Galen. 11 de vsu partium sic loquitur: Natura omnibus sensuum instrumentis operimentum fabricatur, alijs quidem, ne cerebrum, quod eis est propinquum lædatur: nonnullis propter securitatem propriam: hoc vidimus in plurimis sensibus externis, olfactui præfectum est os ithmoide, oculis palpebrę, nasus, malę, supcilia,

cutis circumfusæ motio. Linguæ nullum contigit propugnaculum, siquidem in ore quasi in specu est conclusa. quid de auditus instrumento, quod propugnaculo caret, minimè munimentum requirebat, siquidem neruo auditorio, & cerebro præfectus est meatus admodum tortuosus & anfractuosus, atque etiam inuolucrum aliquod, quod impedit, quo minus quæ extrinsecus incidunt, ipsi nocerent. Quapropter auris non potest hac de causa à Deo esse fabricata, vt cerebrum ab externis iniurijs tueatur, sed in alium vsum, in quem, nunc audietis.

Cum auditorius meatus à lateribus, nō in anteriori parte vt nares & oculi sit collocatus, facile sonus auditorium meatum præteriret. Secundò cum à posteriori parte antrorsum vergit meatus auditorius, & nos antrorsum movemur, nos difficulter audire contingeret, si nihil à posteriori parte obstaret, quod sonum repelleret, siquidē appulsę voces meatum auditorium præterlaberentur aberrarentque. Natura itaq; in illum vsum præfecit auditorio meatui à posteriori parte aurem cauam ac prominentē, quæ non solùm sonum illabi nō sinit, verum etiam sonum repellendo fundit, vt à posteriori parte sonus repercussus antrorsum versus auditus meatum ingrediatur. Hoc testatus est Hadrianus Romanorū Imperator, qui cum hunc sensum læsum habebat, manus cauas, quo audiret facilius à posteriori parte auribus obtendebat. Hinc etiam bruta aurita naturæ instinctu aures ad sonos vocesq; circūagunt.

Quo his vsibus commodius inseruire possent, & ne cum nudę eminentesq; sint iniurijs externis quibus sunt expositæ, offenderentur, vel contunderentur frangerenturq;, dum multis varijsq; modis inter cubandum, in impositione galearum pileorumque contrectantur, ex dura osseaque substantia, quę ad

ad externarum rerum vim ac impetum ferēdum aptior est atque mollis, componi debebāt. Cæterum osseæ partes rebus foris ingruentibus non cedunt, earundemq; vim exoluere nequeunt, deinde facilè rumpuntur, mollis substantia vt caro, sonum non repellit, ac facile contūditur, quapropter aures medium quid inter extremè molle & extremè durum consecutæ sunt, quod nimirum ob mediocrem duritiem vsui aptum est, & ob mediocrem mollitiem cedere, ac offendentium impetum, absque contusionis ruptionisq; periculo refringere quibit: & hoc est cartilago, constant enim vnica flexibili cartilagine, tenui cute, eaque pertinaciter cartilagini adhærente, obducta. Cartilagini ab inferiori regione appendet substantia molli carni similis, fibra vocata.

Ab inferiori loco vbi aures ab ossibus temporū, tanquam ex profundo eductæ, principium sumunt, crassiores atque duriores ob vicinitatem ossis temporis, vnde prodeunt, existunt.

Porrò cōsideremus, quàm egregiè vsui inseruiat aurium figura situs & magnitudo.

Quātum ad formam spectat, primò rotunda est, nam rotundum ab iniurijs omnium est remotissimum, ad eundem vsum etiam multos habet flexus, magis enim eo modo complicari possunt, atque in seipsas duplicari, quàm si simplex tota vniusque figuræ vtraque fuisset. Extrinsecus sunt conuexæ, intrinsecus cauę existunt, & id ne quid ex inopinato intrò irrueret, néue aures facilè afficerentur.

Ab exortu ad auditorium meatū magis sunt cōcauæ, quo melius aeri percusso obiectæ, eū ad meatum auditorium repellāt. Non temerè etiam ab anteriori regione & posteriori ad ingressus principiū processibus cartilaginosis protuberat, nimirum vt interiores partes tantò forent à rebus externis secu

riores. Notandus quoq; venit ſulculus inter fibram & proceſſum anteriorem, per quem, tanquam per riuulum, auris pure, & alia quauis fluxili materia ſeſe egregiè expurgat.

Magnitudo aurium homini cum brutis non cõtigit, ſiquidem caput pileis, galeis, aut aliis tegumẽtis tegendum erat, qua in re magnitudo plurimum obfuiſſet, tam magnę tamen ſunt, vt adſonare, meatum operire, ſimulque minimè impedire poſſint, quo minus quiduis capiti inijciatur.

Animaduertendũ etiam quod in hominibus parum vel nihil moueantur, ratio eſt, quod etiãſi mobiles verſatilesque eſſent, cum paruæ ſunt, parum vel nihil nos iuuiſſent. De aurium ſitu Cicero 2. de natura Deorum ita loquitur. Aures cum ſonum recipere debeant, qui natura in ſublime fertur, rectè in altis corporum partibus ſunt collocatę Idem c.3.

OBSERVATIO CCCIIX.

Sedes auditus quis in genere.

POſtquam hanc materiam de auditu ordine reſolutiuo, qui ab vniuerſalibus ad particularia procedit, tradere conſtituimus, antequam ad partes ſingulas peruenero in genere de ſede auditus, quæ interna proceſſus petroſi parte, de qua in tabulis de oſſibus comprehenditur, prius agendum eſſe duxi: vocatur oſſis petroſi proceſſus, ſedes auditus, auris, & meat⁹ obliqu⁹, cauſas ex tabulis oſſiũ intelliges.

Sedes hæc nihil aliud eſt, quam oſſis petroſi portio intus in caluariæ regione protuberans, quę collocata eſt inter proceſſum mamillarem & proceſſum oſſis iugalis. Sic totus hic proceſſus petroſus, magis in interna caluariæ conſpicuus eſt. In brutis oſſi temporum ita aſſidet, vt non ſolùm in iuuẽcis, verũm etiam in prouectiorib⁹ facilimè ſeparari diuidiq;

uidiq; in duas partes poterit. Cum per hanc sedem externarum rerum sonis integra forma transeundū erat, ita hæc sedes extrui debuit, vt nihil in transitu amitterent, aliquid verò sonis abscederet, si sedes, in qua sonus intus generatur, & per quam sonus transmeat, ab aeris impulsi impetu deijceretur, hoc conspicuum fit in rebus externis, siquidem si in vesicam loquaris, nullus edetur sonus vel admodum obtusus, si in æneum canalem, ingens fundetur sonus: eadem est ratio in fistulis musicis, organis & campanis. quare hæc pars constat ex solidissimo ac durissimo osse, huius rationem ex præcedentibus manifestius intelliges. At si vndequaque solidus esset hic processus, sedem auditus nimio pondere grauasset, hinc maior processus huius pars est spongiosa, in qua elaboratur atque excoquitur aer implantatus, attamen viæ, ductus atque canales crusta dura tensaque ob causas dictas obducti sunt. Forma rotunda, quo maior aeris implantati copia excipi quiret, conduxit: si exigua copia sufficiebat, etiam rotunditas vtilis foret, sic enim paruo angustóue in loco contineri potuit aer implantatus, & minimè necessum erat ossis onere atq; loci magnitudine vicinas molestare partes. est quidem rotunda quoquo modo, at oblonga, idque alio modo vix melius contingere quiuit, neruus enim auditorius post opticum omn um mollissimus, absque sustentaculo vel coniugatione vlla sine rupturæ periculo longè à cerebro recedere non potuit. Vnde Deus exproduxit hoc os eousque introrsum versus, vt statim atque neruus auditorius extra cerebri substantiam proruperit, eum excipere tuto possit. Cur verò Deus non propius neruo auditorio aures apposuit? primò aures ob commoditatem excipiē- di aerem externū, foris agglutinare quasi oportuit.

Secundò hæc ſedes ſecundariò defert vel venam iugularem, vel arteriam aliquam ad cerebrum, vt autem tutò ad cerebrum peruenirent, prolongata eſt hæc oſſis pars, & canalem huius venætranſitui accommodatum conſecuta: exproductio huius oſſis eſt, vbi venæ optimè pertingere poſſent ad cerebrũ, vt rete mirabile conſtituant. Vbi primum hæc ſedes ab oſſe temporum prodit, latior & craſſior eſt, ſic gyri anfractusq; multi ad auditionem illi imprimi queunt ſenſim magis exacuitur ad extremum vſq;, vbi vena iugularis vel arteria in cerebrum ingreditur. Forma in ſimia prope ad humanam accedit, in aliis brutis quam longiſſimè diſtat. Eſt omnino vt vniuerſum temporis os à vicinis partibus ſeparatum, nam ob ſuam duritiem cum reliquis oſſibus mollioribus coaleſcere nequiuit: ſitus eius ſedis eſt inter os ſincipitis & os cuneale, tendit à poſteriori parte antrorſum verſus deſcendēdo obliquè verſus nerui auditorii exortum, quoniam hic proceſſus propter amplitudinemcapitis homini propriam magis quã in cœteris animantibus introrſum protuberat, longior etiam eſt factus. Poſtquam muſculi nec ei inſeri, nec inde pronaſci debuere, aſperitatem externæ faciei ſimilem non conſequitur, ſed leuem quandã inæqualitatem cruſta leui obductam. Idem cap. 4.

OBSERVATIO CCCIX.

Meatus auditorius, ſiue oſſeus canalis quis.

ABſoluta iam in genere hiſtoria de ſede auditus, ſingulas partes aggreditur, diuiſa eſt hæc ſedes in tabulis de oſſibus in quatuor meatus, quos hic ordine pertractabo: & primò de primo, qui propriè vocatur meatus auricularis. Per hunc aer per ſonum alteratus atque ad aurem delatus impulſusq; in auris concauum, à poſteriori parte antrorſum, obliquè

obliquo ductu transmeat, ad pelliculam myringam. Duplex autem huius est vsus, quorum primus est, vt si aer in aurem ingressurus vel frigidior vel calidior, vel ingenti sono affectus fuerit, ea omnia remittat antequam ad membranam siue neruũ auditorium peruenerit, & simul hac ratione internæ partes forent ab externis rebus tutiores. Siquidem experimur frequenter myringam acutissimo sono, bombardarum ingentissimo stridore, item campanarum maximarum pulsatione, denique à frigore intolerabili affici dolore, imò rumpi, vnde subsequitur surditas, vnde myringæ & neruo auditorio hic canalis siue meatus præpositus est. Secundus est vsus, aerem percussum in angustũ colligere, quo tanto distinctius audire queamus, nam si aer percussus transiret per locum amplum, diffunditur, dissipatur, & multum de sua ui amittit, at per angustum transmeans, in vnum colligitur, atque ex illa collectione maiorem vim acquirit. Angustia hæc non solùm ad auditionis intensionem suffecit, verùm etiam Deus addidit soliditatem & duritiem, nam sonus in transitu vehementius in meatus siue canalis parietes impulsus vi & efficacia magis intẽditur, si ambitus fuerit osseus atque durus, atque si esset membraneus mollisue. Osseus hic canalis distinctus est à reliquis subiectis temporum ossiũ partibus in puerulis, ita vt ad septimum mensem per coϲturam seiungi possit, & id quia cartilagine, vt multæ aliæ appendices, incrustatus est, deinde mẽbrana myrinx mollius ex cartilagine, atque ex osse adipiscitur principium: est etiam in puerulis totus quasi cartilaginosus, in adultis media ex parte cartilaginosus, & media ex parte osseus. cartilago verò oritur à cartilagine auris, quæ ab osse temporis ad illius meatus circumferentiam, veluti ex profun-

OBSERVATIO CCCX.

Communicatio aeris externi cum implantato, & myringa, siue tympano.

ABsoluta iam prima historiæ de auditu parte, vtpote qua ratione, ac quibus medijs sonus ad myringam perueniat, sequitur vt agam, quomodo communicetur cum aere interno, & qua ratione aer innatus ab aere externo afficiatur: incipiam hic à membrana myringa, tanquam mediastino siue septo, inter meatum primum & secundum. Ad auditum requiri aerem tranquillum, quietum & purum: aer ventorum agitatione turbatus, aurium tinnitus, sibilus & sonitus demonstrant, deinde aerem implantatum tenuem, subtilemque citissimè facilimeque aeris externi alterationes excipere, satis est notum. At si aer hic implantatus communicaretur immediatè cum externo, propter permixtionem & confusionem cum ambiente (qui in perpetua agitatione existit, & satis crassus caliginosus & impurus est) conturbaretur, crassiorque, præsertim cum in aere nebuloso, pulueru-lento ac fumoso versamur, per consequens ad auditum ineptior fieret. denique dum subaqua sumus, in auditorium meatũ ingrederetur aqua, quę nos omnino auditu priuare posset, adijciatis irruptiones animalculorũ minimorum ac aliarũ rerũ externarũ. Vnde D.O.M. aerem externũ ab interno, septo membraneo seiũxit, huius præcipuus vsus est noxia externi aeris ineuitabilia excipere, atq; internas partes ab externarum iniuria tueri. At quamuis substantia externi aeris cum interno communicari nequeat, tamen necessum est ad auditionem, sonum cum aerę implantato communicari. id verò fieri nequiret, si hoc septũ ex osse substantia dura &

do, auris corpus potissimum efformat aurémue sustinet. Ductus minimè rectus, verum obliquus est quatuor de causis, quarum prima est, vt aeris vel frigiditas vel caliditas intensior, antequam ad myringam peruenerit, exolueretur. Secundò prohibetur ingressus paruorum animalculorum ac corporum, quæ in aurem ingressa, aliquando ingentes cruciatus adferunt. Tertiò obliquitas concessa, ne sonus, qui in aurem ingreditur, recta membranam petat, ipsamque lædat: ictus enim obliquus minus, quam qui rectà fertur offendit. Quartò quo sonus ingens affatimque in aurem immissus, ex obliquo ingressu frangatur, antequam in membranam impellatur. Obliquus hic ductus non obliquè deorsum, sed obliquè à posteriori parte antrorsum sursum versus tendit, quo tanto difficilius vel puluis, vel aliud quippiam in aurem ingrediatur. Secundò, vt si quid ingressum sit, facilè elabi queat. Si verò deorsum deflexisset, ex diuturna hæsione rerum externarum, in maxima mala atque incommoda myrinx incurrere potuit. Tertiò vt respiciens cauitatem cochleam, cum ea coniungeretur. At enim paulò antè myringam est quędam decliuitas, eaque tamen talis, vt si aqua aliúdue quippiam in aurem ingressum fuerit, id leui capitis ad latera flexione excuti possit, est & hoc in loco aliquanto latior, quo capacitas aliquantulum dilataretur, terminatur ad tympani vel cochleæ principium, vbi myrinx satis ab externis periculis tuta est. vestitur hic canalis aliquo vsque cute auris, quæ ab aure intus procedit, sed sub ea tamen continetur meo iudicio membrana à periostio producta, quæ ab Aristotele μῆνιγξ, ab Arabibus myrinx vocatur. Hęc de primo meatu, siue canali sufficiunt. Idem cap. 5.

flexioni inepta constitisset. Siquidem pulsari, atque sua tenuitate sonum transmittere debuit. Caro verò ob nimiam raritatem multa noxia & mala admitteret, quæ membranosa substantia propulsat, ob laxitatem etiam foret inepta ad sonum transmittendũ. Hinc itaque septum hoc à Deo factum est ex substãtia membranosa, eaque tenuissima ac pellucida, verum densa, nullis poris conspicuis prædita, ob densitatem externa mala propellit, ob tenuitatem sonũ aeremque subtiliorem transmittit, denique ob eandem tenuitatem pulsationem ad auditum necessariam perferre potest. Hippoc. in lib. de carnibus inquit, pellicula in aure iuxta os durum, tenuis est, veluti aranearum tela, & omnium pellicularum siccissima, id enim auditui conduxit, nam quod siccissimum est, maximè resonat. Quidam volunt hanc mẽbranam à pia matre prodire, quidã à ramulo quintæ coniugationis neruorum cerebri. at anatomica administratio hæc falsa esse demonstrat, sed potius originem trahere à periostio, quod sub cute meatũ auditorium inuestit: tandem in meatu aliquãtisper dilatatur, petens leniter deorsum ad tympani principium vsque, ibi paruus processus obliquè rotundus ex osse petroso erumpit tali figura, qualem calamus scriptorius, cum primum obliqua incisio illi est indita, exprimit. Hic processus factus est causa annexionis membranæ cum osse petroso, quò verò firmior & tutior foret hæc insertio processus, circũcirca in medio leuiter excauatus est, marginesque duas consequitur osseas eminentes, sic vtrinq; myringam melius amplecti potest. myrinx ab ipso processu recedit & sese interponit inter poron acusticũ & tympanum, separans alterum ab altero. Situs ei⁹ est non transuersus, sed obliquus, non aliter, atque scriptorium calamum, ea parte, quã derasus & at-
tempe

temperatus eſt, tenſa membrana obducamus. Situs autem cauſæ ſunt duæ, prima, vt membrana magis rectà reſpiciat cauitatem primam, quæ meatu auditorio elatior exiſtit. Secunda impedire, ne ſonus impetuoſus, aer prauus, aut aqua, aut quicquam aliud auditui noxium in aurem ingrediens rectà membranam petat, ipſamque lædat, ictus enim obliquus minus offendit, quàm qui rectà fertur, hæc de myringa, eiusq; operationibus: nunc de modo generationis aeris implantati, eiusque alteratione, deinde de verò meatu, ijſque quæ in eo reperiuntur. ſunt autem hæc oſſicula tria, chorda, muſculi, feneſtræ duæ, & meatus ad palatum tendens. Idem cap. 6.

OBSERVATIO CCCXI.

Aer implantatus.

AER implantatus ex eo nomen conſecutus eſt, quod priſcis Philoſ. ac Medicis in ſecundo meatu viſus fuerit ita concluſus, vt vbinam ingrediatur, nulla ratione inueſtigari potuerit. Vnde exiſtimarunt multi, à primò animalis ortu hunc aerem à creatore huic meatui immiſſum. at antiquos ſcriptores in hoc deceptos eſſe, rationes manifeſtæ anatomicæque adminiſtrationes teſtantur. Primò, quòd ſi aer inibi implantatus eſſet, nec alium aerem, nec aliud quiduis foris admitteret nec etiam ingreſſis in eam cauitatem exeundi viam præberet. cæterum deprehendimus ore, naribusq; occluſis, cohibito ſpiritu, ac inflatis buccis, aerem ab ore in aurem impelli, & auditus organa percutere, aer verò impulſus ex trãſglutitionis conformatione vel ſimulatione regreditur. Secundò, multoties flatus, ſiue halitus craſſus tinnitum excitans, per maſticationem educitur. Tertiò, eſt manifeſta ſatisque ampla via à ſecunda caui

tate in os, per quam viam illa cauitas masticatorijs aliisue medijs expurgatur. Quapropter opinandum aerem implantatum non esse in secunda cauitate conclusum. Vndenam prodeat, & à quonam foueatur, cognitu admodum difficile est. A cerebro per neruos (vt scriptorum maior pars opinatur) eò transfundi vix potest: nam nullus neruus (vt in oculo, alijsque nonnullis sensuum instrumentis contingit) in aure terminatur. Est quidem via aperta ab ore & naribus, per quam aer externus in secundam cauitatem immitti possit, sed num hic aer sit ad audiendum aptus, non ita liquet. Cæterum cum hic spiritus nihil præter aeris in sono mutationem pati debet, conijciendum est per os & nares aerem externum immitti in secūdam cauitatem, indeque generari, vel saltem foueri aerem implantatum. Imò etiamsi aliunde, quam ab externo prodiret aere, tamen sine dubio non erit sincerus, purus, & impermixtus. Aer hic qualiscunque sit, est primum & præcipuum audiendi instrumentum, pars scilicet animæ. Secundaria autem instrumenta sunt eæ omnes partes, quæ ad audiendū aliquid adiumēti præbent. Quidam scribunt, cauitatem ossis petrosi aerem implantatum continentem, ea ratione habere ad auditum, quæ crystallinus humor ad visum, nimirum quod primum sit auditus instrumentum, at hoc falsum esse quisque facilè iudicabit ex eo, quod os sonum ita excipere nequeat, vt crystallinus humor colorum diuersitates splendoremque: at aer verò hoc facit, quare aer erit principale audiendi instrumentum, cur autem aeris beneficio audiamus in prima parte tractatus de auditu satis clarè docuimus, quare ad reliqua. Idem cap. 7.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXII.

Secunda cauitas, vel ſecundus meatus, & quæ in eo continentur in genere.

HAEC cauitas non vno nomine à ſcriptoribus appellatur. Ariſtoteles autem, ſententia multorum Philoſophorum vocat hãc cauitatem cochleã, ſic & Euſtachius cochleam & antrum. Fallopius verò tympanũ, Veſali⁹ peluim. Equidem opinor eos, qui hoc ex Ariſtotele ſumſere, Ariſtotelem non rectè intellexiſſe, ijſque vſuueniſſe, quod his, qui neglectâ rei inſpectione, rerum naturalium ſcriptores pro proprio iudicio interpretantur. Ariſtoteles nulla ratione quiuit hanc cauitatem cochleam appellare, ſiquidem nec in brutis, nec in ratione prædītis vllam cum cochlea ſimilitudinem obtinet. Secundò ex Ariſtotelis verbis id elici non poteſt, inquit enim hoc modo, primo de natura animalium cap. 11. Pars auris interior anfractui cochleæ ſimilis deſinit in os, quod auriculam imitatur, & adiicit, hinc meatus nullus ad cerebrum eſt: at in oris meatum ſemita pertendit, quod & nos deprehendimus: ex his verbis non licet colligere, quod pro interiore parte ſolummodo ſecundum hũc meatum tympanum intellexerit. Equidẽ opinor Ariſt. voluiſſe hic intelligi tertiũ cum ſecundo, nam in tertio meatu cochleæ forma conſpicitur, & nõ in ſecundo: quòd ſi vocaſſet conchã à ſimilitudine conchiliorũ, iam brutorum auriũ ſecundo meatui hoc vocabulũ aſſcribi poſſet, quod dicat Ariſtoteles deſinere in os auriculæ ſimile, in brutis, & nõ in hominib. verũ eſt.

Quod Fallopius vocarit tympanũ, ex brutorũ & ruminantiũ præcipuè aure ſumpſit, ſiquidẽ ea meatum hunc inſtar mediæ conchę, vel tympani turcici formatum habent. Homines toto cœlo à tympano

discrepantem formam consequuntur, quapropter puto hunc meatum potius vsus, quam formæ causa, tympanum appellandum. Nam quemadmodum in tympano aer contentus pulsatus, proprium suũ edit sonum sic putant aerem implantatum percussum à myringa, ossiculis & neruo, sonorum differẽtias in secundo meatu exprimere, quo inde ad auditorium meatum deferantur. Potest & tympanum dici eò quod super hanc cauitatem extendatur membrana vt in turcicis fit tympanis Tertius meatus potius cochlea appellandus venit, quam secũdus. Hic secundus internus est, & propria sedes auditus, habet duos alios per successiuum ingressum sibi mutuò coniunctos Destinatus est hic secundus aeri implantato, vt nimirum in eo fieret sonus, tinnitus & susurrus. Quo autem sonus optimè fiat, oportuit hunc meatum substantia dura atque ossea circumduci, ad quam aer vehementer impulsus repercuteretur. Substantia hæc non est reliquis ossibus similis, sed omnium durissima & lapidea. Situm est tympanum inter radices mamillaris processus, & sedem illam cui caput maxillę inferioris inseritur iuxta articulum, constituiturque in principio processus petrosi, cui' intimis partibus insculptum est, & statim post myringam. Hinc fit, quod inflammata intima auris regione circa secundum meatum, vel exhulcerata illa parte, ex commotione inferioris maxillæ, dolor in aure excitetur.

Cauitas hæc cęteris duabus sequentibus eo, qđ multum aeris implantati in se continere, atque aer per pulsationem alterationes externi aeris excipere debebat, multo maior est. Videtur quasi duplex; nam post myringam statim in superiori parte sursum versus anteriora prodit cauitas primò angustior, deinde sese dilatans, ad superiora retrorsum

tendit, vt alia cauitas, ad inferiora deorſum producitur. Hæc pars cauitatis ſecundæ eſt ſpongioſa & fungoſa, aſſimilarique poteſt & reſpondet cauitati magnæ in vitulo, quæ aſſimilatur marſupio aurigarum: in hædis & agnis peris mercatricum, in homine veſicæ formam conſequitur. Spongioſa ſubſtantia videtur ſanè communicari cum mãmillaris proceſſus interno ſpatio: tot enim inibi ſunt foramina, tot cauernæ, vt conijciendum ſit inibi ſpiritum implantatum elaborari, atque ad perfectionem perduci, cum verò mammillaris proceſſus baſis ſecus atque in brutis ſit, forſan cauernulæ hæ loco cauarũ, ad meatũ ſpectantiũ in brutis inſeruiunt. Veſalius in obſeruationũ examine hoc antrum aſſimilat fodinæ amplæ ſedi, à qua plures cuniculi & viæ principium habent, & in eandem circulatim huc illucque incedentes regrediuntur. Fallopius dicit figurã tympani habere, ſed equidem id videre nequeo, intus enim ob feneſtras, foramina, anfractuſque, tympano nulla ratione conferri poteſt, vt ante docui. Hactenus de tympano, nunc de ijs quæ in tympano cõtinentur, demonſtraturus ſum hic neceſſitatem horum omnium. Meatus vel cauitas tympanum vocata, deſtinata eſt aeri implantato, qui cum ſonum vel aerem externum alteratum à ſono excipere debet, neceſſum eſt vt percutiatur, cæterum hic meatus ſeparatus eſt beneficio membranæ à meatu externo, quare externi aeris alterationem, abſque alijs medijs excipere nequit. Hinc Deus artificium inuenit per pulſationẽ, quæ fit per propria oſſicula & chordam, quamuis nunc per pulſationem interni aeris alterationem excipiat, nihil homini conferret, niſi ad neruum auditorium deferatur, idcirco canales ſunt facti, tanquam aeris latores ad acuſticum neruum. Poſtquam implantatus, qui puriſſimus, nullo

excremento, vel superfluo infectus conseruari in propria sede debet, per aerem ex ore in secundum meatum immissum fouetur sustenteturque, requiritur necessariò, ne turbido & auditui inepto spiritu implantatus afficeretur, via ad expurgationem idonea, per quam & eadem opera nouus aer ad ingeniti enutritionem nouus succedit. Quæ itaque in hoc meatu reperiuntur, triplici de causa inibi existunt, vel pulsationis gratia, vel implantati delationis, vel expurgationis simul & noui admissiōis causa. quartò reperitur etiam canalis, siue aquæductus, neruū transmittens. Pulsationi inseruiunt tria ossicula, neruus vel chorda, & vt Eustachius vult, musculus vn⁹, vt alij, musculi duo. Delationis causa duæ fenestræ meatusq; in labyrinthum desinentes. Ad expurgationem meatum apertissimum in palatum terminātem. de his nunc sigillatim: Idem cap. 8.

OBSERVATIO CCCXIII.

Contenta in secunda cauitate, & præsertim de tribus oßiculis.

HOrum ossiculorum, vt plurimorum in aure existentium historia, non ita necessaria vtilisque, vt inuestigatione ob reconditum in iis artificiū digna est, eò, quòd vsus officiaque incerta coniectura assequamur. Tria sunt in hac cauitate ossicula priscis anatomicis ignota, à recentioribus primum inuenta, quæ à similitudine, quam cum rebus externis habent, nomina consequuntur, veraque auditus sunt instrumenta: æquè enim in puerulis recenter natis, atque in adultis perfecta conspiciuntur, cæterum quémnam præbeant vsum, vel quidnam ad auditum conferant, non liquet. Columbus inquit, nobis à Deo esse concessa, vt fiat ab ijs aeris repercussio: nam cum ab aeris motu fiat auditio, aeris ictu in me-

In meatu ad hæc defertur ossicula, fitq; ibi repercussio ad eum sonitum ciendũ, qui percipitur. hæc igitur ossicula mẽbrana cedente moueri, atq; inuicem confricari necessũ est, vt cumprimũ os aeris ictu in alterum impingat, illud feriat. Hunc vsum trib⁹ ossiculis attribui posse non opinor, siquidẽ si ex mutua confricatione sonus hic fieri debebat, inutilis foret chondrodis copulatio, quę illum impedit attritum. Quapropter credendũ est alio quopiã modo auditui conferre. Equidẽ duos conijcio modos: quorũ primus est, vt sonus melius ad neruũ auditoriũ deferatur, auditio.n. fit per successiuã cõmunicationem. nã videm⁹ solida corpora aptissima esse ad soni cõmunicationẽ, vel delationẽ, cui⁹ rei experientia fieri potest. Inuenias tibi trabẽ vel ferrũ, q̃ potes longissimum, colloces aliquẽ ab altero fine, tu verò stes ab altero, ferias digitorũ condylo partem tuã ita leuiter, vt ictus vix à te percipiatur, alter verò ex altero fine trabis collocatus, si aurẽ ꝓpius ad trabẽ admouerit, quamuis longissimè à te dissitus, exquisitius tamen ictus percipiet, atq; tu, sed aliquo post tẽpore, siquidem per lignũ sonus non ita citò, atque per aerem permeare potest: idem attestantur Musica instrumenta. Attribuo itaq; ijs, vt sonũ per myringæ cõmotionẽ ijs participatum foraminib. per quę sonus ad neruũ auditorium defertur, & ossib vicinis communicarent. Secundus vsus est, vt ex horũ ossiculorũ cõmotione neruus, siue chorda pulsaretur, & deinceps nerui motus aerẽ implantatũ cõmoueret ad sonum percipiendum, à membrana.n. nõ ita vehementer pulsari poterit neruus, atq; ab ossibus. Adijcias & his alium vsum, quippe vt excipiendo soni vehementis impetuosiq; vim impediant, ne myrinx tenuis, ac valde tẽsa mẽbrana, affatim ac violẽter pulsata, disrũpatur. Quãuis ver⁹ vsus nos lateat,

tamen eorum historiam pertractabo. Hæc tria ossicula priscis fuere incognita, duo à Iacobo Carpensi, vnum à Ioanne Philippo ab Ingrassia Siculo inuentum. A rerum externarum similitudine nomina consequuntur, & sunt numero tria, diuersa figura prædita, quid verò in causa sit, quod cum sibi mutuo colligata cohæreant, tria fecerit, & non vnum, ex causa articulationis aliorum ossium conijcere licebit, nimirum ob motum. nam si tria hæc officula vnica essent, vel myrinx impulsa ab ingenti strepitu sonóue, propter ossis rigiditatem & duritiem insignem cedere nequiens, rumperetur, vel processus ossis, fracturæ periculum subiret, iam ob separationem & vinculum molle, quo colligantur ligamentis, & vinculo cartilaginoso mutuò hærent, extrema verò horum officulorum, quibus in articulum coagmentantur cartilagine illita sunt, ac mollib9 quibusdam membranulis ligamenti vice colligantur mobiliaque redduntur. Myrinx intus absque vlla offensione cedere potest, compacta autem sunt duobus articulis. Hæc officula sunt Vesalij sententia quam solidissima, soliditas enim ad auditum cõfert. Soliditas hæc tamen tanta non est, vt paruis foraminibus priuata sint, in quibusdam medulla pro proportione inest, duo maiora ossa præcipuè foraminibus scatēt. Tertium ob sui tenuitatem minimè.

Nunc de singulis. Primum ab vsu potius, quam à forma malleum dici scriptores existimant, nimirum quod dum myrinx mouetur & malleus commoveatur, vel quod malleus instar mallei fabrilis percutiat myringam. Assimilatur verè ossi femoris, si capita inferiora femoris resecueris finemq; inferiorem exquisitè exacueris, quemadmodum enim femur iuxta eius ceruicem duos ascisscit processus, quos trochãteres, siue rotatores vocamus, sic etiam ossi-

culum

culum hac eadem ſede proceſſulos aliquot conſe-
quitur, quorum beneficio membranæ ſuæ firmius
innaſcitur, dein vt femoris oſſis ceruix obliquè ver-
ſus anteriora ad coxendicis oſſis ſinum vergit, atq;
in caput oblongum & rotundum ceſſat, ita etiam
pręſens oſſiculum à membrana introrſum abſcedit,
in rotundum caput deſinens, quod læue minimeq́;
aſperum eſt. Ab inferiori parte, mucronis ritu in a-
cutum tendit. Conſequitur tres proceſſus, & vnum
caput, quorum primus proceſſus eſt longus & te-
nuis, quo membranæ ſecūdum ipſius latitudinem
innaſcitur interna facie. Secundus ſurſum ſpectat,
& eo etiam connectitur cum myringa. Tertius de-
orſum tendit, & eſt fulcrum chordę, ne in percuſſio-
ne à ſuo dimoueatur loco. Caput eſt rotundum in-
ſtar capitis femoris, quod in cotylem iſchiæ immit-
titur: tuber hoc ſublatum ſurſum verſus anteriora
ſpectat latus meatus auditorij, caputq́; hoc ea par-
te, qua latius eſt, leui quadam cauitate tuberculum
incudis excipit, ac ſecundo oſſiculo incudi commit
titur, vt iſte nexus ad articulationem lubricis & leui
bus ſuperficiebus efformatam referri poſſit. Colum
bus putat, baculorum more, quibus tympanū pul-
ſatur, membranam à malleo quati, at mea ſententia
Columbus in hac re decipitur, nam malleus nullibi
membrana ſolutus eſt, imò compactio in membra-
na valida exiſtit, vtiq; ſi membranam percutere de-
bebat, libera vt eſſet oportuit. Malleus cum incude
cartilagine illita in articulum coagmentatur, ſecun
do oſſiculo, & mollibus quibuſdam membranulis,
ligamenti vice colligantur, quo mobilia forent: cō-
pactio, hæc valida eſt. Intus myringi inſternitur trāſ
uerſim, quemadmodum in tympanis fidem vnam
atque alteram craſſiorem, membranæ obtendi vi-
demus, quo autem validius firmaretur, oblongum

tenuemque exigit processum, vel caudam, vel pediculum insertum membranæ interna in facie secundum latitudinem. Situs pendet ex membranæ ratione, quæ ab extanti osseo margine, quo auditorij meatus sedes peluis in modum ampliata circũambitur, exorta est. Secundo officulo quidam à similitudine, quam cum fabrili incude habet, incudis nomen assignant, quidam ab actione nomen illi attribuunt, eò quod incudis vicem gerat, excipiẽs quodammodo ictus permoti ac percutientis malleoli iam descripti. Columbus etiam vocat dentem molarem, nam denti molari aptè assimilatur, qui duas radices habet. At vsus nomine quoquomodo incus dici potest. Huius officuli vsus non ita constat: equidem credo hoc officulum aliæ partis myringis non occupatæ à malleo spacium occupare, quò eius partis pulsationem percipiat, deinde vt communicet sonum stapedi, vnde per foramina parua defertur ad neruum auditorium. Consequitur formã dentis molaris præditi duabus radicibus, obtinet gemina crura, altero quod breuius, crassius, & elatius, auri vicinius, latius, ac in acutum desinit apicẽ: parieti ipsius tympani hæret ea parte, qua aquæductus labitur, hac ratione firmius hæret malleo, ne in vehementi percussione myringis à se mutuo separarentur. Longius secundi officuli crus, quod suo apice nonnihil intorquetur, sursum ex membrana eminet, & inferiori tenuiorique parti stapedis affirmatur & nectitur, quo sonus à secundo osse exceptus participaretur cum stapede. Præter hos duos conspicuos processus, consequitur minorem processum, pedem vocatum, cuius munus est chordam in sua sede conseruare, ne videlicet ea sursum tendat. Est adhuc caput crasſiusculum, ꝙ planam quoquomodo iucudis partem refert, instar parvi incudis

cudis, at vbi mallei caput excipit, leuiter deprimitur, neceſſariò ab alijs oſsiculis ſeparatum eſt: & vt vſum eundem cum malleo, ſic & ſubſtantiam obtinet, craſſius tamen & breuius exiſtit. poſitum eſt ex oppoſito mallei, nempe in inferiori parte, partem myringis non tectam à malleo integit, attamen craſſiori ſua portione aurem ſpectat, cruribus tympanum. Tertium oſsiculum primi inuentores vocarunt à ſimilitudine, quam cum ſtapede obtinet, ſtapedem. Verùm vt nunc ſtapedes efformantur, ſtapedis nomen non meretur, ſed vt antiquitus fuêre ſtapedes, nimirum triangulari forma, ſine foramine, per quod lorum, vt in noſtris ſtapedibus tranſmittitur, ſtapes dici poteſt. Eſt enim triangulare repræſentans quodammodo Græcorum Δ, vel ferreum triangularem, qui annulis aliquot obſitus mendicum cantilenis apud multas nationes accõmodatur. munus huius oſſiculi eſt excipere ſonum ſibi communicatum ab incude, eumque per oualem feneſtram ad labyrinthum deferre. Figura illi contigit triangularis, qua autem de cauſa, me latet. Stapedis cui equorum ſellis inſidentes pedem immittimus, quaſi formam conſequitur. in medio eſt perforatum, multis foraminibus inſtar ſpongiæ oppletum, in ſuperficie æquale & planum, inferiori ſede tenuius & aſperum exiſtit. Latum & vtcunque amplum longoque ſinu veluti ad inarticulationem concinnato donatur, quo ſuperiorem foraminis ſedem ſpectat, quod foramen principium antri cuiuſdam ſtatuetur, fodinæ amplam ſedem referentis.

Situm in feneſtra ouali, cui totum præpoſitum eſt. Hactenus de oſſiculis tribus in ſecundo meatu contentis, nunc de muſculis. Idem cap. 9.

OBSERVATIO CCCXIV.

Muscul. in secundo meatu positi.

DIximus pulsationis gratia secundum Eustachij, sententiam vnum musculum, secundum alios, duos auditui tribui, in quem vsum non liquet. Eustachius inquit organa auditus voluntate moueri, vnde Deum his animalibus concessisse musculos. equidem ita aio, cum auditus prorsus in nostra nõ sit voluntate, aut musculi non erunt, quos musculos appellant, aut si musculi sunt, alij vsui quam auditui inseruire existimandum est. Vesalius in examine non vult esse musculos, inquit enim hoc modo, in anteriori sede sinum etiam vtcunque insignem & notatu dignum habet, cui neruosum & fibrosum instar rotundæ oblongæque glandulæ, cum integrum est organum, insistit. Sunt qui dicunt, cum ex industria illas partes ad audiendũ excitare student, vel sese quid in aure moueri, vel audiendi vim intendi, persentiscere, equidem id nõ ita auditui propriè atq; communiter motui, & omnibus sensibus attribuere queo. nam ad alicuius animalis operationis intensionem excitandam, omnes alij sensus concurrere videntur, rursus inquiũt, nulla ossa absq; motu hoc modo articulari. ad id ita respõdeo, ossium articulationes ad motum esse factas, at ob id minimè sequi, proprios ad illum motum requiri musculos: etenim reperiuntur in puerorum corporibus ossa capitis, colligata laxis vinculis, sic & ossium multas partes tum membranulis, tum cartilaginibus connexas easque mobiles, sed tamen absque musculis: in carpis & pedijs sunt ossa per articulationes colligata sine musculis, sic & ossa pubis cohærent. Inuenies hunc musculum secundũ Eustachium hoc modo: incides os petrosum, prius aperta caluaria eo

in lo-

in loco, quo linea minimè altè penetrãte exſculptũ eſt, & verſus tenuiorem oſſis temporis ſedem in anteriorem partem magis eminet, aperiasq; eius ſquãmam. hoc cum effeceris, ſtatim muſculus conſpiciendum ſeſe exhibebit, qui etiamſi omnium minimꝰ ſit, conſtructione nulli cedit, oritur à ſubſtantia ligamentis ſimili, qua parte os cuneiforme cum oſſe tẽporis committitur. Inde carneus euadens redditur ſenſim ad medium vſque aliquanto latior: deinde verò anguſtior redditus, tendinem gracilimum producit, qui in maiorem apophyſim mallei è regione minoris apophyſis eiuſdem inſeritur: & in canibus parum ante inſertionem, carneam rotundamque glandulam aliquantulum depreſſam habet, illud in paruis animalibus æquè atq; in magnis conſpicuũ eſt, hinc patet illam regulam, quæ vult, quod particularum moles animantibus pro ratione magnitudinis tributa ſit, falſam eſſe, nam auditus organa, præcipuè oſſicula tria in pueris æquè fere magna ſunt, atque in adultis. Idem cap. 10.

OBSERVATIO CCCXV.

Chorda ſeu filum in ſecunda cauitate.

COnſequitur tertium in tympanopulſationis gratia factum, & eſt quid inſtar chordæ vel fili, vt Fallopius inquit. diximus in principio nos credere aeris pulſationẽ in aure fieri eo modo, quo in tympano bellico ſonus, nimirum ex chordę per corium expanſæ repercuſſione, tribuitur itaque chordę hic vſus, vt aerem percutiat, ex exceptione verberationis factæ à tribus oſſiculis, chorda hæc, vel ex ligamento, vel ex neruo, vel ex vtroque ſimul conflata conſtare debet, ex alia ſubſtantia minimè componi poteſt, at ligamenta duriora ſunt quam vt paruo ictui cedant, quapropter minimè ex ligamento,

quandoquidem verò neruus ita robuſtus eſt, vt quantumuis vehementer impellatur, difficulter rumpi poſſit, ita mollis, vt ex facili commotione cõmoueatur, (quod ad ſonum excipiendum deſideratur) rectè Fallop. dubitauit, num hęc chorda arteria, num neruus, númue alia ſubſtantia eſſet. Euſtachius aſſerit, neruum exiſtere, & eius naturam hoc modo deſcribit. Hic neruulus oritur non à quinto pari neruorum cerebri, ſed ab altero quarti paris ramo, exilis quædam propago reflexo itinere oritur, iuxta oſſeum canalem in os deſinentem, aurium cauum tympanum vocatum, ingreditur, & obliquè tympano ac deinde oſſiculo malleo ſupra muſculi inſertionem adhæreſcit: nec ibi deſinit, ſed vlterius progrediens, os lapideũ in poſteriori ſede meatus auditorij perforat, deorſumq; reflexus parumper repit, ac tãdem cum tenuiori duriorique ramo quinti paris neruorũ cerebri iungitur & coit. hæc chorda tenuiſſima eſt, quę per mediũ tympanũ pcurrẽs incũbit, vel attẽditur illi articulo tantũ, quo ſtapes cum altero crure incudis copulatur. Idẽ c. 11.

OBSERVATIO CCCXVI.

Feneſtræ duæ delationi ſoni inſeruientes, itidem in ſecunda cauitate contentæ.

HActenus dictum eſt de his, quæ ad pulſationem pertinent, nunc de inſeruientib. ad ſoni delationem, & ſunt duæ feneſtræ à Veſalio foramina dictę. Munus earum eſt ſonũ aeri implãtato cõmunicatũ, per pulſationẽ excipere, eumq; ad ſequentes cauitates trãſmittere. Veſalius vocat primam feneſtram à Fallopio oualem dictam, anterius foramen, eò qđ antrorſum verſus ſpectet: oualis feneſtra ob oualẽ forma n, qua prædita eſt, à Fallopio appellatur. hęc feneſtra oblonga & à lateribus cõpreſſa eſt, ſua po-
ſteriori

ſteriori ſede in buccinoſum illud antrum, inſigni ſatis amplitudine ſeſe aperit, & cũ anteriori ſede buccinoſi antri, ita cõmunis efficitur, vt non aliter feneſtra oualis in foramen buccinoſi antri, quam foramen illius antri in feneſtrã pertinere, quis poſſet aſſerere. hoc idem anterius foramen ſeſe poſteriori foramini etiam coniungit, deinde in interiora progrediens, dilatatur, forumq; quodãmodo, aut præcipuam fodinæ alicuius metallicæ ſedem cõſtituit, à qua (vt Veſalius inquit) multæ plateæ aut viæ, aut cuniculi excurrũt. Collocata eſt quaſi in media cõcameratione, manet ſemper ſtapedis baſi clauſa. Altera feneſtra nullum peculiare conſequitur nomẽ, à Veſalio appellatur ſecundũ foramen, vel poſterius foramẽ, eò, ꝙ in poſteriori regione collocatũ ſit. Foramen hoc rotundũ, & in homine paulo minus anguſtiúſue, q̃ anterius viſitur. in vitulo & oue poſterius foramen amplitudine anterius quaſi vincit: ad poſteriora declinat, coitq; cum anteriori in cauitate, quæ per os penetrans ex ſeſe labyrinthum & cochleam depromere videtur. hoc foramen ſemper apertum manet, & à nullo corpore operitur. Eſt & inter feneſtram vtrãque tuberculum, ꝙ Veſalius cum foramine rotundo, & extuberante tuberculo ſubdito priori ſedi, paruæ conchæ confert, quæ in frenorum ornamenta adhibetur. in tubere verò latitat antrum quoddam, cochlea vocatum. Idem cap. 12.

OBSERVATIO CCCXVII.

Meatus à ſecundo auris meatu in os pertingens, & expurgationi inſeruiens.

SEquitur via expurgationi aeris implantati deſtinata, excremento à capite ad aurem defluenti exitus viã præbẽs. cernimus aũt ex his, quæ foris in aure colliguntur per tranſudationẽ, aurem multis excremẽtis fluxionibusq; deſtillationibusq; obnoxiã

esse. Si enim illa, quæ per densam membranam tot sunt, quantò erunt plura intus latētia, foris per meatum auditorium ob membranam densissimam interpositam nihil exire potest, nisi tenuissimum, & id per transudationem, crassum verò si intus hæreret (vt multoties contingit) semper, propter perpetuā resolutionem, quæ fit continuò à calore innato, flatus generaretur, vnde susurrus, aurium tinnitus, auditus deprauatio ac amissio. Expurgādo itaque auris recremento, pèculiaris meatus à rerum conditore hic in aure constructus est, quod autem per illam viam aures purgentur, ex curatione patet, nam in auditus difficultate, in tinnitu, & similibus aurium affectibus, masticatoria admodum conferunt, masticatoriorum enim facultas per palatum ad aurium cauitatem transmittitur, vnde materia partim extracta euacuatur, partim resoluta, discutitur: hic vnicus vsus præsenti meatui ab Anatomiæ scriptoribus attribuitur, at ego illi præter hunc, vsus & duos alios adscribo, nimirum vt ad refectionem & restaurationem aeris implantati absumpti, nouus ex ore, per hunc meatum suppeditur. Secundus vsus est, vt cum ob membranæ læsionem auditus difficilior obtusiorque redditur, per hanc viam sonus per os ingressus ad aurium intima pertingat, atque hac via surdastris subueniatur. hoc ex surdastris, qui, vt exquisitius quid audiant, hiante ore, voces & sonos excipiunt, liquet: idem testantur Musica instrumenta, quæ si vtraque aure diligenter obturata, baculo, quem dentibus comprehendisti, attigeris, exquisitius pulsari audies. Alcmeon, vt testatur Aristoteles, primo de nat. animal. cap. 11. alium illi tribuit vsum, nempe vt animal per aures respiret, affert exemplū de capris. Vnde colligendum priscos hoc foramen non latuisse, at in vsu Alcmeon deceptus fuit, siquidem

dem ſi animal per aures ſpiraret, neceſſum foret aeri externo nullum fore obſtaculum, quo minus ad ſecundam cauitatem perueniret at nunc membrana hoc impedit, quare per aures aer ad os peruenire nequit. Poſſit & præter alios iam enumeratos vſus alius adijci, nimirum ne in bombardarum & alio ſimili impetuoſo ſono membrana myrinx rumpatur. Si enim ſecundus meatus vndequaquam occluſus, ab aere implantato infarctus eſſet, vt nullus exitus pateret, ex tali ſono, maximo impetu & affatim concitato, membrana myrinx impulſa, cedere nequiens, haud dubiè rumperetur, iam verò aer implantatus exitum ſibi inueniens cedendi locum mēbranæ myringi concedit, atque hoc modo rupturæ periculum euadit. Hic meatus in narium cauitatem deſinens ortum ducere debuit à tympano, in quo continetur aer implantatus, & vbi ſua excrementa deponit. Eſt rotundo canaliculo perſimilis, atque inſtar tenuioris calami in exordio amplus, indeque obliquè ad anterius interiusque baſis capitis latus procedens, in medio quatuor foraminum totum illud os perfodit ac penetrat. nam poſteriori ipſius ſede arteria ſoporaria caluariam ingreditur. in anteriori regione, quartum par neruorum cerebri, extra caluariam emergit, externum latus patefacit aditū arteriæ diſtributæ in duram matrem: interim deniq; fiſſura quædam circumſcribit, quæ à cuneiformis oſſis & lapidoſi extremis partibus obliquè infrà & antrorſum verſus ductis fiunt. Cęterum meatus hic eo in loco non deſinit, ſed alterius generis ſubſtantia auctus, inter duos faucium ſeu gulæ muſculos, paulò ante dictæ figuræ ductum vlterius procedit. & iuxta radicem internæ partis apophyſis alis veſpertilionū ſimilis, in alteram narium cauitatem terminatur, & in craſſam palati tunicam propè radicē

gargareonis inseritur. Substantia eius, qua extrema fissura ossa temporũ & cuneiformis tangit, cartilaginea est, admodũq; crassa: oppositæ verò partis substantia exactè cartilago non est, sed nescio quid mẽbranosi obtinet, tenuiorq; euadit. Sed huius meatus interna extremitas narium cauitatis medium respiciens, robusta est cartilago, quæ plurimum extuberat, muccosaq; narium tunica obducitur, & quasi ianitor præfectus fini obducitur. Hæc autem summo rerum opificis consilio atque arte sunt machinata, primò autẽ fit meatus hic cartilaginosus, quo via excrementorum exitui semper pateret, & ne sua duritie vicinis partibus vim aliquam adferret, materia enim cartilaginosa absq; fracturæ periculo facilè cedit, deinde membrana obduxit muccosa, valvulæ instar, quo excrementa in os effluere possent, & vicissim parum ex ore in aurem. Si verò semper apertus fuisset hic meatus, ex ore in aures facilè quid mali vaporis ingredi potuisset, quare non semper patet, sed aliquando, aliquando non, pro necessitatè. Terminatur vbi os palati superioris desinit, ita vt terminus huius canalis & palato, & naribus cõmunis sit, hocque modo os excrementorum cerebri commodum receptaculum, auris superfluitates facilius recipit. Vbi desinit vtrinque, vnus musculus faucium consistit, voluit enim Deus pro necessitate hunc meatum aperiri, quod egregiè fit, dum fauces dilatantur siue aperiũtur ad transglutitionem excitatam à duobus iam dictis musculis. Idem cap. 13.

OBSERVATIO CCCIIXX.

Aquæ ductus.

EST quidam osseus canalis, ob similitudinem, quã cum aquæ, per cuniculos impositis canalib. hinc inde vario modo didustione habet: à Fallop. aquæ

ductus

ductus vocatus, à quibusdam cochlearis canalis. A Galeno & Vesalio cœcus meatus, non à cœco intestino (vt nonnulli volunt) sed ex eo, q̄ immissa seta porcina difficulter perquiri possit. imò in arida bouis caluaria ferè nulla ratione setā hoc foramē trāsmittit. potest & cæcū vocari, q̄ tenuis & circūducti vertiginosiq; intestini loco perpulchrè censetur. Paratur hoc foramē ramulo quinti paris neruorū cerebri, qui postquā indurescere debuit, nō sine causa p durissimū siccissimūq; ossis anfractuosū foramē diductus est. adde q̄ per aliū locū via illi nō patuerit. Canalis itaq; huius anfractuosi est, vt 5. pari neruorū via ac transitus præbeatur. Aquæductus hic oritur ab interna & interioris caluariæ parte, satis angusto foramine, & in homine rotundi foraminis imaginē habet, atq; p os suo fūdo modicè dilatatur, tenuissimaq; ossea squāma à subditis antris seiungitur. interim & non tn̄ semper amplus hic foraminis istius locus duob. paruis foraminib. peruius est. posterius verò, quo boues & oues pariter donantur, exiguū admodū est, & ad superiorē præcipuè dictorū cuniculorum intersectionis sedē pertinet, portionē 5. paris neruorum cerebri transmittēs. Anterius foramē posteriori amplius, & ad 5. paris neruorum cerebri portionem quoq; deducendā paratū, mox integer efficitur meat⁹ canalisue, in petrosæ partis anteriori sede insculptus. Iste aquæductus secundū anteriora antri fodinarū camerā referētis, pcedens, retrorsum supra inferiorē petrosæ partis supficiē retorquetur. itaq, cōtinuò in osse tātisper pgreditur, donec extra caluariā sub auditorij meatus ad aurem foramine vbi 5, paris neruorū pars sub aure excidit, ad auriculæ radicem erumpat. In homine autem hic aquædu ctus sese exiguo interuallo ad initiū antri fodinarū cameræ cōparati adaperit, nullibi alias sub inferiori

petrosæ partis superficie pariter dehiscit: exprimit medij circuli figuram. Idem cap. 14.

OBSERVATIO CCCXIX.

Labyrinthus, seu tertia auris cauitas.

ABsolutis his, quæ ad tympanum, id est ad secundam cauitatem spectant, proximum est, vt tractẽ de tertia cauitate. Tertia hæc cauitas à Fallopio labyrinthus dicitur, quia in ea multi cuniculi reperiũtur, qui in eandem labyrinthi instar, circulari modo, cauitatem redeunt. Anfractuum cauernarumq; finalis causa est, vt sonus per angusta transiens loca, tantò acutior & exquisitior foret, quod ex artificialibus instrumẽtis, præcipuè Musicis satisliquet. vt pote ex fistulis manualibus & organorum, hæ enim quantò angustiores longioresque sunt, tantò magis sonorem acutioremque sonum reddi deprehendimus, primò autem aer contentus in canalib⁹, quietus ac tranquillus facilius soni alterationẽ excipit, atque aer ex agitatione conturbatus. Secundò, aer angusto loco conclusus non disgregatur, sed vnitus permanens, disgregato maiorem ac efficaciorem sonum promit. Quoniam verò hi canaliculi propter breuitatem petrosi processus, in longũ exproduci nequière, recompensata est longitudo circumuolutione & gyroso anfractu. Sic etiam per varias concauitates & spiras, quasi per diuersos gradus sensim voces elaboratæ, & quodammodo fractæ, in cerebrum ascendunt. Postquam iam hæc cauitas sub tuberculo & post fenestram oualem stapede occlusam, sese quartæ veluti communi portæ cõiunxit, in interiora deinde progrediens dilatatur, forumque quodammodo, aut præcipuam fodinæ alicuius metallicæ sedem constituit, à qua multæ plateæ aut viæ, aut cuniculi excurrunt, qui per durã

ossis

ossis substantiam veluti in circulum excauati incedentesque in amplam cameram rursus reuertũtur. A posteriori amplæ huius cameræ regione plures viæ excurrunt, quam ab anteriori: retrorsum procedentes ita feruntur vt duæ circulares viç rectis quasi angulis sese bis intersecẽt, hi cuniculi numerotres circulares in eandem cauitatem redeunt, nusquam tamen toto processu in se inuicem manifestè patẽt. Præcipua & manifestior intersectio supra apicem buccinosi antri perficitur, vbi foramen totum quinti paris neruum excipiens finit, & tenuissima quasi squamma ab hac viarum intersectione dirimitur. Numero tres sunt hi cuniculi, qui in eãdem cauitatem redeunt, non enim conduxit (vt dictum est) per latum canalem sonum ferri. Primus verò inferior existit, & ab anteriori parte cauitatis diuersens versus exteriora, ac deinde reflexus in eandem cauitatem, per posteriorem angulum recurrit. Secundus oritur ab eodem anteriori cauitatis angulo sursumque elatus quasi ad ὀρθογώνιον facto semicirculo iterum in cauitatem, per angulum posteriorem regreditur. Tertius & oritur & occidit, aut finit in posteriori cauitatis angulo, nam inde ortus perforatoq; osse circulari quodam canali exteriora versus illuc iterum reuertitur. canaliculi hi in intima superficie mẽbranula quadam mollissima ac tenuissima vestiuntur, quæ membrana num sit neruus expansus, an aliud, non refert. Idem c. 15.

OBSERVATIO CCCXX.

Cochlea, quarta auris cauitas.

SEquitur iam quarta cauitas vel antrum aliquod in tubere superius descripto latitans, quòd à Fallopio cochlea vocatur, eò, quod testæ cochlearı ex-

teriori superficie rotunda detracta, & parte interio-
re, quæ in spiras contorquetur reseruata, similis sit.
à quibusdã nominatur foramen cœcum, quia non-
nullis nullum exitum habere visum est. at hac ratio-
ne cœcum dici non potest, nam etiamsi spirarũ mo-
do conuoluatur, tamen foramine siue exitu non ca
ret, sed in medio ea nimirum parte, cui spiræ innitũ-
tur, à principio ad finem vsq; angusto & recto mea-
tu est peruium, atque à fenestra ouali via aperta est
quæ in maiorem huius ossis spiram desinit, etenim
si cauitas cæca esset, aer percussus neruo occurrere
nequiret. A Vesalio hæc cauitas vocatur buccino-
sum antrum, à buccina cornu recuruo ac contorto,
quo pastores pecus conuocare solebant, vel à buc-
cina conchilij specie. Vsus ex superioribus satis con
stat, eundẽ docet ac confirmat buccinosa testa mul-
tis gyris circumuoluta, nam si talem testam forami-
ne suo quis auri admouerit, miros quis audiet sibi-
los, ac tinnit⁹ susurrosq; excitari. ꝙ si quis apici aut
cauo perforato inflarit, tubæ in modum sonus ede-
tur. Hinc animaduertendum Deum creatorẽ nõ cõ-
tentum fuisse tertiæ cauitatis gyris & anfractib. sed
etiam addere voluisse alium anfractum, eumq; ma-
gis anfractuosum, quam sunt cuniculi tertiæ cauita
tis, quoniam nequiere recta intus petere hi cunicu-
li, cochleæ modò circunducti sunt. cauitas itaq; hæc
ab ampla basi, nimirũ sub tuberculo à sede metalli-
cæ fodinæ foro persimili exorta, excauatur, & gyris
tribus quatuórue sese mutuo excipientib. procedẽs
angustatur & absoluitur. Hæc cochlea præcedenti-
bus internis cauitatib. longè minor est, atq; inscul-
pta in eodem petroso processu. in latere anteriori
est collocata, quo sono q à posteriori parte antror-
sum vergit, occurrat. Spirarum elatior superiorem
sedem obtinet, & neruum suscipit. angustior infe-
riorem

riorem & ossis cauo terminatur, exitum consequitur vt dictum est, hinc fit quod aer ab ossiculis & myringa agitatus in tympano, per spiras dictas ad cochleam, inde ad neruum deferatur, nerui enim quinti paris maior propago videtur in tres portiones inuicem distantes terminari, ex quibus præcipua exiguo foramine peruio in cochleatum os, vel in cochleam obducitur. Sed num instar operculi eidem incumbat, an verò altè penetret, atque in spiras eius ossis conuoluatur, propter administrationis difficultatem, certò adhuc explicare non potui. Fallopius inquit hanc cauitatem in intima superficie membranula mollissima, ac tenuissima vestiri, quæ an sit neruus expansus, an aliud, non refert. Hoc idem os cochlea ex duplici spirarum genere constat, quorum alterum ab ossea substantia admodum tenui & sicca, & quæ facilè teritur, creatur: atque vndequaque serpenti in spiras conuolutæ similis. Alterum verò alijs Anatomicis, præter Eustachium, ante nostra tempora ignotum. Ex materia quadam fit molli, muccosa, sed firma tamen, & quæ nescio quid arenosi permixtum habet. Oritur ex medio spatio primarum spirarum, tanquam ex ampliori basi, sensimque extenuatū in aciem desinit, sed non tam altè conscendit, vt ossis ambitum, qui priores terminat spiras, attingat. Eustachius vult 3. vel 4. foramina minima reperiri, ita vt aliquando vix capillum admittant, quę in secundam & tertiam cauitatem pertingunt à canali, quem nerui quinti paris ingrediuntur, per hos meatus paruos credit Fallopius neruulos à quinto pari membranæ communicari, vel facultatem & vires, vel quod verisimilius est, à dictis propaginibus membranulam ortum ducere, quæ cochleæ cauitatem inuestit. Idem cap. 16.

OBSERVATIO CCCXXI.

Neruus Acusticus seu auditorius.

SVperest quartum & vltimum ad auditum spectãs, nimirum vt agam de neruo auditorio, in cuius descriptione Anatomici scriptores ob administrandi summam difficultatem, valdè inter sese dissentiunt. Eustachius ita loquitur, quintum neruorum cerebri iugum, ex duobus tãtum neruis, vt alij arbitrantur, minimè constat, sed duas vtrinque propagines inæquales habet: quarum maior secundum lõgitudinem instar semicirculi eleganter excauatur, minoremq; quod alios fugit, amicè suscipit & amplectitur, eoque modo ambæ simul iunctæ obliquè in anteriorem & exteriorem partem vsque ad extremum sinus in osse petræ simili earum gratia exsculpti, procedunt, vbi minor propago à maiore recedens paruum foramen sibi paratum inuenit, & ingreditur, miroq; admodum inflexuoso incessu exgreditur, miroq; admodum inflexuoso incessu extra caluariam elabitur. maior propago videtur in tres portiones parum inuicem distantes terminari: ex quibus præcipua exiguo foramine in cochleatũ os peruio obducitur: sed num instar operculi eidẽ tantum incumbat, an verò altè penetret, & in spiras eius ossis conuoluatur, propter difficultatem administrationis (quam is, qui negotium manibus contrectat facilè experitur) certò explorare adhuc non potui. Fallopius inquit: quintum par auditui inseruire, at ab eodem, quo volunt alij Anatomici loco ex duobus neruulis conflatum, antequam è membrana egrediatur, prodire. altero, quo nullus neru⁹ mollior est exceptis visorijs, hicque ad auditum destinatus. Altero, qui quinto etiam pari assignatur, quia nascitur ab eodem penitus loco, cum molliori dicto, & cum eodẽ ad os petrosum venit: sed reue

ra di-

ra distinctus est neruus,&durior priori, atque æquè durus vt reliqui nerui, qui cæteri paria efformant. neque vlla ratione videtur paris mollis dicti. Fallopius ne videatur velle dissentire à reliquis Anatomicis, contra animi sententiam concedit quinti paris alterum ramum mollem, alterum durum, equidem hic durum neruum tanquam ad audiendi facultatem non spectantem omittam, & agam de molli auditorio, de hoc ita Fallop. prosequitur. Altera quinti paris portio quæ mollis est, & neruus auditorius à me vocatur, vna cum dura ad extremum antri illius perueniens quibusdam angustissimis foraminibus medijs in cauitates distribuitur geminas, atq; illas quodammodo sublinit, quarum vna labyrinthus, altera cochlea, vel cochlearis à me inter ossa vocata atque descripta est, neq; vlterius procedit, vllúmue neruum à se dimittit ad exteriora. Neque tu, neque alius quispiam (vt mihi persuadeo) aliquam ab hoc quinto pari neruosam propaginem, quæ alicuius momenti sit, præter has dictas, inuenire poterit. hactenus Fallopius. Equidem multoties ductum huius nerui secutus, & eodem modo sese habere deprehendi. Vesalius in obseruationum examine sese purgat, rursus Fallopium erroris accusat, hoc modo. Ego discrimē illud, quod abs te in molli & duro in quinti paris exortu (qui aliàs veluti duobus fit funiculis) & in ipsius ad suum proprium foramen progressu adfertur, non memini me obseruasse: & rationi, vti nunc colliges, haud videtur cōsonum. Mihi namque nulla vicinior via occurrit, qua anterior quinti paris nerui portio (quæ veluti gracilior est funiculus) in bobus & ouibus, & manifestius adhuc in porcis quidem, ad inferiorem petrosæ partis superficiem, in homine autem ad initium antri, quod fodinarum cameræ comparo, de-

ferri & distribui queat, modo antrorum in petrosa parte exsculptorum debeat haberi ratio, illaq; citra causam & seriem non fuerint temerè perforanda. Et quãquam duram quinti paris tuam portionem, ita defers describísue potius, ac si auditus organo nullum vsum conferret, animaduertendum tamen est, qui oblongo illi nerueo corpore in boue adnascitur & in homine per foramen camerato antro peculiare propaginem exhibet. Corpus hoc proprio sinu in inferiori petrosæ partis superficie contineri, iam sæpius dixi: illisque oblongis corporibus conferri potest, quę in neruorum complexib9; oliuaria appellas, ego autem flocculis & nodulis illarum chordarum assimilare soleo, quæ Cardinalium galeris appenduntur. Vt enim corpora illa, nervea simul & glandulosa substantia efformata, neruis adnascuntur, aut potius neruorum incrementum constituunt, ita quoq; hic in auditus organo, tali oliuare corpus in proprio sinu reponitur: quodquinti paris applantationem admittens, aut ab illa constitutum, humiliori sua sede neruos à se diffundit, qui ossiculorũ auditus organi nexibus, crassarum & manifestarum fibrarũ ritu partim exporriguntur, & partim illac ad coalitũ, cum non spernenda tertij paris neruorum cerebri portione, procidunt, qua vasa auditus organum ingrediuntur. Quę cum diligentius aliquando in examen reuocabis, promptè animaduertes, in neruorum distributione tibi non pauca insuper desideranda. Posteaquam igitur natura eleganti compendio, his sedibus anteriorem quinti paris portionem distribuit, & reliquam quinti portionem (quæ velut crassior est funis) quodammodo ante osseam tenuitatem subsisti & dilatari voluit, quæ inter cuniculorũ camerali antri præcipuã intersectionem, & foraminis quintum par admittẽtis ba-

tis ba-

tis basim obseruatur, ipsa inquam natura, neruεam portionem in illam intersectionem, demandat, quæ proprio foramine, licet arcto, in cuniculos illos fertur, & fibrosis distributionibus per antra in petrosa ossis parte hic conspicua, dispēsatur. Estque hæc distributio bobus, & ouibus pariter, ac homini communis, etiamsi in hoc quam in illis sit manifestior, vti & camerali antri seriem, aut imaginem in homine ampliorem potentioremque quam illis, esse expendimus. Imò, cum foramen quintum neruorum par admittens obseruo, & in anteriori huius sede meatum auspicari intueor, qui sub aure tandem extra caluariam finitur, non possum satis colligere, qui dum quintum par in mollem & durum neruos partiris, & cum durum, graciliorem & situ posteriorem statuis, ipsum nuper dictum meatum ingredi cupias, citra nescio cuius decussationis, alteriúsue rationis explicationem, quæ durioris tui nerui supra & infra molliorem ductum sitúmue argueret. Mihi enim (vt quid reperiam, semel rursusque insinuem) anterior quinti paris nerui portio, non verò posterior, meatum illum subire cernitur, qui sub aure versus posteriora in illud cessat foramē, quod Galenus ob difficilem setæ transmissionem, quemadmodum à me est commōstratum, satis ex merito cæcum nuncupauit. Idem. cap. 17.

OBSERVATIO CCCXXII.

Vermes in auribus.

Diuturna sordis & saniei suppressio in auribus, ac etiam impurum sordidumque vlcus, vermes progignit, quorum veteres Græci, Latini, Arabes & recentiores, imprimis verò Galenus, Aetius, Aegyneta, & Auicenna mentionem faciunt, qui ad verminosas aures remedia quoque præscribunt.

Vidi expellere vermes ab aure iuuenis, febrem habentis acutam, duos aut tres ad formam granorum pini, erant tamen grossiores, & sanatus fuit homo. Valescus de Taranto. lib. 4. cap. 30.

OBSERVATIO CCCXXIII.

Historia cuiusdam in cuius aurem vermis seu tinea erat ingressa.

VErmes, qui in auribus reperiuntur, aut ex aure suum habent ortum: aut alibi geniti aurem ingrediuntur Nam memini me quendam vidisse, qui cum in quodam cubiculo decumberet, quod horreo in quo triticum seruabatur, subiectum erat, expergefactus aliquando mane, percepit motum & morsum intra aurem: in quam diligenter familiares inspicientes, inuenêre tineam, quales sunt quæ in tritico gignuntur, quæ quidem non sine labore fuit extracta. Trincauel. lib. 4. cap. 6. de rat. curandi partic. hum. corp. affectus.

OBSERVATIO CCCXXIV.

Auris purulentia, à cerebro profluente, cohibita: mortuus æger.

CVM quidam Venetijs, nobilissimæ familiæ nomine Daniel Iustinianus, vlcus fistulosum in aure sinistra pateretur, ex quo sanies plurima flueret, cum medici illius fluxum retinere voluere, contra meam opinionem. Nam ego à cerebro defluere dixeram, cū quidam physicorum esset me percontatus, vnde tanta sanies deflueret, cū sinus ille non fuisset tantæ capacitatis, quo quidem retento, quasi repente mortuus est, adeò mors præsto fuit. Et post mortem, ne visus essem mentiri, plurima sanies ab auribus, & naribus effluxit, vt ostenderet materiam retentam fuisse in cerebro, quam si foras eduxissent,

talis casus minime contigisset. Mar. Sanc. Barolitanus, Comment. ad textum Auicennæ de Significat. exit. internæ.

OBSERVATIO CCCXXV.

Quidam ex coniuge sana liberos omnes surdos & mutos suscepit.

GRauis auditio atque surditas, quæ iam ab ipso ortu & à prima natali die cōtracta sit, à conformationis vitio proficiscitur, quo vel audiendi instrumentum deest, vel certè figuram vitiosam obtinet. Sic quidam Senator ex coniuge sana liberos omnes suscipit surdos atque mutos: cuius rei causa inprimis cœca & obscura censetur. Fernelius libro quinto. cap. 6. Patholog.

OBSERVATIO CCCXXVI.

Duo muti & surdi intra decem menses cum molis mortuis & putrefactis nati, superstites.

MAgna & admiranda sunt naturæ nostræ arcana. Mulier quædam quę habitat in orientali porta, vxor artificis cannarum, viginti quinque filios enixa est, atq; ea fœcunditas primum mira fuit. Ex his duos intra decem menses ambos mutos surdosq;, qui ambo superuixerunt, viuuntque. Primum cum tribus molis, secundū cum duabus non solum mortuis, sed putrefactis. Dum eos in vtero gereret, non quemadmodum in alijs se habuit, sed in imo ventris pondus quasi plumbi sentiebat: verisimile est, adnatas molas sua frigiditate (sunt enim quasi sanguis congelatus) cerebrum læsisse inde auditum & vim loquendi hebetatam, maximè cum computruerint. Læso autem cerebro fœtum descendisse ali-

quantulum, tum ea ratione, tum molarum pondere grauatam fuisse admodum. Cardanus lib. 4. cap. 44. de varietate.

OBSERVATIO CCCXXVII

Chirurgi errore dum venam tundit, scalpelli acies fracta, & post aurem delata, frequentes lancinationes excitauit.

ACies scalpelli fracta, dum venam imprudens chirurgus cuidam incautè secaret, meatus penetrauit diuersos, postque aurem constitit, vbi cōtinuis ferè punctionibus sentiebatur: qua molestia sæpè à nobis leuari voluit. Alexand. Benedictus lib. 3. cap. 9. Anatom.

OBSERVATIO CCCXXIIX.

Aures vt resarciendæ.

QVI vel natura mutili sunt auriculis, vel casu aliquo, vt vulnere, anthrace, cancro, ferarúmne morsu, siquidem haud tota rapta sit auricula, sed eius adhuc non contemnenda restet portio, ea stylo locis aliquot perforabitur: foramina postquam peruia cicatrice obducta fuerint, ad ea vinculis adnectetur conueniens & desideratus auriculæ lobus. At si omnino rapta & populata fuerit auricula, integra alia ex conglutinata papyro vel corio aptanda erit, sic reuinctâ funiculis ex vertice aut occipite, vt nutritus, promissusque capillus, vel gestatum pilleolum, fraudem & deformitatem cælet. Nisi mauis eam pictoris industria carnis colore infucatam virgula ferrea occipiti circumpositam, sic in deperditæ locum affigere, quemadmodum in oculi iactura diximus.

Pareus. libr. 22. cap. 7.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXXIX.

Prodigiosæ narium constitutiones.

AB orientis parte intima homines sine naribus, facie plana, æquali totius corporis planitie. Alij superiore labro orbati. Alij quibus ora concreta, qui modico foramine calamis auenarum potū hauriunt. Lycosthenes Chron 16. de prodig. & ostentis: ex Plinij N.H. lib 6. cap. 29.

Megasthenes gentem inter Nomadas Indos narium loco foramina tantum habentem, anguium modo loripedem, vocari Syrictas, tradit. Plinius. Nat. hist. lib. 7. cap. 2.

Basileæ circa paschalis festum anni 1556. infans adeo scissis & apertis narib. natus est, vt inde eius cerebrum facilimè sit conspectum. Lycosthe. ibidem.

OBSERVATIO CCCXXX.

Nasum dilatantes musculi recens inuenti.

POST frontis musculos bini occurrunt nasum dilatantes, adhuc à nemine cogniti: nam etsi Galenus, alijq; de duobus musculis nasum dilatantibus meminerint, eos tamen cum labij superioris musculis confudere. Præter hos Vesal. duos descripsit nasum claudētes, quos interiore in parte esse vult, imaginationeq; duntaxat intuitus est: quo.n. pacto oculis cernas, quod nusquā est? Latas itaq; nares reddētes musculi illi duo à supradicta oriūtur sutura, estq; exortus eorū acutus carnosusq;, cū musculorū frontis fine permistus. deorsumq; tendētes latiores redduntur, & supra nasi ossa deferūtur, inq; eius pinnis terminum habent, triangulusq; penè efficitur, cuius duo sint latera oblonga, breue tertium: hi pinnas sursum trahunt, fibrasq; rectas habent, itaq; dilatāt: illi verò, quos alij Anatomici descripsere, portio sūt

eorum musculorum, qui in superiori labro positi sunt. Clauditur nasus à musculis dicto labio opem ferentibus, non autem à proprijs. Nam quoties aliquid per nares nobis attrahendum est, superius labium constringere cogimur. Columbus libr. quinto, cap. 4. Anatom.

OBSERVATIO CCCXXXI.

Variæ de olfactus organo autorum sententiæ.

ARistoteles instrumentum odoratus nasum esse putat, 2. lib. de anima cap. 9. & libello de sensu & ijs quæ sentiũtur. Eidem sententiæ visus est acquievisse Plato, qui in dialogo de natura ita scripsit. Circa narium vim species non sunt. Vocat itaque olfactum, narium vim. Galenus multis argumentis inductus non inefficacibus aliter opinatur: Olfactum non fieri in nasi parte aliqua, sed ventriculos anteriores cerebri huic vsui esse destinatos. Franc. Vallesius lib, 2. cap. 24. controuers. Medic. & Philos.

Varia profecto de odoratus organo nostræ tempestatis medicis pariter ac philosophis est sentẽtia: magnaque inter ipsos, ob Anatomes imperitiam, oboritur dissensio. Quosdam namque reperias odoratus organum in illa cauitate cõstituere, quam in frontis osse ad superciliorũ regionem inter duas eius ossis squamas conspicimus: qui si duos etiam insignes sinus, quos in ossis cuneum imitantis medio, tanquam antra inter ipsius squamas subinde comperimus, adinuenissent, ac substantiam illam quodammodo medullarem, in illis cauernis repositam, summoq; studio hîc expendendam, obseruassent, proculdubio & inibi quoq; in osse cuneum referente olfactus organum collocassent. Alij verò quosdam cerebri anfractuum reuolutionumque apices, ac ab frontis ossis sedem versus superciliorũ medium

medium protuberantia cerebri tubercula, olfactus organa statuunt: & tubercula, quod promineant, carnisque quasi modo rubeant, mamillares cerebri processus vocant vtrinque vnum (vti etiam est) enumerantes. Alij rursus ex aliquot Gal. locis, præcipuè autem octauo de partium vsu, simpliciter anteriores cerebri vētriculos, olfactus organa esse astruūt, perinde ac si anteriores ventriculi, præsentis duntaxat sensus essent principia. Alij quidem duos anteriores cerebri enumerant ventriculos: verùm deinde alios totidem cōfingunt, quos olfactus organa esse asserunt. Cæterum quam probè hi sentiant, ex sectione discas licebit dextri sinistrique cerebri ventriculorum constructionem formámue inspiciens: quæ mehercule multò alia est, quàm hactenus dissectionum periti tradiderunt. Quandoquidem ventriculi in posteriori ipsorum sede neutiquam lati cō spiciuntur: & in priora procedentes, paulatim in angustum coguntur, inibique olfactus organa educunt. neq; etiam ad olfactus organorum sedem pituitam excernunt, multoque minus ipsa olfactus organa instar canalium cerebri pituitam, vel quantúmuis maximè abundantem, eódem deducunt. Præsentes namque cerebri ventriculi, secundum cerebri longitudinem, superius ampli existunt, anteriori sede nequaquam angustiores redditi, imò potius magis quam in ipso medio latescentes. In posteriori autem parte ampli quoque visuntur: at hinc cornu modo per cerebri substantiam deorsum descendentes, atque antrorsum porrecti, tantisper angustantur, donec ad eam vsque cerebri pertingant sedem, quæ glandulæ pituitam cerebri excipientis regioni incumbit, ac sub qua grandiores soporaliū arteriarum rami duram cerebri membranam perforant, in cerebrique ventriculos conscendere incirant, in cerebrique ventriculos conscendere incipiant,

piunt. Illi namque in hos ventriculorum angustos subeunt terminos, quos modo ad cerebri basim desinere dicebam. Eiusmodi itaq; dextri & sinistri ventriculorum cerebri ductus visuntur. A sede verò, vbi ventriculorum angustos terminos desinere dicebam, olfactus organa, aut saltem cerebri processus, animalem spiritum præcipuo olfactus organo deferentes, ac ipsi etiam visorij nerui enascuntur. Hinc enim vtrinq; à cerebro alba mollisque prodit substantia, quæ in progressu etiam cerebro, tenuis membranæ interuentu colligatur, quousque ad sinus octaui capitis ossis pertingat, qui his processibus excipiendis priuatim parantur. Ad posteriorem enim horum sinuum sedem albicantes cerebri processus à cerebro abscedunt: neque amplius tenui membranæ connatæ, in suum singuli porriguntur sinum: & adhuc antrorsum magis protensi, ad sinuum finem, seu anteriorem illorum sedem desinunt, sinibus suffulti, ac cerebro interim proximè accumbentes. Nam etsi cerebro in sinuum regione non amplius adnascantur, nihilominus ipsi perpetuo contermini sunt, illique attenduntur. Hi cerebri processus ductu, colore, formaque neruis correspondent: quamuis interim longè neruis ipsis mol liores sint, pauloque (quod ad teretem spectat formam) latiores quàm profundiores. Verùm quia illi reliquorum neruorum ritu, extra caluariæ, vt neque etiam extra duræ membranæ cauitatem, non procidunt, nerui nomine eos Herophilus haud dignatus est: vt neque etiam Marinus, neque Galenus licet Anatomicorum nonnulli hos interim in neruorum habuerint numero, ipsos primum neruorũ par recensentes. Porrò in horum processuum, qui canibus & ouibus multò grandiores quam homini obtigerũt, natura non negligenter considerandũ est,

est, quónam pacto illi duræ membranæ suis finibus adnascantur, & quæ foramina hinc à dura membrana & ossium finibus, quib. processus innituntur, ad nuper commemoratas frontis ossis & cuneiformis ossis cauitates pertingant. Ac demum expendendũ quoq; venit, quodnã verũ sit olfactus organũ, similitudine quadã sumpta ab auditus instrumẽto, dissectionũ quoq; ac philosophiæ professorib. nimis pfunctoriè cognito. Sat fuerit processus illos cerebri commemorasse, quos aliqui etiam mamillares & papillares nuncuparũt: qui sectionem paulo diligentius aggressi, dicta prius cerebri tubera, mamillarum imagine prominentia; nihil ad olfactus organi constructionem auxiliari cognouerunt. Vesalius lib. 4. cap. 3. de corp. Human. fabrica.

Non in processibus mamillaribus cerebri, posita est peculiaris olfactus vis, sed vt via quædam dũtaxat ad sensationis integritatem cum aliarum partium œconomia conspirat. Corn. Gemma. Artis Cyclognomicæ lib. 2. pag. 66. In olfactus instrumento tres sunt cauitates insignes. duæ in fronte, & vna alueolorum plurium specie, quarum singulis suæ particulatim tunicæ, sui humores, qui aduenientem è cerebro spiritum & per neruos vel processus mamillares influentem alterant atque immutant, vt fiat particularis sensus idoneum instrumentum. Idem lib. 1. Art. cyclog. pap. 64. Est humor vtcunque spissus in cauitate frontis, & in ipsis alueolis sub osse ethmoeidi, quo ignis ad olfactum pertinens propria velut sede consistit, & sibi cognata maximè, iuxta Hipp. lib. de diæta. 1. vbi ignis sedem & fomitem in aqua, aquæ perfectionem, ab igne arcano prorsus oraculo designauit. Idem eiusdem operis lib. 2. pag. 65.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXXXII.

In nasi morbis vt remedia adhibenda.

IN naso multò magis, si ad radicem cõstrictus est, videndum, ne acris materia capitis illâc deducatur. Nam inde contingit, vt exeso nasi initio è naso loquantur, & vox vehementer vitietur. Hollerius lib. proprio Obseruat. 2.

OBSERVATIO CCCXXXIII.

Prodigiosæ narium hæmorrhagiæ, qua interdum 18. interdum 20. nonnunquam etiam 40. sanguinis libræ profluxere.

Casum ego vidi in Moniali, in qua non ex abundantia humorũ, nec ab aliqua causa primitiua, vt à casu vel percussione, emanabat vndequaq; sanguis, & per sputum & per nares, & per vrinam. Vnde in prima præsentatione quasi per omnia euacuatoria vidi eductionẽ sanguinis notabilis quantitatis, ita vt ascenderet vltra 18. lib. Et tamen erat exilis naturæ, & macilenta & phlegmaticã: tentaui pro cura, propter debilitatem solùm ventosas siccas in spatulis & immediatè facta cutis ruptione, impletæ sunt ventosæ sanguine: nolui vllo modo tentare phlebotomiam, propter debilitatem, sed non habens aliud ingenium, ad curam dedi tandem ℥. j. philonij persici, cum timore, & tamen per Dei gratiam de casu quasi desperato sanata est infra duas horas. Matth. de Gradi, comment. ad cap. 35. Rasis ad Almans.

In cura habuimus illustrissimam Dianam Estẽsem Contrariam, mulierem probitate & moribus incomparabilem, ex fluxu sanguinis narium, cui decem & octo sanguinis libræ exiêre. Nos illũ his manibus

nibus recta lance pōderauimus, eo etiam dempto, qui per terram, per ſudariola, per lintea, & per veſtes ſpargebatur. Omni ingenio vſi ſumus, vt ſedaretur hic ſanguinis fluxus. inprimis enim aqua frigida vſi ſumus, quæ non profuit: deinde facta fuere omnia diuerſionum genera, ex venæ ſectione, ex cucurbitulis in omni parte: poſtea ad valdè ſtiptica & exſiccantia peruenimus, addidimus deinde agglutinantia & multis vſi ſumus, quæ à ſpecifica forma adſtringere dicuntur; in cibisque portulacam, lactucam & ſolatrum dedimus. Denique ſedatus eſt hic defluxus emplaſtro ex gypſo & albumine oui. ſtatueram ad potentialia cauſtica accedere, quia actualis ignis in hoc loco commodè & non ſine magno diſcrimine applicari non poteſt. Braſauolus. Comment. ad Aphor. 23. lib. 5.

Ipſe in Andrea Coco Ill. & Reuerend. fel. mem. Federici Gōzagę Cardinalis ampliſſimi Heri & Męcenatis mei Splēdidiſſimi ac benemeritiſſimi, libras amplius viginti ſanguinis, vnica die & duabus noctibus per nates fluxiſſe vaſe collectas, & lance libratas me vidiſſe teſtor, qui tamen conualuit, & adhuc viuit, priſtino corporis habitu recuperato. Marcellus Donatus lib. de variolis & morbill. cap. 23.

Antonius Correa, nobilis Luſitanus, quartana febri iam diu affligi cœpit: qui cum eam grauiter ferret, ex Mediolano Romam venit: vbi cum à morbo ob rigidam hyemem & iter longum grauius corriperetur, illi repentè ſanguis è nare ſiniſtra effluere cœpit, & ita copioſè, vt intra quinque dies libræ viginti effluxerint, adeò vt de funere potius, quam de eius ſalute cura inter domeſticos iam eſſet. Cæterū inter cætera huic opitulantia remedia, hæc potiſſimum iuuerunt. Cucurbitula ſplenis regioni admota & gelida teſtibus applicata & ſæpè innouata.

Porrò interea dum sanguis effluxit, quartana cur-
sum suum dimisit. Sed postea elapsis paucis diebus
redijt, & eam nunc vt antea patitur, temperatura e-
nim biliosa exusta præditus hic est. Lusitanus Cu-
rat. 100. Cent. 2.

Berdauid iuuenis cum ex Genica Thessalonicen
veniret, in tantum sanguinis profluuium per nares
deuenit, vt in itinere, & postea domi intra sex dies,
ex eis libræ quadraginta fluxerint, pro quo sisten-
do cum varia & ferè infinita remedia tentata fue-
rint, nullum tamen contulit, quam cephalicam tun-
dere, & sanguinem permittere longa per interual-
la fluere, iubente sic Galeno lib. de curandi ratio-
ne per sanguinis missionem. cap. 11. & 15. Secta nam-
que vena, sanguis pauculus extractus cum erat,
cum vulneri apposito digito, & clausa vena ipsa,
ac pauculo interposito tempore, eum rursus flu-
ere parum permittebamus, sic enim per horam
& plus factitantes, pro ægrotantis viribus, san-
guinis ex naribus profluuiũ compescuimus. Idem
Curat. 60. Cent. 7.

OBSERVATIO CCCXXXIV.

Ozænæ curatio.

VLcerari nares intus consueuerunt, eique malo
vix succurri potest, cum inueterascit. Mihi nubi-
lis puella nobilisq; ostenditur, quæ eiusmodi mor-
bo diu tenebatur: nec inuentus est Medicus, licet
plurimi puellam curandam suscepissent, qui id ma-
lum tollere potuisset. Erant enim vlcera circa na-
res pluribus crustis fœda: è quibus etiam malus cō-
surgebat odor, quod genus Græci ὀζαίναν appellant.
Curam itaque, orante patre, qui vnicè filiam dilige-
bat, aggredior, his auxilijs fretus, quæ ad hunc mor-
bum conducibiliora visa sunt. Primò igitur aluum
duco,

duco, humores æquo, & cucurbitulis scapulis affixis carneque ferro incisa sanguinem mitto. Tum & frictionibus diuertentibus vsus, nares calida aqua spongia expressa confoueo: deinde cerussam & argenti spumam oleo myrtino & omphacino excipiens, ad crassitudinem mellis reduco, eoque illiniri nares sæpius iubeo: quo auxilio crustis omnibus excisis, cerussa demum, olibano, cadmia, siliqueinteriore parte diligenter attritis & melle addito medicamentum conficio, quo specillum lana obuolutum intingẽs vlceribus admouebam: & his repletis linimentum, eo quoq; medicamento illitũ demittebam in nares. Idq́, bis die vel ter faciendum curabam: quoad his præsidijs & auxilijs, quod plurimos medicos diu multumq; frustra fatigauerat, paucis etiã mensib. sublato, puellam pristinæ reddidimus sanitati. Beniuenius cap. 27. de Abditis.

OBSERVATIO CCCXXXV.

Turundæ muscosæ ex naribus.

FRanciscus nummularius Racusinus per nares crustaceas quasdam turundas ac cõcretos quosdam mucos mittere solebat, non sine capitis tamẽ dolore, cui occurrentes nos, à purgato corpore: & à capite particulariter tum errhinis, tum masticatorijs medicamentis decoctum radicis chinæ ad viginti dies exhibuimus, & sanus factus est. Lusitan. Curat. 17. Cent 6.

OBSERVATIO CCCXXXVI.

Abscessus in naribus notatus: vermesq́; duo in naribus geniti ægro insaniam, febrem, & tandem etiam mortem inferentes.

INtra nares abscessus interdum fiunt, nulla febre, minimo dolore, è quibus ruptis animaduerti pus

ſyncerum per nares affatim profluere, perinde atq; è purulentis auribus. idque nullo incommodo vale tudinis. Sed & in quodam milite, qui reſimis erat naribus, ex fœdiore quadam eluuie diutius cohibi ta, vermes duo villoſi inſtar digiti illic geniti inuen tique ſunt, qui tandem in furorem illum adegerũt, febreq; non admodum manifeſta, de medio ſuſtule unt, die circiter 20. Fernelius lib 5. cap. 7. Pathol.

OBSERVATIO CCCXXXVII.

Grauibus ſymptomatibus affectus quidam, tandem vermem è naribus proijcit & liberatur.

SOlet interdum acutus & peſtifer dolor in capite excitari, quem Græci ἐκφαλαλγίαν vocant, ſed talẽ, quo caligent oculi, alienetur mẽs, citetur vomitus, ſupprimatur vox, frigeſcat corpus, & ipſa denique deficiat anima, rarum eſt videre. Nam & nos amicum habuimus Philippum nomine, qui cum his omnibus ageretur malis, & aduentante die ſeptimo morsipſa, nullis conferentibus auxilijs, iamiam adeſſe videretur, vi tandem robuſtioris naturæ vermẽ è dextra nare palmo longiorem eiecit: quo propulſo, omnis ſtatim cum eo amotus eſt languor. Beniuenius, cap. 100. De Abditis.

OBSERVATIO CCCXXXIIX.

Hiſtoria cuiuſdam patritij Veneti, qui cum febre laboraret, per naſum eiecit vermem obſcurioris coloris & longitudinis quatuor fermè digitorum.

EGO Venetijs nobiliſſimum Venetum patritium vidi, qui dum febre laboraret, & quotidiano prę ſertim noctu dolore tentaretur: tandem per naſum vermem

vermem eiecit obſcurioris coloris, longitudinis quatuor ferè digitorum, qui vtrinque ſecundum longitudinem quoſdam tenues & breues pedes habebat, & except9 vitreo cyatho velociter ferebatur: eiectus autem fuit inuolutus mucis, craſſoq; & nigro ſanguine, ex qua etiam putreſcente materia ortum habuerat. Trincauella lib. 9. cap. 11. de ratione curandi part. hum. co p. affectus,

OBSERVATIO CCCXXXIX.

Alia de vermibus in naribus obſeruatio.

PVella quædam, quæ in laterna ad portas D. Iacobi decumbebat, album vermē latum, palmo maiorem, ſatis craſſum reiecit per nares, nulla tuſſi, nullo vomitu antecedente. 9. Aprilis. Anno. 1553. Scholiographi Hollerij ad cap. 54. lib. 1. de morb. intern.

Viſuntur vermes frequentes in naribus, dentib9, &c. Thom. à Veiga Comment. ad libr. 1. cap. 5. de loc. affect. Galen.

OBSERVATIO CCCXL.

Vermes in naribus polypo vexati.

QVendam noui narium vlcere laborātem è quo ſanies manabat, non ſine contagij ſuſpicione: meo conſilio inſtillauit foliorum Tabaci ſuccum, à ſecunda inſtillatione multi vermes exciderunt, deinde pauciores, & poſt aliquot dies ſanatum eſt vlcus, ſed quæ eroſa erant, non reſtituta. Nicol. Monardis, de medic. ſimpl.

OBSERVATIO CCCXLI.

Ex venula in naribus fortuitò ſauciata, mortuus quidam.

AEtate noſtra contigit Venetijs tonſor quidam cum in naribus pilos incommodos forcipe con

cideret, venulam incautè secuit, tantoq; impetu sanguis erupit, vt sistendi modum medici non adinuenerint, & ille vitam miserè finiuit. Alexā. Benedictus lib. 4. cap. 4. de curand. morb.

OBSERVATIO CCCXLII.

Quidam circa tempora sagitta vulneratus, post annos viginti quinque teli partem sternutatione reiecit.

QVidam Grecus Suirus nomine mihi notissim⁹, Chalcidis in expugnatione tēpore sagitta vulneratus, ductus inter captiuos à Turcis, persanato quoquo modo vulnere, annis 20. vitam duxit seruilem. Tandem Cydonem venit, postque quintum annum, dum aqua per æstatē frigida os collueret, concitatis supra modum sternutamentis, magno pruritu inter maximos conatus, prosilit è naribus sagittæ frustum digiti medij longitudine, ferrea acie, nec aliam vulneris notam reliquit. Dum id Medicis Venetis inter mira naturæ refero, aliquibus non credentibus, alijs inter contentiones, vt fit, viam indagantibus. Ecce ex improuiso Suirus Græcus noster, qui fortè tum Venetias venerat, rebus dubijs accit⁹ imò fide carentib. sagitta demonstrata, q̄ miraculi gratia seruabat, testimoniū verissimum dixit, qui cū antea per annos 10. in vrbem non venisset, pro discutienda veritate casu oblatus non credentib. fidem attulit. Alex. Benedict. lib. 4. cap. 24. Anatom.

OBSERVATIO CCCXLIII.

Nasus recens decisus, expeditè conglutinatus.

CVidam decisus nasus, qua os in cartilaginem desinit, Rusticus propendentem partem alteri digitis coniunxit, herbā tusam & è vino nigro tritā, quod

quod millefoliũ appellant, impegit, rudius oĩa colligauit, vnde celerrimè restitit ꝓfluēs sanguis, & vulnus pulchra cicatrice breui coijt. Iac. Hollerius lib. 2. cap. 5. Chirurg.

OBSERVATIO CCCXLIV.

Noua & inaudita ratio, qua Nasus, Labra, Aures, vel à primo ortu curta, vel multo antè tempore abscissa restaurari & refici queant, historijs & testimonijs demonstrata.

CHirurgica operatio, qua nasus aut abscissus, aut à natiuitate curtus, ex brachij carne, aut ex serui naso reficitur, fabulosum non est, vt testatur Calentius epistola quadam ad Orpianum, quæ sic habet. Orpiane, si tibi nasum restitui vis, ad me veni. Profectò res est apud homines mira. Branca Siculus ingenio vir egregio, didicit nares inserere, quas vel de brachio reficit, vel de seruis mutuatas impingit. Hoc vbi vidi, decreui ad te scribere, nihil existimans carius esse posse. Quod si veneris scito te domum cum grandi quantumuis naso rediturum. Vale. Steph. Gourmelenus lib 1. Chirurg.

Branca Siculus Cataneus, Chirurgus ac physicus eximius, suo ingenio & arte, aures, nasos & labra, quibus cæsa fuerant, instaurabat. Huius discipulus fuerat Balthazar Pauon⁹ Siculus. Gilbert. Cognat. Nozorenus lib. 3. Narration.

AEtate nostra narium deformitatem cohonestari docuere ingenia, carunculam è brachio suo concisam ad narium formam conseri addiq; trunco naso sæpè visum est: summam enim cutim brachij nouacula excidunt, facto vulnere, abrasis, si opus est, narib. vel nouiter abscissis, capiti brachiũ deligãt, vt vuln⁹ vulneri cohæreat, cõglutinatis vulnerib. à brachio tãtũ cultello demũt, quãtũ instaurari cõueniat

Nasi enim venulæ cognatæ carunculæ alimentum præbent, cutisque demum superinducitur, pilis quandoque pro brachij natura innascentibus, eoque modo nares nouas miro studio componunt, foraminaque faciunt, audaci ingenio naturæ imperantes. Id additamentum hyemis vehementiam vix sustinet: & curationis initio nasum ne prehendant moneo, ne sequatur. Alex. Benedictus lib. quinto, capite 39. Anatom.

Fieri maximo labore, & mirabili admodum naturæ adminiculo potest, vt si nasus integer abscissus prorsus sit, nullumque restet remedium, à dextro vel sinistro brachio iterum detrahatur caro, quæ maximo cum artificio nasi formam quandam recipere apta est, & iterum à loco vacuo conglutinari hoc pacto. Proponitur homo, cui vel modo, vel longo etiam post tempore nasus abscissus sit. Primum facta conuenienti humorum purgatione, detracto sanguine, sancitaque conuenienti victus ratione, si recens abscissio sit, ita vt nihil adhuc operatum à chirurgo sit, locum nequaquã scarificamus, sed si cutis generata fuerit, adsitque tantum cicatrix, vel angustissimum orificium, tunc temporis ante scarificationem brachium quod magis ægroto sit commodum accipimus, & cubitum in anteriorem partem musculum superficialem flectentem, propè tendonem, hoc est circa locum copulationis eiusdem tendonis manibus diligenter exquirimus. Eo autẽ inuento ab vtroque latere violenter ita vulneram⁹, vt reliqui vicini musculi minimè malum perpetiantur: atque eadem vulnera scalpello profunda efficimus, curamusque ne vel dolor, vel inflammatio superueniat, & interim pededẽtim magis perforam⁹, donec linteum ab vtraque parte facilè aditum habeat, ac si dicas te velle musculum eleuare, in ea parte, in

te, in qua magis carnosus ac corpulentus existit, & ab alijs subiectis partibus totum seiungere. Hoc facto ab altera superiori parte paulatim adhuc separamus, donec vndequaque dermis & epidermis contracta sit, quod medicamentorum ope commode satis perfici potest. Interim locum in quo antea nasus erat, diligenter scarificamus donec sanguis maximus effluat. Postea faciem ita cum musculo iã affecto coniungimus, vt ne moueri quidem vel caput aut brachium, quadraginta dierum spatio possit. Secamus nos tunc superiorem musculi partem carnosam, quam diximus, & vndiquaque cum parte iam scarificata suimus, & cum sequenti medicamento vtramq; partem tam diu semel in die curamus, vt coalescant, coeant, ac vnam sortiantur substantiam nasi locus cum brachij musculo: secamus deinde aliam partem musculi, & eodem tempore brachiũ restauramus, & subinde nasum ex carne cõiuncta effingimus, cõsolidando ab omnibus regionibus nares, atque orificia duo procreando, ac tandem nasi vicem attribuendo. Idque curriculo quadraginta (vt diximus) dierum perfici solet, quo tẽpore ne tantillum moueat æger brachium à capite, ac propterea fascijs ac ligulis obligetur, viuatque interim tenuissimè & iusculis, & panatella, ac alijs sorbilibus cibis interim vtatur. Medicamentum verò, quo id totum cõsequimur Balsamum nostrum artificiale esto, quod hoc pacto componitur. Recip. terebinthinæ optimæ ℔. j. ol. laurini. ℥. iiij. galbani ℥. iij. gummi ℥. iij. s thuris. myrrhæ, gummi hederæ, centaurij maioris, ligni aloes, ana ℥. iij. galangæ, caryophyllorum, consolidæ minoris, cinnamomi. nucis muscatæ, Zedoariç, Zingiberis. dictamni albi, ana ℥. j. ol. vermium terrestrium ℥. ij. aquæ vitæ ℔. vj. Terantur, quę contundi possunt, & omnia

infundãtur in aqua vitæ per tres dies, poſtea per retortam optimè lutatam lento igne extrahantur tres liquores, quorũ primus eſt ſubtiliſſimus, aquoſus & maximè clarus, ſecundus eſt flaui coloris, ſubtiliſſimus etiam, tertio loco ſubſequitur balſamum artificiale rubei ac purpurei coloris. Qui primò extrahitur liquor, mirificè ac valenter iuuat. & prodeſt in omnibus ventriculi affectib. ex cauſa frigida prouenientibus, potenter enim phlegma ac flatuoſos ſpiritus conſumit: ſecundus in vulnerib. agglutinãdis & cicatrice obducendis, in neruorum ſedandis doloribus, in prohibenda ac fuganda inflammatione, paralyticis, conuulſis ac apoplecticis mirum in modum efficaciſſimus eſt. Vltimus verò præ cæteris omnibus his ægritudinibus excellens comprobatur. Atque hæc de naſi deperditi fabrica dicta ſint. Veſalius lib. 3. cap. 9. Chirurgiæ.

Extitit ſuperiorib. annis in Italia Chirurgus, qui reſectæ portionis naſi reparandæ hanc rationem inierat: naſi mutili calloſa labra circũcidebat, quo modo in implendis roſtris leporinis fieri ſolet. Inde lacunam nouacula tam magnã in bicipite brachij muſculo excauabat, quantam amputatæ naſi portionis amplitudo exigere videbatur. In eã mox naſum, qua parte mutilus erat, demergebat, capite ad brachium tanquã ad palum ſic tum reuincto & colligato, vt immotum & ſtabile nullã in partem flecti poſſet. Quadrageſimo inde demumdie, quo ſcilicet tempore peractã carnis brachij cũ naſo agglutinationem ſuſpicabatur, tantum eius pro deperdita naſi portione circumcidebat, quantum ipſi reparandę ſatis eſſe putabat. Id informe poſtea quaſi lambendo parabat, complanabat, & ad reliqui naſi æqualitatem, quantum ars patitur, reducebat. Aegrum interea panatella, carnib. expreſſis, omnibusq; degluti tu, co-

tu, coctu, & distributu facillimis nutriebat. Medicamentis verò haud alijs tantū synsarcoseos opus perficiebat, q̄ balsaminis quibusdā liquorib. agglutinātibus. Minor natu à S. Thoano familię, nasi argentei & brobrosi, quē multos iam annos circumferebat, pertęsus, ad Chirurgū illum in Italiā perrexit, & artis cōmemoratæ industria, nasum recuperauit, magna omnium qui ipsum antè nouerant admiratione. Possibile id quidem opus est, sed arduę omnino plenum difficultatis, tum patienti ægro, tum agenti Chirurgo: vel hoc nomine quod carnis, quæ è brachio reponitur, tēperies longè differt à carnis nasi temperie, & quod restituti nasi foramina, qualia ante erant, excauari nequeunt. Pareus lib. 22. cap. 2.

Non habet Italia hoc tempore superiorem Anatomicū Fabritio nostro. Secundas ab illo partes deferunt Tagliocotio Bononiensi Chirurgo, (qui iam tertia vice in restituendo naso vero, ex musculorum brachij incisione, se admirandum exhibuit) Tertias Arandio Bononiensi, &c. Hæc ex literis D. D. Martini Holtzapfelij ad D. D. Iacobum Moccium, Venetijs Friburgum Anno M. D. XX C III. datis.

OBSERVATIO CCCXLV.

Nasus factitius.

RESciſſus semel à facie nasus totus, vel à naso narium portio, restitui & suo toti vniri rursum nequit: non enim in hominibus res perinde se habet atque in plantis. Languidus enim calor plantis obtigit atq; iners, in omnē porrò stirpis substātiā ęquabiliter diffusus, nec facilè dissipabilis, hoc iudicio, quod arborum defracti, auulsi, aut abscissi rami aliquantū viuunt, possuntq; insiti reuirescere & fruticari: neq; .n. in ijs vlla est sedes cordi verè cōparata, è qua necesse sit hūc calorem quoquouersum in oēs

partes influere & illabi. At contra perfectiorum animantium, vt hominum partes dissectæ continuò vita priuantur, quoniam non ex se, sed aliunde influẽtibus viribus nutriuntur, viuunt, sentiunt, omninóque sustinentur: neque proprio solum calore vt stirpes, verùm etiam ascito gubernantur, vt supra iecoris vim naturalem, alia etiam ex corde vitalis eis aduniat. Quare in resecti nasi locum alium factitium substituere ars necesse habet, quia eam iacturam ars sarcire nequit: suppositus ille artificio nasus ex auro erit, argẽto, papyro, aut conglutinatis linteis, eius coloris & figuræ, quæ ad naturalem proximè accedat, reuinctus ad occiput aut pileum stabilietur funiculis. Quin etiam si vna cum naso labri superioris portio resecta fuerit, licebit eam appendice, naso illi factitio adiecta, quam mystax velabit adumbrare, ne quid quod ad faciei ornatum faciat, misero homini desit. Idem author loco citato.

OBSERVATIO CCCLXVI.

Ex acri defluxione palati pars ad linguæ basim mollior excesa.

QVidam è fluxione acri palati pars mollior ad radicem linguæ perforata est. Purgatum corpus, detractus sanguis, imperatum gargarisma è decocto guaiaci, & lacte, contactus locus aqua alchymistarum cocta cum galla, malicorio & rosis. Acus impérata benè longa, postrema parte incurua, & sub mucronem perforata, qua filum suendo loco traduceretur, è filo sericio cerato: præterea vt primum coagmentum vulneris rescinderetur, ac rursus resueretur. Ex quibus cum consecuta non fuisset integra sanitas, locus cera, vel spongia occlusus mansit, & postea benè habuit æger. Hollerius libell. proprio Obseruat. 4.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXLVII.

Palati lacuna morbi gallici vitio aut aliter deperdita, vt replenda.

NON rarò fit vt bombardulæ igniuomæ missili globo ossis palati portio fracta, vel virulentæ luis carie exesa procidat, quo fit vt minus expressè loquantur ægri, sed obscurius, & turbidius: his etiã opis aliquid adferre arte nostra operepretium duximus. Id fiet repleta palati lacuna argentea vel aurea lamina paulo maiore quam ipsa lacuna sit. Cæterum crassitie quæ aurei nummi solati crassitiem non excedat, figura testudinea ad eius exteriorem, quæ scilicet, cerebrum versus ponenda est partem, religata hærebit spongiola, quæ mox humore à cerebro stillante vbi se ingurgitarit, sic lacunam, tumidior facta, implebit, vt excidere lamina ipsa nequeat sed per se hæreat, stetq; tãquam defixa. Horũ instrumentorum seu laminarum figura est eiusmodi, quorum certum & qualem enarraui vsum, non vno sed frequenti experimento comprobaui in bellis Transalpinis. Pareus lib. 22. cap. 3.

Pluta vide apud Lusit. cent. 5. curat. 14. Et Traianũ lib. 7. cap. 18. de morbo Gallico: Fallopium de codẽ morbo cap. 79. Rennerum pag. 133.

OBSERVATIO CCCXLIIX.

Gula ex vlcere Gallico exesa procidens deuorata.

NObilem nouimus, virum bonum, doctum, & meliori fortuna dignissimum, qui ob luem venereã contractam, alyptica ex hydrarante plures annos gyro pessimè aliquoties ab imperitissimis barbitõsoribus fuit tractatus. Cui præcedentibus intensissimis & implacabilibus capitis atque dentium doloribus, facie prodigiosè tumida, tandem in faucibus

vlcus sordidissimum simul ac profundissimum ad radicē gargareonis, ea parte qua fauces spectat, subitò quasi enatū est. Exesa itaque palati tenerrima substātia, vlceris eluuies cōfertim erūpens, vnà quoque vvulā, basi sua per erosionē sublata, sede dimouit, ita q̄dē, vt saltē ex tenui adhuc fibrilla affixa, in os ꝓpenderet, miserabili sanè & fœdo spectaculo, iacturaverò irrecuperabili. Qui cū gargarismis in rē præsentē præscriptis parū cautè vsus fuisset, per imprudentiā vvulam propriā deglutiens, absumsit. Vlcere ꝓinde maligno, ne latius serperet, pyrotico medicamēto firmato, venēoq; specifica vi ignis domato, de cætero vlc⁹ prōptè curatū fuit. Hoc vno incōmodo relicto, ꝙ vocē aliquantū raucā æger per interualla ex eo sibi contraxerit. Ioan. Schenckius.

OBSERVATIO CCCXLIX.

Columella inflammata, remedio secreto coempto, percurata,

DIues quidam columella inflammata de suffocatione periclitabatur, & cū ei vena incideretur alius quidam incidit, qui se aliâs, si opus foret, ante incisionem venæ vocari iussit, quo facto, statim illito suo medicamento, hominem sanauit, & in multis alijs idem præstitit. Quod videns ille diues, mercede pactus est, vt pharmacum ab ipso doceretur. At ille ita demum vim suam medicamentum præstare aiebat, si patiens quídnam esset, ignoraret, ideoque fidelissimo cuipiam ex amicis id se ostensurum, ea conditione, vt alteri nemini, quamdiu ipse viueret, communicaret. Itaque ipso mortuo, ego quoque ab amico diuitis illius vltro pharmaci descriptionem accepi. Id erat excrementum pueri aridum cum melle attico tritum. pascebatur autem puer biduo lupinis, quibus in cibo communiter

niter vtimur, cum optimo pane satis fermentato & salito. Vinum bibebat vetus: omnia mediocriter, vt quam optime concoqueret. Tertio die sumptum excrementum arefaciens vtebatur, sicut de canino diximus. Lupinis autem vescebatur ideo solùm, vt minus fœtidum excrementum fieret: aliâs enim se gallinarum & perdicum carnem in iure elixam exhibuisse, & nihilominus effecisse pharmacum, aiebat. Galenus lib.10.simplicium.

OBSERVATIO CCCL.

Columellam, si necessitas exigat, cautè & prudenter esse exscindendam: siquidem per errorem incisa, vocis detrimentum, & spiritalibus refrigeratis, phthisim aut citam mortem minatur.

HVius partis (Columellæ) ad finem vsque ἀποκοπαὶ, id est, decisiones, extremè lædunt omnia thoracis loca, & mutos reddunt, vt Galenus lib. de vsu part.11. admonet: Ibidem enim gurgulionis vsum esse tradit, vt aer ingrediens ab eo prius incidatur, impetusque ipsius violentia frangatur: ob idq; ipsum & frigiditas. Hinc nonnulli, quibus ille ad basim vsque esset amputatus, non modo deterius perspicuè sunt locuti, verùm etiam refrigeratis pulmone & thorace perierunt. Proinde ea pars non est temere abscindenda, sed portio quædam basis relinquenda est. Ioubertus Tract. de affect. thoracis. c.3.

Gurgulio funditus exectus vocem obturbat, pulmones ac pectus refrigerat, lib.de differ.m.& 11.de vsu part. Cor infirmat, vt ait Zoar. Tabe consumuntur quibus gargar abscissum est. Aphro. hoc non perpetuò verum, plures enim vidi obesulos, quibus gurgulio penitus erat præcisus. Montuus. lib. 6. cap. 10. Anasc.morb. Tom.1.

OBSERVATIO CCCLI.

Lapis in faucibus enatus.

QVidam dixerunt se vidiſſe Lapidem generatum in faucibus Nicol. florent. Serm. 5. tract. 9. cap. 12.

OBSERVATIO CCCLII.

Cancer oris nuper natorum, cancer albus dictus.

ADhæreſcit nonnunquam recens editis puellis colore & conſiſtentia cretaceum aliquod excrementum, ad oris internas partes, linguamq; totam. Id uitium ab oris intemperie natum, Cancrum albũ Gallorum vulgus nominat, & lactandi libertatem intercipit, in vlcera mox in fauces vſque gulamque ſerpentia, niſi detergeatur, degenerans, & mortis cauſas pleriſque inferens. Quod ne accidat medendum ipſi erit, deterſione procurata, ex linteolo bacillo alligato, immerſoque in medicamentum mediocris conſiſtentiæ ex oleo amygdalarum dulciũ, melle & ſaccharo paratum. Hoc enim blandè affricto madefactæ & deterſæ ſordes eluuntur. Pareus lib. 23. cap. 17.

OBSERVATIO CCCLIII.

Ab oſſe ethmoide caro aliquando producta, pondo librarum quinque.

AVicenna expreſsè vult quod quandoque de colatorio fuit extracta quantitas carnis, quæ peruenit ad libras quinque, tamẽ non fuit cancer. Hugo Senenſis, Conſil. 28.

OBSERVATIO CCCLIV.

Lingua carentes homines.

Ferunt

FErunt ab Orientis parte intima gentes esse sine naribus, æquali totius oris planitie. Alias superiore labro carentes: alias sine linguis, &c. & paulo post. Quibusdam pro sermone nutus motusq; mẽbrorum est. Plinius lib. 6. cap. 30. N. H.

Coromandæ, sine linguis ac voce, stridoris horrendi hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. Lycosthenes Chronic. de prodig. & ostent.

OBSERVATIO CCCLV.

Linguæ geminæ aut fissæ.

SCribunt Aethiopiæ partem, cuius incolæ nascũtur toto corpore flexili vt in omnem positionem sese contorqueant quam facillimè. his ossa neruea esse non dubitandum. Aiunt ijsdem & linguas geminas, quibus distinctim ac pro arbitrio vti possunt. Corn. Gemma. lib. 1. cap. 7. Cosmocrit.

OBSERVATIO CCCLVI.

Linguæ prægrandis natura.

VIdimus linguam cuiusdam mirum in modũ auctam idque citra omnem sensum doloris, vt neque œdema neque scirrhus, neque phlegmone videri posset. Nam neque excauata est sub premente digito, neque sensum amisit, neque dolebat. Sed hic affectus incrementum quoddam erat partium, ita tamẽ vt ipsa partis essentia ab omni noxa videretur immunis, Gal. lib. 1. cap. 9. de diff. morb.

Linguam homini cuidam adeò grandem vidimus, vt mendacij suspicio silentium indicat. Scaliger. Exercitat. 199. 2.

Vidi aliquos qui magnam admodum linguam aliorum comparatione haberent, & obseruaui eos tardius & ægrius loqui & aliquãdo hæsitare. Trincauella li. 5. c. 10. de rat. curãd. par. hum. corp. partes.

OBSERVATIO CCCLVII.

Lingua non natura, sed morbi vitio portentosæ magnitudinis.

SAnè linguam ita tumefactam cuidam vidim⁹, vt ore hominis contineri non posset. Is nec venam inciderat vnquam & sexagenarius iam erat, horaq; diei ferè decima erat cum ad eum primum accessi & vidi. Ac visus mihi est vsitatis mihi pilulis, quę ex aloe, scammonea, & colocynthide constant, vespere datis purgãdus, ipsi tamen particulę afflictæ suasi refrigerantium aliquid imponere, saltem in initio. Post enim, inquam, applicabimus prout suadebit euentus. Verùm id vni medicorum non placebat: ac propterea pilulas quidem sumsit: de locali tamen remedio deliberatio in diem posterum est dilata, quo tempore etiam efficacius aliquid præstiturum, quicquid probatum fuisset, sperabatur, & purgato scilicet iam toto corpore, & humoribus ad inferna reuulsis. Cæterùm ea nocte euidentissimum per quietem insomnium, nostrum homini consiliũ approbauit: ac materiam ipsam medicamenti definiuit, lactucæ succo collui iubens, quo ille solo vsus, prorsus est sanatus, nullius alterius egens. Gal. lib. 14. cap 8. methodi medendi.

Ego aliquando vidi ita magnificatam linguam, propter humores ad eius substantiam venientes, & ipsam imbibentes, quod quasi totum os replebat, & aliquando os exibat, sicut dicit Auicenna. Valescus lib. 2. cap. 66.

Ex sanguinis plenitudine interdum ex phlegmonis abundantia, ita excrescit lingua, vt prodigij more ingens ex ore excidat: quod in quadam fœmina ex gallico morbo vidimus. Alex. Benedictus. libr. 5. cap. 11. de curand. morb.

Nos

Nos etiam duos vidimus, quibus lingua ita intumuit, vt neque loqui, neq; comedere possent, imò duas (erant enim mulieres) quarum altera in ætate iuuenili erat, & cum iudicarent medici esse infectã morbo gallico appellato, decreuere illam inungere, vt eo tempore inungere solebant, antequam irreperet consuetudo, vt ex decocto ligni guaiaci curarentur: medicus verò, cui se curandam commiserat, vsus est satis imprudenter vnguento. nam præter id quod plus hydrargyri, vel (vt nunc aiunt) argenti viui addidit, quam par esset, inunxit etiam caput, vel potius capiti ceratum ex eadem materia apposuit: quo deinde factum est, vt humores violentius commoti præcipitanter ad linguam confluxerint: vnde illa adeò intumuit, & elongata est, vt in ore contineri nequiret, sed exertã diutissimè, imò vltra mensem detulerit. deinde resoluto tandem tumore, linguam retraxit: sed abiecta pelle vniuersa quasi vagina, & extra os relicta. Altera verò erat iam in primo senio, cui cum cœpissent variolæ, ab Arabibus appellatæ, efflorescere, & extuberare in vniuerso corpore, tanta earum copia occupauit vniuersam faciem, & adeò illa intumuit, vt res mõstruosa videretur: nec modò facies tota intumuit, sed & lingua correpta est ab adeò numerosis id genus tuberculis, vt intumuerit adeò, quod totum os repleuerit, neq; eam mouere quoquo per os poterat, neq; comedere, nisi ꝙ cibus fluens per fistulam impositam, imò vi adactã inter linguam & buccam instillabatur, & ita alta est non sine magno discrimine, donec inclinãte tumore, lingua mutata pelle, rediit ad pristinum statum. Prior tamen iuuenculæ tumor referebat potius modum frigidi & pituitosi tumoris, quamuis non sine aliqua acrimonia. Trincauella lib. 5. cap. 11. de rat. curand. partic. hum. corp. affect.

OBSERVATIO CCCLIIX.

Linguæ & vteri sympathia mira.

VIdimus in quadam matrona Cydonæ diu locorum vitio à partu laborante, dimidia lingua nigrore quodam diu infectã nec colorem, nisi discusso morbo delituisse. Alex. Benedictus. libr. 25. cap. 1. de curand. morb.

Fissura eam distingui nõ satis perspicuum est, sed ex offensione intelligitur, propterea partem alterutram Apoplexiæ morbo periclitari: & in vuluæ quoque malis nigrescentẽ, altera partè illæsa continuis diebus vidimus, Idem lib 3. cap. 21. Anatom.

OBSERVATIO CCCLIX.

Pili in lingua geniti, satis longi.

IAcobus ex flumine malè habebat, quẽ cũ curãdũ susciperem, & varia interrogarem. Ecce mihi respondet, in eius lingua pilos magnos etiam breui tempore gigni, quos quandoque proprijs eradicat manibus, id quod tunc rem mihi experiundam indicat, pilum namq́ue intra noctem genitum non esse conscij satis sumus, cum pilus paulatim tãquam lorum crescit & producitur. Crediderim tamẽ ipse, vt pili huic in lingua crescũt, ita in eius corde quoque abundare. Vt olim Ferrariæ experti sumus in quodam à nobis confecto, cuius cor pilis circumseptum erat, audacissimus tamen hic erat grassator, & latro insignis. Iacobus verò de quo agimus, bonus videtur, cum scoquijs tamen piratis, prædonibus ac latronibus insignibus iuxta patriam suã maximum habet commercium, imò & affinitatem. Lusitanus Curat. 65 Centur. 6.

OBSERVATIO CCCLX.

Vermes in lingua.

Nascun-

NAscuntur vermes sub lingua, & in vlceribus, vt ex Valesco allegat Hier. Montuus. Tom. 4. cap. 19 Anasceu. morb.

OBSERVATIO CCCLXI.

Lapides prodigiosæ formæ & magnitudinis in lingua nati, sermonis vsum nonnullis intercipientes.

VIdi lapidem generatum sub lingua cuiusdam viri prohibentem ei locutionem: & eo remoto lapide rehabuit vir loquelam Et generatur ab humoribus grossis, qui indurantur ad inuicem simul donec ad lapidem conuertuntur. Auenzoar lib. secundo, tract. 2. cap. 2.

Zoar recenset visum à se hominem, cui ex nascente intra linguam lapide, loquendi vis amissa est, ex ablato restituta. Thom. à Veiga. commen. ad c. 5. lib. 1. loc. affect. Galeni.

Ego vidi lapidem sub lingua generatum in Domino Nicolao de summa Ripa: Iacobus de Foroliuio Comment ad aph. 79. lib. 4. Hipp. Idem ex eo repetit Ant. Guaynerius

Quibusdam sub lingua inuentum lapidem scripsere. Alex. Benedict. lib. 22. cap. 31. de curand. morb.

Vnum lapidem sub lingua cuiusdam heroinæ natum & inde euulsum instar strobili, cōspicatus sum. Hier. Montuus. lib. 4. cap. 1. Anasc. morb.

Torge in aula Principis Electoris vera laude illustrissimi Ioannis Friderici tibicen erat, quo buccinatore nonnunquam Princeps vtebatur, in eo studio cum ingenio, nec sine industria versatus. Ioannem Steidelium vocabant. Huic tuberculum sub lingua surgit duriusculum & diuturnum, sed doloris expers prorsus: quod ipse & quos consulebat ex flatu vehementi sic intumuisse opinabantur. Sed cum

paulatim accrefceret, & buccinanti impedimento effe cœpiffet, à chirurgis confilium petit, qui malagmatis foris appofitis, intus aútem gargarifationibus tumore mollito, faniem tuberculum illud facere cogunt: quod dum ictu aperiretur, exprimereturque, iuxta pus durus lapillus exilit, qui etiámnum penes me eft, vt bina pifa magnus teresque, cum arefacta atque excorticata lauri bacca fimilitudinem habens, colore fpadiceus, & iuftæ grauitatis. Vulnus deinde fanatum integrè fuit, & tumor euanuit, nec tibia canenti amplius moleftè obftitit. Ioann. Kentmannus libell. de Calculis. num. 3.

Sub lingua lapides genitos vidimus. Corn. Gemma. cap. 6. lib. 1. Cofmocrit.

Ranula lapis, qui fub lingua oritur, vt Augufto caftri Sancti Petri: cui me præfente forma & magnitudine fimilis è linguæ radice eductus eft leui negotio, cum ante loqui vix poffet locusque doleret. Cardanus Comment. ad lib. Hippocr. de Alimentis lect. 40. textus 41.

Vidi in linguę venis, quas Græci ὑπογλωττίδας, nostri Raninas appellant, prę maxima ariditate fanguinem in lapideam duritiem conuerfum. Ioubertus, Prouocatione ad paradox. 3. dec. 2. contra fentent. Brunonis Seidelij.

OBSERVATIO CCCLXII.

De Ranulæ natura, eiusq; curatione recentiorum animaduerfiones & experimenta rara.

IN ea oris parte molli & laxa quæ fub lingua eft, & cui ea incubat, atque quafi vinculo alligatur, tumor colligitur batrachus appellatus, qui interdum phlegmonis, fæpius œdematis mollis & laxi fpeciē exhibet, è quo aperto mucus profilit oui candido perfimilis. Fernelius lib. 5. cap. 9. Patholog.

Ranun-

Ranunculus quem Græci βάτραχον vocant, in inferiore oris parte, quæ sub lingua est nascitur, cuiq; ipsa lingua veluti vinculo alligatur: attollitur instar tumoris hæc pars, colore haud quaquam mutato, mollis, laxus, ac indolens: & tantus apparet tumor, vt inferiores dentes superet: rima autem media, dextram à sinistra dirimente, ranę posteriorem partem refert, vnde affectui nomen. Præcedit sæpenumero maxillæ inferioris dentium dolor, continetur verò in hoc crassus lentus, oui albido colore & substantia assimilis humor. De curatione huius extant apud nonnullos quædam ex Albucasi translata. Errorem horum facilè agnoscet, qui curationem quandoque viderit, ipse fecerit, aut hæc nostra legerit. Legitima curatio est scalpello vtrinque tumorem aperire: deinde vbi quantum potuerit humoris effluxerit, posca (exiguo sale addito) os paucis diebus colluere, donec nihil amplius humoris in tumore reliquum sit. Potest tamen & alia ratione humor in hoc tumore contentus educi, vulnere enim sub mẽto facto, mox effluit: sed tutissimum est intra os tumorem aperire. Si quid verò impedit, quo minus in ore commodè fieri queat, tunc, vt sub mento fiat, proximum est, veluti cui vna cum Ranunculo vtriusque tonsillæ inflammatio superuenit. Hic vulnere, quo diximus loco, facto, adhibitis deinde tonsillarum remediis, ab vtroque liber euasit. Dodonæus Obseruatione Medicinal. cap. decimo tertio. Pauci ex posterioris ætatis Medicis, qui de meden. morbis scripserunt, Ranunculi curationem attigerunt: q verò eius meminerunt, magna ex parte ex Albucasi, aut Rhasi sua mutuati sunt. Michael Sauanarolus ex Rhasi similiter curationẽ in suo opere asscripsit: sed tamen eam quæ fit per scarificationem, magis commendat: quæ via est, inquit, expedita, & ad hãc

ego quam citius possum peruenio, cum non videã periculum. Idem in Scholijs.

Amicus quidam medicus nobis retulit, visum sibi tuberculum sub lingua cuiusdã, latitudine duorum digitorum, quod sermonem impedierit, cuti concolor reliquæ. Id curatum transfixa acu per totum tuberculum, & cum scalpello postea auctum vulnus, vnde effluxerit materia lacti coagulato simi lis (forte qualis atheromatis est) paulatim ea copia, vt duas ferè volas impleret, qua inanita, iussus est aquam mulsam gargarisare: quæ etiam per siphonem in tuberculum transfixum immissa est. deinde purgato corpore, astringentibus vsum esse & conualuisse. Gesnerus Hist. animal. lib. 2. pag. 51.

Tumor sæpè sub lingua existit, qui prolationis seu loquelæ adimit libertatem, ex quo Batrachium Græcis dicitur, Latinis Ranula, quod hoc linguæ vitio correpti, coaxando magis quam eloquendo sensa mentis enunciare videantur. Fit ex frigidę, humidę, crassæ, lentæ & viscidæ pituitosęq; materiæ è cerebro in linguam prolapsu, colore & consistentia albumen oui referentis: etsi nonnunquã colore citreo cõspicitur. Curationẽ vt tutò perficias, eum tumorẽ ignito ferro potius, q̃ scalpello aperies, aliâs enim reuertitur. Ratio apertionis erit eiusmodi. Laminã ferreã incuruã, cõcameratã, & foramine in sui medio peruiam cõparabis, eamq; diducto ægri ore tumori ita aptabis, vt eius ei parti qua aperiendus est, foramen respondeat. Hâc candente ferro pertundes, sic enim nullã oris partẽ quæ sana sit, violabis: inusturus verò, appresso sub mento pollice, tumorẽ altius proferes, quo sit certior ictus: apertione facta, contentã materiam effundes, os ægro collues hordei decocto, melle & saccharo rosato: sic enim tutò & citò vlcus sanabitur. Paræus. lib. 7. cap. 5.

OBSERVATIO CCCLXIII.

De angiglossis seu mogilalis.

ANgiglossi difficulter pronunciant L, R,K, atque in loquendo restitantes loquelam præcipitant. Gal. comment.2.lib.1.Epidem.τραυλοὺς appellat, qui ex musculorum linguæ vitio balbutiunt. Nascitur enim id vitij aut quia breuior lingua, vel quod imbecillior ab intemperie humida, vnde & mollior, vt in quadam paralysi: nonnunquam ex intemperie sicca, frigore, ira concitatiore, calore. At sæpius hic nascitur morbus ab adstrictione membranę linguę subiacentis. Purgandum corpus: parcius viuēdum, vt minor sit copia sanguinis: refrænantibus sanguinem alimentis, frictionibus reuellendum. Albucasis parte secunda, incisionem secundum latum instituit, & ab arteriæ, quæ illic est, sectione cauet, hæmorrhagiæ metu. Colluit statim aqua ros. aceto, aq. frigid. vitata posca. Sed in mediam incisionem inducit linamentum, ne rursus pars ligamenti reliquo ligamento consuescat. In hæmorrhagia lenticulari cauterio inurit. Quod si breuioribus neruis, qui ad motum in palatum & dentes feruntur, id acciderit, res incurabilis, vt cū breuior lingua. Aliquādo sicсioribus ijsdē, nec ita sese extendentibus accidere potest. Hollerius lib.1. cap. 13. de morb. intern. Eo morbo laborans Episcopus Senensis, frater domini de Beauiour, cum medicos impostores ad curationem adhibuisset, consumpta grandi pecunia nihil profecisset, ac tandem me vocasset, aperto malo, & varijs commemoratis causis, quas medici suspicarentur: cumq; vnicam causam esse adstrictionem mēbranæ, quæ sub lingua est, vnde prohiberetur motus linguę, qui ad priores dētes extēditur, indicassem, nécnō vnicū esse remediū scriptū à Celso,

Paulo Aegi. Aetio, & recentioribus medicis, cognitum etiam vulgò, vt membrana illa succideretur, miratus quod affirmarem eam causam vnicam, & curationem ab omnibus scriptam medicis, ignotam ab ijs, quibus sese commiserat, omnino sese consilijs nostris summisit. Monui, nam peregrè proficiscebatur, vt experto chirurgo vteretur: qui vulsella prehensas membranas (filum vulgus vocat) succideret, ne altiore plaga hæmorrhagia moueretur. Quanquã scribit Celsus nouisse quendam, qui succisa ea membrana, nihilo melius sit locutus. Adeò, inquit, in medicina etiam, vbi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est, id quod sequi conuenit. Sed & priusquam ad incisionem veniretur, suasi totius corporis & linguæ resiccationi incumbere. Ille.a. interceptus negotijs, de morte fratris cæsi, & inde contra homicidam commota causa abijt. Adhęc quibusdam incisum est filum, sed mansit intermedius callus, nõ caro mollis: vnde nihil effectum fuit. Quod chirurgis diligenter considerandum. Scholiographi ad idem caput.

Si à membranę ligamentalis (filum vulgus appellat) linguæ subiacentis adstrictione & breuitate malum est, incisio eius secũdum latum facienda venit, magna cura habita, ne venæ & arteriæ, quæ illic sunt, violentur, hæmorrhagiæ non facilè sistendæ metu, mox oxicrato colluendum est os, in mediamque incisionem inducendum linamentum syrupo de rosis siccis, aut melle rosato imbutum: ne rursus pars ligamenti, de nocte præsertim, quo tempore altum silentium, altaque quies linguam continet, reliquo ligamento consuescat. In eundem finem hâc sæpè transadigendus digitus, & lingua vehementius versanda, atque ab ore proferenda. Nonnunquam tamen id ligamentum adeò crassum

ſum & breue eſt, linguamque adeò arctè conſtringit, vt inciſioni quæ ferro fit, locus eſſe nequeat, ſine magno & manifeſto ab hæmorrhagia vitæ periculo. Tum igitur acus filum ducens tranſadigenda eſt, indeque filum indies arctius, arctiusque conſtringendum, donec ſenſim linguæ ligamentale id vinculum, quod immodica breuitate ſua motus eius libertatem intercipiebat, tabefecerit, & diſruperit. Pareus, lib. 16. cap. 29.

OBSERVATIO CCCLXIV.

Mutus & ſyncope affectus puer curatus.

PPuero annos nato 12. repētè ſyncope correpto & muto, in lecto repoſito, temerè, quaſi geſticulando, mouebatur corpus, crura & manus. Subinde garrulus vocatus non reſpondebat. Diem integrum ita habuit. Clyſteres non retinebat. Balano acuta cum hiera diacolocynthide & cucurbitulis in ceruice rediịt & ſanatus eſt. Hollerius libel. proprio Obſer. 14

OBSERVATIO CCCLXV.

Ex noxa neruis illata, vox deperdita.

RVſticus quidā cum decliuiore capitis prora percuſſus recidiſſet, & alterā capitis ipſius partē oppoſitā ad terrā, vt par fuit, elideret, ſurrexit quidem, ſed mutus: id aūt ſiue ex repercuſſione neruorum, q̄ regrediuntur ex pectore, ſiue ex defluēte materia, q̄ neruos illos oppleuerit, tam incertū, q̃ certiſſimum ex hoc cōmunicatam noxam neruis ipſis, qui vocē effingunt. Nam & Gal. facilè Medicorum princeps in lib. quem de interioribus ſcribit, affirmat fuiſſe hominem, qui dum glandula illi abſcinderetur in collo, & ſcalpellum neruos ipſos, quibus vox effingitur, incideret, illico factus eſt mutus. Beniuenius cap. [illegible]1. de abditis.

OBSERVATIO CCCLXVI.

Mutus quidam sola animi incitatione subita vocalis factus.

ANimæ imperio mutus Cræsi filius & natiuo linguæ ac vocis proferendæ impedimẽto affectus, vocalis euasit, integræq; sanatus est. Cum enim Perses quidam in Crœsum sibi ignotum occisurus irrueret, id filius eius mutus aspexit, timens patri, erumpensq; in vocem, ira & metu percitus, dixit: Homo ne perimas Crœsum. Atq; hoc ille primum effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Herodotus in Clio.

OBSERVATIO CCCLXVII.

Cuidam integrè valenti per interualla & periodos sermonis vsus ademptus & restitutus.

VIsus est etiam cui leuiore ex causa biduum, triduúmue loquela adimeretur, moxq; repente & inopinatò redderetur, & qui sæpius ex interuallis & circuitibus modò loqueretur, modò mutesceret integrè sano corpore Fernelius lib. 5. cap. 9. Pathol.

OBSERVATIO CCCLXIIX.

Linguæ affectæ in pestilenti febri rara & formidanda historia.

NOui mulierem cui in pelliculas crassas & glutinosas nõ solùm lingua, sed & œsophagus uniuersus cum ventriculo, tandem & intestinorum tunicæ putruerũt. Hæc inter initia sitiens magnopere, vinum austerum & rubrum sumpserat in uno die propè ad quantitatem lib. 6. vnde sic illi guttur incanduit, vt nec liquidiores cibos transmittere, nedum

dum medicamenta potuerit. Obijt illa miserrimo fato damnans humana præsidia, multumq; impatiens, quod ne potui quidem accipiendo in acerbissima siti, viam aut instrumētum commodum reperirent. Vrina huic alba semper inter calores maximos totius corporis, in qua tamē odor grauis & pisculentus indies augebatur, vnaq; fluebāt primò furfurea quædam: inde & pelliculæ magnæ: & postremo pus manifestum, villis, festucis, & tunicis varijs intertextum. Aderant singultus, ructus assidui, cum tanta doloris acrimonia circa præcordia, ut tanquam parturiens miserrimè clamitaret. Sed post deliria, parua ventris torsio superuenit, ac primum fœtida, purulenta per sedem copia incredibili profluxerunt: inde & sanguis per os & per posticam cum dolore punctili vehementi: atque ita per acerbissimos cruciatus extincta est paulo post vigesimum diem. Sic Deus interdum vel causis omnibus exploratis, in artium atque artificum vbertate maxima, omnem cum velit humani præsidij atque operationis aditum intercludit. Profectò (vt retuli prius) ea membranarum defluxio pro quantitate sui, certum morituris prænuntium misit. nam ex hepatis, aut pulmonis, aut cordis sydera tione contigerant, ut etiam per anatomen deprehensum est. Plerisq; dissecto corpore vniuersa hæc viscera, aut maior illorum portio nunc nigra vt carbo quispiam visa est, nunc suppuratis pustulis plena, fit enim facillimè, vt per consensus tunicarum pituita cōcrescens iugiter adhærescat eademq; salsior, aut virulentior, subiectam œsophagi linguæq, substantiam depascatur. Corn. Gemma. lib. 2. cap. 4. Cosmocrit.

OBSER-

OBSERVATIO CCCLXIX.

Gustus vt fiat & quæ eius sedes, quæ instrumenta sint, sententia noua.

GVstus elementum aqueum nequaquam in palati sede inferiore constituit, neque in linguam effudit alieno humore sæpius imbuendam, cum ipsa debuerit potius supplere pro sensu crassiusculo solius medij locum: sed peculiarem habet humorem aqueum in substantia rara hactenus ab anatomicis non animaduersa, quæ quidem specie dura, oblonga, inæqualis, cum fœtu piscium optimè comparabilis, inclusa longiori epigraphæ ossis illius, quod intra narium amplitudinem situm, ab osse sphænoeide versus palatum exporrigitur, & vomeris speciem præ se fert. huic ego aquam illam gustatilium rerum discretricem ingenitam puto, quæ partim circumsitas tunicas, partim à plexu mirabili inter processus clinoeides ossis sphænoeidis posito, & hinc per occulta foramina tum in antrum interius, tum in oblongum vomeris sinum tenuissimos ramulos ingerente, instar aliarum rerum quę continuè defluunt, continuè restauratur. Et paulò antè. Gustus elementum crassius, quam ut externas species absque maiori elaboratione percipiat, peculiare medium postulabat continuum scilicet tunicarum neruorumque contextum, & totius propemodum substantiæ communione cognatum. Corn. Gemma. lib. 2. Artis Cyclognomicæ. pag. 65.

OBSER-

OBSERVATIO CCCLXX.

Quidam gustatu omni destituti, ita ut neque iucunda aut iniucunda discernerent: indifferenter vitra, lapides, ligna, viua animalia, carbones, pisces, fœnum, lineos & laneos pannos, atque id genus alia vorabant.

Vidi in Augusto Corbeta patritio vrbis nostræ: scilicet ut nullum perciperet saporem. Cum enim lingua sit instrumentum saporum, per neruos tertij & septimi paris ex offensa illorum ablatus est totus gustus, & sentiebat odores: & non percipiebat sapores: & percipiebat ex pipere dolorem: sed nō saporem. Et hoc docet esse verum, quod aliàs diximus, sensum noxij esse in toto corpore. Et ideo duæ istæ quæstiones non conuertuntur inuicem: an omnis sensus fiat per neruos, & an totum corpus sit sensile. Cardanus Com. ad lib. Hipp. de Aliment. lect. 40. textus 41.

Maxima admiratione me affecit inspectio Lazari vitrivoracis vulgò dicti, quem patritij omnes Veneti, imò Veneti omnes, omnes Ferrarienses de facie nouerant. Hic nullo prorsus gustu, dum viueret, præditus erat, nullam in edendo voluptatem, nihil iniucundum persentiebat: insipida, amara, dulcia, pinguia, salsa, acria non distinguebat: vitrum, saxa, lapides, ligna, viua animalia, carbones, pisces è viuario extractos adhuc salientes vorabat. Vorabat lutum, lineos, laneósque pannos, fœnum, stipulam, & vt breui omnia complectar, quicquid homines, quicquid animantia vorant, quicquid edendum, seu deglutiendum potius offerebatur, mercede proposita, dictum ac factum ingurgitabat. Testis est inter reliquos Martinus

Aroma-

Aromatarius Patauij ad Angeli insignè, cui sacculum carbone refertum, & saccum insuper deorauit. quo viso persoluit, quod pollicitus fuerat, comminatus ne ad pharmacopolium amplius accederet: veritus ne se cum taberna & vasis esitaret. Cum igitur hoc naturæ monstrum mihi dissecandum esset Patauij, cœpi huiusce rei diligenter quoad eius fieri potuit, causam venari; quam me tandem Deo duce ex particulari illius structura assecutum esse confido. Nam quarta neruorum coniugatio, quæ gustus gratia in alijs hominibus à natura producta est, in hoc Lazaro vitriuorace neque ad palatum neque ad linguam reptabat, sed ad occipitium reflectebatur. Columbus lib. 15. Anatom.

Gustatu quoque non minus quam articulati sermonis usu destitutus fuit monstrum illud hominis, quod à multis annis hîc in Xenodochio publico alitum omnes nouimus, cui Ioanni gutturoso seu chœradico (vulgò *Kropff hans*) à chœradibus, quibus præter alia monstrosa insignitus erat, nomen fuit. Huic ego à Iodoco Husero Consule, aliquando in nuptijs, experimenti gratia, ex secundæ mensæ quisquilijs bolum oblatum, ex sale nucis iuglandis quantitate, caseo, corticibus castanearum tostarum & pomorum allatis etiam ex culina carbonibus, spectante morione, cū vino remistum, patulo ori ingestum vidi. Quam ille miscellam, vbi auidè admodum deuorasset, tantum aberat, vt inde aliquid offenderetur, quin nutibus aliam quoque expeteret, certissimo frustrati gustatus argumento. Capite erat Thersitico & deprauatæ omnino cōstitutionis, vnde reliquorum maximè internorum sensuum mutilatio & fatuitas. Ad nulla ciuilia opera perficienda, præterquam ad ligna portanda & culinæ seruiendæ, vtilis: præcipua ei cum pueris con-
uersatio

uersatio, quibus, vt & alijs quoque, animi sui sensũ nutibus, & manuum agitatione exprimebat. Puellis, ancillis & fœminis plurimum fauere visus est, quod inde accidisse puto: siquidem à nonnullis ad lupanar aliquando abductus, venerea expertus est. Fuit autem natura mutoniatus & nasutus: quando ei egregiè de membro virili (quod ille ad impurorum quorundam hominum prouocationem ostentare solitus fuerat) prospectum erat. Ita factum, vt quod in reliquis partibus & sensibus natura denegauerat, hoc ipso membro cumulatissimè rependeret. Ioann. Schenckius.

OBSERVATIO CCCLXXI.

Lingua abscissa sine valetudinis noxa.

COrreptus quidam non ita pridem vehementi vniuersi corporis conuulsione, linguæ anteriorẽ partem mordicus amputauit: atq; hic reualuit quidem à conuulsione, sed loqui, vt antea, haudquaquam potuit. Galenus. lib. 1. cap. 8. de diff. morb.

Non equis modò, sed hominibus periuris linguã clauis affigere trunco, illiusque primam præscindere partem, non in Germania tantum, verùm & Bononiæ & in Hispanijs citra noxam vidi. Langius, Epist. 4. Tom. 1.

OBSERVATIO CCCLXXII.

Lingua fissa vt restauranda.

LIngua ita vulneratur, vt vel rescindatur penitus, & portione aliqua suæ substantiæ mutiletur, vel findatur tantum seu in longum, seu in transuersum. Substantię iactura resarciri nequit, quia pars omnis à corpore viuente, à quo vitam spiritus sanguinemque ducebat, distracta & reuulsa vitam statim amittit. Philosophorum verò sententia, à priuatione ad

habitum non est regressus. At fissa in longum aut latum seu transuersum, facilè futura restituitur, modò fissa pars suo corpori adhuc viuēti hęreat, à quo vitæ materiam & formam mutari queat. Ergo corpus linguæ, linteo molli & mundo, ne lubricitate sua elabatur, minister sedulus arctè tenebit, interim dum chirurgus infernè superneq; adactis punctibus consuet, vbi ꝙ satis est fuisse visus fuerit, filũ quam proximè nodũ exscecabit, ne si longius sit, in dentiũ interstitijs inter mandendũ implicetur & cōsutarũ partiũ perniciale dilacerationē inferat. Hordeatis interim amygdalatis, gelatina, collatitijs & expressis iusculis, ouorumq́, uitellis ęger nutriendꝰ erit: ore saccharum rosatũ, syrupũ cydoniorũ, versabit sæpius: talia enim præterquā ꝙ nutriũt detergētis medicamenti ac agglutinantis vicē subeunt. Hęc ego de linguę vulnerũ curatione neq; ex magistris, quos audiui sedulò, neq; ex libris didici: ita tamen sunt, vt à me ꝓspero successu experiētia fuerint cōprobata. In multis quidē vt in Marigniani inquisitionũ præsidis filio, in Ioan. Pieto lignario fabro, ad S. Germani suburbia cōmoranti. Luculentissimè verò in Coeti causarũ Patroni famatissimi trimo puerulo. Is in mentum super saxũ deciderat, ipseq; sibi interiectam fortè dentibꝰ insignē extremæ linguæ portionem exciderat, vix è tenui carnis fibra pendebat illa, sic vt agglutinandæ & vniēdę ipsius exigua admodum spes esset, quæ me cogitatio ferè impulit, vt ipsam penitus reuellerem: auertit me tamē ab isto consilio actionis nobilissimæ, loquendi scilicet inde consecutura abolitio, & naturæ miranda sæpè & quæ Medicorũ expectationem superent in morbis patrantis expensa prouidentia. Hoc insuper cogitabam linguæ carnem mollem, laxam, fungosam esse & spongiosam: nec præterea aeris exter-

nis in-

nis iniurijs omninò obuiam, itaque cum ſemel atque iterum, ſurſum deorſumque acum, quæ filum trahebat, adegiſſem, atque de cætero puerũ quo nuper dixi modo curari & nutriri iuſſiſſem, intra paucos dies conualuit, valetq; adhuc diſertè & diſtinctè loquens. Pareus. lib. 9. cap. 27.

OBSERVATIO CCCLXXIII.

Lingua amputata, vt arte ſermo procurandus.

CAſus huic remedio, vt multis alijs, locum in arte & authoritatẽ dedit. Cuidã in Iuoyo caſtro 24. à Biturigum vrbe milliaribus commoranti, linguæ inſignis portio reſecta fuerat, ex quo infans totum triennium manſit. Contigit aliquando, vt dum in agris cum falcarijs in ſcutula lignea biberet ab aliquo circumſtantium titillaretur, titillatum non ferens, ſubito in voces articulatas & intelligibiles erumperet. Id ipſe miratus, & rei nouitate tanquam miraculo delectatus, eãdem ſcutulam, eodem quo ante ſitu, in os indidit, planeq; tum & articulatè ſic loquebatur, vt ab omnib⁹ intelligi poſſet. Itaq; diu poſtea in ſinu ſemper habuit ſcutulam ad ſenſa mẽtis proloquenda: quouſq; tandem artium magiſtra & ingenij largitrice neceſſitatẽ ſuadente, excidi ſibi & affabrè fieri inſtrumentum ligneum curauit, qd ſemper collo appenſum circumferebat, tanquam vnicum mentis interpretem, & loquelæ miniſtrum. Inſtrumentum eiuſmodi eſt: Pars ſuperior ſeſqui capitati argentei craſſitie eſſe debet, quam ſic ille inter inciſorios dentes continebat, vt ab ore haud prominerct, imò nihil ore præter naturam habere videretur: inferior tenuior eſt, nempè capitati argentei craſſitie, quã reliquæ linguæ tenaci adhæſu componebat rectà ad ligamentum membraneum, quod ſub lingua eſt. Interior inſtrumẽti pars

ſcalpta & nonnihil excauata erat. Reſte verò illud ceruice ſuſpenſum geſtabat. Cuius cum mihi Textor Medicus Biturix doctiſſimus copiam feciſſet, eius ipſe periculum feci certiſſimo &quali narratum eſt euentu, in adoleſcente cui lingua amputata fuerat. Idem in ſimili caſu reliquis chirurgis cenſeo faciendum. Idem lib. 22. cap. 5.

OBSERVATIO CCCLXXIV.

Prodigioſum gingiuarum incrementum & hyperſarcoſis, tum de epulide, vt varijs hæc modis ingenioſè percurata.

VIdi hominem cui ex diutino vomitu acidi humoris tantum gingiuæ creuerant, vt totos dentes tegerent. Cardanus lib. 12. de Subtilit.

Dum eſſem in Sabaudia cum illuſt. Duce Carolo ſecundo in loco Anneſiaci, fui locatus in domo Pacheleti apothecarij, qui habebat vxorem ſatis antiquam, quæ habebat gingiuas inferiores craſſiores digito: excreuerat enim carnoſitas multum deformis. Rogauit ſi quid haberem, vt ſanitati conſulerē, quia multi iam anni erant, quod ab illo morbo vexabatur. Cui dedi bonam ſpem ſalutis. Accepi aquam, qua vtuntur aurifabri. (vulgò *da partiere*) & aptaui duos baculos, in quorum vnius ſummitate ligaui cottum carminatum, in alterius ſummitate ligaui paruam petiam. Accepi poſtea aliam petiam duplicatam, & cum manu ſiniſtra poſui petiam ſuper inferiori labio, & traxi inferius, vt diſcooperirē totam illam carnoſitatem. Carne diſcooperta, accepi manu dextra baculum, in cuius ſummitate erat cottum, & immerſi in illam aquam fortem, & cum cotto fricaui dictam gingiuam ſuperincarnatam, vt ſuprà: & effecta eſt alba perinde, ac ſi calca diſſoluta liniuiſſem: deinde infudi petiã, quę erat ligata ſuper

per alio paruo baculo in aquam frigidam, & laui carnositatem illam, tegendo alias partes, ne tangerẽtur ab aqua forti. Iteraui modum prædictum per octo dies, & Deo fauente restituta fuit sanitati pristinæ, nulla remanente deformitate, perinde ac si nihil passa fuisset. Pet. Bayri lib. 6. cap. 16. de medend. mal.

Curaui quandam mulierem quæ erat de Episcopatu placentiæ, de carne addita in gingiuis, in mandibula superiori, cuius carnis quantitas erat multiplicata super dentes & gingiuas ad modum oui anseris & plus, remoui eam in quatuor vicibus cũ ferris ignitis incidẽtibus, & in fine remoui dentes motos cum quibusdam partibus ossis mandibulę, emittebat enim sanguinem in multa quantitate, hora vstionis, qui perfectè stringebatur cum vitriolo, de quo fit encaustum & coto vel bombace, comprimẽdo cum istis fortiter & firmiter locum à quo emanabat sanguis cum manu: Expectabam inter vnam incisionem & aliam, quandoque per dies octo, & plus, curata fuit per istum modum perfectè. Et fuit hæc cura facta in ciuitate Veronæ in domo Canonicorum M. C C. L X X I X. de mense martij. Et nobiscũ in illa cura fuit Magister Bernhardus de Grõdola, qui multum suis manib. in cura laborauit. Et habuimus ex ipsa cura 40. minalia frumenti, à quodam Hostiario illius Ecclesiæ, qui erat suus Patruus & vocabatur Vbertinus de Placentia. Guliel. Placẽtinus Chirur. lib. 1. cap. 20.

Cuidam mulieri Aurelianæ excreuit caro à gingiuis parte interna durior, externa mollior, insignis vtraque magnitudinis. Mulier erat sterilis, malè purgabatur, habitu melancholico. Adhibitum consiliũ, monitumque iam ab annis tribus initium esse mali, crescere indies cum dolore, sed sine putredine, odore graui, sine dentium vicinorum corruptione.

Vnicum in incisione remedium. Sed ab incisione metus hemorrhagiæ, conuulsionis, irritationis partis, vnde cancer. Tandem visum fuit exteriorem debere vel ferro incidi, vel filo præligatum tabefieri. Vt videretur num quid ossis, quod erat ad pediculum, corruptum esset, vt inureretur radix, & si quid esset corrupti ossis, igne corrigeretur. Quod vt succederet, ad interiorē simili ratione veniēdum esse, à qua periculum maius, quia durior, quia interior pars propter tunicam & neruos magis periculosa: ac cauterium, quod induretur, decisa carne immittendum per canaliculum. Hęc omnia post purgationes frequentes phlebotomiam, cucurbitulas, deriuationes, integram sanitatem attulêre. Hollerius. libell. proprio. Obseruat. 26.

Epulis carnea est excrescentia gingiuarum inter dentes, quæ sensim sæpè ad oui augetur magnitudinem, adeò vt & loquendi & mandendi adimat facultatem: saniem saliuosam & fœtidam effundit, ac non raro in cancrum degenerat, quod caloris, doloris, & aliorum accidentium proprietate intelligere licebit: tum enim ipsam manu attingere nefas. At quæ ægrum dolore non excruciat reuelli poterit: reuulsionis is erit modus. Filo duplici vincietur, & vincta constringetur quousq; decidat: vbi deciderit, locus inurendus caustico fistula incluso, vel aqua forti, vel oleo de vitriolo, ea industria, vt ne vicinæ partes sanæ contingantur, alioqui si non inusseris reuerti solet. Eius generis tumores, sæpè ea arte amputaui tam amplos, vt non contemnenda magnitudine ex ore prominerent, cum ingenti faciei turpitudine: hos cum nulli chirurgi auderent attingere, quod liuida carne apparerent, tentaui tamen ꝙ indolentes essent, & reuulsione atque vstione ad perfectam sanationem perduxi: non quidē simul & semel:

ſemel: nam etſi à ſectione locum inurerem, repullulabant nihilominus, quòd oſſis alueoli portio quædã, in qua dentes defixi ſtant, carie correpta eſſet. Sæpè animaduerti eiuſmodi carnem in cartilagineã & oſſeam ſubſtantiam vetuſtate induruiſſe. Itaq; quàm celerrimè fieri poterit aggredienda curatio: nam adhuc exilis, nec altis firmata radicibus, facilius reuellitur, humore viſcido tum ſolùm referta, qui ſucceſſu induratur, & difficilem reddit reuulſionem. Pareus. lib. 7. cap. 4.

OBSERVATIO CCCLXXV.

Sanguinis ex gingiuis profluxus aut periodicus, aut per interualla animaduerſus.

NON abs re eſt recenſere vnum vel alterum hominẽ, quibus ſingulis menſib. ex gingiuis ad radices dentiũ abſq; dolore aliquo ſanguis exit, qui ſi tamen ad aliquot dies moratur, & ſolito non reſpõdet modo, in capitis dolorẽ incurrũt, ac ſic eũ ex gingiuis ipſis euocare neceſſe habent, ex ijs aũt ſtudioſus quidam eſt. Luſitanus. Cent. 5. curat. 3.

Socrui meæ, etſi non ſtatis ac certis temporibus, per interualla tamen quædã, fluebat è gingiua ſanguis, quaſi venula inibi aliqua ex anaſtomoſi adaperta. Iul. Alexandrinus. Annotat. ad cap. 11. libr. 7. Therapeut. Method. Galeni.

OBSERVATIO CCCLXXVI.

Sanguinis è gingiuis excretio prodeuntibus ectimatibus ſeu variolis.

FRequens eſt, dum natura ectimatũ expulſionem molitur, vt eodem tempore, vel paulò antè ſanguis è naribus & ſubinde copioſius fluat. Verùm Latomo cuidam ectimatis laboranti, non per nares, ſed è gingiuis ſanguis erupit, quod cum inpri-

mis molestum esset, ore assiduè sanguine repleto, remedium adhibet, & sanguinem illac manantem reprimit. Repressus autem sanguis, aliam sibi viam quæsiuit. Nam ad vrinarios meatus conuersus, vnà cum vrina descendit, atque sic è gingiuis non amplius sanguine erumpente, vrina cruenta subsecuta est: quæ cum & reprimentibus, sanguinisque fluorem sistentibus medicamētis exhibitis talis esse desijsset, iterum natura sanguinem ad gingiuas pepulit. Ex his autem nec prius desijt prodire, quam ab ectimatis curatus æger esset: Dodonæus Obseruat. cap. 14. Consideranda hic occurrit naturæ singularis prudentia ac prouidentia: deinde & cognoscendum conatum eius non esse reprimendum quando criticè sanguinem, vel aliud aliquod expellit: vel aliâs grauata sese exonerat. Veluti cum ectimata erumpunt, quæ non alio tempore, quam cùm sanguine reprobo grauata est, excludere velle natura videtur. Idem in Scholijs.

OBSERVATIO CCCLXXVII

Sanguinis è gingiuis profluuium, quod nullis cederet medicamentis, ægrum è medio sustulit.

NOS vidimus è loculo dētis longo tempore sanguinem profluxisse, qui nullis remedijs cessit, ægrumque tandem sustulit. Hollerius commen. 2. ad Aph. 18. lib. 2. Sect. 2. Coac. Hipp. pag. 1108.

OBSERVATIO CCCLXXIX.

Dentes in matris aluo gigni licet non prodeant.

PRimi quidem dentes nascuntur à victu in vtero, & postquam natus fuerit, puero lactenti à lacte. Hippocrates lib. de Carnibus.

Dentes

Dentes in ipſo matris vtero efformari, certò comperi, ſicuti ego perſæpè oſtendi magna adſtantium admiratione, dum ex demortuorum infantium in matris aluo gingiuis ex ſuis alueolis perexiguos dentes eruerim. Idem in nuper natis, quod in extra-ctis ex vtero, atque etiam in abortibus ſeptem & o-cto menſium explorare mihi licuit. Ea autem diligentia rem hanc perquiſiui, quod de his plerique ne verbum quidem, re nondum illis fortaſſe cognita, aut perquiſita. Columbus lib. 1. cap. 10. Anat.

OBSERVATIO CCCXXC.

Quidam cum dentibus vel omnibus vel aliquibus nati.

HIſtoriæ ſcriptor ait, Arſamen Perſam natum eſſe dentatum. Antigonus de Mirab. Narrat.

M. Curius & N. Papyrius viri clariſſimi cum dentibus nati ſunt: eam ob cauſam Curius Dentati nomen meruit. Plinius lib. 7. cap. 16. N. H.

Valeria Romæ cum dentibus nata Regum temporibus, Sueſſam Pometiam illa tempeſtate florentiſſimam vrbem deportata eſt, reſpõſo aruſpicium vaticinante, exitio ciuitati, in quam delata eſſet futuram, veridico exitu conſecuta. Plin. libr. ſeptimo, cap. 16. N. H.

Oxini puella cum dentibus nata Con. Lycoſthenes, Chron. prodigiorum & Oſtent. anno 3792.

In Piceno infans cum ſex dentibus ortus, tũ Turcæ noſtra paſſim loca capere cœperunt. Polydor. Virgilius lib. 3. Prodig.

OBSERVATIO CCCXXCI.

Admodum ſenibus dentes renati.

IAM quibuſdam mulieribus anno etiam octogeſimo maxillares illi nouiſſimi non ſine dolore exie-

runt: viris quoque idem euenisse accepimus: quod certè ijs accidit, quibus in iuuentute ipsi genuini nati non fuerint. Arist. lib. 2. cap. 4. de hist. animal.

Zanctem Samothracem ciuem, cui renati essent dentes post 104 annos, Mutianus visum à se prodidit. Plin. lib. 11. cap. 17. H. N.

Recitat Albertus se vidisse hominem, anno octogesimo cui nascebantur dentes: neque tamen hoc adeò mirum est, cum supra viginti octo omnibus communes quatuor sint, qui sapientiæ vocãtur, qui post trigesimum annum oriuntur. Cardanus libr. 8. cap. 43. de varietate.

Dens mihi natus est 43. anno, & adhuc est mihi in ore robustus, & est superioris mandibulæ: vltimus à latere dextro. Idem Comment. in lib. Hipp. de Aliment. lect. 25. textus 26.

Victoriæ Fabrianensi cuidam fœminæ, octogenariæ, renati sunt dentes, ac à defluuio capilli rursus orti sunt. Alexander Benedictus cap. 1. lib. sexto, de curand. morb.

Baroni Zerotino 24. anno genuini dentes proruperunt. Iordanus. Respons. ad Ioubertum.

Nisi fuerint à Typographo transpositi numeri (vt 24. pro 42. is malè scripserit) res noua aut mira non est, dentes genuinos ea ætate proirupisse, quum terminus illorum esse soleat, finis adolescentiæ, vnde & sapientiæ dentes (græcè σωφρονιστῆρες) dici meruerunt. Vicina Pezenatio est Nobilis fœmina *Labalieres* cognomine, cui iam anui, prorsusque edentulæ, circa septuagesimum ætatis suæ annum, dentes plurimi sunt renati, sed ij perexigui tenuesque & imbecilles, vt in prima ætate. Ioubert. in Apolog. pro Paradox. 7. Decad. 2.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXXCII.

Dentium numerum plurimum variare.

GEnuini plerunque in causa sunt, cur varius dentium numer⁹ habeatur: modò enim vno superaddito, triginta tres constituuntur: sicuti mihi sæpè videre contigit in viro quodam nobilissimo: modò duobus detractis aut vno, numerum decrescere: in aliquibus etiam 28. quod minimũ est, inuenti sunt. Licet ego obseruauerim Nicolaũ Ardinghellũ Cardinalẽ, quem honoris causa nomino, in ore 6. tantũ supra 20. dentes habere, neq; tamen vllus desiderabatur. Columbus. lib. 1. cap. 10. Anatom.

OBSERVATIO CCCXXCIII.

Dentes prodigiosæ magnitudinis.

VTicensi in litore apud Africam dens Gygantis inuentus est tam ingens, vt si minutatim in modulos nostrorum dentium cõcideretur, 100. dentes inde fieri possent. Sigibertus in Chronicis

In specu subterraneo propè Elbingerodam reperiuntur ossa & dentes, tam hominum quam animalium aliorum, maximæ ac tantæ magnitudinis, vt vix credi possit, vixisse vnquam tantæ magnitudinis homines aut animalia vlla. Gesnerus in libel. de Fossilibus.

OBSERVATIO CCCXXCIV.

Dentes in palato nati.

EST exemplum dentis homini & in palato nati. Plinius. lib. 11. cap. 37.

Geniti & in palato quibusdam dentes cernuntur. Alex. Benedict. lib. 3. cap. 22. Anatom.

In palato quandoque generari dentes, Alexã. de Benedictis, & quidã alij testantur. Quod mihi etiã

videre contigit in muliere Romana, cui non longè à palati foramine, inciſoribus proximo enatum dētem iuſſi ſcalpello incidi, & igne exuri. Eſt etiam Engubij in monaſterio Sanctiſſimæ trinitatis eximij iuris vtriuſque conſulti Hieronymi Gabrielis ex ſorore nepos, cui dens in medio palato, ætatis anno decimo octauo natus eſt, quem etiam nunc habet, & videre licet. Euſtachius lib. de dentibus cap. 29.
Dentem nobis quoque videre cōtigit è medijs faucibus, qua parte linea quadam diſtinguūtur, Ioanni Kerckero, Collegij Baſilienſis apud nos Secretario & compatri meo chariſſimo, cum ætatis ſuæ annum circiter ſexageſimum ageret, enatum. Qui ea parte qua è faucibus prominebat, triquetri lapilli qui è cyprinorum capitibus eruitur, niſi quod durior eſſet, formam quoquo modo referebat. Hunc, quòd non parum moleſtiæ ei adferret, ſępius remedijs mollientibus alijsque, neque enim ferro fauces irritare conſultum erat, tollere conatus eſt fruſtrà, qui tamen poſtmodum ſua ſpontè excidit, plurima digitorum vellicatione toties exagitatus. Ioannes Schenckius.

OBSERVATIO CCCXXCV.

Dentium loco vnicum os in nonnullis annotatum.

PRuſias Pruſiæ Regis filius, pro ſuperiori ordine dentium vnum os æqualiter extentū habuit, nec ad ſpeciem deforme, nec ad vſum vlla ex parte incōmodum. Plin. libr. 7. cap. 16. Solin. cap. 9. Val. Max. lib. primo cap. 8.

Pyrrhus Epirotarum Rex dentes non habuit diſcretos, ſed erat ſuperiore gingiua perpetuum os diſtinctū, quaſi lineis, quibus deſignabatur dentium interpunctio. Plutarchus in Pyrrho.

Poſt pugnam ad Platæas commiſſam, in qua Per ſarum

ſarum innumeri ceciderunt, cum mortuorum oſſa comportarent vnum in locum Platæenſes, inuenta eſt maxilla, cum eo quod ſuper maxillam eſt, habẽs dentes etſi diſtinctos, tamen ex vno oſſe vniuerſos, tam molares, quam cæteros. Herodotus lib. 9.

Euryphæus Cyrenæus habuit in ſupriori maxilla vnicum os continuum vice dentium Rauiſius.

Euryptolemus Cypriorum Rex, dentium vice vnicum os obtinuit, vt annotauit ex Iulio Polluce Gabriel Fallopius, Comment. ad lib. Gal. de Oſſib.

Noſtra ętate in aula optimi Principis Ernesti, Ducis Lunebergenſis, fuit virgo nata in familia nobili, cui fuit os dentium cõtinuum. Et narrabat Dux Erneſtus, eximiam in ea virtutem & grauitatem fuiſſe. Philipp. Melanthon. de Animal.

Narrant quidam hiſtorici Pyrrhum Regem Epirotarum, Euryphœum Cyrenæum, & complures etiam alios os continuum pro dentibus habuiſſe, atque, extenſum ac lineis quibuſdam altis non aliter diſtinctum, nec alio tenore, quam pleriq; maxillares caprarum conſpiciuntur. Hanc ego coniunctionem in omnibus dentibus nunquam vidi. Sed tres aut quatuor molares, non aliter quam in pecudib9 continuatos aliquando obſeruaui. Et præterea in quodam ciue meo intuitus ſum in ſenectute iũctos dentes, dura ac penè lapidea materia vndique obductos, nullo diſtinctionis veſtigio retento, vnius tantum oſſis ſpeciem præ ſe ferre. Euſtachius libro de Dentibus.

In nonnullis dentes maxillis adeo nixos obſeruaui, vt diuelli nullo modo poſſent, niſi maxillæ oſſis fruſtum inſigne vnà abſtraheretur. Columbus lib. 15. Anatom.

Quidam Lutetiæ dum dentem euellit, ſimul & partem maxillæ & vicinos dentes detrahit. Hæmor-

rhagia sequitur periculosa. Vocatus in ius chirurgus liberatur. Quia inuenti dentes non inserti, sed omnino maxillæ continuati. Hollerius libro proprio Obseruat. 31.

OBSERVATIO CCCXXCVI.

Duplex, vel nonnunquam etiam triplex dentium ordo obseruatus.

MIthridatis Regis filia Dripetine Laodice regina nata, duplici ordine dentium deformi admodum comes fugæ patris, à Pompeio deuicti fuit. Val.Maximus.lib.1.cap.6.

Dentes humani ordinem vnicum seruant, etsi aliquādo duplex inueniatur: licet rarò in hominibus, triplex tamen in puero meo Phœbo cōspicuus, qui rarus est, quemadmodū & ipse rarus est ordo. Columbus. libr.cap.10.Anatom.

Timarchum Cyprium duplicem, Herculem triplicem dentium ordinem habuisse (Plin. N. H. lib. 11. cap. 38. Cæl. libr.4. cap. 3. L.A.) scribunt, huncque Anatomici nostri temporis, dum publicas sectiones Romæ administrarent, in proprijs filijs ostendisse ferunt. quod tametsi vt in hominibus aspicerem, nunquam mihi vsuuenit: tamen quia eximij medici huius rei testimonium præbent, eis fidem habeo, etenim minimè dici potest, huic iuueni, de quo loquuntur, antequam primi dentes excidissent, nouos per alios alueolos foras prodijsse. Siquidem hac ratione duplicem tantum, nō triplicem ordinem, neque omnium dentium, sed illorum solùm habuisset, qui circa septennium cadunt & renascuntur: & præterea non ad decimum octauum annum, quo tempore obijt, sed breui, prioribus tandem excussis, perdurasset. Eustachius libell.de Dentibus. cap.29.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXXCVII.
Dens ferratus.

SEruum Aethiopem infausto veluti omine, quod omnes dentes serratos velut caninos haberet, olim emere noluimus. Alex. Benedictus in Prooemio lib. 6. de Curand. morb.

OBSERVATIO CCCXXCIIX.
Maxillares dentes renasci.

OMne genus dentium & anteriorum & posteriorum renascitur, & etiam molares: quamuis Aristoteles in 2. de hist. animal. cap. 1. dicat quod molares in nullo genere animantium renascantur, nec cadant. Hoc tamen est falsissimum, quia vidi, & auulsi dentes maxillares, qui renati sunt, & vt dico non vnum aut alterum, vel tertium, sed centesimum: & proferam testimonium certissimum. Est Pisis Simon Portius qui habet filium, cui ego auulsi tres vel quatuor dentes maxillares, & creuerunt alij eiusdem roboris & fortitudinis: ideo rarò quidem concidunt per se, & rarius quam anteriores: tamen decidunt & renascuntur, præsertim intra septimum & decimum quartum annum. Fallopius. Comment. in lib. Gal. de Ossibus.

OBSERVATIO CCCXXCIX.
De dentibus plura alia rara.

HAli senibus omnes dentes iterum natos testatur. Quodque posteriores medici, vel quasi figmentum spernunt, vel ea saltem conditione concedunt, vt renati dentes, naturæ admodum diuersæ sint. Quibusdam mulieribus pro vno quoque filio, quem pariunt cadere fabulosum esse arbitror. Si verum esset, eius ratio haud reddi facilè posset. Illud

consideratione dignum videtur, quibusdam non septimo, sed decimotertio & decimo quarto anno consuetos renouari dentes cecidisse, atque iterum natos fuisse. Alios, statuto definitoque annorũ numero, nimirum semel post septimum, iterum verò post decimumquartum annum eosdem dentes bis amisisse, & totidem denuò recepisse. Neque illud prætereundum est, nonnullis, vigesimum ætatis annum agẽtibus, genuinum erutum, eodem anno renatum esse. Multisque demum iuuenibus benè temperatis ac fortibus, molarem, modò vnũ modò alterum extractum, iterum creari. Eustachius libr. de dentibus, cap. 29.

OBSERVATIO CCCXC.

Vermes dentium.

VErmes aiunt (Auicenna, &c.) subnasci dentibus, & hos arrodere, à quibus dolor non ita fortis, pruriginosus, nulla aut pauca saliuatio, &c. Quod autem vulgus sibi persuadet, & ab antiquis medicis scriptum est, de suffumigio è semine hyoscyami, videtur fabulosum. Nam inde aiunt manifestè vermes excidere. Reuera incenso semine euolant tanquam vermiculi, etiãsi non attingat fumus vermiculosum dentem. Hollerius in Periocha ad libr. 5. Galen. de composit. medicament.

In dentibus vermes innasci non mirum est, quoniam & in ventre, intestinis, sedisque partibus, auribusque oriri videmus. Alexand. Benedictus libr. 6. cap 13. de curand. morb.

Fiunt vermiculi etiam in dentibus, auribus, &c. Rondeletius in hist. aquat. cap. de Cancro fluuiat.

Visuntur vermes frequentes in narib. dentib. &c. Thom. à Veiga. Comment. ad libr. primũ, cap. 5. de locis affectis Galeni.

In dentibus vermes reperiri, haud infrequens est. Dodon. in scholijs ad cap. 100. Beniuenij de Abdit.

OBSERVATIO CCCXCI.

Lapides dentibus adnati.

Fiunt dentifricia, quibus dentes leuiter confricamus ne doleant: quæ gingiuas adstringendo iuuant, ac inhærentes eximant tophos, quos πώρυς Græci vocant. Ij enim densata colluuie circa dentes adnascuntur, vt in conchis marinis. Alex. Benedict. lib. 6. cap. 2. de curand. morbis.

In quodam ciue meo intuitus sum in senectute iunctos dentes dura ac penè lapidea materia vndique obductos, nullo distinctionis vestigio retento, vnius tantum ossis speciem præ se ferente. Eustach. cap. 29. de dentibus.

Mihi quoq;, tum præsertim, vbi liberalius caseo, qui lentorem talem peropportunè præstare potest, vescor, lapides dentibus adnascuntur, lenta nimirū materia dentibus adhærente, & interna oris caliditate in lapideā duritiem coacta. Quos ego tophos cultro sæpius dentibus auulsos lentis crassitie, magnitudine verò dentis, cui innascuntur, ostendere possum, qui vbi recens auelluntur, molliores sunt instar calculorum, qui ex renibus iamiam prodeūt, aëri autem vel tantillum expositi, statim, vt corallia mari exempta, lapidescunt. Ioan. Schenckius.

OBSERVATIO CCCXCII.

Dentitio puerorum ex gingiuarum duritie desperata, vti scalpello ingeniosè adiuuanda.

NON rarò fit, vt omnia remedia propter gingiuarum ex duritie contumaciam, aut naturæ puerilis infirmitatem, nihil proficiant. Itaque in tali casu antequam lethalia symptomata superueniant, suaserim chirurgo vt scalpello gingiuas quâ se tumore

produnt dentes, aperiat, rupto ſic & illis aperto vi
& ferro via, vnaq; tēſione gingiuarum leni hœmor-
rhagia citata. Cuius ego remedij, periculum ſecun-
do & optato ſucceſſu ipſe feci in aliquot ex meis li-
beris, præſentib. Feureo, Altino, Cortino medicis &
Guillemeau chirurgo regio. Id ſatius & expediti⁹ e-
tiam, q̃ quarundā nutricum naturę ſolo inſtitutū e-
doctarum more, vnguibus & ſcalptu gingiuas pu-
eriles laniare & atterere. Duci Niuernenſi mortuus
eſt nuper octimeſtris puer, mortis cauſam cū anxiè
vnà cū Medicis, qui illi ęgro adfuerāt exquirerem⁹,
non aliā inuenimus, quàm gingiuarum ex duritie
contumaciam maiorem quam quæ ætati illi conue
niret, ſic enim prorumpere & viam ſibi moliri den-
tes ipſi per ſe non potuerant. Cuius ſententiæ id ex-
titit argumentum, quod reſciſſis ſcalpello gingiuis,
dentes omnes velut in procinctu ad egreſſum appa
ruerunt, ſi tantum illi viro hoc remedium & auxiliū
non defuiſſet. Pareus lib. 23. cap. 67.

OBSERVATIO CCCXCIII.

Dentium dolor mirabili modo ſedatus.

NVper dum hæc ſcriberē dolor acerbiſſim⁹ duos
vltimos maxillæ ſiniſtræ ſuperioris dētes vexa-
bat: vnde conſenſu quodā, & alios omnes ſuperio-
res eius partis dentes affligebat, & maxillā totā a-
deò vt os excuti videretur: tum etiam oculum & au
rem & naſi partem eandem vehemēter vrgebat, nec
vllo auxilio abſcedebat, ſed intermittēs quandoq;
reuertebatur. Dextra manu dentes apprehēdebam,
diſtrahebam, nihil proficiebam. Tandē caſu aliquo
inueni, quod vbi ſiniſtra manu leuiter apprehendiſ-
ſem dentem, qui magis vexabatur, ita vt pollice par
tem exteriorem, indice interiorem cōprehenderem,
ſtatim non ſolùm dolor illius dentis, ſed & totius
partis

partis ſedabatur. Illud verò mirabilius, quod quanto leuius tangebam, tanto celerius ac perfectius dolor ſedabatur: fiebat autem ſedatio hæc confeſtim: & hoc cum rediret dolor, ſæpius plus q̃ vicies ſum expertus, donec ſic ſponte abſceſſit, & liberat⁹ ſum. Cardanus lib. 8. cap. 44. de varietate.

OBSERVATIO CCCXCIV.

Dentis dolor carmine ſanatus.

DVM puer eſſem, Patritius noſter Borgaleazius nomine Caſtelnouatus dolore perpetuo dentis iam per 3. dies laborabat: cum ſuperueniẽs quidam clauo emendicato, quibuſdam obſcuris notis in ligno cum eo deſcriptis, ter tacto dente, nõ ſolùm eũ protinus liberauit: ſed iuſſo aduerſari clauo, quem in ligno confixerat, pollicitus eſt perpetuam eius dentis incolumitatem, quæ etiam ſubſecuta eſt, cũ annis ille circiter ſexdecim ſuperuixerit. Cardanus Contradict. 7. tract. 2. lib. 2.

OBSERVATIO CCCXCV.

Vlcus menti dentis euulſione ſanatum.

IVuenis quidã Augenius nomine, annis iam trib⁹ menti vlcere vexabatur: qui licet opera complurium Medicorum vſus fuiſſet, tantum abfuit, vt non deprehendentibus illis morbi cauſam, ſanitatem conſequi potuerit, vt penè omnẽ recuperandæ vale tudinis ſpem amiſerit: dum ſcilicet ex his nonnulli, quod altũ & calloſum vlcus viderent, citra vſtionẽ nequaquã tolli poſſe affirmarẽt: Atq; item alij, quia calloſa haberet ora, Chironiũ vlcus crederent, & ob id curatu difficillimũ arbitrarentur. Nos verò vt primũ hominẽ vidimus, & vlcus cõſpicati ſum⁹, nullis id malum medicamẽtis vinci poſſe prædiximus: niſi eo prius eruto dente, ad cuius radicem vlcus ipſum

aſcenderet. Id quod res planè indicauit: nam dente ipſo euulſo, eroſam eius radicē cernimus, vnde ſcilicet, malum illud fomētum ac pabulum capiebat. Quo ſublato, non multis poſt diebus, etiam domeſticis medicamentis, ſanatum eſt vlcus. Beniuenius, cap. 22. de Abditis.

OBSERVATIO CCCXCVI.

Dentium dolor, qui genuinis prodeũtibus excitatur, non catapotijs, ſed ſcarificationibus tollendus.

GEnuini ſunt illi, qui primum poſt pubertatem, venerisq; vſum hominibus cum maximis ſubinde cruciatibus prodeunt: Id quod medici parum obſeruantes, aut alios dentes euellunt, aut humorum vitio eos infeſtari, ſibi perſuadentes, ægros catapotijs atque id genus pharmacis obruunt. Cum dolore affectis nullum, leui gingiuarum ad poſtremum dētem ſcarificatione ac interdum oſſis pertuſione, præſentius remedium adferri poſſit. Id quod ipſe etiam modò experior, cui hæc ſcribenti trigeſimus ſecundus dēs, ætatis meæ vigeſimo ſexto anno ſuccreſcit. Atque id etiam arguunt permultæ caluariæ in cœmiterijs occurrentes, in quibus poſteriores illi dentes velut in cauia quapiam adhuc reponũtur ac latitant, quibuſdam ſuæ baſis apicibus os tenuiſſimum perforātes. Cuiuſmodi caluariam nuper mihi exhibuit humanæ fabricæ quam ſtudioſiſſimus ac valde peritus iuuenis Ioãnes Paulus Guiducius Vrbinas, mihi amiciſſimus. Veſal. lib. 1. cap. 11. de human. corp. fabrica.

OBSERVATIO CCCXCVII.

Vt dentes ſine dolore & ferro extrahantur.

Marinæ

MArinæ paſtinacę radius, qui eius cauda enatus, aduerſis ſquamis reflectitur, dentium dolorem mitigat, nam eos frangit & euocat. Dioſc. lib. 2. c. 19. Paſtinacę radio ſcarificare gingiuas, & in dentium dolore vtiliſſimum. Conteritur is, & cum helleboro albo illitus, dentes ſine vexatione extrahit, Plin. lib. 32. cap. 4. Quapropter mirari non licet, ſi quandoq; in plateis circulatores, dentium extractores, cernimus, qui dentes abſq; ferreis inſtrumentis, nullo illato dolore, extrahunt. Matthiolus Comm. ad prę-allegatum Dioſc. Locum.

Dens putris eruitur citra dolorem, capſula ex gũmi arboris mori impoſita. Mõtuus Anaſc. morb. tom. 2. lib. 1. cap. 2.

Vt dens ſponte decidat, impone oculum vitis albæ repurgatum, ceraque munito. Idem ex Myrep. opere iam citato.

Tradunt nonnulli radices aſparagi ſiccatas, & dentib. infixas, illos abſq; dolore eradicare. Mizald.

Colocynthidem ſyluestrem coque, prius tamen tritam, & in aceto infuſam, donec mellis acquirat craſſitudinem, & ſcarifica gingiuas circa dentem, & iube claudere os per modicum tẽporis: poſtea accipe dentem cum digitis & ſequetur ſine dolorę. Bayrus lib. ſexto, cap. 14.

Aqua extrahens dentes ſine dolorę, accipe ſal armoniacum & deſtilla per alembicum, tange cum ea aqua dentem, & cadet ſine dolere. Idem.

Puluis coralli rubri, concauitati dentis immerſus, dentem eradicat. Diſſolue ammoniacum cum ſucco hyoſcyami, tange dentem & cadet. Idem.

Adeps ranæ viridis, quæ habitat in arboribus, dẽti appoſita, frangit ipſum. Idem.

Circunda & emplaſtra dentem cum fermento, & dimitte per dimidiam horam, poſtea tange cum ſanguine lacertæ. Idem. E 3

Aliud: circunda dentem fermento, per mediam horam relinquendo, prius tamen dentem circumcirca denudando: deinde accipe vermem dictum campe, qui adhæret folijs caulium, & appone denti cautè, ne alios contingat, & cadet. Si dens est de superioribus, accipe vermem in superiore parte folij, si de inferioribus, in inferiore parte folij. Idem.

OBSERVATIO CCCXCIIX.

Opiato oleo denti dolenti inuncto, perpetua indolentia quam mors excepit, subsequuta.

IAcobus Iustinianus Patritius Venetus, in dentis dolore Patauij imposito oleo opiato, sopore perpetuo extinctus est. Alex. Benedictus lib. 6. cap. 13. de curand. morb.

OBSERVATIO CCCXCIX.

Ex dente putrido sine vi euulso, mira hæmorrhagia in annosa muliere curata.

EX dente putrido sine vlla vi ac sine ferro euulso sed solo digito apprehenso, & lenissimo concussu emoto atque educto, ingens secuta hæmorrhagia ex arteria gingiuæ subdita, cui dens innitebatur, sanguine vbertim fluente, vt riuulus è fonte manans videri posset, in vidua anu Docelina Voltana, honesta muliere. Visum Arelate anno restitutæ salutis sesquimillesimo quinquagesimo nono, Iulij mensis vicesima nona: & quæ à me breui curata fuit, cum triduum totum perpetua in cruentatione non vocato medico constitisset. Valleriola. lib. 5. Obseruat. 3.

OBSERVATIO CD.

Erutis dentibus mortui.

Duo

DVO eruto dente obierunt, ob multitudinē sanguinis, sed alter eorū erat decrepitus, in reliquo fuit vas satis amplū in radice dentis, & laceratio magna. Cardanus de Causis sig. & morb. pag. 155.

OBSERVATIO CDI.

Alius hominis sani dens, in auulsi alterius locum suffectus, stabilitus.

AVditum habeo ab homine fide digno, visam sibi primæ nobilitatis mulierem, quæ in auulsi dētis locum alium sibi sanū, pedissequæ cuidam suæ eodem tēpore exemptum, extemplo substitui & inseri iussit, qui tēporis progressu sese velut actis radicibus obfirmarit, sic vt in ipsum indolenter, vt in reliquos ipsa māderet. Sed vt iā dixi, de hac re nihil præter auditum habeo. Pareus lib. 16. cap. 26.

OBSERVATIO CDII.

Dentes vacillantes aut mobiles non statim eximendi, sed firmandi potius.

SI lapsus aut ictus violentia dentes commodi labant, minimè eximendi sunt, sed restituendi, & ad proximos qui benè hærent vinciendi, tempore enim in suis alueolis confirmantur, quemadmodum expertus sum in Antonio *de la Rue* vestiario: cui pugionis capulo cum maxilla fracta esset, & tres dentes concussi, ac ferè suis alueolis excussi, restituta maxilla, redditi sunt suo loco dentes & filo duplici ceratoq; proximis aduincti, de cætero expressis ac colatitijs similibusq; iusculis hominem nutriui, adstringentia gargarismata ex nucibus cupressi, myrtill. & pauco alumine in oxicrato incoctis concinnaui, eaque ore versare iussi: his artibus perfeci, vt mox illi æquè facilis esset atq; antea in omnem dentium partem mansus. Pareus loco citato.

OBSERVATIO CDIII.

Ex defluxionibus, dentium alueolos aliquando ita repleri gypsea pituita, vt dentes extrudantur.

DE defluxionibus, quibus obnoxij ſunt dentes, illud dicere non prætermittam, obſeruaſſe me nō ſemel præſepiola tantam copiam gypſeæ materiæ coaceruaſſe, vt concauitate repleta, dentes omnes prorſus à vinculis ſoluti, ſenſim foras expellerētur, ac tandem ſponte caderent. Euſtachius in libel. de Dentibus cap. vltimo.

OBSERVATIO CDIV.

Dentes fictitij, quibus ſenio aut aliter edentulis factis, non tam deformitas emendatur, quam articulatæ vocis formandæ defectus reſarcitur.

NON inutilis eſt ſimulata dentium ex ebore ſtructura exemtilis: etenim non tantum hæc ad ornatum facit, ſed etiam confert ad eloquutionem, & ad ciborum commanducatum. Montuus lib. 2. cap. 10. Anaſc. morb.

Quidam adalligarunt filo aureo aut pectine eburneo, ſimulata dentium ſtructura, ita vt cernentes fallant, ita aptè collocant, vt cum comedendi hora fuerit, exemptiles habeant. Alex. Benedictus in Procœmio lib. 6. de curand. morb.

Dentes cum excidiſſent, Merulus Alexandrinus, noſter præceptor, aureo filo ad pronūciationē obligabat. Idem lib. 3. ca. 22. Anatom.

Non infrequens eſt, vt ab ictu aliquo graui dentes anteriores dimoueantur, frangantur, excutiantur. Qui caſus oris deformitatem infert, & expreſſius loquendi libertatem intercipit. Itaque reſtituta maxilla,

maxilla, & pristinæ soliditati restitutis gingiuis, alij dentes in excussorum locum ossei vel eburnei reponendi sunt, & tum inter se, tum ad proximos sanos & integros, præcipuè quidem aureo aut argenteo filo, sin minus etiam lineo alligandi & deuinciendi, quemadmodum ab Hippocrate proditur. Pareus libr. 22. cap. tertio.

OBSERVATIO CDV.

Maxilla inferior capiti ita connata, vt immobilis esset.

DE maxilla inferiore hoc in Summi Pont. penu videre est, caput Gigantis (maximum enim est omnium capitum, quę hactenus viderim) in quo maxilla inferior capiti adeò connata & coniuncta est, vt omni motu prorsus careat, atque in viuente non carere non potuerit. Columbus lib. 15. Anatom.

Monspessuli sua fide mihi affirmauit Rondeletius se vidisse cranium, cui cõnata erat maxilla inferior. Coiter in libel. Obseruat. Anatom. & chirurg.

Scio hîc Romæ adulti hominis caluariam reperiri, cuius maxilla inferior omni penitus articulo & motu caret, in eamque superni infernique dentes se tangunt. Vnde discere licet, per eiusmodi spatia dẽtium liquidum cibum in ventrem aliquando immitti, quod in phreniticis, conuulsis, nonnullisq; alijs, schirrum articuli maxillæ inferioris patientibus, sæpè obseruaui. Eustachius cap. 28. de dentibus.

OBSERVATIO CDVI.

Maxillam inferiorem in adultis vnico oße constare, pueris autem bis oßem esse.

INferior maxilla durissimo osse, magnaq; ex parte penè solido cõstare debuit, vt validior esset, ac va-

rijs, fortiſſimisq́; motib. in mandendo, mordendoque ſufficeret: & in arcum veluti obducta amplũ ſinum reliquit, vt leuior fieret, minusq́; incommodi mouentib. muſculis præberet. In hominib. ſimplex, atq; ex vnico oſſe constructa, quamuis duplicẽ eſſe Gal. ſcripſerit, eamq́; in ſummo mento laxari. Talẽ ſanè reperias in canibus, equis, bobus, atq; id gen⁹ animalib⁹, quando longo ductu adhærere poſſunt. Hominis verò maxillã bipartitã eſſe nuſquam reperias. At Gal. hoc vt alia etiã multa, ex ſimiæ ſimulachro in hominẽ non tranſtulit. Etenim nullũ inuenias diſcrimẽ inter humanã ſimięq́; maxillã inferiorẽ. Verũ ſanè oportet in pueris lineã à ſummo mẽto ꝓtendi, ac mediã quodãmodo maxillã ſuperficietenus ꝑuadere, quæ non multo poſt tẽpore cũ prorſus aboleatur: ideo huic geminũ eſſe maxillæ os cõiici nõ poteſt. Hęc. a. linea futurę rationẽ interim habet, dũ ex ea ꝓducũtur, atq; exeũt ligamenta, quæ muſc. ibi exiſtẽtes ingrediũtur. Colũb. li. 1. c. 9. Anat.

Inferior maxilla in duas partes eſt ſciſſa, vt harmonia, quæ poſt multos annos aboletur, demonſtrat. Coiter. De oſſibus infantium.

OBSERVATIO CDVII.

Maxillarum alueolos in ſenibus præſertim poſt dentium iacturam coaleſcere.

MAxillarũ alueolos cernimus aliquãdo in ſeniorib⁹, penèdeperditos: cũ ſcilicet erutis, aut delapſis dẽtib. maxilla ea parte cõprimitur, vſq; adeò vt os ipſum vndiq; cohæreat, conſtipetur, ac tandẽ vniatur. Id quod præter cætera mihi obſeruare contigit in vetulæ cuiuſdã caluaria', in cuius maxillis vix bini aut ternidentes prodijſſe videbantur: adeò erãt oppleta alueolorum veſtigia, & in vnum ſolidè coiuerant. Columbus lib. 1. cap. 9. Anatom.

OBSER-

OBSERVATIO CDIIX.

Sine labijs, homines.

FErunt ab Oriẽtis parte intima gẽtes esse superiore labro orbas, &c. Plin. Nat. Hist. lib. 6. cap. 30.

OBSERVATIO CDIX.

Labra prodigiosæ magnitudinis.

NIgritæ nigerrimi & proceræ staturæ, habentes labrum inferius promissum ad pectus vsque, rubrum & introrsus exulceratum, perinde vt sanguis exeat, superius verò paruum instar nostri, sitq; propterea, vt dentes appareãt omnes, quos habent nostris grandiores, duos etiam habent reliquis eminẽtiores, putanturq; eis sic labra putrefieri, ob ardorẽ torridæ plagæ, & ideo sale sibi medentur. Lycosthenes Chron. de Prodig. & Ostent.

OBSERVATIO CDX.

Labio curto nata.

FAmiliariter mihi aliquandiu conuixit, apud Haganoenses honesta matrona, patritiæ gentis, cui à prima in vtero materno conformatione, labrum superius tam breue & curtum fuerat, vt superioribus dentibus tegendis minimè sufficeret, non sine deformi aspectu. Cuius ipsamet probè gnara, inter confabulandum, mira industria & ciuilitate coram astantibus aut assidentibus, labium extendendo, dentibusque inducendo, vitium hoc naturæ, tam pulchrè tantaque arte tegebat, vt non nisi studiosè obseruantes, facilè falleret. Ioannes Schenckius.

OBSERVATIO CDXI.

Fißis labijs nati.

ALiquos vidimus non integris, ſed potius diſciſſis labijs natos, qui non parùm in ſermone deficerent, Trincauella lib,5.ca.11.de cur.hum.corp.malis. Cæterùm huiuſmodi roſtra ſeu labia leporina, Germanis *haſen ſcharten*, ex argumento vocata, glutinandi ſuendique rationem paulo poſt, ex Pareo, de genæ vulneribus, huc refer, Schenckius.

OBSERVATIO CDXII.

Labio tremulo quidam.

LAbrum inferius ſæpè tremulum apparet, metu, vel ira interdum. Franciſco Viario noſtro Veneto Patritio dum loquitur, ſemper tremit. In nauſea ferè ſemper, vel ex humore mordaci, vel oris ſtomachi nimia agitatione, magna inter ſe communicatione tremit. Interdum ex cerebri aliquo ingenti affectu, illi vomitiones proſunt, huic quæ cerebro & occipitio imponuntur, omnino conferunt. Alex. Benedict. lib.5. cap.18. de curand. morb.

OBSERVATIO CDXIII.

Labia ob incandeſcentiam, ſanguinolenta cuidam.

EX animi feruore Scanderbecko iracundo contigiſſe, ſæpius ſua narrat hiſtoria: cui excandeſcenti labra intumeſcebant, & cruore prorumpente tingebãtur: Cornax lib.1.pag.27. Enchrid. conſul. med.

OBSERVATIO CDXIV

Noua et notanda amputandi cancri, qui labra obſedit, ratio.

FElicius & mitius cancri vlcerati qui labra occupauerit curatio perfici poteſt, nullo adhibito cauſtico remedio poſt ſectionem, ſic etiã vt vix vlla deformitas, cicatrice obducta relinquatur. Quam ego viam nouam, & nunquam antea tentatam aut ſcri-

ptam, ꝙ equidem sciam, inueni & factitaui in homine quinquagenario, in consilium aduocato Ioann. Altino Doctore medico doctissimo, præsentibus Iacobo Guillemeau, & magistro Eustachio chirurgis Regijs, & Ioāne *le Iaune* Ducis Guisiani chirurgo meritissimo. Ratio est eiusmodi. Cancer suis vtrinq; sursum ac deorsum labris acu filum ducente, transadigendus est, vt cum fili beneficio, cancrum tanquam in manu sinistra regere & tenere liceat (ne huius vlla portiūcula impunè ferro illabatur) totum dextra manu vulsellis vnico ictu amputare possis, ita tamē vt labri ipsius interior quędā, quæ dentes cōtingit, restet substantia (modò non ad intima vsq; cancer radices agat) quæ regenerādæ mox carni, & implēdæ cauitati, pro fundamento & basi esse queat. Hinc sanguine sufficienter effuso, sectionis seu vulneris orę, dextra & sinistra, interna & externa parte, scarificatu profundiore erunt nouacula pertūdendæ, vt cum mox sutura ex acu filum ducente, rostris leporinis propria, in vnum nodo ducere vulneris oras ipsas & margines voluerimus, ipsam labri carnem magis sequacem, & trahenti acui, filoq; obsequentiorem habeamus. Reliquum curationis est, eodem planè modo prosequēdum, quo solemus in rostris leporinis, de quibus postea dicturi sumus, Pareus lib. 6. cap. 29.

OBSERVATIO CDXV.

Mulier carbone teterrimo circa os & labra correpta, curatur: sed tamen deformis manet.

MVlier quædam teterrimo carbone secūdum os & labra correpa, in mortis discrimen incidit, cū crebris animi deliquijs, tumore ingenti vniuersam faciem occupante, curatur, sed tamen ore deformis mansit. Valleriola. lib. 6. Obseruat. 3.

OBSERVATIO CDXVI.

Genæ vulneratæ curandæ ratio historia verminosi vulneris eiusdem genæ demonstrata.

CVM genę vulnus magnum est & profundũ, multumq; à se distant vulneris labra, vtendum est acubus quadrangularib. vel triangularib. quo in carnem propius subeant, & facilius ceratum filum ducentib. hisq; vulneris labra transuerberare, & acum in vulnere relinquere oportet, atque per illius duo extrema filum sequens hinc inde sursum deorsumque, quinquies vel decies obducere, eo planè modo quo mulierculæ solent, cùm acum quæ filum ducit, ad manicæ brachiale, vel sutores ad pilleum adnectunt, ne excidat. Sic impacta acus relinquenda erit, quoad vulnus perfectè agglutinatum fuerit. Hoc suturę genus locum habet in labiorum vulneribus, tum etiam in labris leporinis: ita enim vocãt nostrates, labra, à prima in vtero conformatione vitio formatricis facultatis, fissa. Cæterùm nullum agglutinationis fructum factura est eiusmodi sutura, si qd cutis inter vulneris labra interiacuerit. Quare quicquid eius intererit, excindendum est: alias vnio non est sperabilis. Alia suturæ genera in harum partium vulneribus non magnopere prosunt, nam propter mandendi & loquendi necessitatem, in perpetuo sunt motu. Quare filum carnem rescinderet: quo etiam nomine eiusmodi acubus, in nouissimè descripto suturæ genere, multum carnis est comprehendendum. Hac arte Vasco, cui prælio Laurentiano, Gallis funesto, gena superna ense transuersim inflicto ad os vsque rescissa fuerat, curatus est. Illi in vulnere magna vis vermium cum ingenti fœtore succreuerat, quod nisi triduo post acceptum vuln⁹, opportunitatem chirurgi nactus non erat. Quare deco-

decocto abſinthij, aloes & pauco ægyptiaco id laui, tum vt exciderent vermes, tum vt putrida omnis ſubſtantia inde elueretur, tumores fotu & cataplaſmate reſoluente diſcuſſi, vulneris labra nouiſſimè deſcripta ſibi adiunxi. Toti verò parti ſequens medicamentum impoſui. Recipe terebinth. Venetæ ℥. vj. gummi elenij ℥. ij. pulueris boli armeni, ſanguinis draconis, maſtiches, myrrhę, aloes ana ʒ. s. incorporentur ſimul, fiat medicamentum. Intra paucos dies vulnus agglutinatum eſt, niſi quod ad genæ inferioris cum ſuperiore commiſſuram exiguum quoddam foramen reſtabat, quod vix aciculæ caput admitteret: ex quo nihilominus multa ſeroſa & tenuis humiditas, illi præſertim loquenti vel mandenti, manabat: ꝙ ego & in multis alijs obſeruaui. Sed ſiſtendæ illius aquoſæ humiditatis ergò, aquã fortẽ chymiſtarũ in vlceris profundũ inſtillaui, aliquotieſq; vitrioli cõbuſti puluiſculũ immiſi. Hac cura Dei beneficio conualuit. Pareus lib. 9. cap. 25.

OBSERVATIO CDXVII.

De nouo morbo Mentagra ſeu Lichene dicto.

SEnſit & facies hominũ nouos, omniq; æuo priore incognitos, non Italiæ modo verumetiã vniuerſæ propè Europę, morbos: tunc quoq; nec tota Italia, nec per Illyricũ Galliáſue aut Hiſpan. magnopere vagatos, aut alibi q̃ Romæ circaq;, ſine dolore quidem illos, ac ſine perniciæ vitæ: ſed tantà fœditate, vt quæcunq; mors præferenda eſſet. Grauiſſimũ ex his lichenas appellauêre, Græco nomine, Latine, quoniam à mento ferè oriebatur, ioculari primum Laſciuia (vt eſt procax natura multorum in alienis miſerijs) mox & vſurpato vocabulo mẽtagrã, occupantẽ in multis vtiq; totos vultus, oculis tantũ immunibus, deſcendentem verò & in colla pectuſque

ac manus, fœdo cutis furfure, nō fuerat hæc lues apud maiores patresque nostros. Et primùm Tiberij Claudij Cæsaris principatu medio irrepsit in Italiā, quodā Perusino equite Rom. Quæstorio scriba, cū in Asia apparuisset, inde contagionē eius importante: nec sensere id malū fœminę, aut seruitia, plebsq; humilis, aut media, sed proceres veloci transitu, osculi maximè, fœdiore multorū, qui perpeti medicinam tolerauerant, cicatrice, q̄ morbo. Causticis nāque curabatur, cū vsq; in ossa corpus exustū esset, rebellante tædio. Aduenerunt q; ex Aegypto, genitrice taliū vitiorū medici, hanc solā operā afferentes, magna sua præda. Siquidē certū est, Manilium Cornutum, ex Prætorijs legatū Aquitanicæ Prouinciæ, H-S CC. elocasse in eo morbo curandum sese. Acciditq;, sæpius, vt noua contrà genera morborū gregatim sentirentur. Quo mirabilius quid potest reperiri? aliqua gigni repentè vitia, terrarū in parte certa, membrisq; hominū certis, vel ætatibus, aut etiam fortunis, tanquā malo eligente, hæc in pueris grassari, illa in adultis: hæc proceres sentire, illa pauperes. Plin. lib. 26. cap. 1. N. H.

OBSERVATIO CDXIIX.

Ore carentes homines.

AD extremos fines Indiæ ab oriente circa fontem Gāgis, Astomorū gentem sine ore, corpore toto hirtā, vestiri frondiū lanugine, halitu tantū viventē, & odore, quē narib. trahāt. Nullū illis cibum, nullū potum, tantū radicū florumq; varios odores & sylueśtrium malorū, quæ secum portant longiore itinere, ne desit olfactus: grauiore paulo odore haud difficulter exanimari. Plin. lib. 7. cap. 2. N. H.

Ferunt ab Orientis partis intima gentes esse sine narib. æquali totius oris planitie. Idē li. 6. c. 30. N. H.

FINIS.

INDEX,
Obseruationum Medicinalium De Capite.

Notanda

DE CAPITE:

Stupor

Stupor totius corporis cutis visus. obser. 165.

Digitorum manus stupor ex humero baculo percusso obortus, medicamento collo inducto leuatus est, cum frustrà antea digitis adhiberetur. obser. 166.

Hæmorrhagia narium affectus, corporis stuporem & insensibilitatem incurrit, quam nihil proficientibus medicamentis mors excepit. obseruat. 167.

Epilepsiæ sine partium inferiorum concussione caput solummodo afficientes, & parum à vertigine distantes. obser. 168.

E summo vertice excitari solita epilepsia. obser. 169.

Ex ore ventriculi suscitata epilepsia. obser. 170.

Accessio comitialis grauissima vitio ventriculi derepentè suborta, curatur. obser. 171.

Ex liene proueniens epilepsia. obser. 172.

Ex vteri vitio suscitata epilepsia. obser. 173.

E vesica se primum proferens epilepsia exemplo notabili. obseruat. 174.

Ex digito, manu, brachio & humero excitatæ primùm epilepsiæ. obseruat. 175.

E cruribus primùm & sura productæ epilepsiæ, obser. 176.

Tumore in coxa suborto, & osse vitiato, quidam per consensum epilepsia corripi solitus: qui tumore & osse vitiato percurato, ab epilepsia vindicatus est. obser. 177.

Historia cuiusdam patris & filij, qui cum se ob scabiem absq; corporis expurgatione inunxissent vulgari linimento, correpti fuerunt pater palpitatione quadam in dextro brachio, filius autem epilepsia ex pedis consensu, obser. 178.

Ex pedis parte superiore epilepsia initium sumens, obser. 179.

Particularis epilepsia sine omni capitis offensa animaduersa. obseruat. 180.

Historiæ epilepticorum admirandis symptomatibus affectorum. obseruat. 181.

Cum epilepsia syncopē aliquando coniungi. obser. 182.

Pregnantes epilepsia affectæ. obser. 183.

Vnico epileptico paroxysmo, eodemq; viginti quatuor horis continuè & amplius affligente, liberata virgo quædam. obser. 184.

Mira epilepsiæ species aphrodisiastica, in qua paroxysmus seminis profluuio solutus: aliæ item varijs horrificisq; spectrorum imaginationibus & anxietudinibus ægros torquentes. obser. 185.

In epilepticorum paroxysmis, nonnunquā pituitosum humorem.

Ex

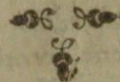
Nullus

Puella

Fenestra

Na us

TRINO ET VNI GLORIA, ET HONOR.

Errata hac, præter ea quæ ab initio monuimus, ſic quoq; corrigantur.

In præfatione ad Lectorem, pag.4. lin. 5. delenda parenteſis & addendum, Secũdam autem Arabibus & Latinobarbaris aſcribimus).eadem pag. lin. 11. mortaliam leg. mortaliũ.pag. 15. lin. 18. & 19. pro noιωs legẽ quales.pag. 24. lin. 14. agemmus leg. agemus. pag. 30. lin. 1. abceſſuum leg. abſceſſuũ pag. 31. lin.15. deſinire leg. deſinere. pag. 36. lin. 19. nuditatem leg. ruditatem.

In ipſo opere,pag.23.lin.17.gemĩnęq; leg.genuinęq;. pag. 37. lin. 18. corrupti emendationem, leg. corrumpendi metum. pag. eadem, lin. 23. Melitum leg. Melitam. pag. 175. lin. 27. cucurbitularum adde in. pag. 216. lin. 16. obortus leg. abortus. pag. 218.lin. 17. vſu leg. vſum. pag. 264 lin. 24. & 25. Lxiv. leg. Lxxiv. pag. 265. lin. 24. oblatio leg. ablatio. pag.310. lin. 2. aliquod leg. aliquot. pag. eadem lin. 4. Mahometis adde ſepulchrum. pag. 345. 346. 347. 348. inuicem tranſpoſitę conferendę. pag 417. lin. 1. ſenſu leg. ſenſum pag. 447. lin. 4. labra adde futura.

FRO BEN.